

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Møteinnkalling

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Møtedato: 09.12.2024 kl. 10:00

Møtested: Møterom 1 og 2 i 2. etg., Bispedømmekontoret i Erkebispergården.

Arkivsak: 23/03696

Mulige forfall meldes snarest til Marianne Bredesen, mb877@kirken.no.

, 02.12.2024

Gunnar Winther
Leder

Marianne Bredesen
Sekretær

Saksliste

Godkjenning av innkalling og saksliste

49/24 Saksliste Nidaros bispedømmeråd 2024-2027 09.12.2024 3

Godkjenning av protokoll

50/24 Protokoll Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024 5

Tilsettingssaker

51/24 Tilsetting av prost i Strinda og Heimdal og Byåsen prosti 18

Saker til behandling

52/24 Nidaros bispedømmeråd - Foreløpig budsjett 2025 19

53/24 Virksomhetsplanen 2025 30

54/24 Navngiving på nytt prosti i Trondheim 43

55/24 Forslag til prosedyre for valg av ny lek kirkelig vararepresentant til Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøte 45

56/24 Støtte til forskningsprosjekt i Barnas Katedral 46

57/24 Biskopens tilsyn - Høringssvar fra Nidaros BDR 56

58/24 Regler om stemmerett ved valg av døvemenighetenes representant og ved valg av sørsamisk representant – Høringssvar fra Nidaros BDR 113

59/24 Regulering av styringstenesta i Den norske kyrkja i kyrkjeordninga og av tilhøvet mellom prestetenesta og verksemda til soknerådet - Høringssvar fra Nidaros BDR 116

60/24 Fellesordninger innen digitalisering, personvern og informasjonssikkerhet – Høringssvar fra Nidaros BDR 126

Orienteringssaker

61/24 Orienterings- og referatsaker 09.12.2024 144

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Møteinnkalling Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

- Unntatt offentlighet

Møtedato: 09.12.2024 kl. 10:00 – 16:00

Møtested: Møterom 1 og 2 i 2. etg., Bispedømmekontoret i Erkebispegården.

Arkivsak: 23/03696

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 40328692 eller e-post mb877@kirken.no.

Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed fra møtesekretær.
Grete Bækken Mollan er kalt inn som vara for Sofie Marcelie Hopshaug-Bakke.

Åpningsord ved: Kristine Otneim Setran

SAKSLISTE

Godkjenning av innkalling og saksliste

49/24 23/03696-1 Saksliste Nidaros bispedømmeråd 09.12.2024

Godkjenning av protokoll

50/24 23/03696-24 Protokoll Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024

Tilsettingssaker

51/24 24/02874-5 Tilsetting av prost i Strinda og Heimdal og Byåsen prosti
Saksordfører: Agnes Sofie Engen Gjeset

Saker til behandling

52/24 24/03254-1 Nidaros bispedømmeråd - Foreløpig budsjett 2025
Saksordfører: Gunnar Winther

53/24 24/02231-5 Virksomhetsplanen 2025
Saksordfører: Jon Fredrik Skauge

54/24 17/06056-36 Navngiving på nytt prosti i Trondheim
Saksordfører: Randi Sollie Denstad

55/24 22/03302-17 Forslag til prosedyre for valg av ny lek kirkelig vararepresentant til Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøte
Saksordfører: Kjersti Ngozi Furueth

56/24 17/06827-11 Støtte til forskningsprosjekt i Barnas Katedral

Saksordfører: Ingrid Meslo

- 57/24 24/02758-2 Biskopens tilsyn - Høringssvar fra Nidaros BDR
Saksordfører: Herborg Finnset
- 58/24 22/03302-16 Regler om stemmerett ved valg av døvemenighetenes representant og ved valg av sørsamisk representant – Høringssvar fra Nidaros BDR
Saksordfører: Bjørn Thomas Åhrén
- 59/24 24/02761-2 Regulering av styringstenesta i Den norske kyrkja i kyrkjeordninga og av tilhøvet mellom prestetenesta og verksemda til soknerådet - Høringssvar fra Nidaros BDR
Saksordfører: Magne Martinus Bergslid
- 60/24 24/03275-1 Fellesordninger innen digitalisering, personvern og informasjonssikkerhet – Høringssvar fra Nidaros BDR
Saksordfører: Grete Bækken Mollan

Orienteringssaker

- 61/24 24/00132-13 Orienterings- og referatsaker 09.12.2024
Saksordfører: Gunnar Winther

Trondheim, 02.12.2024

Gunnar Winther
leder

Marianne Bredeesen
møtesekretær

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Møteprotokoll

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Møtedato: 05.11.2024 kl. 10:30
 Møtested: Møterom 1 og 2 i 2. etg., Bispedømmekontoret i Erkebispegården.
 Arkivsak: 23/03696

Til stede: Herborg Finnset
 Gunnar Winther
 Randi Sollie Denstad
 Ingrid Meslo
 Sofie Marcelie Hopshaug-Bakke
 Magne Martinus Bergslid,
 Kristine Otneim Setran
 Bjørn Thomas Åhrén (digitalt)

Møtende varamedlemmer: Bjørn Sæther, 1. vara fra Bønnelista, vara for Kjersti Ngozi Furuseth
 Grete Bækken Mollan, 1. vara fra Åpen folkekirke, vara for Agnes Sofie Engen Gjeset
 Michael Jan Momyr, 1. vara fra Nominasjonskomitéens liste, vara for Jon Fredrik Skauge

Forfall: Kjersti Ngozi Furuseth
 Agnes Sofie Engen Gjeset
 Jon Fredrik Skauge

Andre: Stiftsdirektør Steinar Skomedal, alle saker
 Kirkefagsjef Aud Kristin Saltvik Aasen, alle saker
 Kommunikasjonsrådgiver Tone Gullaksen, sakene 41-46/24
 Personalsjef Håkon Daniel Beyer Olaussen, sakene 43-45/24
 Seniorrådgiver i kirke og samfunn Inge Torset, sak 44/24 og 46/24

På sak 43/24, Nidarosen:
 Juryleder i Nidarosen: Gunn Ågot Leite
 Jurymedlem i Nidarosen: Tor Singsaas

På sak 44/24, Kommunikasjonsarbeid og strategi i Nidaros bispedømme:
 Kommunikasjonsrådgiver Magne Vik Ravndal

Protokollfører: Marianne Bredesen

SAKSLISTE	Side
Godkjenning av innkalling og saksliste	
41/24 Saksliste Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024	3
Godkjenning av protokoll	
42/24 Protokoll Nidaros bispedømmeråd 10.09.2024	4
Saker til behandling	
43/24 Nidarosen - Nidaros bispedømmeråds hederspris	5
44/24 Kommunikasjonsarbeid og strategi i Nidaros bispedømme	7
45/24 Andre gangs samtale om virksomheten 2025	8
46/24 Rammer for kirkevalget - Høringssvar fra Nidaros bispedømmeråd	9
47/24 Nidaros Pilegrimsgård - økonomisk situasjon og oppdatert status	11
Orienteringssaker	
48/24 Orienterings- og referatsaker 05.11.2024	12

Trondheim, 28.11.2024

Marianne Bredesen
sekretær

Godkjenning av innkalling og saksliste

41/24 Saksliste Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	05.11.2024	41/24

Møtebehandling i Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024:

Møtebehandling

På grunn av forfall er Grete Bækken Mollan er saksordfører på sak 43/24, Gunnar Winther er saksordfører på sak 44/24, og Bjørn Sæther er saksordfører på sak 47/24.

Votering

Nidaros bispedømmeråds vedtak

Innkalling og saksliste er godkjent.

Godkjenning av protokoll

42/24 Protokoll Nidaros bispedømmeråd 10.09.2024

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	05.11.2024	42/24

Møtebehandling i Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024:

Møtebehandling

Votering

Nidaros bispedømmeråds vedtak

Til orientering. Protokollen er allerede godkjent i First Agenda. Bispedømmerådet bekrefter at protokollen er godkjent av alle.

Saker til behandling

43/24 Nidarosen - Nidaros bispedømmeråds hederspris

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	05.11.2024	43/24

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømmeråd takker juryen for innsatsen.

I kriteriene endres/legges til følgende setning/er:

- «Prisen kan deles ut til menigheter/foreninger/grupper eller enkeltpersoner, som fortrinnsvis løfter frem frivilligheten i Dnk.»

Møtebehandling i Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024:

Møtebehandling

Juryleder i Nidarosen Gunn Ågot Leite og jurymedlem Tor Singasaas orienterer om Nidarosen og viser frem prisen.

Justert forslag til vedtak i kursiv ble fremmet av saksordfører:

Nidaros bispedømmeråd takker juryen *i Nidarosen* for innsatsen *med å dele ut prisen*.

I kriteriene for prisen endres det til følgende tekst: «Prisen kan deles ut til menigheter/foreninger/grupper eller enkeltpersoner, som fortrinnsvis løfter frem frivilligheten i Dnk, og er til inspirasjon for andre.»

Ved oppnevning av ny jury i 2025, legges det opp til en ny vurdering av formål og sammensetning av juryen, inkludert bispedømmerådets rolle.

Votering

Justert forslag til vedtak er enstemmig vedtatt.

Nidaros bispedømmeråds vedtak

Nidaros bispedømmeråd takker juryen i Nidarosen for innsatsen med å dele ut prisen.

I kriteriene for prisen endres det til følgende tekst: «Prisen kan deles ut til menigheter/foreninger/grupper eller enkeltpersoner, som fortrinnsvis løfter frem frivilligheten i Dnk, og er til inspirasjon for andre.»

Ved oppnevning av ny jury i 2025, legges det opp til en ny vurdering av formål og sammensetning av juryen, inkludert bispedømmerådets rolle.

44/24 Kommunikasjonsarbeid og strategi i Nidaros bispedømme

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	05.11.2024	44/24

Forslag til vedtak

Stiftsdirektør bes ta med innspill og føringer fra drøftingen til videre arbeid med kommunikasjonsarbeid og strategi.

Møtebehandling i Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024:

Møtebehandling

Stiftsdirektøren orienterer om kommunikasjonsarbeidet. Kommunikasjonsrådgivere Magne Vik Ravndal og Tone Gullaksen utdyper og svarer på merknader og spørsmål fra bispedømmerådets medlemmer.

Justert forslag til vedtak fra stiftsdirektøren med supplerende setning i kursiv: Stiftsdirektør bes ta med innspill og føringer fra drøftingen til videre arbeid med kommunikasjonsarbeid og strategi. *Bispedømmerådet ber om at det fremmes en sak om kommunikasjonsstrategi våren 2025.*

Votering

Justert forslag til vedtak fra stiftsdirektøren er enstemmig vedtatt.

Nidaros bispedømmeråds vedtak

Stiftsdirektør bes ta med innspill og føringer fra drøftingen til videre arbeid med kommunikasjonsarbeid og strategi. Bispedømmerådet ber om at det fremmes en sak om kommunikasjonsstrategi våren 2025.

45/24 Andre gangs samtale om virksomheten 2025

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	05.11.2024	45/24

Forslag til vedtak

Stiftsdirektør bes ta med innspill og føringer fra drøftingen til videre arbeid med virksomhetsplan og budsjett 2025.

Møtebehandling i Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024:

Møtebehandling

Bispedømmerådet fortsatte samtalen fra forrige bispedømmerådsmøte om virksomhetsplan og budsjett.

Følgende anliggender ble løftet frem:

- Styrket oppmerksomhet mot lokalmenighetene, inkludert lokal aktivitet.
- Ungdom og utenforskap.
- Rekruttering og ivaretagelse av ansatte.
- Kirkens rolle i totalberedskap.
- Styrke bispedømmerådet som strategisk organ, som samvirker både lokalt og nasjonalt i kirken.
- Utvikle gode møteplasser/arenaer for samvirke og samledelse.

Votering

Foreslått vedtak er enstemmig vedtatt.

Nidaros bispedømmeråds vedtak

Stiftsdirektør bes ta med innspill og føringer fra drøftingen til videre arbeid med virksomhetsplan og budsjett 2025.

46/24 Rammer for kirkevalget - Høringssvar fra Nidaros bispedømmeråd

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	05.11.2024	46/24

Forslag til vedtak

Nidaros BDR takker for muligheten til å gi høringssvar i saken Rammer for kirkevalget. Bispedømmerådet gir høringssvar i samsvar med stiftsdirektørens anbefalinger og de endringer og merknader som ble vedtatt i bispedømmerådets behandling av saken.

Møtebehandling i Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024:

Møtebehandling

Stiftsdirektørens forslag til vedtak inneholdt følgende 10 vedtakspunkter:

1. Stiftsdirektøren foreslår at Nidaros BDR støtter Kirkerådets forslag om at kirkevalget gjennomføres etter modell 2. For bispedømmerådet er det viktig at valgordningen legger til rette for at alle med stemmerett gis muligheten til å stemme.
2. Stiftsdirektøren foreslår at Nidaros BDR går inn for at kirkevalget gjennomføres i august – september i 2027 og 2031.
3. Stiftsdirektøren foreslår at Nidaros BDR støtter Kirkerådets anbefaling om avvikling av nominasjonskomiteens liste og videreføring av ordningen med direkte valg til Kirkemøtet og bispedømmeråd.
4. Stiftsdirektøren foreslår at Nidaros BDR støtter Kirkerådets forslag om å fjerne ordningen med tilføyde navn ved menighetsrådsvalg og at ordningen med sperregrense ved menighetsrådsvalg videreføres.
5. Stiftsdirektøren foreslår at Nidaros BDR ikke støtter Kirkerådets forslag om opprettholdelse av forholdsvalg ved menighetsrådsvalg.
6. Stiftsdirektøren foreslår at Nidaros BDR støtter Kirkerådets forslag om at muligheten for supplerende kandidater på nominasjonskomiteens liste ved menighetsrådsvalg videreføres.
7. Stiftsdirektøren anbefaler at Nidaros BDR går inn for at ordningen med særskilt representasjon av prester og kirkelige ansatte går ut.
8. Stiftsdirektøren anbefaler Nidaros BDR å støtte Kirkerådets anbefalinger om flertallsvalg og forenkling av manntallsføring.
9. Stiftsdirektøren anbefaler at Nidaros BDR støtter at det innføres en moderat vektet representasjon mht. antall medlemmer fra hvert bispedømme.
10. Stiftsdirektøren anbefaler Nidaros BDR støtter forslaget om å endre omtalen til valg av Kirkemøtet og bispedømmeråd.

Det ble fremmet alternative forslag eller justeringer til følgende 4 vedtaks punkter, jf. punktlisen ovenfor:

Punkt 1: Alternativt forslag for en 4. modell som inneholder følgende: Kirkevalget gjennomføres kun fysisk i kirken etter gudstjeneste.

Alternativt forslag fikk 1 stemme, Stiftsdirektørens forslag fikk 10 stemmer. Stiftsdirektørens forslag (modell 2) vedtatt.

Punkt 3: Alternativt forslag: Nidaros BDR støtter ikke avvikling av nominasjonskomiteens liste. Nidaros BDR støtter videreføring av ordningen med direkte valg til Kirkemøtet og bispedømmeråd.

Alternativt forslag fikk 6 stemmer, Stiftsdirektørens forslag fikk 5 stemmer. Alternativt forslag vedtatt.

Punkt 7: Alternativt forslag: Nidaros BDR anbefaler ikke at ordningen med særskilt representasjon av prester og lek kirkelige ansatte går ut.

Alternativt forslag fikk 8 stemmer, Stiftsdirektørens forslag fikk 3 stemmer. Alternativt forslag vedtatt.

Punkt 9: Supplerende setning foreslås fra stiftsdirektøren i kursiv: «Stiftsdirektøren anbefaler at Nidaros BDR støtter at det innføres en moderat vektet representasjon mht. antall medlemmer fra hvert bispedømme. *Samisk representasjon må komme i tillegg til øvrige medlemmer i bispedømmerådet, på lik linje med representasjon fra døvekirken.*» Stiftsdirektørens forslag inkludert supplerende setning enstemmig vedtatt.

Komplett høringssvar legges ved protokollen på bispedømmerådets hjemmeside.

Forslag til justert vedtak:

Nidaros BDR takker for muligheten til å gi høringssvar i saken «Høring – rammer for kirkevalget». *Bispedømmerådet gir høringssvar i samsvar med de endringene som ble vedtatt.*

Votering

Forslag til justert vedtak ble enstemmig vedtatt.

Nidaros bispedømmeråds vedtak

Nidaros BDR takker for muligheten til å gi høringssvar i saken «Høring – rammer for kirkevalget». Bispedømmerådet gir høringssvar i samsvar med de endringene som ble vedtatt.

47/24 Nidaros Pilegrimsgård - økonomisk situasjon og oppdatert status

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	05.11.2024	47/24

Forslag til vedtak

Saken fremlegges uten forslag til vedtak.

Møtebehandling i Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024:

Møtebehandling

Michael Jan Momyr melder at han er styremedlem i Pilegrimsgården. Bispedømmerådet vurderer at han ikke er inhabil, da saken kun er til orientering.

Bispedømmerådsleder og stiftsdirektør orienterer om saken.

Trøndelag fylkeskommune, Trondheim kommune og Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider har varslet at de yter et ekstraordinært tilskudd til Pilegrimsgården på kr 200.000 hver. Dette vil sikre Pilegrimsgården ca. 1 års videre drift. Det forventes at styret i Pilegrimsgården arbeider med langsiktige løsninger.

Forslag til vedtak:

Bispedømmerådet tar saken til orientering.

Votering

Forslag til vedtak enstemmig vedtatt.

Nidaros bispedømmeråds vedtak

Bispedømmerådet tar saken til orientering.

Orienteringssaker

48/24 Orienterings- og referatsaker 05.11.2024

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	05.11.2024	48/24

Forslag til vedtak

De fremlagte sakene tas til orientering.

Møtebehandling i Nidaros bispedømmeråd 05.11.2024:

Møtebehandling

Stiftsdirektør orienterer om:

- Driftsrapport per september 2024 viser et fortsatt mindreforbruk, og at prognosen for hele 2024 tyder på et tilsvarende mindreforbruk.
- Foreløpige budsjettall for 2025 innebærer strammere økonomiske rammer for 2025 enn 2024. Nye innstramminger kan komme.
- Det vil bli gjennomført nytt kirkevalg for vara til lek kirkelig tilsatt, da alle vara har sluttet i tjenesten.

Biskopen orienterer om:

- Stiftsdagene 2024: 370 deltakere. Gode tilbakemeldinger, men manglet deltakelse fra en del fellesråd pga. økonomisituasjonen.
- VM 2025: Kirkens samarbeid med VM-organisasjonen.
- Markering av lansering av Orre Testamente i Nidaros 9.-10. november 2024.
- Kommende visitas i Ørland og Bjugn.
- Preses og biskop i Nidaros, Olav Fykse Tveit, har studiepermisjon frem til slutten av januar, og Herborg er stedfortreder for preses sine oppgaver knyttet til domprostiet.

Sofie Marcelie Hopshaug-Bakke orienterer om UKM 2024, der psykisk helse var tema. UKM ønsker at Den norske kirke skal følge opp funn fra rapport om samisk ungdom, og at det skal fremmes arbeid mot utenforskap.

Bispedømmerådsleder orienterer om:

- Hilsenen fra bispedømmerådsleder under middagen på Stiftsdagene 2024.
- Refererte fra dialogmøte med AU, fellesrådets AU, kirkevergelaget og proster som var den 30. oktober 2024.

Votering

Nidaros bispedømmeråds vedtak

De fremlagte sakene tas til orientering.

Skjema for godkjennelse

Møtedato tirsdag 5. november 2024

Utvalg Nidaros bispedømmeråd 2024-2027 2023-2027

Møte Nidaros bispedømmeråd 2024-2027
(05.11.2024)

Sak . - Møtedokumenter

Bruker

Bjørn Thomas Åhren
Gunnar Winther
Ingrid Meslo
Kristine Otneim Setran
Magne Bergslid
Sofie Marcelie Hopshaug-Bakke
Grete Bækken Mollan
Herborg Oline Finnset
Michael Jon Momyr
Randi Sollie Denstad

Status

Godkjent
Godkjent
Godkjent
Godkjent
Godkjent
Godkjent
Avventer godkjennelse
Avventer godkjennelse
Avventer godkjennelse
Avventer godkjennelse

Dato for godkjennelse

onsdag 13. november 2024
torsdag 7. november 2024
mandag 11. november 2024
fredag 8. november 2024
torsdag 7. november 2024
torsdag 7. november 2024

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Steinar Skomedal	110	24/03254-1	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
52/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: *Gunnar Winther*

Nidaros bispedømmeråd - Foreløpig budsjett 2025

Vedlegg:

Budsjettprosess for 2025
Sak 75/24 Budsjett 2025
Forslag til tildeling 2025
Budsjett 2025 – arbeidsdokument

Saksorientering

Budsjettprosessen for rDnk har vært krevende på bakgrunn den vanskelige økonomiske situasjonen som hele rettssubjektet nå opplever. Hovedårsaken for denne situasjonen er at pensjonsutgiftene for rDnk har økt betydelig og opp om lag kr 100 mill. de siste to år og at dette nivået vil fortsette.

Det er også usikkerhet knyttet den statlige finansieringen fremover, jamfør ulike politiske signaler og at tilskuddsordningen til tros- og livssynsfeltet er oppe til debatt.

På denne bakgrunn har Kirkerådet fått til behandling en sak om å innspare minimum kr 65 mill. og legge frem et budsjett i balanse for 2025. Forslaget til Kirkerådet innebærer også å kutte minimum 65 administrative stillinger i hele rettssubjektet, dvs. administrative stillinger i Kirkerådet og i bispedømmene. I tillegg kommer 19 stillinger som ble vedtatt fjernet av Kirkerådet i oktober 2024. Hvordan dette skal gjøres vil det være en prosess på frem til januar 2025. Det er derfor for tidlig å si hvordan dette vil slå ut for Nidaros bispedømme sin del. Bispedømmerådet må være forberedt på at det kan komme større endringer i forutsetningene i første kvartal 2025 som innebærer en revidering av det fremlagte budsjett.

16. oktober 2024 fikk vi den første foreløpige tildeling og fordeling fra Kirkerådet til bispedømmene, se vedlegg. Tildelingen innebar en ramme på totalt kr 194 971 mill. Av dette var kr 137 942 mill. innenfor gruppe 1 til drift (prestetjenesten og administrasjon inkl. sørsamisk menighet). Kr 56 986 mill. innenfor gruppe 2 til tilskudd til fellesråd (diakoni, trosopplæring og undervisning).

I november ble tildelingen innenfor gruppe 1 redusert med kr 940 000 etter et vedtak i Kirkerådet om at alle bispedømmer skal redusere med 1 administrativ stilling i løpet av 2025. Tilsvarende skal Kirkerådet redusere med 8 stillinger. Tildelingen til gruppe 1 Drift er dermed kr 137 031 mill. for 2025.

Det er også gjort vedtak i Kirkerådet om at oppsparte midler på balansekonto ikke kan brukes i 2024 eller 2025 med unntak av der det er gjort formelle vedtak om det før mars

2024 da Kirkerådet gjorde sitt vedtak. Dette gjelder både midler i gruppe 1 og gruppe 2. Nidaros har et vedtak fra februar 2024 om at vi kan bruke inntil kr 700 000 fra balansekonto for å finansiere Stiftsdagene 2024. Regnskapssituasjonen ser ut til å bli slik at det ikke er nødvendig å få tilført disse midlene fra balansen og at vi går mot et mindreforbruk i forhold til tildelt ramme på nærmere 1 mill.

Vedlagte forslag til foreløpige budsjett bygger på tildelingen fra november 2024. Det er vanskelig å lese den vanskelige økonomiske situasjonen ut fra regnskapstall og budsjettforslaget. Dette skyldes at alle pensjonsutgifter kostnadsføres sentralt i Kirkerådet og fremkommer ikke i hverken tildeling eller våre regnskapsrapporter.

Budsjettforslaget er lagt opp slik at det er budsjettert med ordinær lønn i alle stillinger og en gjennomsnittlig lønn i de stillinger som p.t. står ledige. Dette betyr at det skal være midler til vikarer. Imidlertid har vikarsituasjonen vært slik at vi ikke har klart å fylle tilstrekkelig vikar alle steder eller av vi har pensjonister og andre som medfører forholdsvis lave kostnader. Dette medfører et mindreforbruk som gjør at vi har et handlingsrom som benyttes til ulike tiltak som kompetansemidler, stiftsdager og andre tiltak som fremgår av virksomhetsplanen.

Rekrutteringssituasjonen har bedret seg noe siste år, det betyr at den forutsatte innsparingen på lønn må reduseres tilsvarende.

Budsjett 2025 – talloppstilling vil bli ettersendt, da det viste seg ikke å bli endelig ferdig i dag mandag 02.12. Det er også lagt til et dokument kalt *Budsjett 2025 – arbeidsdokument*. Dette er et styringsverktøy som stiftsdirektør og avdelingsledere bruker i oppfølgingen av budsjettet og legges her frem for å gi større innsikt i hvordan budsjettet brukes.

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømmeråd tar orienteringen om den økonomiske situasjonen til etterretning og vedtar vedlagte foreløpige budsjett 2025.

BUDSJETTPROSSESS FOR 2025 - DEN NORSKE KIRKE

Tid	Oppgave	Ansvar/Bestilling til	Gjelder
April	Sende ut info om budsjettprosess	FØ	Alle
April	Sentralt kontaktmøte	Kirkerådsdirektør, ØV	KR
April	Ledermøtebehandling før KR-møte 22-23 mai: overordnede føringer	LM	Alle
Juni	Sentralt kontaktmøte	Kirkerådsdirektør, ØV	KR
Medio aug	Sende ut stillingsoversikt til alle enheter basert på uttrekk fra Aditro i august, som forberedelse til lønnsbudsjettering	FØ	Alle
Ultimo aug	Avdelinger og seksjoner mottar fra FØ foreløpig budsjett (med regnskapstall) for videre innspill.	FØ	KR
Ultimo aug – 17.sep	Budsjettarbeid for 110-130 basert på innværende års tildeling.	FØ, Avd.direktører i Kirkerådet og Bispemøtet	KR
02.sep	Orientering om budsjett på kontaktmøte	Kirkerådsdirektør, ØV	KR
5.-6. sep	LM-møte med føringer for budsjett	LM	Alle
Primo sep – 17.sep	Avstemming budsjettforslag digi-seksjonen og systemeiere	Digitaliseringsstyret	KR
20.sep	Frist 1.budsjettnotat for 110-130	FØ	KR
20.sep	Frist for ferdig utfylte stillingsoversikter fra bispedømmene til FØ	Stiftsdirektørene	BDR
23.sep	Gjennomgang budsjettnotat 1 - føringer for videre arbeid	LM	KR
07.okt	Statsbudsjettet – prop 1 – blir lagt fram	Departementet	Alle
08.okt	Notat om statsbudsjettet lages, og innhold i tildeling kvalitetssikres.	FØ, ØV	KR
10.okt	Utarbeidelse av forslag tildeling BDR til LM	FØ	KR
10.okt	Budsjettnotat 2 ut fra statsbudsjettet og tilbakemeldinger fra ledermøtet. Også kortversjon til "ekstern" bruk .	FØ	KR
14.okt	Behandling notat om statsbudsjett og budsjettnotat 2. Føringer for videre arbeid	LM	KR
15.-31.okt	«Forankringsperiode» og arbeid med budsjettsak til Kirkerådsmøtet i desember. Forankring i AU, KA, RAMU, Kirkevergelaget, økonomiutvalget.	Kirkerådsdirektør, ØV, Dig/HR/Utv	KR
18.okt*	Om ønskelig settes det opp et begrenset og svært foreløpig budsjett for BDR, basert på ny lønnsdata. Skal vise forventet handlingsrom i budsjettet. * Fristen kan måtte utsettes for enkelte BDR	FØ	BDR
18.okt - primo nov	Møte (fortrinnsvis fysisk) mellom FØ og stiftsdirektører og avd.ledere i BDR. Gjennomgang av stillinger og budsjett i sin helhet.	FØ, Stiftsdirektører	BDR
18.okt – medio nov	Budsjettarbeid for hvert bispedømme 210-311, basert på notat om statsbudsjett og tildelingen i 2024. Husk å sette inn frister for innspill fra kontaktmøter, prostemøter o.a. i hvert bispedømme	FØ, Stiftsdirektører	BDR
16.-17.okt	Stiftsdirektørmøte med budsjettinfo og -innspill	Kirkerådsdirektør, ØV, Dig/HR/Utv, Stiftsdirektører, FØ	Alle
31.okt	Sentralt kontaktmøte med budsjettsak	Kirkerådsdirektør, ØV	KR
04.nov	Budsjettnotat 3 - utgangspunkt for KR-sak	FØ, ØV	KR
07.nov	Notat «Foreløpige budsjettfaktorer for bispedømmene»	FØ, ØV	BDR
11.nov	Behandling av budsjettnotat 3 / KR-sak	LM	KR
18.nov	Budsjettsak til KR-møte oversendes ledelsen. KR-saken inneholder budsjettfordelingen til BDR og detaljert budsjett for 110-130.	FØ, ØV	KR
Nov/des	Gjennomgang KR-sak med saksordfører og økonomiutvalg	ØV, FØ, Kirkerådsdirektør	KR
Nov/Des	Budsjettvedtak i BDR-møter	Stiftsdirektører, FØ	BDR
5.-6.des	Kirkerådsmøte med budsjettvedtak. Budsjett for 110-130 vedtas, samt fordeling til bispedømmerådene.	Kirkerådsdirektør, ØV	Alle
Medio des	Stortinget vedtar statsbudsjettet	Departementet	Alle
Jan	Statsbudsjettet – endelig tildeling	Departementet	Alle
Jan	Endelig tildelingsbrev sendes ut til enhetene	FØ, ØV	Alle
15.jan	Siste frist for innmelding av budsjettall	Stiftsdirektører, ØV	Alle
Mar	Budsjettjustering etter endelig tildeling og fjorårets resultat	FØ, Stiftsdirektører	BDR
Mar	Budsjettjusteringsvedtak BDR ved behov	Stiftsdirektører	BDR
xx.mar	Siste frist for innmelding av budsjettendringer justert budsjett	FØ	Alle

DEN NORSKE KIRKE

Sak 75/24 Budsjett 2025

**Møte stiftsdirektører og
ledergruppa i Kirkerådet
16.- 17. oktober 2024**

Budsjett 2025

- Kr 96 mill. i økning (3,7% / 2,66 mrd.) – men ca. kr 10 mill. mindre enn det vi forventet
- Kr 96 mill. er for lønns- og prisvekst – men deflator for 2025 er anslått til 4,1% -> kan bli en utfordring!
- Arbeidsbudsjettet for KR sekretariat 2025 pt. holder samme aktivitetsnivå som prognosen for 2024 – dvs. at vi har en utfordring med å komme i balanse jfr. KR vedtak. Kr 53 mill. overbudsjettering
- Uvisst hvordan bispedømmerådene vil oppnå budsjettbalanse hvor tildelingen for 2025 følger etablert praksis

Budsjett 2025 – foreløpig tildeling og fordeling

Foreløpig fordeling 2025 - budsjettgrupper						
	pr 11.10.24	Dnk-	Dnk-	Tilskudd	Forslag	Til sml
	hele 1000kr	drift 1	tilskudd 2	andre 3	2025	år 2024
110/120	Dnk	552 981	12 593	49 852	615 426	593 170
130	Bispemøtet	11 524			11 524	11 108
		564 505	12 593	49 852	626 950	604 278
210	Oslo	178 147	62 320		240 467	231 796
220	Borg	151 740	70 015		221 755	213 757
230	Hamar	127 926	45 133		173 059	166 817
240	Tunsberg	125 410	49 082		174 492	168 201
250	Agder & Tele	142 430	53 224		195 654	188 598
260	Stavanger	121 767	58 662		180 429	173 920
270	Bjergvin	178 728	73 754		252 482	243 376
280	Møre	89 351	37 520		126 871	122 295
290	Nidaros	137 985	56 986		194 971	187 941
300	Sør-Hålogala	95 015	40 432		135 447	130 562
310	Nord-Håloga	103 179	37 800		140 979	135 895
311	Svalbard	6 230			6 230	6 000
	2 042 836	1 457 908	584 928	0	2 042 836	1 969 158
	Sum	2 022 413	597 521	49 852	2 669 786	2 573 436
	Tildeling				2 669 786	
	Differanse				0	

Det er vedtatt nedtrekk av årsverk i bispedømmene fra 2025. Antatt besparelsesnivå er 10 mill. kroner.

Dette vil, etter nærmere avtale med stiftsdirektørene, bli trukket fra bispedømmenes tildeling og tillagt Dnk sentralt for å dekke opp for pensjonsregningen.

En eventuell lønnsregulering i 2025 tilsvarende deflator (4,1%) kan bli krevende.

Kirkerådets sekretariat (110/120/130) er per i dag kr 53 mill. overbudsjettet. (626 950 – 679 902 = 52 952)

Hva tenker du om foreløpig fordeling og konsekvenser for ditt bispedømme?

Budsjett 2025 – Varige budsjettiltak

Budsjettmessig utfordringsbilde

- Aktivitetsnivå /-innhold og organisasjon er ikke tilpasset tildelingene – kan bli 3. år på rad med merforbruk
- Størrelse på fremtidig tildeling er usikker
- Vi har ikke funnet, vedtatt, bearbeidet eller gjennomført budsjettiltak som har langsiktig og varig effekt – det haster!
- Førstelinje skal skjermes (?)

KR sekretariat har grundig gått gjennom sine driftsutgifter og det er lite sannsynlig at vi kan redusere overbudsjetteringen (kr 53 mill.) betydelig uten å ta noen personalgrep. Digitaliseringsbudsjettet gjenstår å diskutere opp mot bl.a. digitaliseringsstyrets prioriteringer men det blir ikke budsjettbalanse av eventuelle kutt eller utsettelse på gjennomføring.

Jeg tenker:

- Vi må våge å legge frem et budsjett som ikke er i balanse i 2025 og samtidig sette tydelige mål på hva som skal gjennomføres; f.eks. redusere 50 administrative årsverk innen utgangen av 2026 (strukturiltakene kirkefag, lønn og regnskap og prosti & prostetjenester bidrar her til årsverksreduksjon)
- Vi må redusere budsjettgruppe 3 – mulighetsrom og konsekvensvurdering er på gang
- Vi må finne ut hva en sammenslåing av bispedømme betyr – se vedlagte hypotese

Hva tenker du om budsjettmessig utfordring i ditt bispedømme og om mulige varige budsjettiltak?

Revidert forslag til tildeling for 2025

Dato: november 2024

Fordeling 2025 - budsjettgrupper						
	28.11.2024	Dnk-	Dnk-	Tilskudd	Forslag	Til sml
	hele 1000kr	drift 1	tilskudd 2	andre 3	2025	år 2024
110/120	Dnk	567 441	9 304	48 581	625 326	593 170
130	Bispemøtet	11 524			11 524	11 108
		578 965	9 304	48 581	636 850	604 278
210	Oslo	176 937	62 320		239 257	231 796
220	Borg	150 710	70 015		220 725	213 757
230	Hamar	127 056	45 133		172 189	166 817
240	Tunsberg	124 550	49 082		173 632	168 201
250	Agder & Telemark	141 460	53 224		194 684	188 598
260	Stavanger	120 937	58 662		179 599	173 920
270	Bjergvin	177 508	73 754		251 262	243 376
280	Møre	88 741	37 520		126 261	122 295
290	Nidaros	137 045	56 986		194 031	187 941
300	Sør-Hålogaland	94 365	40 432		134 797	130 562
310	Nord-Hålogaland	102 469	37 800		140 269	135 895
311	Svalbard	6 230			6 230	6 000
	2 032 936	1 448 008	584 928	0	2 032 936	1 969 158
	Sum	2 026 973	594 232	48 581	2 669 786	2 573 436

290 - NIDAROS BISPEDØME - BUDSJETT 2025, sak NBDR

02.12.24/SR

Dato	Tildeling	Budsjett totalt	Gruppe 1 - drift	Gruppe 2 - tilskot
2/19/2024	187,940,000		187,940,000	133,009,000
10/18/2024	194,971,000		194,971,000	137,985,000
11/13/2024	194,031,000		194,031,000	137,045,000

Sak i KR-møte 6.des

Merk: Koststad har 7-sju siffer. Alle utgifter/inntekter skal vera kontert med minimum koststad. I nokon tilfeller koststad og prosjekt Godkjenner 1 = bestillerref Namn i kolonne Godkjenner 1 er ikkje absolutt. Ein kan vera godkjenner 1 på tvers av koststad/prosjekt. Kolonne Ansvar: Namnet her er den som har budsjettansvar= Godkjenner 2 i xledger. Godkjenner 2 skal ALDRI oppgis som bestillerref.

Koststad	Koststad tekst	Prosj	Prosjekt tekst	Godkjenner 1	Ansvar / Godkj 2	Budsjett -24	Reknesk pr 10	Budsjett-25	Kommentarer (ikkje uttømmende)
1000	Råd og utvalg					456,749	323,870	456,749	
2901100	Bispedømmerådet			Marianne Bredesen	Steinar Skomedal	276,749	232,355	276,749	Møteutg. x6, honorar, reiser.
2901200	Ungdomsrådet	301	Organisasjonsutvikling	Marianne Bredesen	Steinar Skomedal	50,000	575	50,000	Kirkelig organisasjonsutvikling
1300	Samisk				Aud Kristin S Aasen	130,000	90,940	130,000	per; 1.halvår. Husk deltakerbet på Ungdomsting
2901301	Sørsamisk menighetsråd - SÅR			Monica Kappfjell	Aud Kristin S Aasen	2,055,397	835,757	2,172,609	
					Aud Kristin S Aasen	1,780,441	1,345,475	1,850,265	Inkl løn&reiser diakon Nils E B J.
		520	Samisk menighetsråd - SÅR	Monica Kappfjell	Aud Kristin S Aasen	112,050	70,744	119,876	
		521	Samisk menighet - div tiltak	Monica Kappfjell	Aud Kristin S Aasen	93,000	125,707	88,000	
		522	Samisk menighet - trosoppl.	Monica Kappfjell	Aud Kristin S Aasen	79,906	-428,832	145,468	Løn og reiser Margrethe K L B., 749 000 frå TOL-midlar - per; april
		529	Sørsamisk kirkeblad - Daerpiers Dier	Einar Bondevik	Aud Kristin S Aasen	-10,000	-277,337	-31,000	0-null prosj. Tilskot frå Sametinget,270', per mars. Utg.,35', per 4.kv.
2000	Biskop					1,741,597	1,526,207	1,788,289	
2902100	Biskop			Marianne Bredesen	Steinar Skomedal	1,741,597	1,526,207	1,788,289	Lønn og reiser (110') biskop. Nyårsmottaking 100'. Div utg. biskop
3000	Administrasjon					15,755,953	12,888,754	16,019,587	
3100	Kirkelig administrasjon								
2903101	Fellesutgifter administrasjonen				Steinar Skomedal	3,037,252	2,964,163	3,893,950	Lønn og reiser (75') stiftsdir. ALT av div driftsutg kontoret.
		121	Kompetanseutvikling		Steinar Skomedal	100,000	16,176	100,000	Stab og kompetanse.
2903110	Kommunikasjon			Tone G./ Magne R.	Steinar Skomedal	475,000	586,382	450,000	Podkast 298', komm 150'. Per; 1/12
3200	Kirkefag og økumenikk								
2903201	Kirkefaglig avdeling			Olav D Svanholm	Aud Kristin S Aasen	6,501,059	5,320,978	6,676,593	Løn ALLE på avd., reiser 250' Provistive kurs 50'.
		200	Stiftsdager		Aud Kristin S Aasen	700,000	75,450	-	Flytta til 4100 frå 2025
		221	Olavsfest og Olsokdager		Aud Kristin S Aasen	200,000	140,248	200,000	Per; aug.
2903220	Diakoni og samfunn				Aud Kristin S Aasen	50,000	20,039	135,000	VM 2025, div samlinger diakoni. Høsttakkefest
2903230	Barn, unge og trosopplæring			Vigdis A Aakre	Aud Kristin S Aasen	70,000	38,191	70,000	Fagdag + konf festival. IKO barnehagekont.
		291	Tro som bærer (prosjekt 1)	Vigdis A Aakre	Aud Kristin S Aasen	100,000	192,694	-	Utgår i 2025
2903240	Kultur			Gunn Mogseth Skrove	Aud Kristin S Aasen	100,000	43,465	70,600	50' til fagsaml kmul., 10' til div arr., 17' til Reg pilgr senter Stiklestad
		211	Jubileer/festivaler	Gunn Mogseth Skrove	Aud Kristin S Aasen	200,000	135,371	450,000	SNK - Nasjonaljubileet 2030, div tiltak. Økum treff 18.10.24
2903271	Økumenikk og dialog			Olav D Svanholm	Aud Kristin S Aasen	50,000	51,266	25,000	Vennskap Etiopia og Jordan/Palestina. SMM(KDT 200' tokast frå 5120)
3300	Personal og adm avd								
2903310	HR og administrasjon			Hilde M S Todal	Håkon Olausen	4,172,642	3,304,331	3,948,444	Løn, reiser 150'.
4000	Prestetene					112,999,304	90,671,559	122,478,420	
2904100	Fellesutgifter prester				Håkon Olausen	-3,688,159	3,019,122	3,948,444	Gåvereglem. prester, adm hjelp proster, flytting 200', innspar. Kr 5 769' pr 02.12.24
		105	Prostemøter	Olav Svanholm	Håkon Olausen	150,000	192,873	200,000	Prostemøter
		111	Retreat			-	21,864	50,000	
		115	Personaltiltak		Håkon Olausen	25,000	13,014	25,000	Modum m.m. AKAN
		121	Kompetanseutvikling		Håkon Olausen	195,000	70,696	150,000	Kortkurs, AVU, Retreat
		125	Reg. etter- og videreutd. (REUV)	Marianne Bredesen	Håkon Olausen	250,000	126,872	200,000	
		140	Arbeidsveiledning (ABV)	Eldfrid-Marie H Bakken	Håkon Olausen	200,504	197,063	172,055	Drift + løn veil. ABV
		150	Rekruttering		Håkon Olausen	250,000	389,526	250,000	Annonser, div tiltak. Utdanningsmessa.
		160	Veien til vigsling (VTV)		Håkon Olausen	-	-2,998	-	Skal vera 0-null-prosjekt. Alle utg stiftspraksis (O3) går på aktuelt prosti
		200	Stiftsdager			-	-	350,000	Etterutdanningsdager prester
		305	HMS - vernejenesta	Eldfrid-Marie H Bakken	Håkon Olausen	200,000	368,605	200,000	40-timers HMS-kurs, HMS-dag, bedriftshelseteneste
4200	Prostier								
2904210	Nidaros domprosti	101	Prostemidler	Kristin Moen Saxegaard	Håkon Olausen	9,551,082	7,541,664	10,048,851	Kun løn og reiser (120'), evt leige hus/bil for vik pga vakanse. Innt; 1.383'
				Kristin Moen Saxegaard	Håkon Olausen	38,000	36,205	38,000	
2904220	Strinda prosti			Bodil Slørdal	Håkon Olausen	12,142,275	9,362,020	12,014,312	Kun løn og reiser (100'), evt leige hus/bil for vik. Frå 01.09.24 Bodil Slørdal fung pro.
		101	Prostemidler	Bodil Slørdal	Håkon Olausen	44,000	16,233	44,000	
		203	Studietur	Bodil Slørdal	Håkon Olausen	-	-	116,000	
2904230	Heimdal og Byåsen prosti			Bodil Slørdal	Håkon Olausen	14,096,747	10,605,195	14,796,782	Kun løn og reiser (250'), evt leige hus/bil for vik. Frå 01.09.24 Bodil Slørdal fung pro.
		101	Prostemidler	Bodil Slørdal	Håkon Olausen	49,000	-	49,000	
2904250	Fosen prosti			Steinar Leirvik	Håkon Olausen	9,328,799	6,852,559	9,037,657	Kun løn og reiser (330'), evt leige hus/bil for vik grunna vak. Innt; 305'
		101	Prostemidler	Steinar Leirvik	Håkon Olausen	34,000	4,000	34,000	
		203	Studietur	Steinar Leirvik	Håkon Olausen	-	-	36,000	
2904260	Orkdal prosti			Dagfinn Thomassen	Håkon Olausen	14,782,215	11,051,230	15,204,942	Kun løn og reiser (1 mill), evt leige hus/bil for vik grunna vakanse
		101	Prostemidler	Dagfinn Thomassen	Håkon Olausen	49,000	9,496	49,000	
		203	Studietur	Dagfinn Thomassen	Håkon Olausen	65,000	36,214	-	Kr 1' pr prest. Tur kvart 4.år, 2 prosti pr år. Periodisert halvårleg.
2904270	Gauldal prosti			Øystein Flø	Håkon Olausen	12,000,695	9,205,282	11,874,193	Kun løn og reiser (400'), evt leige hus/bil for vik grunna vakanse
		101	Prostemidler	Øystein Flø	Håkon Olausen	41,000	-	41,000	
2904280	Stjørdal prosti			Jon H. Guldbrandsen	Håkon Olausen	10,086,529	8,491,240	10,330,753	Kun løn og reiser (240'), evt leige hus/bil for vik grunna vakanse
		101	Prostemidler	Jon H. Guldbrandsen	Håkon Olausen	38,000	1,195	38,000	
2904300	Stiklestad prosti			Christine Waanders	Håkon Olausen	17,288,709	13,607,660	18,183,894	Kun løn og reiser (600'), evt leige hus/bil for vik grunna vakanse
		101	Prostemidler	Christine Waanders	Håkon Olausen	61,000	12,529	61,000	
2904310	Namdal prosti			Gustav Danielsen, fung	Håkon Olausen	14,177,097	8,388,643	13,019,366	Kun løn og reiser (800'), evt leige hus/bil for vik grunna vakanse
		101	Prostemidler	Gustav Danielsen, fung	Håkon Olausen	49,000	8,579	49,000	
		203	Studietur	Gustav Danielsen, fung	Håkon Olausen	60,000	-	-	Kr 1' pr prest. Tur kvart 4.år, 2 prosti pr år. Periodisert halvårleg.
2904501	Spesialprest				Håkon Olausen	70,000	39,183	70,000	Driftsutg Studentprest.
2904510	Pilegrimsprest				Håkon Olausen	632,194	285,214	1,000,401	
2904571	Prest for sørsamer			Einar Bondevik	Håkon Olausen	732,617	720,581	796,770	Løn, reiser 100', leige lokale. Inntekt frå Sametinget (25% av lønskostn)
5000	Tilskudd (gruppe 2)					54,931,000	54,644,000	56,986,000	
2905110	Tilskudd trosopplæring			Vigdis A Aakre	Steinar Skomedal	36,070,000	35,783,000	37,419,000	Periodisert mars - juni
2905120	Tilskudd diakoni				Steinar Skomedal	7,760,000	7,653,000	8,053,000	Periodisert mars - juni.
2905130	Tilskudd undervisning				Steinar Skomedal	7,280,000	7,389,000	7,554,000	Periodisert mars - juni
2905140	Tilskudd kirkemusikk				Steinar Skomedal	114,000	112,000	114,000	Periodisert april
2905150	Tilskudd Nidarosdomen				Steinar Skomedal	3,707,000	3,707,000	3,846,000	Periodisert april

BALANSEPOSTAR

Akkumulert mindreforbruk, saldo pr 01.01.24 - konto 2050 - kr 4 165' herav kr 1 160' på gruppe 2 - tilskot

Konto: 2971 - Gaver til spesifikke formål						Saldo på balansepostar kan finansiere aktivitet i drift
2901301	Sørsamisk menighetsrå	501	Samisk kirkeliv	Monica Kappfjell	Aud Kristin S Aasen	106,303
2901301	Sørsamisk menighetsrå	521	Samisk menighet - div tiltak	Monica Kappfjell	Aud Kristin S Aasen	208,036
2901301	Sørsamisk menighetsrå	522	Samisk menighet - trosopplæring	Monica Kappfjell	Aud Kristin S Aasen	172,242
2901301	Sørsamisk menighetsrå	529	Sørsamisk kirkeblad - Daerpiers Dier	Einar Bondevik	Aud Kristin S Aasen	244,419
2903220	Diakoni og samfunn				Aud Kristin S Aasen	72,628
2903230	Barn, unge og trosopplæring			Vigdis A Aakre	Aud Kristin S Aasen	150,000

290 Inntekter / Kunder	Gjeldande	Konto	Koststad	Periodisert	Budsjett -25	Herav pensj.	Nto til 290	Fakt 1.halvår	Fakt 2.halvår
Nidaros domkrk og Vår frue sokn	spr Nidarosdomen, tidl. Torstein Amundsen	5999	4210 - Nidaros domprosti	juni og des	1,000,000			500,000	
Nidaros domkrk og Vår frue sokn	Sommerprest pilegrim, 1 mnd	5999	4210 - Nidaros domprosti	aug	70,000				0
					<u>1,070,000</u>	-	-	<u>500,000</u>	

Pensjon er kostnad og blir overført i desember.
Frå 2024 er pensjonstrekk 26%

Bergen, 25.11.24
Solfrid Rong

290 - Kontering temavis

Tema/leverandør	Beløp pr kv	Årsbudsjett	Konto	Kontonamn	Koststad	Prosjekt	Koststadsnamn , evt prosjekt	Kommentar
					(+prefiks, tot 7 siffer)			
Gåver til ansatte			5900	Gaver til ansatte	3101/4100		Fellesutg adm / fellesutg presteskap	Husk namn på den/dei som har fått gåva. Feltet XGL=ansattnr
Gåver til andre			7420	Gave			Koststad i samsvar med formål med gåva	Husk namn på den/dei som har fått gåva
Kontorrekvisita			6800	Kontorrekvisita	3101		Fellesutgifter administrasjon	
Aviser			6840	Aviser, tidsskrifter, bøker	3101		Fellesutgifter administrasjonen	
ISS Facility Services	23,610	94,440	6360	Renhold	3101		Fellesutgifter administrasjonen	Reinhald kontorlokaler
Agenda HMS	3,660	14,640	5992	Bedriftshelsetjeneste	4100	305	Fellesutgifter prester - HMS-vernetjenesta	Medlemskontingent

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Aud Kristin S. Aasen	112	24/02231-5	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
53/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Jon Fredrik Skauge

Virksomhetsplanen 2025

Vedlegg:

Strategi Dnk. Mer himmel på jord - vedtatt versjon

Bærekraftsmålene og Dnk

Virksomhetsplan 2025 per 02.12.2024

Saksorientering

Virksomhetsplanen er en overordna plan for virksomheten 2025. Planen tar utgangspunkt i Den norske kirkes strategi for 2022-2029. Ved å være kirke for den enkelte, kirke i samfunnet og kirke som organisasjon, skal Den norske kirke åpne rom for tro, være der livet leves og være mer for flere. (Se vedlegg: Strategi Dnk)

Den norske kirke er også forpliktet på FNs bærekraftsmål. Kirkas budskap, verdigrunnlag og ressurser gir et unikt utgangspunkt for å bidra til å nå bærekraftsmålene. Kirkerådet har laget et dokument som bekrefter sammenhengen mellom Dnk og bærekraftsmålene. (Se vedlegg: Bærekraftsmålene og Dnk).

Å være administrasjon til bispedømmerådet og biskoper innbefatter en del lovpålagte forvaltningsoppgaver, oppgaver knyttet til kirkeordning og arbeidsgiveransvaret, faglig støtteorgan og oppgaver grunnet biskopens tilsyn. Bispedømmerådet har også ansvar for å følge opp ulike vedtak på Kirkemøtet og i Kirkerådet, samt til enhver tid gjeldende nasjonale føringer og satsninger. På nasjonalt nivå utarbeides det planer og verktøy som legger til rette for virksomheten regionalt og lokalt. I 2025 vil dette blant annet være ny Plan for kirkelig undervisning og læring, som erstatter Trosopplæringsplanen, og plan-, strategi- og rapporteringsverktøyet Kirka Vår, som synliggjør lokal virksomhet, stimulerer til tverrfaglig samarbeid, og forenkler rapporteringen. Vi utfordres til styrke samhandling og samledelse, på alle nivå. Det er naturlig å tenke at godt arbeidsgiveri styrker rekruttering og beholder kirkelig ansatte. Nidaros bispedømmeråd har også et særlig ansvar for pilegrimsarbeid, sørsamisk kirkeliv og arbeidet med nasjonaljubileet 2030.

Virksomhetsplanen må også sees i sammenheng med saken om budsjett og den usikkerheten som er knyttet til innsparinger og nedbemanning. Om det viser seg at dette resulterer i at virksomhetsplanen ikke er gjennomførbar, må den opp den revidering i løpet av 2025.

Bispedømmerådet er bispedømmets øverste folkevalgte organ, og har mandat til å gjøre strategisk arbeid og prioriteringer på vegne av hele bispedømmet. Det er samtidig riktig å presisere at en virksomhetsplan kun forplikter administrasjonens virksomhet og prostenes

virksomhet i de respektive prostiene. Det enkelte fellesråd og menighetsråd vedtar sine egne planer. I hvor stor grad de ulike rådene forholder seg til bispedømmerrådets strategi og plan, er opp til hvert enkelt råd.

Det vises til drøftinger i bispedømmerrådsmøtene 10.09.24 og 05.11.24 om virksomheten 2025. Det har også vært drøftinger i prostemøtet og i kontaktmøtet. Innspillene fra de ulike samtalene har vært viktige føringer for stabens arbeid med virksomhetsplanen.

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømmerråd vedtar vedlagte virksomhetsplan for 2025.

Mer himmel på jord

Den norske kirke er en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke, som vitner i ord og gjerning om frelse, frihet og håp i Jesus Kristus.

Den norske kirkes strategi for 2022–2029	 Kirken åpner rom for tro	 Kirken er der livet leves	 Kirken er mer for flere
 Kirken for den enkelte	Forkynner evangeliet til mennesker gjennom hele livet	Styrker kirken som kulturarena og forvalter av kulturarv for alle generasjoner	Gir tilhørighet og skaper gode møteplasser og fellesskap fysisk og digitalt
 Kirken i samfunnet	Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle	Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene, – lokalt, nasjonalt og globalt	Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på
 Kirken som organisasjon	Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke	Samhandler med organisasjonslivet, andre tros- og kirkesamfunn, offentlige, private og ideelle aktører	Skaper en mangfoldig, rekrutterende og inkluderende arbeidsplass og frivillighetsarena

DEN NORSKE KIRKE

Ingen skal utelates:

Den norske kirke og bærekraftsmålene

Kampen for fred, rettferdighet og vern om skaperverket er på ingen måte ny, verken for kirken eller i samfunnet. Samtidig: aldri før har verdens stater har blitt enige om så omfattende mål som bærekraftsmålene¹ og en så ambisiøs visjon som Ingen skal utelates.² Kirkens budskap, verdigrunnlag og ressurser gir et unikt utgangspunkt for å bidra til bærekraftsmålene.

Eksempler på kirkens bidrag til bærekraftsmålene:

Kirkens tilstedeværelse gjennom fellesskap, samtaletjeneste, sorgarbeid og omsorg bidrar til folkehelsen og forebygger ensomhet og psykiske lidelser.

Kirken tilbyr inkluderende fellesskap der barn og unge blir sett og hørt. Menigheter og kirkens organisasjoner lærer barn og unge om rettigheter og demokrati.

Kirkens sosiale arbeid og barne- og ungdomsarbeid skaper fellesskap. Det forebygger utenforskap og bidrar til å hindre at fattigdom går i arv.

Kirken tilbyr inkluderende arenaer i lokalsamfunnet, og kirken bidrar til å sikre kulturarv.

Kirkens barne- og ungdomsarbeid gir opplæring i likeverd og menneskerettigheter, vern om skaperverket og bærekraftig utvikling.

Omkring 400 Grønne menigheter har forpliktet seg til systematisk arbeid for mer bærekraftig drift og utvikling i alt arbeid.

Kirken samarbeider med organisasjoner over hele verden og er plassert strategisk for å nå sårbare mennesker, i hverdag og krise. Slik står Den norske kirke sammen med en rekke kristne organisasjoner for å bekjempe fattigdom, ulikhet og klimaendringer.

40.000 bøssebærere fra menighetene mobiliseres årlig til å samle inn penger til Kirkens Nødhjelps fasteksjon og dermed bidra til å utrydde fattigdom.

1 <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

2 <http://xn--brekraftsboka-3fb.no/>

DEN NORSKE KIRKE

Strategiplan for Nidaros bispedømmeråd 2023-2029
med
VIRKSOMHETSPLAN 2025

Mer himmel på jord

*Den norske kirke er en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke,
som vitner i ord og gjerning om frelse, frihet og håp i Jesus Kristus.*

Nidaros bispedømmeråd har følgende satsingsområder for 2025:

1. Styrke menighetene
2. Rekruttering og ivaretagelse av ansatte
3. Ungdom og unge voksne
4. Kommunikasjon

Nidaros bispedømmeråd har et særskilt ansvar for sørsamisk kirkeliv, pilegrimsarbeidet og Nasjonaljubileet 2030.

UTKAST TIL VIRKSOMHETSPLAN 2025 02.12.24

Den norske kirkes strategi for 2022–2029	 Kirken åpner rom for tro	 Kirken er der livet leves	 Kirken er mer for flere
 Kirken for den enkelte	Forkynner evangeliet til mennesker gjennom hele livet	Styrker kirken som kulturarena og forvalter av kulturarv for alle generasjoner	Gir tilhørighet og skaper gode møteplasser og fellesskap fysisk og digitalt
 Kirken i samfunnet	Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle	Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene, – lokalt, nasjonalt og globalt	Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på
 Kirken som organisasjon	Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke	Samhandler med organisasjonslivet, andre tros- og kirkesamfunn, offentlige, private og ideelle aktører	Skaper en mangfoldig, inkluderende arbeidsplass og frivillighetsarena

Ved å være kirke for den enkelte, kirke i samfunnet og kirke som organisasjon, skal Den norske kirke åpne rom for tro, være der livet leves og være mer for flere.

Den norske kirke har forpliktet seg til FN`s bærekraftsmål, i en felles innsats for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene.

UTKAST TIL VIRKSOMHETSPLAN 2025 - 02.12.24		Kirken åpner rom for tro	Kirken er der livet leves	Kirken er mer for flere		
Kirken for den enkelte	Forkynner evangeliet til mennesker gjennom hele livet		Styrker kirken som kulturarena og forvalter av kulturarv for alle generasjoner		Gir tilhørighet og skaper gode møteplasser og fellesskap fysisk og digitalt	
	<i>Mål</i>	<i>Tiltak</i>	<i>Mål</i>	<i>Tiltak</i>	<i>Mål</i>	<i>Tiltak</i>
	Opprettholde antall deltakere på gudstjenester og kirkelige handlinger	<p>Inspirere til bruk av Det skjer i kirken</p> <p>Oppfordre til Dropin-dåp</p> <p>Bidra til fagutvikling i gudstjenesteliv og forkynnelse</p>	<p>Flere deltakere på kulturarrangement i kirkehus</p> <p>Synliggjøre kirkens innhold, trøst og håp og kirkemusikkens betydning.</p> <p>Utvikle samarbeid med kultur-institusjoner</p> <p>Utvikle pilegrims-arbeidet</p>	<p>Forum for kirkemusikere</p> <p>Arrangere og stimulere til «Sang i 1000 år»</p> <p>Synliggjøre bispedømmets og menigheters tusenårsjubileumsarrangement</p> <p>Utvikle og inspirere til «Vandring i 1000 år»</p> <p>Tilby vandringslederkurs for pilegrimsledere</p> <p>«Retreat i hverdagen» og arbeid med «Retreat i Nidaros»</p>	<p>Utvikle og utforske kirke på nye plattformer.</p> <p>Øke antall brukere i digitale kanaler.</p> <p>Øke tilbud om fellesskapssamlinger</p> <p>Øke kompetanse og bevissthet om universell utforming og inkluderende kirkeliv</p>	<p>Videreutvikle podkasten «På trua laus» med 20 nye episoder</p> <p>Utvikle bruk av sosiale kanaler</p> <p>Gjennomføre nasjonale kampanjer</p> <p>Stimulere til diakonale møteplasser</p> <p>Høsttakkefesten</p> <p>Løfte frem tematikken i møte med menighetsråd og ansatte</p>
	Opprettholde tilbudet til kirkelig undervisning og læring	Tilby fagdager innen kirkelig undervisning og læring				
Opprettholde bruk av samisk språk i gudstjenesten	Gi ansatte tilstrekkelig kompetanse i sørsamisk språk og kirkeliv					

UTKAST TIL VIRKSOMHETSPLAN 2025 02.12.24

	Kirken åpner rom for tro	Kirken er der livet leves	Kirken er mer for flere
Kirken i samfunnet	Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle	Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene, – lokalt, nasjonalt og globalt	Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på
	<i>Mål</i>	<i>Mål</i>	<i>Mål</i>
	<i>Tiltak</i>	<i>Tiltak</i>	<i>Tiltak</i>
Synliggjøre og tydeliggjøre kirken som samfunnsaktør	Den norske kirkes utslipp og miljøbelastning reduseres	Den norske kirkes utslipp og miljøbelastning reduseres	Styrke ungdoms- og unge voksne arbeid
	Videreutvikling av Digitalt pilgrimsprosjekt (nettressurs)		Bidra til samarbeid og samskaping mellom menigheter og lokale aktører.
	Tilby kurs i synlighet på digitale plattformer		Tiltak for redusert reisebruk, jfr kirkens reisepolicy.
	Videreføre samarbeidet med Litteraturhuset, Olavsfest, Olsokdagene, Stiklestad Nasjonale Kultursenter, VM 2025, Nasjonaljubileet 2030 (2025: Migrasjon og identitet), og andre. Nær kontakt med Trondheim kristne	Fremme menneskeverd, fred, vern om skaperverket og tilhørighet til den verdensvide kirke	Stimulere til flere Grønne kirker.
			Arbeide med SMM, KN og KIA
			Styrke kirkas diakonale uttrykk og avtrykk
			Utforske nye måter å være kirke på
			Medarrangør «Flexid-kurs»
			Medarrangør «Modige møter»
			Medvirke til «KonfAction 2025»
			Medarrangør «Konfirmanttreff» i Nidarosdomen 2025.
			Støtte arbeidet i U-kirke
			Stimulere til kirkelig nærvær i lokalsamfunnet og motarbeide utenforskap

UTKAST TIL VIRKSOMHETSPLAN 2025 02.12.24

	<p>Samhandle med ulike tros- og livssynsamfunn</p> <p>Samhandle med kommuner og ulike samfunnsaktører</p>	<p>råd, Kirkens unge, STL, KN, Kirkelig dialogsentre Trondheim, Naturvernforbundet og andre.</p> <p>Medarrangør og samarbeidspartner på offentlige arenaer (Olavsfest, Olsokdager, VM 2025 m.fl.)</p> <p>Medarrangør Yemanedagen</p> <p>Støtte Kirkelig dialogsentre Trondheim.</p> <p>Økumeniske arrangement 2025</p> <p>Visitaser</p> <p>Stimulere til barnehage- /skole og kirke samarbeid</p>	<p>Samarbeid om bevaringsprogrammet for kulturhistorisk viktige kirker</p>	<p>Oppfølging og veiledning til fellesråd</p>		
--	---	---	--	---	--	--

UTKAST TIL VIRKSOMHETSPLAN 2025 02.12.24

		Være aktiv i samfunnsdebatten Kronikker og meningsytringer				
--	--	---	--	--	--	--

UTKAST TIL VIRKSOMHETSPLAN 2025 02.12.24

	Kirken åpner rom for tro	Kirken er der livet leves	Kirken er mer for flere			
Kirken som organisasjon	Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke	Samhandler med organisasjonslivet, andre tros- og kirkesamfunn, offentlige, private og ideelle aktører	Skaper en mangfoldig, rekrutterende og inkluderende arbeidsplass og frivillighetsarena			
	<i>Mål</i>	<i>Tiltak</i>	<i>Mål</i>	<i>Tiltak</i>	<i>Mål</i>	<i>Tiltak</i>
	Øke rekruttering til kirkelige stillinger	<p>Til stede på Utdanningsmesser</p> <p>Gjennomføre til onboarding-rutiner</p> <p>Nytilsattkurs</p> <p>Sikre profesjonelle tilsettingsrutiner</p> <p>Tett samarbeid med KR, fellesråd og andre om rekruttering til kirkelige stillinger, med særlig oppmerksomhet på kirkemusikkutdanning.</p> <p>Rekruttere sommervikarer</p>	<p>Nye og fornyede misjonsavtaler</p> <p>Fremme menneskeverd, fred og vern om skaperverket</p> <p>God kontakt med våre vennskapskirker:</p>	<p>Samarbeid menighet misjon (SMM)</p> <p>Videreføre samarbeid Kirkens Nødhjelp, Miljøfyrtårn med fl.</p> <p>Inspirere flere menigheter til Grønn kirke</p> <p>Revurdere relasjonen til EECMY</p>	<p>Forbedre intern kommunikasjon</p> <p>Styrke ungdomsdemokratiet</p> <p>Styrke ivaretagelse av unge prester</p> <p>Flere engasjeres til frivillig tjeneste.</p> <p>Øke rekruttering til kirkelige stillinger</p>	<p>Stimulere til innføring og bruk av intranett</p> <p>Rekruttere og arrangere Ungdomsråd, Ungdomsting, Ungdommens kirkemøte og UT 2.0.</p> <p>Nettverksamling for unge prester</p> <p>Dele ut «Nidarosen»</p> <p>Ta i bruk og gi opplæring av Kirkepartners digitale løsninger.</p>

UTKAST TIL VIRKSOMHETSPLAN 2025 02.12.24

	<p>Styrke bispedømmerådet som strategisk organ</p> <p>Styrke samhandling mellom menighetsråd-fellesråd og bispedømmeråd.</p> <p>God kompetanseutvikling</p>	<p>Gode vikarordninger</p> <p>Styrke dialogen med folkevalgte organer lokalt og regionalt</p> <p>Bidra til mer samarbeid og felles løsninger mellom sokn, fellesråd og bispedømmeråd.</p> <p>Kontinuerlig kompetanseutvikling alle ansatte</p> <p>Kontinuerlig lederutvikling</p> <p>Læringsplattformen gjøres kjent og brukes av alle ansatte.</p> <p>Kortkurs og etterutdanning som tilbud for alle ansatte.</p> <p>Etterutdanningsdager for prester</p>	<p>Ethiopian Evangelical Church Mekane Yesus (EECMY), Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land ELCJHL), Härnösand stift og Lappo stift.</p>	<p>Synliggjøre relasjonen til ELCJHL</p> <p>Studietur for prostene til Härnösand stift</p>	<p>Fornuftig bruk av PUU-stillinger</p> <p>Tilrettelagt praksis for studenter/elever</p> <p>Kontakt med teologistudenter TF/MF/VID/NLA</p> <p>ADAPT- samarbeid med TF (fleksibel presteutdanning)</p> <p>Omdømmebygging gjennom god medarbeideroppfølging (ABV, kurs, prostibesøk mm)</p> <p>Omdømmebygging gjennom styrking vektlegging av VVMD</p> <p>Mangfoldskompetanse styrkes</p>
--	---	--	--	--	---

UTKAST TIL VIRKSOMHETSPLAN 2025 02.12.24

		<p>Tilby fagsamlinger innen ulike kirkefaglige tema, eks innen diakoni, kultur og undervisning</p> <p>Implementere ny plan for «Kirkelig undervisning og læring»</p> <p>Bidra til bred bruk av «Kirka vår»</p>				
--	--	--	--	--	--	--

For å nå våre mål må vi være: **Vennlig, viktig, modig, dyktig.**

Ansvarlig (fargekode): Kirke og samfunn Seksjon Personal og administrasjon Stiftsdirektør Biskop/prost

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Olav D. Svanholm	423	17/06056-36	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
54/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Randi Sollie Denstad

Navngiving på nytt prosti i Trondheim

Vedlegg:

Svar fra Språkrådet

Saksorientering

Nidaros bispedømmeråd gjorde i september følgende vedtak i sak 35/24:

Nidaros bispedømmeråd vedtar å slå sammen Strinda prosti og Byåsen og Heimdal prosti til ett prosti, med virkning fra 1. oktober 2024. Bispedømmerådet ber stiftsdirektør fremme forslag på navn i løpet av høsten 2024 etter en fornyet invitasjon om navneforslag. Inntil videre brukes navnet; Strinda, Byåsen og Heimdal prosti.

I etterkant ble det sendt ut ny invitasjon til menighetsrådene i Trondheim og Trondheim kirkelig fellesråd, med oppfordring til å komme med forslag på navn på det nye prostiet. De kom inn bare fire svar, to med forslag «Strinda prosti» og to med forslag «Trondheim prosti».

Det ble også tatt kontakt med Språkrådet med tanke på innspill på navn. De skriver: *Vi kan ikke se at det finnes andre navn som umiddelbart virker som gode alternativer til navnet Trondheim prosti.*

Navnet «Strinda» vil ikke være dekkende for det geografiske området som omfattes av det nye prostiet. Det foreslås derfor at navnet blir «Trondheim prosti». Med dette forslaget vil Trondheim bestå av to prostier: Nidaros domprostie og Trondheim prosti.

Det er ønskelig å få godkjent også samisk navn på prostiet. Det er sendt en henvendelse til Saemien Åålmege med forslag på samisk navn. Da forslag på samisk navn ikke er mottatt, vil det bli ettersendt så fort det foreligger.

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømmeråd vedtar at navnet på sammenslåingen av Strinda prosti og Byåsen og Heimdal prosti blir Trondheim prosti. Navnet gjøres gjeldende fra 01.01.2025.

Språkrådet

Den norske kirke
Olav D. Svanholm

Deres ref.
17/06056-28

Vår ref.
17/280-8/LLH

Dato
03.10.2024

Nidaros bispedømmeråd – ønske om rådgivning i forbindelse med navn på nytt prosti – svar fra Språkrådet

Vi har ingen merknader til at det nye sammenslåtte prostiet får navnet *Trondheim prosti*, slik at de to prostiene i Trondheim kommune blir hetende *Nidaros domprosti* og *Trondheim prosti*. Vi kan ikke se at det finnes andre navn som umiddelbart virker som gode alternativer til navnet *Trondheim prosti*.

Vennlig hilsen

Ivar Berg
navnekonsulent

Daniel Gusfre Ims
avdelingsdirektør

Line Lysaker Heinesen
rådgiver

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrifter.

Mottakere:

Den norske kirke

Kopi til:

Ivar Berg

Kartverket

Postboks 600
Sentrum

3507

HØNEFOSS

Postadresse

Postboks 1573 Vika
NO-0118 Oslo

Besøksadresse

Observatoriegata 1 B
NO-0254 Oslo

Sentralbord

+47 22 54 19 50

E-post

post@sprakradet.no
Internett
www.sprakradet.no

Organisasjonsnummer

971 527 404

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Tone Gullaksen	401	22/03302-17	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
55/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Kjersti Ngozi Furuseth

Forslag til prosedyre for valg av ny lek kirkelig vara representant til Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøte

Saksorientering

Vararepresentantene til vervet lek kirkelig tilsatt, Tone Foss og Magnar Kosberg, er ikke lenger ansatt i Den norske kirke og kan derfor ikke inneha vervene som vararepresentanter. Det må derfor foreslås og utnevnes en ny vararepresentant.

I Kirkevalgreglene § 13-4 står det følgende «Suppleringsvalg til bispedømmeråd i valgperioden (1) Er antallet av vararepresentanter eller av en gruppes vararepresentanter blitt utilstrekkelig, og forholdet ikke kan avhjelpes ved nytt valgoppgjør, kan vedkommende gruppe selv utpeke den som skal rykke inn på den ledige vararepresentantplassen. Gruppen underretter deretter 22 bispedømmerådet, som velger vedkommende som vararepresentant dersom valgbarhetsvilkårene er oppfylt. (2) Er valget holdt som flertallsvalg eller preferansevalg, utpekes kandidaten til den ledige plassen av bispedømmerådet.

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømmeråd foreslår følgende prosedyre:

1. Nidaros bispedømmeråd kaller alle lek kirkelig ansatte inn til valgmøte på Teams. De lek kirkelig ansatte forberedes på å foreslå kandidater eller en kandidat som ny vararepresentant. Kandidaten velges i valgmøte på Teams.
2. Det utarbeides en sak til neste møte i Nidaros bispedømmeråd hvor denne nye kandidaten utnevnes til vararepresentant for lek kirkelig tilsatt.

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Steinar Skomedal	621	17/06827-11	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
56/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Ingrid Meslo

Støtte til forskningsprosjekt i Barnas Katedral

Vedlegg:

Søknad til NBDR - støtte til forskningsprosjekt i Barnas Katedral
Prosjektbeskrivelse_Barnas katedral 061024

Saksorientering

Barnas katedral har nå vært i drift i 9 år. Gjennom disse årene har Barnas katedral vært et spennende utviklingsprosjekt med mye kreativt og nyskapende arbeid for barn i kirken. Barnas katedral har også mottatt Trosopplæringsprisen i denne perioden.

De søker nå om et forskningsprosjekt i samarbeid med MF vitenskapelig høyskole for å «hente ut læring og erfaring» fra Barnas katedral.

Noe av hensikten med å etablere Barnas katedral var også å kunne inspirere til og dele erfaringer med, tilsvarende arbeid i andre menigheter og lokalsamfunn. Et forskningsprosjekt kan bidra til å hente ut kunnskap som kommer andre til gode.

Det søkers om kr 100 000 fra Bispedømmerådet. Vanligvis har ikke bispedømmerådet avsatt midler til denne type prosjekter. Av inneværende års bevilgning til trosopplæring er det noen udisponerte midler igjen pga. særlige forhold. Det vil være mulig å omdisponere kr. 100 000 til dette forskningsprosjektet. Det forutsettes at midlene kan utbetales i år og at øvrige samarbeidspartnere finansierer sin andel.

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømmeråd innvilger kr. 100 000 fra årets budsjett til forskningsprosjektet i Barnas katedral.

DEN NORSKE KIRKE

Bakklandet og Lademoen menighet

Nidaros bispedømmeråd
Erkebispegården
7013 TRONDHEIM

Dato: 11.10.2024

Vår ref: 21/00835-36

Deres ref:

Søknad om støtte til forskningsprosjekt i Barnas Katedral

Det er nå ti år siden Barnas Katedral ble etablert i Lademoen kirke. Gjennom disse årene har dette konseptet etablert seg som et kreativt og nyskapende arbeid for barn i kirken. Utvikling av gudstjenester for barn og familier, og kreativ formidling gjennom teaterstykker og kunst har stått sentralt. Dette gjennom et sterkt fokus på barneperspektivet, barns spiritualitet, og barns egen involvering. Et diakonalt fokus med gratis aktiviteter og måltidsfelleskap, både i de ulike aktivitetene og den månedlige kirkemiddagen, står også sentralt.

Vi tror det er mye å lære av arbeidet som har blitt gjort, og prosessene som har ledet frem til det Barnas Katedral har blitt til i dag. Det vil derfor være av stor verdi å få et profesjonelt «utenfrablikk» på Barnas Katedral, som kan se på hva som kan hentes ut av læring og erfaringer fra disse årene, og finne et språk for dette. Med bakgrunn i dette ønsket har Bakklandet og Lademoen sokn kontaktet Menighetsfakultetet for å høre om det er interesse for å gjennomføre et forskningsprosjekt i Barnas Katedral. Responsen fra MF var meget positiv. De har vist stor interesse for dette, og i samarbeid med Faglig leder i MF KOM (MFs kompetansesenter for forskning, utvikling og formidling i kirke og menighet) Dorte Kappelgaard, er det utarbeidet en prosjektbeskrivelse som er vedlagt denne søknaden. Vi tror det vil gi oss i Barnas Katedral svært nyttig lærdom og utvikling å få være gjenstand for en slik forskningsprosess, og vi tror utbyttet vil være størst på følgende områder:

- Erfaringer fra arbeidet og prosessene i utviklingsarbeidet omdannes til ny og relevant kunnskap gjennom en anerkjent institusjon som MF. Kunnskap som vil kunne ha stor verdi for menigheter i hele landet som vil styrke sitt barnefokus, eller arbeider med utvikling av profilkirker.
- Dokumenterte resultater for lokalkirkens betydning i lokalsamfunnet som vil kunne styrke kirkas legitimitet som fortsatt mottaker av offentlige midler i fremtiden.
- En tydeliggjøring av hva Bispedømmerådet som mangeårig samarbeidspartner til Barnas Katedral får igjen for sin langvarige støtte til prosjektet, og på hvilke måter det er basis for at BK kan få en styrket rolle i bispedømme i fremtiden.

For mer om forventet utbytte vises det til vedlagte prosjektbeskrivelse.

Som det kommer frem av beskrivelsen tar MF en vesentlig del kostnadsbyrden ved forskningsprosjektet selv, og vil i tillegg bidra til å søke finansiering fra andre hold. En andel på 200 000 kroner er foreslått finansiert lokalt/regionalt gjennom en deling mellom menigheten/Kirkelig fellesråd i Trondheim og Nidaros Bispedømmeråd.

Postadresse:
Postboks 5146
Lademoen
7447 Trondheim

E-post:
post.bakklandet.lademoen@kirken.no
Web: kirken.no/bakklandetlademoen
Org.nr.:976998189

Telefon: +47 99436000

Telefaks:

Saksbehandler

Roald Håbrekke

Bakklandet og Lademoen sokn søker med bakgrunn i ovenstående Nidaros Bispedømmeråd om 100 000 kroner i støtte til gjennomføring av forskningsprosjekt på Barnas Katedral i samarbeid med Menighetsfakultetet. Tentativt oppstartstidspunkt er i mars/april 2025 og støtten søkes derfor for budsjettåret 2025.

Med vennlig hilsen

Roald Håbrekke
Daglig leder

Kristin Moen Saxegaard
Domprost

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:
Prosjektbeskrivelse_Barnas katedral 061024

Kopi til:
Prosten i Domkirken, Kristin Moen
Saxegaard

Postboks 2300
Torgarden

7004 TRONDHEIM

Mottakere:
Nidaros bispedømmeråd

Erkebispegården

7013 TRONDHEIM

Barnas katedral – et deltagerinvolverende (ut)forskningsprosjekt

Barnas Katedral har gjennom 10 år vært en profilkirke i Den norske kirke i Trondheim. I denne perioden har de fleste av aktivitetene i Lademoen kirke vært målrettet barn og familier, både lokalt og byomfattende. Bakgrunnen for initiativet til å starte Barnas Katedral var lav lokal oppslutning og de mange sosiale utfordringene og behov i området.

De tre siste årene har ca. 3000 barn besøkt denne kirka årlig gjennom ulike tilbud for barn. Fra faste ukentlige aktiviteter med lokal forankring til månedlige og årlige arrangementer for barn fra hele byen.-Det arbeides også med å utforme gudstjenestene på søndag slik at det i økende gjenspeiler grunntankene i Barnas Katedral, og den store aktiviteten som foregår i Barnas Katedral ellers i uka.

Med et utforskningsprosjekt ønsker Barnas Katedral og MF vitenskapelig høyskole sammen å undersøke Barnas Katedrals praksis og virkning. Utforskningen skjer ved å undersøke opplevelser blant deltakere og samarbeidsparter, utvikle språk for de anvendte kreative og diakonale metoder og la refleksjonsprosesser blant ansatte og frivillige inngå i utforskningsprosessen.

Formålet er for det første å gi et grundig avsett for å styrke innsatsen for barn og familier i lokalområde og bispedømme ytterligere. For det andre er det å formidle læring på en rekke områder, som gis oppmerksomhet nasjonalt og i Den norske kirke. Det gjelder både sosial/diakonal innsats for familier i sårbare situasjoner, samskaping som fenomen og utvikling av profilkirker i Den norske kirke.

Målsettinger, innhold og ønsket virkning

Målet er

- 1) å skape viten og rom for læring til fordel for den videre utvikling av Barnas Katedral som profilkirke i Nidaros bispedømme i virket for barn og familier
- 2) å hente kunnskap til gagn for Den norske kirke og andre lokalsamfunnsaktører på en rekke faglige og praktiske områder, eksempelvis estetikk som metode i forhold til barn, samskaping mellom kirke og lokalsamfunn eller kunnskap om utvikling av en profilkirke i dens kirkelige kontekst
- 3) å bidra til kirkelig og lokal samfunnsutvikling gjennom forskning innenfor bl.a. barneteologi, kreative metoder, menighetsforskning, diakoni, kirkelig organisering mv.

Prosjektet vil romme følgende elementer

- Dokumentering av konsept, deltakeres opplevelser og utbytte, samarbeidsrelasjoner mv.
- Relevante faglige perspektiver innen en bred vifte av faglighet (f.eks. barneteologi, kreativitet og estetikk som metode for barn, organisasjon, ekklesiologi, diakoni (kirkens sosiale engasjement), frivillighet og samskaping)
- Prosessworkshops underveis med en gruppe av ansatte m.fl. som reflekterer over de innsamlede data og ser på utviklingsmuligheter for Barnas Katedral

Videre vil den historiske utvikling bli beskrevet av nåværende og tidligere ansatte. Dette vil bidra med innblikk i dilemmaer, valg og prosesser, sådan som de oppleves i tilbakeblikk. Ofte er prosesser like lærerike som det konkrete og synlige utkomme av dem, ikke minst i et organisasjonsutviklingsperspektiv på utvikling av profilkirker, samskapingsrelasjoner o.l.

Følgende temaer forventes å inngå i undersøkelsen/utforskningsprosjektet

- Barn og kreative metoder
- Samspill mellom kirke og lokalsamfunn (sosiale behov), herunder diakonale perspektiver og samskaping
- Profilkirke i kontekst – innvirkning på menighetsliv og kirke i lokalområdet
- Struktur og organisering

Resultat

- Rapport med historisk blikk og kvalitativ analyse av Barnas Katedrals metode/kultur/organisering, deltagererfaringer, lokale samarbeidsrelasjoner og kirkelig organisering.
- Fasiliterte samtaler i og omkring Barnas katedral, som skaper rom for læring og utvikling internt
- Potensiale for seminar e.l. med bredere målgruppe (lokale aktører, andre menigheter, prostier og bispedømmer i Den Norske Kirke, ledere av barneprosjekter i nordiske lander mv.)
- Forskningsartikler

Mulig virkning

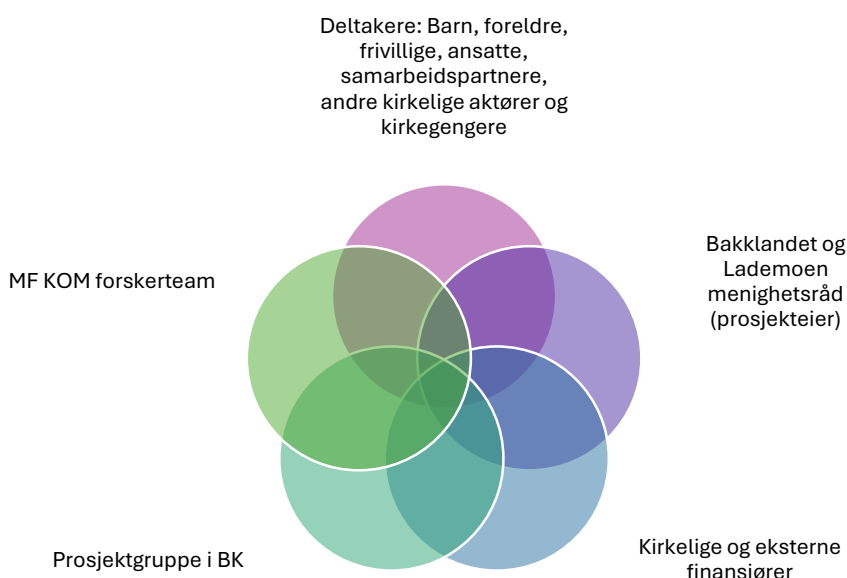
- Språk for metode og virkning som bidrar til å synliggjøre Barnas Katedral for potensielle deltakere i større område og nye samarbeidspartnere
- Intern organisasjonsutvikling (f.eks. i forholdet til frivilliginvolvering, samspill med nabokirker og samskapingsmetoder)
- Utvikling av nye aktiviteter i lyset av deltakerperspektiver og analyse av kirkelig og lokal kontekst
- Formidling av metode og kunnskap til andre aktører innenfor områder som barn, familie, diakoni/sosialt arbeid, menighetsutvikling, profilkirker

mv. – både i Trondheim, i Den norske kirke bredt og i nordisk perspektiv

- Forskningsbidrag innenfor barneteologi, kreativitetsteori ift. barn, ekklesiologi (kirkeforskning), diakoni (kirkens sosiale dimensjon)

Aktører og bidragsytere

- Intern kontaktperson hos Barnas Katedral
- Intern prosjektgruppe (f.eks. ansatte, en frivillig, et menighetsrådsmedlem og prost) som kontakter og samler intervjupersoner samt reflekterer og drøfter læring og internt utviklingspotensial i Barnas Katedral på bakgrunn av MFs analyser
- Forskerteam fra MF vitenskapelig høyskole. Her er til sammen kompetanser innenfor barneteologi, kreativitet som metode, diakoni, organisasjonsanalyse, ekklesiologi (kirkeforståelse), evaluering og mere grunnleggende antropologi, sosiologi og teologi.

Arbeidspakker

Arbeidspakke 1: Etablering av prosjekt

Arbeidspakke 2: Historisk perspektiv

- En person fra Barnas Katedral påbegynner utkast til historien om Barnas katedral (fokus på overganger, dilemmaer og beslutninger)
- Teksten sendes rundt til prosjektgruppen og andre relevante personer, som supplerer
- Historien gjennomgås og drøftes muntlig med fysisk tidslinje (workshop 1)
- Historien skrives ferdig

Alternativ gjennomgås historien muntlig på workshop først og sendes dernest rundt blant de relevante personene.

Arbeidspakke 3: Datainnsamling (empiri) - Barnas Katedral i dag

- Observasjon av aktiviteter
- Intervjuer med deltakere (barn og foreldre), ansatte, frivillige, samarbeidspartnere, kirkelig kontekst

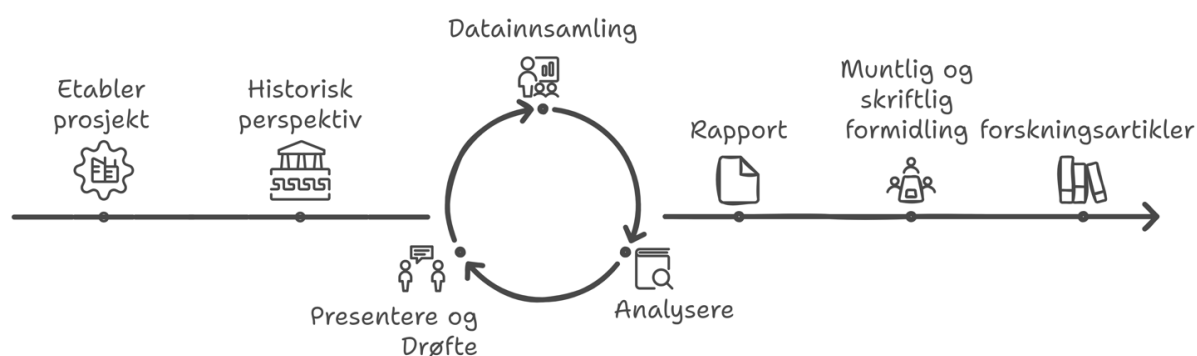
Arbeidspakke 4: Analyse

Arbeidspakke 5: Presentasjon, drøfting og prosess i prosjektgruppe (workshop 2+3)

Arbeidspakke 6: Ferdigstillelse av rapport

Arbeidspakke 7: Annen presentasjon av resultater?

Arbeidspakke 8: Forskningsartikler utarbeides

Tidsplan

Tidsplanen er foreløpig.

	2024				2025											2026	
	s	o	n	d	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d	
Etablering av prosjekt																	
Søknader om finansiering																	
Historisk perspektiv																	
Datainnsamling																	
Analyse																	
Drøfting i prosjektgrp.																	
Rapport																	
Annen presentasjon av resultater?																	
Forskningsartikler																	

Finansiering

Initiativet til prosjektet kommer fra Barnas Katedral, men MF vitenskapelig høyskole finner at prosjektet er en så vidt interessant case, at MF vil legge en veldig stor egenandel i prosjektet i form av lønnsmidler til prosjektlederne. Dette dekker utarbeidelse av forskningsartikler, men også størstedelen av tiden til datainnsamling, analyse og rapportskrivning.

Prosjektet er samtidig helt avhengig av midler til å dekke

- 1) transport og opphold i forbindelse med innsamling av data og workshops med prosjektgruppen
- 2) en del av tiden til administrasjon og gjennomføring, samt dekning av utgifter til transport og opphold i forbindelse med datainnsamling og prosessworkshops
- 3) lønnsmidler til frikjøp av en medarbeider (Torbjørg Torp) som kan gjøre undersøkelse særlig på barn og kreativitet

MF foreslår menighetsråd å finne i alt 200 000 kr. til utforskningsprosjektet gjennom å søke midler hos fellesråd, prosti og/eller bispedømmeråd samt gjennom en egenandel.

MF foreslår menighetsrådet å søke en rekke eksterne fond og stiftelser om å bidra til prosjektet med særlig fokus på barn og kreativitet. MF kan bidra med hovedinnsatsen i å utarbeide disse målrettede søknadee på vegne av menighetsrådet. Det kunne f.eks. dreie seg om: Adolf Øyens Fond, Bergelsesstiftelsen, Ekstrastiftelsen/Stiftelsen Dam, Fritt Ord, Sparebanksstiftelsen og Eckbos Legat.

Budsjett

Aktivitet	Spesifikasjon	Kostnad (NOK)
Drift (reise og opphold)	3 reiser til Trondheim for 3-4 personer	60 000
Administrasjon - ledelse av prosjektet	100 timer à 1000 kr.	100 000
Feltarbeid	400 timer à 1000 kr.	400 000
Analyse og rapportskriving	400 timer à 1000 kr.	400 000
3-5 forskningsartikler	600 timer à 1000 kr.	600 000
Totalt: 1 560 000		

Forslag til finansiering

Organisasjon/ institusjon/stiftelse	Søkes om å dekke deler av flg. aktivitet	Kostnad (NOK)
Nidaros bispedømmeråd, Kirkelig fellesråd i Trondheim, Menighetsrådet i Bakklandet og Lademoen menigheter	Drift (reise og opphold) Administrasjon - ledelse av prosjektet Feltarbeid Analyse og rapportskriving	
Adolf Øyens Fond	Stiftelsenes bidrag øremerkes fokus på kultur og barn	200 000 ?
Fritt Ord		50 000 ?
Sparebanksstiftelsen		100 000 ?
Eckbos Legat		50 000 ?
MF		500 000 ?
MF		Utarbeidelse av 3-5 forskningsartikler
Totalt: 1 560 000		

Om MF KOM og forskerne

MF KOM er MFs kompetansesenter for forskning, utvikling og formidling i kirke og menighet.

Dorte Kappelgaard (prosjektleder). Sosiolog, førsteamanuensis i praktisk teologi på MF vitenskapelig høyskole. Utvalgte forskningsinteresser: Menighetsutvikling, organisasjonssosiologi, frivillighet, kreative prosesser, kvalitativ metode.

Astrid Sandsmark. Førstelektor i praktisk teologi og diakoni. Programleder for master i diakoni ved MF vitenskapelig høyskole. Utvalgte forskningsinteresser: Trosopplæring/barne- og ungdomsarbeid, ungdomsdiakoni og frivillighet.

Torbjørn Torp. Sosialantropolog, pedagog, praksisleder og universitetslektor i samfunnsfag ved MF vitenskapelig høyskole. Ca. femten års erfaring med kreativ samskaping med barnegrupper i Holmlia kirke. Har skrevet sangtekster og utarbeidet ressursmateriale til fire musikalutgivelser for barn (sammen med Hans Olav Baden).

Knut Tveitereid. Førsteamanuensis i praktisk teologi og praktikumsleder ved MF vitenskapelig høyskole. Utvalgte forskningsinteresser: Ekklesiologi, ungdom, trosopplæring, teologi og kvalitativ metode.

○

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Inge Torset	510	24/02758-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
57/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Herborg Finnset

Biskopens tilsyn - Høringssvar fra Nidaros BDR

Vedlegg:

Biskopens tilsyn - kortversjon
 Høringsnotat - biskopens tilsyn
 Spørsmål til høringsnotatet - biskopens tilsyn
 Forslag til høringssvar - biskopens tilsyn

Saksorientering

Kirkerådet har sendt saken om Biskopens tilsyn på høring. Kirkerådet har utarbeidet et utfyllende høringsnotat og en kortversjon. Sammen gir disse dokumentene både en oversikt over hva saken gjelder og en mer utfyllende framstilling av biskopens rolle og funksjon historisk og aktuelt. Bispedømmerådets behov for saksframstillingen vurderes å være godt ivare tatt med disse dokumentene og vil derfor være begrenset i foreliggende saksdokument.

Denne saken gjelder endringer i biskopens rolle og funksjoner på bakgrunn av vedtak i Kirkemøtet i 2022 og 2023. Hensikten med endringene er å styrke biskopens tilsyn og å tydeliggjøre biskopen som en leder i hele kirken.

Kirkemøtet behandlet i 2022 en sak om fremtidig organisering av Den norske kirke (KM 10/22).

I vedtaket kom dette til uttrykk slik:

b) Biskopens tilsyn skal styrkes og ledelsen tydeliggjøres, uten at biskopen skal utøve arbeidsgivers styringsrett på samme måte som i dag.

I KM 5/23 gjorde Kirkemøtet følgende vedtak:

Biskopens tilsyn og ledelse skal styrkes, blant annet ved at biskopen får en rolle ved ansettelse i alle vigslede stillinger, og gjennom en tydelig beskrivelse av innholdet i og rekkevidden av myndigheten til å fatte bindende vedtak. Det etableres faste møtepunkter mellom biskopen og de valgte rådene i soknet, samt daglig ledelse i disse. Det utarbeides et forslag til regler om saksbehandling som rammer inn biskopens tilsyn.

I KM 7/24 gjorde Kirkemøtet følgende vedtak:

Mandat og oppgaver for bispedømmerådet må også bli definert med omsyn til biskopens tilsynsoppgaver.

Biskopens rolle og oppgaver i Den norske kirke i dag

Vigslingsliturgien, tjenesteordning for biskoper og visitasreglementet gir til sammen et utfyllende bilde av hva Den norske kirke legger i begrepet tilsyn. Samlet sett betyr tilsynet at biskopen skal utøve pastoral, strategisk og institusjonell ledelse gjennom forvaltningen av Ord og sakrament.

De tilsynsoppgavene som er gitt biskopen i dagens regelverk, kan kort oppsummeres slik:

Biskopen skal:

- rettlede og oppmuntre menighetene i bispedømmet,
- bekrefte kirkens kall av medarbeidere gjennom vigsling av tjenester som det vigsles til, og gjennom å gi kallsbrev/tjenestebrev til vigslede medarbeidere som blir innsatt i en ny stilling,
- rettlede og oppmuntre bispedømmets ansatte og øvrige medarbeidere,
- ha tilsyn med gudstjenestelivet.

I tillegg har biskopene også noen oppgaver som ikke følger direkte av tilsynsmyndigheten. Det gjelder i første rekke rollen som øverste leder av prestatjenesten i det enkelte bispedømme. Biskopen har videre en rolle som godkjenninginstans og klageinstans i ulike sammenhenger, knyttet til kirkemedlemskap og soknetilknytning, og til kirkebygg og liturgisk inventar og utstyr.

Endringer i biskopens rolle og oppgaver

Både rollen og oppgavene for biskopen foreslås i hovedsak videreført, men Kirkemøtet har gjennom flere vedtak lagt opp til en endring i biskopens rolle i kirkestrukturen. Endringene medfører at tilsynsfunksjonen blir styrket og biskopens ledelsesoppdrag i hele kirken blir synliggjort i større grad.

Intensjonen med å skille tilsyns- og arbeidsgiverrollene er å gi tilsynet en større bredde og tydeliggjøre at nedslagsfeltet for biskopens ledelse er bredere enn bare prestene. På denne måten vil bortfall av styringsrett også kunne innebære en styrking av tilsynet.

Som forvaltningsorgan har biskopen fortsatt behov for en stab, og Kirkerådet legger til grunn at bispedømmerådet fortsatt skal gi biskopen de nødvendige administrative ressursene som trengs for å ivareta tilsynsmyndigheten i bispedømmet.

Biskopenes visitas er en viktig side av biskopens tilsyn som utøves på vegne av hele kirken. Rammebestemmelser for visitasen bør derfor vedtas av Kirkemøtet som kirkens høyeste organ.

I forlengelsen av de vedtakene som er nevnt over, foreslår Kirkerådet en rekke endringer i tilknytning til biskopens rolle og oppgaver:

- **Stadfestelse av biskopens overordnede tilsynsansvar for både ansatte og styringsorganer i Den norske kirke.**

Dette er ikke en materiell endring, men en understreking av biskopens tilsynsmyndighet. Kirkerådet foreslår å flytte dagens § 1 i tjenesteordning for biskoper, som beskriver tilsynet, inn i kirkeordningen.

- **Endring av arbeidsgiverfunksjonen for prestene.**

Kirkemøtet har vedtatt at biskopen ikke lenger skal utøve arbeidsgivers styringsrett over prestene på samme måte som i dag. Ledelsen av prestatjenesten blir overført til bispedømmerådet, og blir ivarettet av stiftsdirektøren som daglig leder for rådet. Prostene vil fortsatt lede prestatjenesten lokalt.

- **Stadfestelse av at prostene fortsatt vil være biskopens medhjelpere i tilsynet.**

Tilsynsmyndigheten i seg selv er gitt til den som har bispetjenesten, og kan ikke delegeres, men prosten vil fremdeles, på vegne av biskopen, kunne ivareta tilsynsoppgaver. Det vil dermed fortsette å være tette bånd mellom biskopen og prostene i det enkelte bispedømmet. Fordi prosten også skal lede prestatjenesten lokalt, vil dessuten stiftsdirektør/daglig leder for bispedømmerådet være prostens nærmeste overordnede.

- ***Understreking av biskopens del i ansvaret for kompetanseutvikling.***

Kompetanseutvikling er en sentral del av det ansvaret som arbeidsgiveren har for å ivareta den både enkelte ansatte og virksomheten som helhet. Samtidig har det en side til oppfølging av tilsynsansvaret. Biskopen har i kraft av sin rolle en samlende og sammenbindende posisjon som legger godt til rette for å bidra til tverrfaglig kompetanseledelse i prostiene og bispedømmene. Prosten kan lokalt ivareta begge disse ansvarsområdene for prestene. Samtidig vil prosten kunne følge opp dette ansvaret på vegne av biskopen for de andre tjenestegruppene, der arbeidsgiveransvaret ligger hos kirkelig fellesråd.

- ***Styrking av biskopens rolle ved ansettelser.***

Menighetsprester og spesialprester blir fra 2023 ikke lenger ansatt direkte i bispedømmerådet, men av et partssammensatt utvalg. For at biskopens rolle ved ansettelse av prest kan styrkes utover dagens ordning, foreslår Kirkerådet at prosten skal forelegge forslaget for biskopen før det blir endelig formulert, og at biskopen gir sin påtegning til det skriftlige forslaget som går til tilsettingsrådet. Det foreslås også en styrking av biskopens rolle for andre stillinger som det vigsles til, og som har soknet som arbeidsgiver, men det må følges opp i arbeidet med et felles personalreglement.

- ***Kallsbrev til alle vigslede stillinger.***

En side ved nye ansettelser til vigslede stillinger er at biskopen skriver et kallsbrev eller tjenestebrev til menigheten, hvor biskopen gir sin anbefaling av den som blir innsatt i stillingen. Dette står i dag uttrykt i tjenesteordning for diakon, kateket og kantor, men ikke for prest. Kirkerådet foreslår at det også gjøres gjeldende for prester, og at alle betegnes «kallsbrev».

- ***Presisering av myndighet til å gi bindende pålegg.***

Et virkemiddel i biskopens tilsyn er å gi bindende pålegg til medarbeidere. Kirkerådet foreslår å justere formuleringen, slik at den nevner alle vigslede medarbeidere spesielt, og ikke bare prester. Biskopen har også myndighet til å gi en form for pålegg til kirkelige styringsorganer.

- ***Saksbehandlingsregler knyttet til vigsling.***

Personer som ønsker å vigsles til en kirkelig tjeneste, må i dag gjennom programmet Veien til vigsling (VTV). Biskopen avgjør deretter om vedkommende kan vigsles etter en personlig samtale kalt vigslingssamtale. Det er i dag ingen formaliteter knyttet til denne samtalen, og Kirkerådet foreslår at det må finnes en noe mer formell innramming av disse samtalene i tilfeller der vigslingskandidaten får avslag på søknad om vigsling.

Forslag til vedtak

Nidaros BDR takker for muligheten til å gi høringssvar i saken om Biskopens tilsyn. Bispedømmerådet avgir høringssvar i tråd med stiftsdirektørens forslag og de endringer som kommer fram i møtet.

Biskopens tilsyn – kortversjon

Innledning – hva saken dreier seg om

Denne saken gjelder endringer i biskopens rolle og funksjoner på bakgrunn av vedtak i Kirkemøtet i 2022 og 2023. Hensikten med endringene er å styrke biskopens tilsyn og å tydeliggjøre biskopen som en leder i kirken.

Kirkemøtet behandlet i 2022 en sak om fremtidig organisering av Den norske kirke (KM 10/22). Her ble det både vedtatt en intensjon om en fremtidig modell for arbeidsgiverorganisering og dessuten en rekke modelluavhengige elementer. Blant disse var også spørsmålet om biskopens rolle i en fremtidig kirkeordning.

I vedtaket kom dette til uttrykk slik:

- b) Biskopens tilsyn skal styrkes og ledelsen tydeliggjøres, uten at biskopen skal utøve arbeidsgivers styringsrett på samme måte som i dag.

I forlengelsen av vedtaket fra 2022 behandlet Kirkemøtet i 2023 igjen spørsmål om kirkelig organisering og biskopens rolle (KM 5/23). Kirkemøtet gjorde følgende vedtak:

Biskopens tilsyn og ledelse skal styrkes, blant annet ved at biskopen får en rolle ved ansettelse i alle vigslede stillinger, og gjennom en tydelig beskrivelse av innholdet i og rekkevidden av myndigheten til å fatte bindende vedtak. Det etableres faste møtepunkter mellom biskopen og de valgte rådene i soknet, samt daglig ledelse i disse. Det utarbeides et forslag til regler om saksbehandling som rammer inn biskopens tilsyn.

I 2024 behandlet Kirkemøtet en sak om blant annet bispedømmerådets rolle i en fremtidig kirkeordning (KM 7/24). Kirkemøtet vedtok da blant annet følgende:

Mandat og oppgaver for bispedømmerådet må også bli definert med omsyn til biskopens tilsynsoppgaver.

Disse vedtakene er grunnlaget for forslagene til regelendringer som nå sendes på høring.

Nærmere om biskopens rolle og funksjon

Biskopens rolle i historisk sammenheng

Ordet biskop kommer fra det greske *episkopos* som betyr «tilsynsmann». De første menighetene tok noen steder i bruk denne tittelen for ledere i menigheten. Etter hvert som lokalkirken spredte seg over større geografiske områder, utviklet biskopen seg mer til en regional leder, som fikk rett til å sende presbytere til å representere seg lokalt. Fra denne begynnelsen utviklet det seg en tydelig hierarkisk ordning med biskopen som den ubestridte lederen av lokalkirken. Hos Luther og de øvrige

lutherske reformatorene ble tyngdepunktet lagt annerledes. I Confessio Augustana (CA) hører den særlige tjenesten med Ord og sakrament (tidligere kalt det kirkelige embetet) i CA 5 primært til i den lokale, gudstjenestefeirende menigheten. I luthersk embetsteologi er det ingen prinsipiell forskjell på prestedtjeneste og bispetjeneste, bare en praktisk. Både prester og biskoper skal utøve sin myndighet først og fremst gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning.

Det betyr likevel ikke at reformatorene ikke anerkjente biskopene som ledere i kirken. Denne rollen ble også ivaretatt i dansk-norsk sammenheng. Biskopene fikk en lederrolle i kirken, som omfattet både menighetene og prestene, og i videre forstand hele samfunnet. Dette fortsatt etter 1814. Det var biskopene som på Kongens vegne skulle se til at «Religionens offentlige Lærere følge de dem foreskrevne Normer», som det het i den gamle Grunnloven § 16.

En egen tjenesteordning for biskoper ble første gang fastsatt ved kongelig resolusjon i 1997. I hovedsak var denne tjenesteordningen en videreføring og samling av en rekke ulike eldre bestemmelser.

Biskopenes rolle som ledere i kirken er i løpet av det siste århundret også supplert med en rekke demokratisk valgte organer. I 1920 ble det kirkelige lokalstyret etablert, gjennom lov om menighetsråd, og i 1933 kom en tilsvarende regulering om etablering av bispedømmeråd. Disse bestemmelsene ble samlet i kirkeordningsloven av 1953. Bispemøtet, som ble fast etablert i 1934, var lenge det eneste offisielle sentralkirkelige organet, men det ble supplert av bispedømmerådenes fellelråd (etter hvert kalt Kirkerådet) i 1969, Mellomkirkelig råd i 1970 og til slutt av Kirkemøtet, som ble etablert i 1984. I 1992 opprettet Kirkemøtet også Samisk kirkeråd.

Nærmere om begrepene tilsyn og ledelse

Begrepet tilsyn er i normal norsk språkbruk mest vanlig i forbindelse med offentlige tilsyn, som opererer utenfor virksomheten. I motsetning til slike statlige tilsynsorganer er biskopen på en annen måte en del av den virksomheten det føres tilsyn med. Tilsyn er en type ledelse, gjerne betegnet som pastoral ledelse. Ledelsesansvaret er forankret i tjenesten med Ord og sakrament, og betegner ansvaret for, som hyrde, å videreføre og fastholde evangeliet, gjennom forkynnelse, gudstjenesteliv og annen kirkelig aktivitet som følger av dette. Den ligger nær det som mer generelt blir kalt institusjonell eller verdibasert ledelse, med fokus på å fremme formål, identitet og verdier. I kirkelig sammenheng er det formulert som å fremme kirkens enhet. Videre har tilsynet også noen utslag som går mer i retning av styringsoppgaver. Det gjelder særlig myndigheten til å forordne gudstjenester og vigslingsmyndigheten.

Utgangspunktet for Den norske kirkes innholdsbestemmelse av begrepet tilsyn er formuleringene i § 1 i tjenesteordning for biskoper.

Videre vil de økumeniske samtaleene som Den norske kirke har deltatt i, gi et bredere materiale til forståelsen av biskopens tjeneste.

Biskopens rolle og oppgaver i Den norske kirke i dag

Biskopens rolle og posisjon i Den norske kirke i dag har både prinsipielle og mer historiske/pragmatiske begrunnelser. Kirkemøtet er nå det øverste styrende organet i Den norske kirke, og det organet som biskopenes myndighet springer ut fra. Samtidig vil forholdet til Kirkemøtet være preget av forståelsen av samvirkemodellen (se nedenfor kap. 3.1.1). I Kirkemøtet ivaretar biskopene rollen som de øverste representantene for tjenesten med Ord og sakrament, med et særlig ansvar for å verne kirkens lære og bevare enheten. Dette lærevernet utøver biskopene både enkeltvis og som kollegium, også overfor Kirkemøtet.

Formelt bygger biskopens myndighet og oppgaver i Den norske kirke særlig på tre regelverk, nemlig liturgien for vigsling av biskop, tjenesteordning for biskoper og visitasreglementet. Deler av biskopens myndighet og oppgaver er også nevnt i kirkeordningen og en rekke andre kirkelige regelverk. Disse gir til sammen et utfyllende bilde av hva Den norske kirke legger i begrepet tilsyn.

Tilsynsoppdraget blir, i tråd med vigslingsliturgien, tegnet ut i § 1 i tjenesteordningen. De øvrige bestemmelsene om biskopens myndighet og tjenesteoppgaver kan i stor grad – med unntak av § 2 om biskopens ledelse av prestedtjenesten – leses som en utdyping og konkretisering av § 1.

Visitasreglementet ligger også i forlengelsen av oppdraget gitt i vigslingen og gir en nærmere beskrivelse og utdyping av hvordan biskopen i løpet av visitasen skal utøve tilsynet i møte med de ansatte, hele menigheten og lokalsamfunnet.

De tilsynsoppgavene som på dette grunnlaget er gitt biskopen i dagens regelverk, kan kort oppsummeres slik:

Biskopen skal:

- rettlede og oppmuntre menighetene i bispedømmet,
- bekrefte kirkens kall av medarbeidere gjennom vigsling av tjenester som det vigsles til, og gjennom å gi kallsbrev/tjenestebrev til vigslede medarbeidere som blir innsatt i en ny stilling,
- rettlede og oppmuntre bispedømmets ansatte og øvrige medarbeidere,
- ha tilsyn med gudstjenestelivet.

I tillegg har biskopene også noen oppgaver som *ikke* følger direkte av tilsynsmyndigheten. Det gjelder i første rekke rollen som øverste leder av prestedtjenesten i det enkelte bispedømme. Biskopen har videre en rolle som godkjenninginstans og klageinstans i ulike sammenhenger, knyttet til kirkemedlemskap og soknetilknytning og til kirkebygg og liturgisk inventar og utstyr.

Endringer i biskopens rolle og oppgaver

Både rollen og oppgavene for biskopen foreslås i hovedsak bli videreført, men som nevnt i innledningen, har Kirkemøtet gjennom flere vedtak lagt opp til en endring i

biskopens rolle i kirkestrukturen, hvor tilsynsfunksjonen blir styrket og biskopens ledelsesoppdrag i hele kirken blir synliggjort i større grad.

Intensjonen med å skille tilsyns- og arbeidsgiverrollene er å gi tilsynet en større bredde og tydeliggjøre at nedslagsfeltet for biskopens ledelse er bredere enn bare prestene. På denne måten vil bortfall av styringsrett også kunne innebære en styrking av tilsynet

Som forvaltningsorgan har biskopen fortsatt behov for en stab, og Kirkerådet legger til grunn at bispedømmerrådet fortsatt skal gi biskopen de nødvendige administrative ressursene som trengs for å ivareta tilsynsmyndigheten i bispedømmet.

Biskopenes visitas er en viktig side av biskopens tilsyn som utøves på vegne av hele kirken. Rammebestemmelser for visitasen bør derfor vedtas av Kirkemøtet som kirkens høyeste organ. Samtidig legger Kirkerådet til grunn at Bispemøtet vil ha en rolle i forberedelsen av en slik sak for Kirkemøtet, og at nærmere bestemmelser om visitasen kan fastsettes av Bispemøtet. Kirkerådet vil komme tilbake til en slik revisjon på et senere tidspunkt.

I forlengelsen av de vedtakene som er nevnt over, foreslår Kirkerådet en rekke endringer i tilknytning til biskopens rolle og oppgaver:

- *Stadfestelse av biskopens overordnede tilsynsansvar for både ansatte og styringsorganer i Den norske kirke.* Dette er ikke en materiell endring, men en understreking av biskopens tilsynsmyndighet. Kirkerådet foreslår å flytte dagens § 1 i tjenesteordning for biskoper, som beskriver tilsynet, inn i kirkeordningen.
- *Endring av arbeidsgiverfunksjonen for prestene.* Kirkemøtet har vedtatt at biskopen ikke lenger skal utøve arbeidsgivers styringsrett over prestene på samme måte som i dag. Ledelsen av prestatjenesten blir overført til bispedømmerrådet, og blir ivaretatt av stiftsdirektøren som daglig leder for rådet. Prostene vil fortsatt lede prestatjenesten lokalt.
- *Stadfestelse av at prostene fortsatt vil være biskopens medhjelpere i tilsynet.* Tilsynsmyndigheten i seg selv er gitt til den som har bispetjenesten, og kan ikke delegeres, men prosten vil fremdeles, på vegne av biskopen, kunne ivareta tilsynsoppgaver. Det vil dermed fortsette å være tette bånd mellom biskopen og prostene i det enkelte bispedømmet. Fordi prosten også skal lede prestatjenesten lokalt, vil dessuten stiftsdirektør/daglig leder for bispedømmerrådet være prostens nærmeste overordnede.
- *Understreking av biskopens del i ansvaret for kompetanseutvikling.* Kompetanseutvikling er en sentral del av det ansvaret som arbeidsgiveren har for å ivareta den både enkelte ansatte og virksomheten som helhet. Samtidig har det en side til oppfølging av tilsynsansvaret. Biskopen har i kraft av sin rolle en

samlende og sammenbindende posisjon som legger godt til rette for å bidra til tverrfaglig kompetanseledelse i prostiene og bispedømmene. Prosten kan lokalt ivareta begge disse ansvarsområdene for prestene. Samtidig vil prosten kunne følge opp dette ansvaret på vegne av biskopen for de andre tjenestegruppene, der arbeidsgiveransvaret ligger hos kirkelig fellestråd

- *Styrking av biskopens rolle ved ansettelse.* Menighetsprester og spesialprester blir fra 2023 ikke lenger ansatt direkte i bispedømmerådet, men av et partssammensatt utvalg. For at biskopens rolle ved ansettelse av prest kan styrkes utover dagens ordning, foreslår Kirkerådet at prosten skal forelegge forslaget for biskopen før det blir endelig formulert, og at biskopen gir sin påtegning til det skriftlige forslaget som går til tilsettingsrådet. Det foreslås også en styrking av biskopens rolle for andre stillinger som det vigsles til, og som har soknet som arbeidsgiver, men det må følges opp i arbeidet med et felles personalreglement.
- *Kallsbrev til alle vigslede stillinger.* En side ved nye ansettelse til vigslede stillinger er at biskopen skriver et kallsbrev eller tjenestebrev til menigheten, hvor biskopen gir sin anbefaling av den som blir innsatt i stillingen. Dette står i dag uttrykt i tjenesteordning for diakon, kateket og kantor, men ikke for prest. Kirkerådet foreslår at det også gjøres gjeldende for prester, og at alle betegnes «kallsbrev».
- *Presisering av myndighet til å gi bindende pålegg.* Et virkemiddel i biskopens tilsyn er å gi bindende pålegg til medarbeidere. Kirkerådet foreslår å justere formuleringen, slik at den nevner alle vigslede medarbeidere spesielt, og ikke bare prester. Biskopen har også myndighet til å gi en form for pålegg til kirkelige styringsorganer.
- *Saksbehandlingsregler knyttet til vigsling.* Personer som ønsker å vigsles til en kirkelig tjeneste, må i dag gjennom programmet *Veien til vigsling* (VTV). Biskopen avgjør deretter om vedkommende kan vigsles etter en personlig samtale kalt vigslingssamtale. Det er i dag ingen formaliteter knyttet til denne samtalen, og Kirkerådet foreslår at det må finnes en noe mer formell innramming av disse samtaler i tilfeller der vigslingsskandidaten får avslag på søknad om vigsling.

Forslag til konkrete regelendringer knyttet til disse endringsforslagene finnes i hoveddokumentet kap. 5.

Høring – biskopens tilsyn

Innhold

Høring – biskopens tilsyn	1
1 Innledning	3
2 Nærmere om biskopens rolle og funksjon	5
2.1 Biskopens rolle i historisk sammenheng	5
2.2 Nærmere om begrepet tilsyn	7
2.3 Biskopen som leder	9
3 Biskopens rolle og oppgaver i Den norske kirke i dag	11
3.1 Vigslingsliturgien	11
3.2 Tjenesteordning for biskoper.....	12
3.3 Visitasreglement for Den norske kirke	14
3.4 Andre regelverk og oppgaver	14
3.5 Oppsummering	15
4 Endringer i biskopens rolle og oppgaver	17
4.1 Biskopens rolle som leder av prestedtjenesten.....	18
4.2 Biskopens rolle ved ansettelse.....	20
4.3 Innhold i og rekkevidde av myndigheten til å gi bindende pålegg.....	22
4.4 Faste møtepunkter med de valgte rådene og daglig ledelse i soknet	23
4.5 Saksbehandlingsregler knyttet til vigsling etc.	24
4.6 Om preses i Bispemøtet	26
5 Forslag til regelendringer	27
5.1 Kirkeordningen	27
5.2 Tjenesteordning for biskoper.....	29
5.3 Tjenesteordning for proster	31
5.4 Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester.....	33
5.5 Personalreglement for Den norske kirke.....	33
6 Økonomiske og administrative konsekvenser	34
7 Vedlegg: Regelverk med forslag til endringer	34
7.1 Tjenesteordning for biskoper.....	34
7.2 Tjenesteordning for proster	39
7.3 Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester (utdrag) ..	41

7.4 Personalreglement for Den norske kirke (utdrag) 42

1 Innledning

Kirkemøtet behandlet i 2022 en sak om fremtidig organisering av Den norske kirke. Her ble det både vedtatt en intensjon om en fremtidig modell for arbeidsgiverorganisering og en rekke modelluavhengige elementer. Blant disse var også biskopens rolle i en fremtidig kirkeordning. I saksdokumentet fra Kirkerådet ble dette blant annet beskrevet slik:

Også Kirkerådet mener at det er tjenlig i en fremtidig kirkelig organisering å tydeliggjøre og konkretisere biskopens tilsynsansvar, uavhengig av arbeidsgivermodell, for å styrke biskopens tilsyn. I dette vil det også ligge å gi biskopen tilstrekkelige virkemidler for å kunne utøve tilsynet på en effektiv måte. Tilsynet utøves primært gjennom forkynnelse, sakramentsforvaltning og dessuten råd og veiledning. Det er arbeidsgiver som har ansvar for å følge opp sine ansatte, også i konfliktsituasjoner. Det vil likevel være viktig at bindende pålegg og andre konkrete utslag av tilsynet også må følges opp av den aktuelle arbeidsgiveren. Kirkerådet legger til grunn at det, uavhengig av arbeidsgivermodell, bør være et tydelig skille mellom arbeidsgiveransvar og tilsyn, og at biskopen ikke lenger skal utøve arbeidsgiveransvar overfor prestene på samme måte som i dag. (KM 10/22 s. 25-26)

Saksdokumentet pekte videre på at biskopens primære ansvar for å fremme og bevare enheten i kirken vil få større oppmerksomhet dersom biskopen ikke lenger skal være arbeidsgiver, men at biskopens lederrolle som den øverste faglige og pastorale ledelsen i bispedømmet må tydeliggjøres, noe som krever fortsatt tett kontakt med bispedømmets medarbeidere og valgte råd.

Om tilsynsansvaret konkluderte Kirkerådet slik:

Samlet sett utgjør biskopens tilsynsansvar en omfattende type ledelse, som også griper inn i arbeidsgiveransvaret på en rekke områder. Kirkerådet legger til grunn at de virkemidlene biskopen har for å kunne utøve tilsynet effektivt, må konkretiseres nærmere i etterkant av prinsippvedtaket, herunder at det som nevnt bør innebære en plikt for de ulike arbeidsgiverorganene, først og fremst fellesrådene, til å rette seg etter veiledning og pålegg som kommer i kraft av tilsynet. (KM 10/22 s. 27)

Da Kirkemøtet behandlet saken, hadde komiteen følgende merknad om biskopens rolle:

Komiteen legger vekt på at biskopen må ha tilstrekkelige virkemidler i tilsynet. Tilsynet med alle ansatte og råd bør styrkes, for eksempel gjennom biskopens rolle i etter- og videreutdanning, ved at biskopen får en tydelig rolle i tilsettinger, og ved klare forpliktelser for den enkelte ansatte og ev. arbeidsgivere til å følge opp bindende pålegg, veiledning og andre konkrete utslag av tilsynet. Det bør utredes nærmere hvordan tilsynet skal rammes inn av saksbehandlingsregler for å ivareta hensyn til rettsikkerhet. Biskopens tilsynsmyndighet er forankret i Kirkemøtet. Biskopen kan bruke prostens som

sin medhjelper og tilrettelegger i utøvelsen av tilsynet. Komiteen mener at biskopen ikke skal utøve arbeidsgivers styringsrett på samme måte som i dag.

I selve vedtaket kom dette til uttrykk på følgende måte:

b) Biskopens tilsyn skal styrkes og ledelsen tydeliggjøres, uten at biskopen skal utøve arbeidsgivers styringsrett på samme måte som i dag.

I forlengelsen av vedtaket fra 2022 behandlet Kirkemøtet i 2023 igjen spørsmål om kirkelig organisering og biskopens rolle (KM 5/23). Kirkerådets saksdokument fulgte her opp det som ble uttrykt i 2022. I Kirkemøtets behandling kommenterte også komiteen vedtakspunkt 1 b):

Komiteen understreker at Kirkemøtet i sak KM 10/22 enstemmig vedtok en rekke modelluavhengige føringer. Det er ikke nødvendig å gjenta disse i årets vedtak, med mindre det er behov for justeringer. [...] Vedtakspunkt 1 b) i sak KM 10/22 er ivarettatt i denne saken ved at det fremmes forslag om å styrke biskopens tilsyn og ledelse. Punktet om at biskopen ikke skal utøve arbeidsgivers styringsrett på samme måte som i dag, bør etter komiteens mening vurderes nærmere i lys av vedtaksforslaget om å videreutvikle dagens arbeidsgiverorganisering. Komiteen mener det må utredes hvordan arbeidsgiveroppgaver skal utøves på bispedømmenivå. [...] De øvrige modelluavhengige føringene ligger fast for det videre organiseringsarbeidet (merknad 11).

Kirkerådet presiserte videre at intensjonen var å styrke tilsynet og biskopen som leder. Komiteen fulgte også opp dette og uttrykte:

Komiteen vil understreke betydningen av at biskopen har en rolle ved ansettelse til alle vigslende stillinger, både de som blir ansatt i soknet og i rettssubjektet Den norske kirke, og at biskopens myndighet til å gi bindende pålegg blir fulgt opp av de organene som har arbeidsgiveransvaret. Komiteen legger samtidig vekt på behovet for at det finnes regler om saksbehandling som rammer inn biskopens tilsyn, og forutsetter at Kirkerådet kommer tilbake med forslag om dette. En videre uttegning må inneholde biskopens rolle i etter- og videreutdanning og faglig utvikling (merknad 13).

Kirkemøtet gjorde følgende vedtak:

Biskopens tilsyn og ledelse skal styrkes, blant annet ved at biskopen får en rolle ved ansettelse i alle vigslende stillinger, og gjennom en tydelig beskrivelse av innholdet i og rekkevidden av myndigheten til å fatte bindende vedtak. Det etableres faste møtepunkter mellom biskopen og de valgte rådene i soknet, samt daglig ledelse i disse. Det utarbeides et forslag til regler om saksbehandling som rammer inn biskopens tilsyn.

I 2024 behandlet Kirkemøtet en sak om blant annet bispedømmerådets rolle i en fremtidig kirkeordning (KM 7/24). I saksforberedelsene skrev Kirkerådet da blant annet:

Kyrkerådet vil dessutan peike på at ein må sjå utvikling av profilen til bispedømerådet i nær samanheng med ei fornya rolle for biskopen. Oppgåvene til biskopen er også i endring; frå ein profil der arbeidsgivaroppgåver for prestane har vore sentrale, mot ei sterkare vektlegging av tilsyn overfor alle tilsette og råd. (...) Mandat og oppgåver for bispedømerådet må ein definere med omsyn til tilsynsmandatet. Mandata heng saman, og dei kan til dels også overlappje kvarandre. I møte med kyrkjelydane er det viktig at biskop og bispedømeråd er koordinerte og del av eit heilskapleg strategisk arbeid.

Kirkemøtets vedtak inneholdt følgende setning:

Mandat og oppgåver for bispedømerådet må også bli definert med omsyn til biskopens tilsynsoppgåver.

Kirkemøtets behandlingar er grunnlaget for forslagene til regelendringar som nå sendes på høring. Kirkerådet legg til grunn at de modelluavhengige punktene fra det første vedtaket, fra 2022, skal følges opp selv om hovedmodellen for organisering av arbeidsgiveransvar i 2022-vedtakets del 2 ble endret ved kirkemøtevedtaket året etter. Den vurderingen og utredningen som ble etterspurt av kirkemøtekomiteen i 2023, har dannet grunnlag for forslagene om endringer i biskopens oppgaver. Kirkerådet vil ellers komme tilbake til en nærmere omtale av bispedømerådet som arbeidsgiverorgan i forbindelse med en utredning av bispedømerådets oppgaver.

Høringsnotatet er før det ble ferdigstilt vært til behandling i Bispemøtet i deres møte i mai, og senere av preses i samarbeid med Bispemøtets sekretariat. Det har også vært til behandling i en referansegruppe for tillitsvalgte og programstyret¹ for organisasjonsutvikling.

Kirkemøtets vedtak omtaler biskopens «tilsyn og ledelse». Kirkerådet har i fortsettelsen valgt å omtale biskopens funksjoner bare som «tilsyn», ut fra en betraktning av at tilsynet er den form for ledelse som biskopen utøver, og at det dermed ikke er noen vesentlig distinksjon mellom biskopens tilsyn og biskopens ledelse.

2 Nærmere om biskopens rolle og funksjon

2.1 Biskopens rolle i historisk sammenheng

Ordet biskop kommer fra det greske *episkopos* som betyr «tilsynsmann». Dette var en tittel som ble brukt i greske byer om en type inspektører eller tilsynsmenn som ble oppnevnt av fellesskapet. Disse hadde visse tjenesteoppgaver som ble kalt liturgier.

De første menighetene tok noen steder i bruk denne tittelen for ledere i menigheten. Det er ikke entydig utfra kildene, hverken de som finnes i Det nye testamente eller i

---

¹ Programstyret for organisasjonsutvikling i Den norske kirke er et organ for involvering, som skal sikre at organisasjonsutviklingen skjer i tråd med vedtak i Kirkemøtet og Kirkerådet. Programstyret er sammensatt av ansatte ledere i Den norske kirke, med et ansvar for å følge opp Kirkemøtets og Kirkerådets vedtak.

de første generasjonene etterpå, hvilken rolle biskopen hadde i forhold til «eldste» (gresk: *presbyteroi*) og diakoner, men det er indikasjoner på at episkopatet, altså tilsynstjenesten, spesielt var knyttet til gudstjenestefeiringen, da særlig nattverden. Biskopen skulle se til at bare de troende deltok i det hellige måltidet (menighetens liturgi) og dermed fikk biskopen et særlig ansvar for tilsynet med menighetens åndelige liv og å verne om den kristne overleveringen. Det utviklet seg en ordning der hver by hadde (minst) en biskop som hadde oversyn med hele fellesskapet av husmenigheter på stedet. Etter hvert som lokalkirken spredte seg over større geografiske områder, utviklet biskopen seg mer til en regional leder, som fikk rett til å sende presbytere til å representere seg lokalt. Biskopene ble antagelig valgt enten av hele menigheten eller av og blant presbyterkollegiet.

Fra denne begynnelsen utviklet det seg en tydelig hierarkisk ordning med biskopen som den ubestridte lederen av lokalkirken. Slik er det fortsatt blant andre i den romersk-katolske og anglikanske kirke, hvor biskopen er den som leder lokalkirken, og med prestene som biskopens utsendinger til menighetene. Hos Luther og de øvrige lutherske reformatorene ble tyngdepunktet lagt annerledes. Dette blir tydelig i *Confessio Augustana* (CA), hvor den særlige tjenesten med Ord og sakrament (tidligere kalt det kirkelige embetet) i CA 5 primært hører til i den lokale, gudstjenestefeirende menigheten. I luthersk embetsteologi er det ingen prinsipiell forskjell på prestedtjeneste og bispetjeneste, bare en praktisk. Både prester og biskoper skal utøve sin myndighet først og fremst gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning.

Det betyr likevel ikke at reformatorene ikke anerkjente biskopene som ledere i kirken. Som regionale ledere skulle biskopene fortsatt treffe beslutninger om menighetens liv for å sikre sømmelighet, ordinere og innsette dem som skulle gjøre tjeneste med Ord og sakrament, bedømme rett og vrang lære og være ansvarlig for kirkedisiplinen. Denne rollen ble også ivaretatt i dansk-norsk sammenheng. Biskopens plikter, slik det uttrykkes i vigslingsliturgi og i Kirkeordinansen av 1537, er forkynnelse, undervisning, forbønn for menighetene, opplæring og ordinasjon av prestene, og oppsyn med prestenes utøvelse av tjenesten. Ordinansen foreskriver også at biskopene skal gi råd i saker som angår samvittighetene, både når det gjelder kirkefolk og myndigheter, dømme i ekteskapsaker, besøke skolene og sørge for fattigpleie.

Biskopenes lederrolle har derfor i vår kirke tradisjonelt omfattet både menighetene og prestene, og i videre forstand hele samfunnet. Dette viser seg særlig gjennom visitasene. Ved siden av vigslingsfullmakten har visitasene helt fra 1500-tallet vært biskopenes viktigste redskap for utøvelse av sitt lederskap. Visitasberetningene viser at biskopenes ledelse har fulgt den helhetlige forståelsen som kirkeordinansen uttrykker, med det viktige tillegget at visitasene også har inkludert tilsyn med kirkebyggene og kirkeinteriøret.

Ut fra tanken om Kongen som husfar for hele kirken, og dermed den som styrte menighetene – en rolle som i 1814 ble stadfestet i Grunnloven – har biskopene i statskirkens tid fungert som Kongens rådgivere og fremste representanter overfor menigheten. Det var også biskopene som på Kongens vegne skulle se til at

«Religionens offentlige Lærere følge de dem foreskrevne Normer», som det het i den gamle Grunnloven § 16.

En egen tjenesteordning for biskoper ble første gang fastsatt ved kongelig resolusjon i 1997. I hovedsak var denne tjenesteordningen en videreføring og samling av en rekke ulike eldre bestemmelser. Den nåværende tjenesteordningen er fastsatt av Kirkemøtet i 2021. Kirkemøtet vedtok da i hovedsak å videreføre de tidligere bestemmelsene.

2.1.1 Kirkelige rådsorganer og samvirkeprinsippet

Biskopenes rolle som ledere i kirken er i løpet av det siste århundret også supplert med en rekke andre organer og selvstendige regelverk. I 1920 ble det kirkelige lokalstyret etablert, gjennom lov om menighetsråd, og i 1933 kom en tilsvarende regulering om etablering av bispedømmeråd. Disse bestemmelsene ble samlet i kirkeordningsloven av 1953. Bispemøtet, som ble fast etablert i 1934, var lenge det eneste offisielle sentralkirkelige organet, men det ble supplert av bispedømmerådene fellesråd (etter hvert kalt Kirkerådet) i 1969, Mellomkirkelig råd i 1970 og til slutt av Kirkemøtet, som ble etablert i 1984. I 1992 opprettet Kirkemøtet også Samisk kirkeråd.

Den lovbestemte rådsstrukturen med Kirkemøtet på toppen ble en supplerende styringsstruktur i Den norske kirke, ved siden av Kongens kirkestyre. Rent formelt opererte disse styringslinjene uavhengig av hverandre, og biskopene beholdt sin rolle som det statlige kirkestyrets viktigste representanter og faglige rådgivere. Samtidig la Kirkemøtet straks etter opprettelsen av Kirkemøtet til rette for en prosess for å oppnå en samlet forståelse av forholdet mellom de to styringslinjene. Denne prosessen resulterte i betenkingen *Kirkens embete og råd* fra 1987, som utviklet tanken om styringen av kirken som et *samvirke* mellom valgte medlemmer av rådene og representanter for det kirkelige embetet, det vil si tjenesten med Ord og sakrament som beskrevet i CA 5.

2.2 Nærmere om begrepet tilsyn

Begrepet tilsyn er i normal norsk språkbruk mest vanlig i forbindelse med offentlige tilsyn. I Store norske leksikon beskrives tilsyn som «ett av flere virkemidler statlige myndigheter bruker for å følge opp intensjoner i ulike lover, forskrifter og bestemmelser. Tilsynene er ofte underlagt departementene, men har en faglig uavhengighet til å drive virksomheten slik de selv mener er faglig forsvarlig.» Et tilsyn er i denne forståelsen en uavhengig instans som ser offentlige virksomheter utenfra, og driver kontroll med disse.

I motsetning til slike statlige tilsynsorganer er biskopen på en annen måte en del av den virksomheten det føres tilsyn med. I kirkelig sammenheng er forståelsen av begrepet tilsyn følgelig nokså annerledes. Som det fremgår av den historiske gjennomgangen, har episkopé i kirken alltid først og fremst hatt en ledelsesdimensjon. Tilsyn er en type ledelse, gjerne betegnet som pastoral ledelse, og når biskopene driver tilsyn, utøver de ledelse overfor menighetene og kirkelig ansatte (se nærmere om begrepet pastoral ledelse under, i kap. 2.3). I dag er dette, i enda større grad enn tidligere, en ledelse som først og fremst er preget av veiledning og

oppmuntring. Riktignok har også kirkelig tilsyn et element av kontroll, men det er ikke i regi av en uavhengig instans, men som en del av ledelsen innad i kirken. Tilsynet er i sin kjerne knyttet til kirkens lære og hvordan den kommer til uttrykk, særlig i forbindelse med menighetenes gudstjenesteliv. Biskopene har et særlig ansvar for at evangeliet blir forkynt rent og sakramentene forvaltet rett i kirken, og at kirkens øvrige medarbeidere og råd er best mulig rustet til å ivareta dette oppdraget.

I praksis har biskopene under det statlige kirkestyret også hatt forvaltnings- og lederoppgaver som har gått utover tilsynet i egentlig forstand, som ledere av prestetjenesten og tidligere som kirkelig overøvrighet på flere områder. Når statens rolle i Den norske kirke nå er erstattet med et selvstendig kirkestyre forankret i demokratiske kirkelige organer, påvirkes biskopens plass i kirkestrukturen og begrunnelsen for biskopens særlige rolle i kirken. Dermed oppstår et større behov for å definere nærmere hva som ligger i biskopens rolle som kirkelig tilsyn i forhold til andre forvaltningsoppgaver som tidligere har vært lagt til biskopene.

Utgangspunktet for Den norske kirkes innholdsbestemmelse av begrepet tilsyn er formuleringene i § 1 i tjenesteordning for biskoper. Denne er nærmere behandlet under, i kap. 5.1. Videre vil de økumeniske samtaler som Den norske kirke har deltatt i, gi et bredere materiale til forståelsen av biskopens tjeneste. En slik tilnærming understreker at Den norske kirke er en del av et verdensvidt, økumenisk fellesskap, og Den norske kirke bør relatere sin forståelse av tilsynet til fellesskapet av kirker som Den norske kirke har forpliktende forhold til.

Særlig viktige dokumenter som utdyper forståelsen av tilsynstjenesten, er i denne sammenhengen:

- Lima-dokumentet: *Dåp, Nattverd, Embete* (forkortet BEM etter den engelske tittelen *Baptism, Eucharist, Ministry*) fra Kirkenes verdensråd 1982
- Porvoo-avtalen fra 1994, mellom anglikanske og lutherske kirker i Norden, Baltikum og Storbritannia, og
- Det lutherske verdensforbunds (LVF) uttalelse fra 2007: *Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church* (Lund-uttalelsen).

I BEM-dokumentet beskrives bispetjenesten med tre dimensjoner; en personlig, en kollegial og en fellesskapsbasert eller samvirkende dimensjon. Disse tre dimensjonene tegner en tilsynstjeneste som er gitt en person som en personlig forpliktelse og oppdrag, som også skal utøves i et fellesskap med andre tjenestebærere og på grunnlag av og i sammenheng med et videre fellesskap. Den norske kirkes organer har sluttet seg til hovedprinsippene i denne forståelsen. Dette svarer til hvordan kirken forstår bispeembetet i praksis i dag, noe som også har gitt utslag i tidligere uttalelser om bispetjenesten, særlig Bispemøtets uttalelse om kirkens tilsynstjeneste fra 2016.

Den *personlige* dimensjonen uttrykkes ved at biskopen vigsles til sin posisjon ved en særskilt liturgi fastsatt av synoden, og gis myndighet til på selvstendig grunnlag å utøve tilsyn innenfor rammen av kirkens orden og bekjennelse. Den *kollegiale*

dimensjonen ivaretas ved at biskopene er del av et fellesskap av biskoper nasjonalt (i Norge organisert gjennom Bispemøtet) globalt og økumenisk og på en særlig måte representerer bindeleddet mellom enkeltmenighetene og den globale og universelle kirke. Den *samvirkende* dimensjonen består i at biskopen utøver sitt tilsyn i samvirke med organer for kirkeledelse på ulike nivåer i kirken. I Den norske kirke gjelder det i første rekke Kirkemøtet, Kirkerådet og bispedømmerådet, men også en rekke andre utvalg og råd.

Denne forståelsen av biskopens rolle er også bestemmende for Porvoo-avtalen, som har en felles forståelse og anerkjennelse av bispetjenesten som et bærende element.

I den luthersk-protestantiske tradisjonen avtegner det seg videre en bred konsensus om biskopens rolle i kirkens lederskap. LVF uttrykker denne konsensusen slik:

Utviklingen av ulike komiteer, synoder og institusjoner som tar del i kirkeledelsen sammen med biskopen, er forenlig med den lutherske forståelse av kirken. I lutherske kirker i dag utøves kirkestyret gjennomgående av synodale og kollegiale strukturer, som inkluderer deltakelse av både leke og ordinerte personer, og hvor biskopens tjeneste har en klart definert rolle.²

I henhold til en bred, økumenisk konsensus er dermed følgende elementer viktige deler av biskopens oppgaver:

- Uttrykke og utvikle kirkens enhet lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt.
- Ivareta kirkens lære ved å føre tilsyn med forvaltningen av kirkens sakramenter og evangeliets forkynnelse, i troskap mot kirkens økumeniske bekjennelse og tolket til mennesker i biskopens kontekst.
- Vigsle tjenestegrupper som utøver kirkens sendelse til verden.
- Gi lederskap til kirkens helhetlige misjon og delta i kirkens helhetlige ledelse.
- Visitere lokalkirken med særlig vekt på oppmuntring, veiledning og utfordring til tro og tjeneste.
- Representere kirken i det offentlige rom (*public ministry*).

2.3 Biskopen som leder

Både det historiske utgangspunktet og den økumeniske samstemmigheten om innholdet i bispetjenesten tegner opp bildet av biskopen som en ledende tjeneste i kirken. Det samsvarer med den allmenne oppfatningen av biskopene som tydelige ledere både innad i kirken og i samfunnet for øvrig.

---

² “The development of various committees, synods, and institutions sharing tasks of governance with the bishop, is consistent with Lutheran understandings of the church. In Lutheran churches today, church governance is carried out comprehensively through synodical and collegial structures, which include the participation of both lay and ordained persons, and in which the episcopal ministry has a clearly defined role.”

Ut fra de oppgavene som er tillagt bispetjenesten er det sakssvarende å si at tilsyn i kirkelig sammenheng innebærer en type ledelse som er annerledes enn den ledelsen som skjer på vegne av demokratiske organer og ut fra arbeidsgiveransvar.

Denne ledelsen er tradisjonelt kalt *pastoral* ledelse. Ledelsesansvaret er forankret i tjenesten med Ord og sakrament, og betegner ansvaret for, som hyrde, å videreføre og fastholde evangeliet, gjennom forkynnelse, gudstjenesteliv og annen kirkelig aktivitet som følger av dette. Grunnlaget for den pastorale ledelsen er gitt i biskopens vigsling til prest, og er grunnleggende sett ikke noe annet enn det mandatet enhver prest har fått gjennom vigslingen. I dette ligger blant annet den doble rollen at presten på samme tid er utgått fra menigheten og står overfor menigheten med Ord og sakrament. Det er likevel en vesentlig forskjell på biskopens tilsyn og øvrig pastoral ledelse, som ligger i at kirken har gitt biskopen sterkt utvidede fullmakter til å utøve denne ledelsen. I dette ligger også ansvaret for å utøve pastoral ledelse overfor prestene i bispedømmet, slik at biskopen kan overprøve den lokale prestedtjenesten så vel som øvrig vigslet tjeneste. Det gir også biskopen myndighet til, på en annen måte enn den lokale prestedtjenesten, å gripe inn overfor vedtak som er fattet i kirkelige styringsorganer.

Pastoral ledelse er altså ledelse av innholdet i den kirkelige virksomheten; det som identifiserer den. Den ligger nær det som mer generelt blir kalt *institusjonell* eller verdibasert ledelse, med fokus på å fremme formål, identitet og verdier. Det er en tilnærming til ledelse som hevder at den først og fremst handler om å skape og vedlikeholde et felles verdigrunnlag i organisasjonen. En institusjonell leder fremstår som organisasjonens ansikt utad og har ansvar for å balansere ulike syn og interesser innad i organisasjonen. I kirkelig sammenheng er det formulert som å fremme kirkens enhet.

Tilsynet har videre noen utslag som går mer i retning av direkte styring, og som griper inn i myndigheten til de valgte styringsorganene. Det gjelder særlig vigsling til kirkelig tjeneste, som gir premisser for tilsetting av medarbeidere, og forordningen av gudstjenester, som legger rammer for disponering av personell, bygninger og utstyr.

Samtidig deltar biskopene også i styringsorganene i kirken gjennom sete i bispedømmeråd og Kirkemøtet og gjennom at preses er medlem av Kirkerådet. Biskopene utøver også kollegial ledelse, i Bispemøtet. Selv om den enkelte biskop har et selvstendig ledelsesansvar, ligger det også i den pastorale ledelsen at biskopene har et ansvar for kirkens enhet, og dermed for en størst mulig grad av samstemthet.

Biskopen henter også autoritet for sin ledelse knyttet blant annet til historisk tyngde og til at de er utpekt til ledere i kirken gjennom en omfattende utvelgelsesprosess. Rollen knyttes sterkere til kirkens symboler, lære og oppdrag mer enn til konkrete maktmidler. Det en biskop gjør og uttaler seg om, får en særlig tyngde. Det bidrar til at biskopene utad ofte sees som representanter for kirken, og det oppfattes som at biskopen uttaler seg på kirkens vegne, samtidig som biskopen i kraft av sin stilling har en særlig autoritet innad i kirkeorganisasjonen. Det innebærer at biskopens ledelse i mange sammenhenger er like mye knyttet til muligheten for å utfolde denne ledelsen på mange arenaer enn den formelle myndighet som er knyttet til biskopens rolle. Slik har biskopene gjennom sin stilling særlige forutsetninger for å kunne

formulere og virkeliggjøre planer og målsettinger som er vedtatt i kirkelige styringsorganer.

3 Biskopens rolle og oppgaver i Den norske kirke i dag

Biskopens rolle og posisjon i Den norske kirke i dag har en blanding av prinsipielle og mer historiske/pragmatiske begrunnelser. Som det fremgår over, har biskopene i den statskirkelige sammenhengen hatt en betydelig administrativ myndighet. Mye av denne myndigheten har vært knyttet til tilsynet, men grenseoppgangen mellom tilsynsmyndighet og ren administrativ myndighet har i liten grad vært tematisert.

Etter grunnlovsendringene i 2012 og opprettelsen av Den norske kirke som eget rettssubjekt fra 2017, er Kirkemøtet nå det øverste styrende organet i Den norske kirke, og i siste hånd det organet som biskopenes myndighet springer ut fra. Samtidig vil forholdet til Kirkemøtet være preget av forståelsen av samvirkemodellen. Biskopene ivaretar i Kirkemøtet rollen som de øverste representantene for tjenesten med Ord og sakrament, med et særlig ansvar for å verne kirkens lære og bevare enheten. Dette lærevernet utøver biskopene både enkeltvis og som kollegium, også overfor Kirkemøtet. Det kommer blant annet til uttrykk ved at kirkeordningen fastsetter at lære- og liturgispørsmål skal forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet, at bispedømmerådet ikke er vedtaksdyktig uten at biskopen er til stede, og Kirkerådet ikke er vedtaksdyktig uten preses. Nærværet av tilsynstjenesten blir dermed sett på som nødvendig i kirkens styringsorganer.

I tillegg er biskopene under dagens ordning fortsatt øverste leder av prestedtjenesten i det enkelte bispedømme. Biskopen har også en rolle som godkjenningssinstans og klageinstans i ulike sammenhenger, knyttet til kirkemedlemskap og soknetilknytning og til kirkebygg og liturgisk inventar og utstyr.

Formelt bygger biskopens myndighet og oppgaver i Den norske kirke særlig på tre regelverk, som skal gjennomgå nærmere nedenfor, nemlig liturgien for vigsling av biskop, tjenesteordning for biskoper og visitasreglementet. Deler av biskopens myndighet og oppgaver er også nevnt i kirkeordningen og en rekke andre kirkelige regelverk.

3.1 Vigslingsliturgien

Gjeldende liturgi for vigsling av biskop ble vedtatt i 1987, men den bygger i stor grad på tidligere ordninger.³ Det er særlig i det liturgiske leddet «Formaning og løfteavleggelse» at synet på biskopens rolle kommer til uttrykk.⁴

---

³ Dette avsnittet må leses i lys av at det snart vi foreligge forslag til revidert liturgi. En revidert ordning er for tiden under arbeid i Nemnd for gudstjenesteliv. Etter planen skal den behandles av Kirkemøtet i 2026.

⁴ I sin helhet lyder leddet i dag slik:

«Du skal rekke Herrens menighet Ordets brød og gi vel akt på deg selv og hele den hjord som er deg betrodd.

Her fremgår det at biskopens fremste oppgaver er for det første å forkynne for menigheten («rekke Herrens menighet Ordets brød») og ivareta læren og «rettlede og oppmuntre Herrens tjenere i menigheten».⁵ Videre skal biskopen, sammen med de øvrige biskopene («dine medtjenere»), fremme enheten i Guds kirke. Denne henvisningen til det øvrige bispekollegiet var ny da den nåværende ordningen ble innført.

I det påfølgende leddet, som er vigslingsbønnen, kommer også biskopens rolle og oppgaver til uttrykk.⁶

Igjen er det evangelieforkynnelsen som først blir fremhevet, sammen med forbildefunksjonen. I andre ledd av bønnen blir også tilsynsansvaret med menighetene og dem som gjør tjeneste, nevnt spesielt. Dette er presisert til å gi trøst og råd, oppmuntre og tale til rette, så det hellige evangelium blir bevart klart og rent og kirkens enhet fremmet.

Vigslingsliturgien, inkludert de leddene som er behandlet over, har røtter tilbake til reformasjonstidens vigslingsgudstjenester og er den mest grunnleggende kilden til rettledning i hvordan Den norske kirke forstår og har forstått bispegjeringen og biskopens rolle. Disse formuleringene er dermed retningsgivende for de andre grunnlagsdokumentene om biskopen.

3.2 Tjenesteordning for biskoper

Tjenesteordningen består av til sammen 31 paragrafer som er inndelt i tre hovedkapitler: biskopens *ansvar og myndighet*, biskopens *tjenestefunksjoner* og biskopens *tjenestevilkår*. Her skal primært de to første behandles.

Paragraf 1 er grunnlagsbestemmelsen, som gir en overordnet beskrivelse av hva som er biskopens ansvar. Innholdsmessig ligger denne bestemmelsen nokså tett opp til det som blir uttrykt i vigslingsliturgien. Den fastsetter at biskopen for det første gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning skal ivareta den apostoliske lære og fremme enheten i kirken og rettlede og oppmuntre menighetene, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. Dette blir deretter definert som tilsynsansvaret, og det blir

---

Du skal ta vare på den apostoliske lære etter vår kirkes bekjennelse, og rettlede og oppmuntre Herrens tjenere i menigheten.

Du skal utføre din tjeneste med troskap, og sammen med dine medtjenere legge vinn på å fremme og bevare enheten i Guds kirke, til pris og ære for hans hellige navn.»

⁵ Disse var i utgangspunktet prestene, men må nå også forstås som de andre vigslende tjenestene.

⁶ Bønnen lyder i sin helhet slik:

Allmektige Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, se i nåde til denne tjener og sign *ham* til *hans* gjerning. Gi *ham* din Hellige Ånd, så *han* utfører sin tjeneste slik at din kirke bygges opp og ditt hellige navn blir æret. Styrk *ham* til å holde fast ved ditt ord og rett forkynne Jesu Kristi evangelium. Gi *ham* i tale og i ferd å være et forbilde for dem som tror på deg.

Fyll *ham* med våken kjærlighet, så *han* med troskap fører tilsyn med menighetene og dem som gjør tjeneste der. Hjelp *ham* til å vise klokskap når *han* gir trøst og råd, når *han* lærer, oppmuntrer og taler til rette, så det hellige evangelium må bli bevart klart og rent hos oss og din kirkes enhet bli fremmet blant oss ved din Sønn Jesus Kristus, vår Herre.

fastlagt at biskopen for å ivareta dette ansvaret skal gi råd og veiledning, og dessuten kan gi bindende pålegg overfor prester og andre kirkelig tilsatte.

Biskopen skal også særlig se til at vigslede medarbeidere forkynner, virker og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro og i samsvar med vigslingens formaning og løfte. Biskopen skal dessuten føre tilsyn med at de kirkelige rådene utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære.

De overordnede bestemmelsene i § 1 blir konkretisert utover i tjenesteordningen i beskrivelsen av biskopens myndighet og oppgaver. De fleste av disse bestemmelsene i tjenesteordningen, bortsett fra de praktiske reglene om biskopens tjenestevilkår, beskriver biskopens rolle som ivaretaker av tilsynet. Det viktigste unntaket er rollen som øverste leder av prestatjenesten i bispedømmet som kommer til uttrykk i § 2.7 Dette er en forvaltningsoppgave som ble lagt til biskopene i 1989, da prestene gikk over fra å være embetsmenn til å bli tjenestemenn, og biskopene sammen med bispedømmerådet fikk delegert arbeidsgiveroppgaver for dem.

Biskopens øvrige *ansvar og myndighet* er beskrevet som følger: Biskopen

- forordner antall gudstjenester i det enkelte sokn og bestemmer hvilke steder disse skal holdes.
- utøver den liturgiske myndigheten som er tillagt biskopen.
- har fortrinnsrett til å bruke alle kirker i bispedømmet, enten selv eller ved en annen prest.
- fører tilsyn med bruk av kirkene, og avgjør klager på bruk og utlån.
- fører vigslingsregister for sitt bispedømme.

Biskopens *tjenesteoppgaver* er også beskrevet i 12 paragrafer. Der fremgår at biskopen:

- skal visitere soknene i bispedømmet.
- kan beslutte om ordinasjon og vigsling, og foreta vigsling etter forordnet liturgi.
- kan vedta at en person som er ordinert til prest i et annet kirkesamfunn, kan tilsettes som prest i Den norske kirke.
- skal gi kallsbrev/tjenestebrev til en vigslet person som går inn i en ny stilling.
- kan samtykke i at prester holder gudstjenester og kirkelige handlinger i et prosti hvor vedkommende ikke er ansatt.
- kan gi egnede lekfolk fullmakt til å forrette forordnede gudstjenester, dåp, nattverd og gravferd.
- kan gi tillatelse til at representanter for andre kristne trossamfunn kan medvirke i forordnede gudstjenester.

---

⁷ I den opprinnelige versjonen av tjenesteordningen var denne paragrafen langt mer omfattende, og fastsatte i større detalj biskopens arbeidsgiveroppgaver, bl.a. ledelse av arbeidsveiledning og etterutdanningsvirksomhet.

- på nærmere vilkår kan gi dispensasjon fra kravet om medlemskap i Den norske kirke.
- på nærmere vilkår kan treffe vedtak om at en person blir løst fra retten til å utøve prestatetjeneste i Den norske kirke.
- vigsler kirker som er godkjent av Kirkerådet, og kan gi tillatelse til at et lokale innvies til kirkelig bruk.
- er prostens nærmeste overordnede og har prostene som sine medhjelpere.
- deltar i Bispemøtet, herunder Bispemøtets behandling av læresaker, og kan reise læresak etter gjeldende regler.
- er medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet.
- hvert år utarbeider en rapport sammen med bispedømmerådet om virksomheten og forholdene i bispedømmet.

3.3 Visitasreglement for Den norske kirke

Som det fremgår over, har biskopens visitaser helt siden reformasjonen (og før det i katolsk tid) vært en helt sentral del av bispegjerningen og er et av de viktigste virkemidlene i utøvelsen av tilsynet.

Formålet med dagens visitasreglement er «gjennom bispevisitaser å legge forholdene til rette for aktivt engasjement og stadig fornyelse i den evangelisk-lutherske folkekirke i Norge». Bispevisitasen er «et institusjonalisert og rettslig ordnet besøk av biskopen i ett eller flere sokn i den hensikt å utøve kirkelig tilsyn». ⁸ Formålet er nærmere beskrevet slik:

- Bispevisitasen skal støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og gjøre kirkens nærvær synlig i lokalsamfunnet.
- Gjennom visitasen utøver biskopen en pastoral ledelse som påvirker og setter premisser for det strategiske arbeidet i menigheten.
- Biskopen skal ved visitasen legge vekt på forkynnelsen av Guds ord i soknet. Ved dette skal biskopen gi støtte til menighetenes virksomhet og styrke fellesskapet i menighetene.
- Sammen med menighetsråd og ansatte skal biskopen under visitasen gå inn i et felles arbeid for å prøve menighetslivet på Guds ord og vår kirkes bekjennelse, og inspirere til frimodighet og fornyelse. Menighetens arbeid skal også vurderes opp mot de planer som foreligger fra kirkelige organer.

Biskopen pålegges «som hovedregel» å visitere hvert sokn minst hvert åttende år. Visitasen skal inneholde gudstjenester, møter med menighetsråd og fellesråd og med de ansatte i soknet, møter med menighetsarbeidet og kontakt med kommuneledelsen, skolen og lokalsamfunnet. Til sammen blir dette et intenst program over noen dager, hvor biskopen til slutt legger frem en visitasrapport.

3.4 Andre regelverk og oppgaver

---

⁸ Visitasreglement for Den norske kirke § 1

I *kirkeordning for Den norske kirke* er biskopen gitt en rolle i noen sammenhenger. Biskopen kan etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet bestemme at også andre personer enn dem som er norske borgere og/eller bosatt i riket, kan være medlem av kirken. Biskopen kan samtykke i at et medlem får sin tilknytning overført til et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i. Biskopen har rett til å sette en annen prest enn soknepresten inn som medlem av menighetsrådet og har selv rett til å møte i menighetsrådene i bispedømmet, uten stemmerett, og tilsvarende i kirkelig fellesråd. Videre skal biskopen samtykke i avhending, utleie mv. av kirker, samt godkjenne nedlegging av kirker og tiltak utover vanlig vedlikehold. Biskopen kan som nevnt dessuten gi dispensasjon fra krav om medlemskap i Den norske kirke.

I *alminnelige bestemmelser for hovedgudstjenesten* er biskopen i første rekke nevnt i sammenheng med godkjenning av avvikende ordninger. Det gjelder mulighet for å bruke eldre liturgier, samt grunnordninger som på annen måte avviker fra normalordningen. Lokal grunnordning skal ellers forelegges biskopen. Biskopen kan også godkjenne avvik fra andre gjeldende liturgiske ordninger etter *regler for saksbehandling i liturgisaker*.

Biskopen er klage- og godkjenningsinstans i *regler om bruk av kirkene, regler om liturgisk inventar og utstyr, og regler om bruk av liturgiske klær*.

Biskopen er dessuten nevnt i *personalreglement for Den norske kirke*, da primært i arbeidsgiverrollen.

Noen sider ved biskopens tilsynsmyndighet er i liten grad nevnt i dagens regelverk. Det gjelder for det første biskopens rolle som kirkens representant i offentligheten. Denne rollen er i noen grad synlig i visitasreglementet, men også i mange andre sammenhenger vil biskopen, i kraft av sin tittel og symbolkraft, fremstå som en leder som representerer kirken og det kristne budskapet i samfunnet som helhet. Dette er en rolle som har fått økende betydning i dagens kommunikasjonssamfunn, hvor nærvær i ulike media spiller en stadig større rolle, og hvor kirken i økende grad er en av flere samfunnsaktører på livssynsfeltet.

For det andre gjelder det biskopens rolle i kompetanseutvikling av medarbeidere, medregnet etter- og videreutdanning. Denne rollen kan sees i forlengelsen av biskopens ansvar for å gi råd og veiledning, og den gir seg utslag i at det på bispedømmenivå blir arrangert ulike opplærings- og inspirasjonssamlinger hvor biskopen spiller en vesentlig rolle.

Bispemøtet har i dag også en rolle som sekretariat for tilrettelegging av etter- og videreutdanning for prester. Denne oppgaven er i dag primært begrunnet i biskopenes rolle som arbeidsgiverrepresentant og er ikke nevnt direkte i tjenesteordning for biskoper. Det er også biskopen, i kraft av å utøve arbeidsgivermyndigheten, som gir studiepermisjoner i forbindelse med etter- og videreutdanning.

3.5 Oppsummering

Vigslingsliturgien, tjenesteordning for biskoper og visitasreglementet gir til sammen et utfyllende bilde av hva Den norske kirke legger i begrepet tilsyn. Samlet sett betyr

tilsynet at biskopen skal utøve *pastoral ledelse* gjennom forvaltningen av Ord og sakrament. Dette henger nær sammen med definisjonen av kirken i CA 7: «Men kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett.» Gudstjenestefeiringen – samlingen om Ord og sakrament – står slik sett i sentrum for menighetens liv, og biskopen skal se til at det åndelige livet i menigheten stadig blir vekket og næret; at den har god tilgang på forkynnelse, sakramentsforvaltning og opplæring; at tilbedelsen har god musikalsk støtte; at det blir gitt sjelesorg og annen diakonal bistand til dem som har behov for det, og at planer og prioriteringer støtter opp om dette oppdraget.

Tilsynsoppdraget blir, i tråd med vigslingsliturgien, tegnet ut i § 1 i tjenesteordningen. De øvrige bestemmelsene om biskopens myndighet og tjenesteoppgaver kan i stor grad – med unntak av § 2 om biskopens ledelse av prestetjenesten – leses som en utdyping og konkretisering av § 1. Biskopens ansvar knyttet til godkjenning av kirkebygg er i første rekke et forvaltningsansvar, men avgjørelser i disse sakene har vesentlige læremessige sider, og er dermed nært knyttet til tilsynet.

Visitasreglementet ligger også i forlengelsen av oppdraget gitt i vigslingen og gir en nærmere beskrivelse og utdyping av hvordan biskopen i løpet av visitasen skal utøve tilsynet i møte med de ansatte, hele menigheten og lokalsamfunnet.

De oppgavene som på dette grunnlaget er gitt biskopen, kan kort oppsummeres slik:

Biskopen skal:

- *rettlede og oppmuntre menighetene i bispedømmet.* Dette skjer hovedsakelig i *visitasene*, men også gjennom andre møtepunkter med menighetene eller representanter for dem. Menighetens planer blir dermed også viktige arbeidsverktøy for biskopen i dennes tilsyn. Videre har biskopen selv rett til å delta uten stemmerett på møter i menighetsrådet og kirkelig fellesråd.
- *bekreftede kirkens kall av medarbeidere.* Dette skjer gjennom *vigsling* av tjenester som det vigsles til, og gjennom å gi kallsbrev/tjenestebrev til vigslede medarbeidere som blir innsatt i en ny stilling. Ved alvorlig mislighold av vigslingsforpliktelsene, kan biskopen også trekke tilbake vigslingsfullmakten.
- *rettlede og oppmuntre bispedømmets ansatte og øvrige medarbeidere.* Biskopen driver pastoral ledelse av vigslede og andre ansatte i bispedømmet. Mye av denne ledelsen skjer gjennom prostene. Biskopen gir læremessig veiledning til enkeltmedarbeidere, og i noen tilfeller disiplinære tiltak i form av bindende pålegg. Biskopen ser også til, i kraft av både sine arbeidsgiverfunksjoner og tilsynsansvaret, at det skjer faglig kompetanseutvikling for prester.
- *ha tilsyn med gudstjenestelivet.* Biskopen skal inspirere og rettlede gjennom dialog med kirkelige tilsatte og menighetsråd. I dette ligger også å godkjenne en lokal grunnordning som avviker fra gjeldende ordninger, jf. alminnelige bestemmelser for Ordning for hovedgudstjenesten. Biskopen bestemmer

gudstjenestefrekvensen i bispedømmet gjennom å fastsette gudstjenesteforordning for hvert sokn i bispedømmet.

Det er også noen andre oppgaver i tjenesteordningen som *ikke* følger av tilsynsoppdraget. Det gjelder i første rekke arbeidsgiveroppgavene for prestene og prostene, omtalt i § 2 og § 15. Dette blir nærmere beskrevet i kap. 4 nedenfor.

4 Endringer i biskopens rolle og oppgaver

Både rollen og oppgavene for biskopen, slik de er presentert i forrige kapittel vil i hovedsak bli videreført, men som nevnt i innledningen, har Kirkemøtet gjennom flere vedtak lagt opp til noen endring i biskopens rolle i kirkestrukturen, hvor intensjonen er å styrke tilsynsfunksjonen, og gjennom det i større grad synliggjøre biskopens ledelse i hele kirken. Videre har Kirkemøtet i forlengelsen av dette presisert noen spesifikke områder hvor biskopens tilsynsmyndighet skal klargjøres og styrkes. Det gjelder biskopens rolle ved ansettelser, innhold og rekkevidde av biskopens virkemidler i tilsynet og biskopens møtepunkter med organene for soknet. Kirkemøtet har dessuten vedtatt at det skal gis forslag til regler om saksbehandling som rammer inn biskopens tilsyn.

Som tidligere nevnt, har Kirkerådet som en grunnleggende premiss at biskopens tilsyn ikke er noe annet enn ledelse, men at tilsyn *er* ledelse, nærmere definert som pastoral ledelse. Biskopen utøver denne ledelsen gjennom forvaltningen av Ord og sakrament, og i forlengelsen av planer og vedtak fra de valgte styringsorganene. Biskopen vil i denne forstand fortsatt ha lederfunksjoner for alle ansatte i kirken, men uten å ha den arbeidsrettslige styringsretten for prestene, som utøves på vegne av arbeidsgiver. Biskopen som tilsynsmyndighet vil imidlertid være i en stadig dialog med dem som ivaretar arbeidsgiverfunksjonene, og vil i noen sammenhenger kunne gripe inn i styringsretten. Det gjelder eksempelvis biskopens myndighet til å innkalle til fagsamlinger og å se til at det gis andre tilbud om kompetanseutvikling, og det gjelder oppfølging av enkeltmedarbeidere knyttet til læremessige forhold.⁹

Intensjonen med å skille tilsyns- og arbeidsgiverrollene er å gi tilsynet en større bredde og tydeliggjøre at nedslagsfeltet for biskopens ledelse er bredere enn bare prestene. På denne måten vil bortfall av styringsrett også kunne innebære en styrking av tilsynet.

Som forvaltningsorgan har biskopen fortsatt behov for en stab, og Kirkerådet legger til grunn at bispedømmerådet fortsatt skal gi biskopen de nødvendige administrative ressursene som trengs for å ivareta tilsynsmyndigheten i bispedømmet.

Visitareglementet ble tidligere vedtatt av departementet, men ble etter avviklingen av statskirkeordningen vedtatt av Bispemøtet. Kirkerådet mener at rammene rundt visitasen, som er en svært sentral side ved biskopens tilsyn, prinsipielt bør ordnes

---

⁹ Se også omtalen av tilsynsansvaret i sak KM 10/22, referert ovenfor i kap. 1

gjennom regler gitt av Kirkemøtet. Biskopenes visitas er en viktig side av biskopens tilsyn, som utøves på vegne av hele kirken. Rammebestemmelser for visitasen bør derfor vedtas av Kirkemøtet som kirkens høyeste organ. Samtidig legger Kirkerådet til grunn at Bispemøtet vil ha en rolle i forberedelsen av en slik sak for Kirkemøtet, og at nærmere bestemmelser om visitasen kan fastsettes av Bispemøtet.

Dagens visitasreglement bør også revideres for å fange opp intensjonen om en mer dynamisk kontakt mellom biskopen og menighetene og i den forbindelse presisere forholdet mellom hva som hører inn under visitasen og dermed biskopens tilsyn, og biskopens og bispedømmerådets rolle i andre typer møtepunkter. (Se nærmere om dette nedenfor, i kapittel 4.4.). Kirkerådet vil komme tilbake til en slik revisjon på et senere tidspunkt.

4.1 Biskopens rolle som leder av prestedtjenesten

Kirkemøtet vedtok i 2022 som ett av flere modelluavhengige elementer i ny kirkelig organisering at biskopens «tilsyn skal styrkes og ledelsen tydeliggjøres, uten at biskopen skal utøve arbeidsgivers styringsrett på samme måte som i dag» (KM 10/22). Dette ble i saksdokumentet omtalt slik:

Kirkerådet legger til grunn at det, uavhengig av arbeidsgivermodell, bør være et tydelig skille mellom arbeidsgiveransvar og tilsyn, og at biskopen ikke lenger skal utøve arbeidsgiveransvar overfor prestene på samme måte som i dag. Dagens ordning, der biskopen har dette ansvaret, er en arv fra da staten hadde styringen med kirken. Ved overføringen av ansvaret for prestedtjenesten fra departementet til bispedømmerådene i 1989, ble det ikke vurdert som hensiktsmessig å legge styringsretten til et valgt råd internt i staten. Når organiseringsrammene er endret, vil andre hensyn være viktigere, blant annet behovet for et tydeligere skille mellom tilsynet og arbeidsgiveransvar og behovet for likebehandling mellom alle kirkelig ansatte. Kirkerådets vurdering er at det nå ikke lenger er hensiktsmessig å videreføre ordningen der biskopen utøver arbeidsgiveransvar overfor prestene på samme måte som i dag.

Saksdokumentet fremholdt videre at dersom biskopene ikke lenger skal utøve arbeidsgiveransvar overfor prestene, vil tilsynsmyndigheten overfor alle ansatte, og for rådene, tre tydeligere frem. Ansvaret for ledelsen av prestedtjenesten i hvert bispedømme går over til bispedømmerådet, noe som innebærer at det blir valgte råd som ivaretar alle sider ved det formelle arbeidsgiveransvaret for alle ansatte i Den norske kirke. Stiftsdirektøren, som daglig leder for bispedømmerådet, vil utøve styringsretten for prestene.

Disse endringene medfører at § 2 i tjenesteordning for biskoper må justeres. Da oppstår også et større behov for å trekke klare linjer mellom hvilke lederoppgaver biskopene har i kraft av tilsynet, og hva som er arbeidsgiveroppgaver i arbeidsrettslig forstand. Det vil også bli viktigere å beskrive nærmere hvordan og på hvilke områder tilsynsmyndigheten griper inn i den arbeidsrettslig definerte styringsretten som utøves på vegne av arbeidsgiver.

I kraft av tilsynsmyndigheten vil biskopen, som før, også utøve ledelse gjennom prostene. Prostene vil fortsatt være biskopens medhjelpere i tilsynet.

Tilsynsmyndigheten i seg selv er gitt til den som har bispetjenesten, og kan ikke delegeres, men prosten vil fremdeles, på vegne av biskopen, kunne ivareta oppgaver knyttet til tilsynet og det vil dermed fortsette å være tette bånd mellom biskopen og prostene i det enkelte bispedømmet. Dette innebærer også at biskopen i saker som berører tilsyn, leder prostene og har jevnlig medarbeidersamtaler med dem.

Endringen innebærer videre at det fortsatt må være et tett samarbeid mellom biskopen og stiftsdirektøren om forhold knyttet til ledelse av prestedtjenesten. Prost og stiftsdirektør har også i dag et tett samarbeid knyttet til sistnevntes overordnede ansvar for budsjett og økonomi. Kirkerådet ser for seg at det her kan oppstå modeller for samledelse som også kan få betydning for samarbeid mellom biskop og kirkeverge og mellom prost og kirkeverge. Lokalt vil prostene potensielt kunne få en nøkkelrolle som kan tilsi at det kanaliseres noe større administrative ressurser til prostene.

Samtidig innebærer forslaget noen endringer for forholdet mellom biskopen og prostene, og dermed også for prostenes tjeneste. Når prostene fortsatt skal lede prestedtjenesten lokalt, kan biskopen ikke lenger være nærmeste leder for, i betydningen ha styringsrett over, prosten på samme måte som i dag. Det ville hatt som konsekvens at biskopen i realiteten fortsatt ville fått en arbeidsrettslig rolle som øverste leder av prestedtjenesten. Prosten vil derfor måtte ha stiftsdirektør/daglig leder for bispedømmerådet som sin nærmeste overordnede.

Prosten blir dermed i en viss forstand stående i en dobbeltrolle som potensielt ville kunne oppfattes som krevende. I praksis vil imidlertid prostens rolle overfor prestene neppe skille seg vesentlig fra dagens situasjon. Både biskopen og stiftsdirektøren har, på samme måte som i dag, tydelige mandater som ikke kan overstyres av den andre, og de er dermed henvist til å komme til enighet.

På noen områder kan det likevel, med en ny fordeling av tilsyn og arbeidsgiveransvar, være nødvendig å trekke tydeligere skiller mellom hva som ligger til henholdsvis tilsynet og arbeidsgiveransvaret, og forholdet mellom dem. Et eksempel på dette er prostens ansvar for å «stimulere prestene til etterutdanning og bidra til at de opprettholder og utvikler sin kompetanse i samsvar med fastsatte mål og planer» (tjenesteordning for proster § 5 andre ledd). Dette ansvaret følger i forlengelsen av prostens ansvar for å se til at prestene i prostiet følger oppgaver etter tjenesteordningen og sine vigslingsforpliktelser. Kompetanseutvikling er en sentral del av det ansvaret som arbeidsgiveren har for å ivareta den både enkelte ansatte og virksomheten som helhet. Samtidig har det en side til oppfølging av tilsynsansvaret. Prosten kan lokalt ivareta begge disse ansvarsområdene for prestene. For de andre tjenestegruppene, der arbeidsgiveransvaret ligger hos kirkelig fellesråd, vil prostene, på vegne av biskopen, kunne ha en rolle i kompetanseutvikling lokalt i samarbeid med kirkevergen.

Når det gjelder den delen av kompetanseutvikling som handler om etter- og videreutdanning, er det i dag ikke trukket noen klare grenser mellom biskopens

ansvar i kraft av tilsynet og som utøver av arbeidsgiverfunksjoner for prestene. Hvordan slike konkrete ordninger skal organiseres i fremtiden, vil bli behandlet på et mer detaljert nivå i en egen sak som kommer på et senere tidspunkt.¹⁰ Foreløpig vil Kirkerådet nøye seg med å understreke at kompetanseutvikling i utgangspunktet er noe som arbeidsgiver er ansvarlig for, og som de ulike arbeidsgiverne dermed i siste hånd styrer. Det ligger imidlertid også under biskopens tilsyn å se til at vigslede medarbeidere får tilbud om kompetanseutvikling, og at tjenesten blir tilrettelagt for at slike tilbud kan benyttes. Biskopen har i kraft av sin rolle en samlende og sammenbindende posisjon som legger godt til rette for å bidra til tverrfaglig kompetanseledelse i prostiene og bispedømmene. Med biskopenes samlende rolle oppstår en særlig mulighet som svarer ut et behov for å skape forbindelser mellom planer på alle nivå og mellom ulike arbeidsgivere. Det gir biskopen en vesentlig rolle når det skal legges faglige føringer og prioriteringer, og i de organene som har ansvar for å sette opp rammer og føringer for etter- og videreutdanning. Den som utøver styringsretten på vegne av den enkelte arbeidsgiveren, vil så på grunnlag av blant annet slike føringer kunne beslutte eventuelt permisjon eller annen tilrettelegging for kompetanseutvikling for den enkelte medarbeideren.

4.2 Biskopens rolle ved ansettelser

Som nevnt over, vedtok Kirkemøtet i 2023 at biskopen skal få en styrket rolle ved ansettelser. Her er ordningene i dag forskjellige for prestestillinger og andre vigslede stillinger.

Som medlem av bispedømmerådet var biskopen tidligere med i tilsettingsorganet for menighetsprester og proster. Kirkemøtet vedtok i 2023 en revisjon av personalreglementet for Den norske kirke (rettssubjektet) som innebærer at menighetsprester og spesialprester ikke lenger blir ansatt direkte i bispedømmerådet, men av et partssammensatt utvalg. Biskopen er dermed i dag ikke lenger med i selve ansettelsen, men har fortsatt en rolle i prosessen. Ved ansettelse av menighetsprest og prost skal søkerlisten og kopi av søknadene sendes gjennom biskopen til vedkommende menighetsråd (eventuelt institusjon eller organisasjon). Det er biskopen, i samråd med stiftsdirektøren, som foretar en første vurdering av kandidatene og velger hvem som skal innkalles til intervju. Biskopen får her ut fra sitt tilsynsansvar anledning til å vurdere kandidatene. For at biskopens rolle ved ansettelse av prest kan styrkes utover dette, foreslår Kirkerådet at prosten skal forelegge forslaget for biskopen før det blir endelig formulert, og at biskopen gir sin påtegning til det skriftlige forslaget som går til tilsettingsrådet.

Tilsvarende ordninger finnes i dag ikke for andre stillinger som det vigsles til og som har soknet som arbeidsgiver. I arbeidet med et felles personalreglement for hele trossamfunnet må en vurdere hvordan biskopens rolle kan styrkes. Den kan eventuelt utøves gjennom prosten. Biskopen eller prosten kan eventuelt involveres i vurdering

---

¹⁰ Kirkerådet arbeider med en sak om strategi for kompetanseutvikling i Den norske kirke.

og utvelgelse til intervju for stillinger som det vigsles til, i tilfelle i samråd med arbeidsgiver. Det kan også tenkes en ordning der biskopen eventuelt også her kan gi en form for påtegning i prosessen før ansettelse. Hvordan dette konkret skal utformes, må en komme tilbake til i arbeidet med et felles personalreglement.

Når det gjelder ansettelse av proster, foreslås det ikke nå endringer i dagens ordning.

4.2.1 Kallsbrev/tjenestebrev

En side ved nye ansettelser til vigslende stillinger er at biskopen skriver et kallsbrev eller tjenestebrev til menigheten, hvor biskopen gir sin anbefaling av den som blir innsatt i stillingen. Bispemøtet har flere ganger behandlet spørsmålet om kallsbrev, med tanke på å styrke kallsbrevets betydning. I 1994, i forbindelse med en sak om biskopenes rolle i kirkeordningen, uttrykte biskopene at de ønsket å gjenreise kallsbrevet som en (rettslig) forutsetning for å kunne utøve prestedtjeneste, som en styrking av det forvaltningsmessige grunnlaget for tilsynet (BM 4/94). I tråd med Bispemøtets uttalelse foreskriver tjenesteordningene for henholdsvis diakon, kateket og kantor at ansettelse skjer med forbehold om vigsling og at biskopen gir tjenestebrev. Et tilsvarende forbehold er ikke uttrykkelig gitt i tjenesteordning for menighetsprester. Bispemøtet behandlet saken igjen i 2009 og konstaterte da at biskopens kallsbrev ikke kan forstås som kontroll eller bekreftelse av ansettelsen, og derfor heller ikke kan forstås som et vilkår, men at det er en bekreftelse på vigslingen, på biskopens tilsyn og på vedkommendes tjeneste i menigheten (BM 12/09). Tjenestebrev har også vært gitt til medarbeidere som ikke er vigslet, og det har dessuten vært noe usikkerhet knyttet til terminologien. Bispemøtet har tidligere vedtatt at betegnelsen «kallsbrev» bør brukes om alle vigslede medarbeidere, og «tjenestebrev» om en eventuell hilsen til andre ansatte.

Kirkerådet konstaterer at forutsetningen om kallsbrev/tjenestebrev i forbindelse med ansettelse av vigslede medarbeidere i dag først og fremst er en formsak. Selv om tjenestebrev for diakon, kateket og kantor i tjenesteordningene settes som vilkår for ansettelse, er det ikke noe rettslig hinder for at noen kan ansettes uten tjenestebrev. Kallsbrevet/tjenestebrevet er likevel et synlig tegn på biskopens tilsyn og på forbindelsen mellom den enkelte menigheten og kirken som helhet. Kirkerådet foreslår derfor at ordningen med kallsbrev videreføres, og at kallsbrev også blir omtalt i tjenesteordningen for menighetsprester. Det foreslås også at betegnelsen «tjenestebrev» reserveres for hilsener til medarbeidere som ikke er vigslet.

4.2.2 Dispensasjon fra krav om medlemskap i Den norske kirke

Et annet utslag av tilsynet er at biskopen når særlige grunner tilsier det har mulighet til å gi dispensasjon fra medlemskrav for ansatte og kirkelige ombud i hele trossamfunnet. Tidligere gjaldt kravet om medlemskap i utgangspunktet alle som var ansatt i kirken, men med mulighet for dispensasjon fra biskopen. Etter 2021 er kravet om medlemskap mer eksplisitt knyttet til stillingens art. Kirkeordningen § 40 sier at: «Ved tilsetting i kirkelige stillinger som er av betydning for å virkeliggjøre Den norske kirkes formål, skal tilsettingsmyndigheten oppstille krav om medlemskap i Den norske kirke i tråd med adgangen til dette i likestillings- og

diskrimineringsloven § 9, jf. § 30.» En eventuell dispensasjon fra dette kravet vil dermed ha en læremessig side. Kirkerådet har laget en veiledning som spesifiserer nærmere hvilke stillinger som er eller kan være omfattet av krav om medlemskap.

4.3 Innhold i og rekkevidde av myndigheten til å gi bindende pålegg

Biskopen utøver sitt tilsynsansvar i første rekke ved å oppmuntre, rettlede og formane både menighetene og kirkelige medarbeidere. Biskopens rettleiding kan skje i ulike sammenhenger, både gjennom vitasiter, fagsamlinger og andre kontaktpunkter, også personlige møter. Samtidig er biskopen gitt et mandat til, på vegne av kirken, i noen tilfeller å gi kirkelige medarbeidere et bindende pålegg. I utgangspunktet vil slike pålegg være unntakstilfeller, hvor en medarbeider på tross av tydelig av veiledning, råd og oppmuntring fra biskopen, opptrer i strid med sin forpliktelse på kirkens lære og liv. Et bindende pålegg konkretiserer da hvordan biskopens veiledning skal følges opp. Det er lite som er skriftliggjort omkring praksisen med bindende pålegg, men ordningen består i at biskopen gir et pålegg til en ansatt inn i en bestemt situasjon, for eksempel om å ikke delta i en bestemt aktivitet eller om å delta i samtaler eller veiledning. Pålegget må omhandle sider ved vedkommendes tjenesteutøvelse som griper inn i forpliktelsen på kirkens lære og liv, og kan ha konsekvenser for oppgaver den ansatte vanligvis vil gjøre som en del av sitt arbeid. For prester og andre ansatte som er vigslet vil forpliktelsen i noe større grad også omfatte uttalelser eller handlinger som skjer utenfor tjenesten.

I tjenesteordningen heter det at biskopen kan «gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse.» Kirkerådet foreslår at dette endres til «*vigslede medarbeideres* og andre kirkelige tilsattes tjenesteutøvelse». Distinksjonen mellom disse to gruppene er begrunnet i at terskelen for å gi bindende pålegg til personer som har en vigslet tjeneste i utgangspunktet er lavere enn for andre medarbeidere lokalt, og i større grad omfatter alle sider av vedkommendes livsførsel, ikke bare direkte knyttet til tjenesten.

Det bindende pålegget forplikter naturligvis først og fremst den enkelte medarbeideren som pålegget retter seg mot. Et pålegg vedrørende tjenesteutøvelsen vil dessuten ha konsekvenser for medarbeiderens arbeidsgiver, som også vil være forpliktet til å bidra til at pålegget realiseres. Andre arbeidsgiverrepresentanter i rettssubjektet Den norske kirke er forpliktet til å bidra til at et pålegg blir fulgt opp. Prosten må for eksempel sørge for at et pålegg som gjelder tjenesten til en menighetsprest, blir realisert på en hensiktsmessig måte. Biskopen har i utgangspunktet ikke selv arbeidsrettslige sanksjonsmidler knyttet til et bindende pålegg, men kan i ytterste konsekvens frata en prest eller annen vigslet medarbeider vigslingen hvis vilkårene for det er oppfylt. Kirkerådet legger til grunn at også et menighetsråd eller fellesråd som arbeidsgiverorgan for soknet plikter å følge opp et bindende pålegg som er gitt til en ansatt, og at en slik oppfølging må skje i konkret samråd og samarbeid mellom representanter for arbeidsgiveren og biskopen.

Samtidig vil Kirkerådet påpeke at slike pålegg, som potensielt kan være nokså inngripende for den enkelte og også ha vesentlige konsekvenser for arbeidsgiveren og andre, bør komme innenfor rammen av et mer vidtrekkende samarbeid med den eller de som ivaretar arbeidsgiveransvaret. Tiltak som biskopen pålegger, må forutsettes å være utformet i forståelse med disse.

Bindende pålegg blir etter ordlyden bare gitt til enkeltmedarbeidere, men vil som nevnt, indirekte også rettes mot det organet som har arbeidsgiveransvaret Biskopen skal imidlertid også føre tilsyn med at «de kirkelige råd i bispedømmet utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære.» Tilsynet gjelder i denne sammenhengen rådene som organer og ikke det enkelte medlemmet av et råd. Biskopen kan overfor kirkelige råd også tilrå at rådet retter seg etter biskopens råd og veiledning. Slike tilråinger kan være å revurdere vedtak som biskopen av læremessige grunner vurderer som feil. Kirkerådet har vurdert om biskopen skulle ha anledning til å gi bindende pålegg også direkte til rådene. En slik ordning vil etter Kirkerådets oppfatning være radikalt inngripende overfor et demokratisk organ, og Kirkerådet har foreløpig landet på å ikke gå inn for å bruke begrepet «bindende pålegg» i denne sammenheng. Det legges imidlertid til grunn at også de kirkelige rådene må innrette seg etter biskopens veiledning når denne gis som en direkte tilråing, og at biskopens tilråing slik sett langt på vei må anses som bindende for det aktuelle organet. Når det gjelder Kirkemøtet, er forholdet mellom Bispemøtet og Kirkemøtet i læresaker regulert i kirkeordningen og Kirkemøtets forretningsorden. Tilsvarende er forholdet mellom Bispemøtet og Kirkerådet i læresaker regulert i kirkeordningen.

4.4 Faste møtepunkter med de valgte rådene og daglig ledelse i soknet

Som nevnt i innledningen, vedtok Kirkemøtet i 2023 at det skal «etableres faste møtepunkter mellom biskopen og de valgte rådene i soknet, samt daglig ledelse i disse». Når det står «rådene» i flertall, er det en understrekning av at det bør være kontakt både med menighetsrådet og kirkelig fellesråd, og den daglige ledelsen i begge disse. Kirkemøtet vedtok i 2024 at også bispedømmerådet skal ha jevnlig samråd og andre kontaktpunkter med de kirkelige rådene i soknet som en del av sin arbeidsform, og at dette skal sees i relasjon til biskopens tilsynsoppgaver.

Det viktigste regelfestede møtet med hele menigheten og de lokalkirkelige rådene, skjer i visitasen, som er regulert i visitasreglementet. Her heter det at biskopen skal ha møte med menighetsråd og fellesråd, og at det skal være møte med staben i menighetene. Visitas skal som hovedregel holdes minst hvert åttende år. Det er altså temmelig lange intervaller for den enkelte menigheten.

Biskopen har også noen andre berøringspunkter med de kirkelige rådene, først og fremst gjennom forordning av gudstjenester og kontakt med menighetene i forbindelse med planarbeid, og med registrering, og eventuelt godkjenning, av lokal ordning for hovedgudstjenesten. Biskopen skal dessuten godkjenne oppføring av nytt kirkebygg, og «endringer utover alminnelig vedlikehold», og er dessuten klageinstans

i noe spørsmål knyttet til inventar og utstyr i kirken og bruken av kirken. Dette er likevel en sporadisk kontakt, i likhet med en rekke mer uformelle møtepunkter knyttet til ulike hendelser i menigheten.

Kirkemøtets vedtak kan tilsi at biskopens ansvar for å ha faste møter med rådene og daglig ledelse i disse bør regelfestes i tjenesteordning for biskoper, og at en slik regulering bør sees i sammenheng med en nærmere gjennomgang av kontaktpunktene mellom bispedømmerådet og de lokale rådene. Det er viktig å understreke at biskopen her vil ha en rolle både som medlem av bispedømmerådet og en selvstendig rolle som ivaretaker av tilsynet. Kirkerådet foreslår at en konkret bestemmelse for biskopen om dette kan komme i sammenheng med forslag om bispedømmerådets funksjoner overfor menighetsrådet og kirkelig fellesråd. Det foreslås derfor ikke noen konkret bestemmelse om dette nå. På litt lengre sikt mener Kirkerådet som nevnt at det også kan være grunn til å se nærmere på visitasreglementet, for å vurdere om dagens ordning for visitaser skal suppleres eller endres for å oppnå en mer dynamisk kontakt med menighetene.

4.5 Saksbehandlingsregler knyttet til vigsling etc.

Oppgaven med å vigsle prester og andre medarbeidere til kirkelig tjeneste hører med til kjernen av biskopens virkeområde, og det er lang tradisjon for at biskopens vurdering av hvorvidt en person er egnet til å ivareta vigslingsforpliktelsene, er endelig. I forkant av bestemmelse om vigsling må den enkelte vigslingkandidaten gå gjennom et forberedende kurs, kalt Veien til vigsling (VTV) hvor kandidatene blir bevisstgjort på hva det innebærer å bli vigslet, og biskopen potensielt får en mulighet til å bli bedre kjent med dem som skal vigsles. Den endelige avgjørelsen om å tillate, eventuelt ikke tillate, vigsling blir tatt av biskopen i vigslingssamtalen, som er en personlig samtale mellom biskopen og vigslingkandidaten, der det ikke føres referat. Vedtak om vigsling blir i dag ikke betraktet som enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand, og det kan ikke påklages. Dette til tross for at et slikt vedtak potensielt vil være av avgjørende betydning for fremtidig yrkesvalg for den det gjelder.

Regelverket om beslutning om å løse noen fra retten til å utøve prestatjeneste er noe annerledes. Tjenesteordning for biskoper § 13 gir biskopen myndighet til å frata noen retten til utføre prestatjeneste i Den norske kirke for alltid eller for en begrenset tid. Ordlyden i bestemmelsen bygger på samme beskrivelse som arbeidsmiljøloven gir som grunnlag for å gi en medarbeider avskjed, det vil si oppsigelse med øyeblikkelig virkning.¹¹ Kirkeordningen fastsetter at biskopens vedtak skal skje etter nærmere regler om saksbehandling og at vedtaket skal kunne påklages. Klageinstansen er Den norske kirkes klagenemnd. En slik klagerett finnes ikke for andre vigslede i tilfeller der noen skulle fratras sine vigslingsfullmakter. Kirkerådet foreslår at reglene for andre vigslede gjøres gjeldende tilsvarende som for prester.

---

¹¹ Arbeidsmiljøloven § 14-15: «Arbeidsgiver kan avskjedige en arbeidstaker med påbud om øyeblikkelig fratreden dersom denne har gjort seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig mislighold av arbeidsavtalen.»

Biskopens myndighet på dette området har historisk sett grunnlag i at vigslingsfullmaktene var knyttet til å inneha et presteembete, og en prest som ble fradømt embetet tapte også «kappe og krage», dvs. retten til å virke som prest. Også i dag vil tap av vigslingsfullmaktene, når det ikke skjer etter søknad fra vedkommende, alltid være knyttet til avskjed eller suspensjon, og de kan være tapt for alltid eller gjenopptatt etter en viss tid. Tap av fullmaktene kunne vært betraktet som en direkte følge av tap av stilling og kunne som sådan vært bestemt av arbeidsgiver, men det er tradisjon for at biskopen, i kraft av å være vigsler, treffer vedtaket. Det kan dessuten tenkes tilfeller der en medarbeider slutter frivillig på grunn av forhold som ville medført avskjed eller at vedkommende ikke er i kirkelig stilling, men har uttalt seg eller handlet på en måte som er uforenlig med å være vigslet.

For andre vigslede medarbeidere enn prester gjelder ikke den samme direkte sammenheng mellom vigslingsfullmakten og muligheten for å inneha stillingen. Det er praksis for at slike stillinger av ulike grunner også kan være besatt av personer som ikke er vigslet. Som nevnt over, legger imidlertid Kirkerådet til grunn at tap av vigslingsfullmakter skjer i tilknytning til avskjed fra stillingen, og at vedkommende ikke vil kunne tilsettes i en stilling som det vigsles til så lenge vigslingsfullmaktene er tapt. Her vil den samme lojalitetsplikten gjelde for det aktuelle tilsettings-/arbeidsgiverorganet som i saker som gjelder bindende pålegg.

En beslutning om å frata noen vigslingsfullmaktene har i større grad enn beslutningen om vigsling karakter av å være en forvaltningsavgjørelse. Fullmaktene forsvinner heller ikke fullstendig, men blir «deaktivert». De kan gjenvinnes etter en periode, enten som en del av vedtaket eller etter søknad. Det er da ikke nødvendig å bli vigslet på nytt.

Kirkerådet legger til grunn at prinsippet om at biskopen tar den endelige beslutningen om vigsling videreføres, og at biskopen i disse sakene følger vanlig, til dels ulovfestet, praksis for forsvarlig, forvaltningsmessig saksbehandling. Vigslingssamtalen skjer dessuten etter gjennomføring av programmet *Veien til vigsling* (VTV) hvor kandidatenes egnethet for vigslet tjeneste blir prøvet.

Kirkerådet finner det likevel litt påfallende at det er vesentlige formelle forskjeller i saksbehandlingsreglene mellom det å gi noen retten til å utføre vigslet tjeneste, og å frata noen denne retten. Som nevnt over, har Kirkemøtet også vedtatt at det skal lages forslag til saksbehandlingsregler som rammer inn biskopens tilsyn. Kirkerådet finner det på dette grunnlaget nødvendig å foreslå at også biskopens myndighet til å avslå vigsling blir innrammet av et formelt regelverk. NOU 1985:21 *Den norske kirke og læren* har foreslått noen rutiner knyttet til denne spørsmålsstillingen, som Kirkerådet har brukt som utgangspunkt for å foreslå noen rutiner på dette området.¹² Dersom den personlige samtalen mellom biskopen og vigslingkandidaten utløser tvil hos biskopen om hvorvidt vigsling kan finne sted, kan følgende prosedyre utløses:

---

¹² NOU 1985:21 s. 153f

- a. Hver av partene kan be om en ny samtale som tiltres av inntil to personer.
- b. Det settes det opp en protokoll fra samtalen som undertegnes av begge partene, og biskopen gir en skriftlig redegjørelse for sin vurdering.

Kirkerådet ser det som en mulighet saken stopper på dette nivået. Dersom det skal opprettes en formell klageadgang, kan for eksempel en av disse variantene vurderes:

- c. Vigslingskandidaten kan påklage biskopens avgjørelse til et utvalg kalt vigslingsråd, som avgir en uttalelse om hvorvidt vedkommende kandidat er skikket. Rådet oppnevnes ad hoc av Bispemøtets arbeidsutvalg, og det kan bestå av en biskop, en teologisk sakkyndig og en juridisk sakkyndig. Det kan også tiltres av et medlem utpekt av kandidaten.

Eller

Vigslingskandidaten kan påklage biskopens avgjørelse til Bispemøtets arbeidsutvalg, som vurderer saken. Dersom den biskopen som er part i saken også er medlem av arbeidsutvalget, blir det oppnevnt et settemedlem.

Vigslingsrådet/Bispemøtets arbeidsutvalg avgir en sakkyndig uttalelse, men det er i siste hånd biskopen som avgjør om vigsling skal finne sted.

Kirkerådet ber høringsinstansene vurdere hvilke av disse variantene som er å anbefale, eventuelt om dagens ordning er tilfredsstillende.

Kirkemøtet vil uansett foreslå at Bispemøtet blir gitt ansvar for å lage konkrete regler på dette området, innenfor de føringene som er gitt av Kirkemøtet.

4.6 Om preses i Bispemøtet

Den spesielle rollen til preses i Bispemøtet er i dag ikke eksplisitt formulert i dagens regelverk. Preses ble tidligere valgt av og blant biskopene (inntil 1997 valgte man alltid Oslo biskop), men på grunn av økende arbeidsoppgaver for preses ble det med virkning fra 1.1. 2011 opprettet et nytt bispeembete, og presesfunksjonen ble lagt fast til denne stillingen. Ordningen kommer til uttrykk i tjenesteordning for biskoper § 19, som fastsetter at Nidaros bispedømme to tjenestegjørende biskoper, hvor biskopens preses utøver biskopens myndighet i Nidaros domprosti. I forbindelse med endringen uttalte departementet at den ordningen som ble etablert ville ha «et visst midlertidig preg», og at ordningene burde gjennomgås i forbindelse med ny kirkelig organisering.

Etter opprettelsen av den tolvte bispestillingen har presesrollen utviklet seg til å være hovedsakelig en nasjonalkirkelig tilsynsrolle. Preses' lederrolle i Bispemøtet er blitt tydeligere, men først og fremst har preses nå en tydeligere lederrolle i hele Den norske kirke. Preses er fast medlem i Kirkerådet og har en rekke verv av både offentlig og økumenisk karakter, og behovet for at preses i hovedsak ivaretar nasjonaloppgaver, er økende. Samtidig har ordningen med to biskoper i Nidaros vist seg å være kompliserende for organiseringen av arbeidet i dette bispedømmet. Andre ordninger har vært drøftet, og Bispemøtet har selv vedtatt at preses skal overta tilsynsansvaret for Den norske kirkes prester i Forsvarets tros- og livssynskorps.

Samlet sett tilsier denne utviklingen at det bør gjøres en mer omfattende utredning av preses' rolle og funksjoner i Den norske kirke. En slik utredning bør gjennomgå bl.a. tilsynsoppgaver for preses, forholdet til Nidaros og Nidaros domkirke, ordning for utpeking av preses og om navnet på stillingen fortsatt skal være «preses for Bispemøtet». Kirkerådet vil i samarbeid med Bispemøtet komme tilbake med en slik utredning på et senere tidspunkt og foreslår derfor ingen endringer i ansvarsområdet til preses nå. Kirkerådet vil peke på at utfordringene knyttet til tilsynet i Nidaros bispedømme kan avhjelpes gjennom en mer omfattende delegering av oppgaver til Nidaros biskop.

5 Forslag til regelendringer

Biskopen er nevnt i kirkeordningen og i en rekke andre regelverk, og biskopen er gitt ulike funksjoner og forvaltningsoppgaver. I de fleste tilfellene er dette funksjoner og oppgaver som har sammenheng med biskopens tilsynsansvar. Kirkerådet vil derfor ikke nå foreslå vesentlige endringer på andre områder enn de som oppfattes å følge av Kirkemøtets vedtak i 2022 og 2023.

At det finnes detaljerte tjenesteordninger for menighetsprest, prost og biskop (samt fengselsprest) – og det konkrete innholdet i ordningene – har historiske årsaker. I statskirkeordningen lå prestetjenesten innenfor Kongens myndighetsområde, og særlig kirkelig regelverk på dette området ble gitt av Kongen. Samtidig var andre deler av kirkens ordning lovregulert. Etter endringen av kirkens status er en todelt regulering i stor grad videreført. Kirkerådet ser for seg at elementer i det som i dag er regulert i tjenesteordningene, på lengre sikt kan bli del av kirkeordningen eller reguleres på annen måte. Dette er imidlertid en lengre prosess, og foreløpig tar en sikte på å bare gjennomføre justeringer i tjenesteordning for biskoper som direkte følger av de forslagene til endringer som er omtalt over. Det samme gjelder for tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester og tjenesteordning for proster.

5.1 Kirkeordningen

5.1.1 Om biskopens tilsyn

Kirkerådet foreslår at § 1 i tjenesteordning for biskoper innlemmes i kirkeordningen. Det vil gi en beskrivelse av både innhold og rekkevidde for tilsynet, og gjennom plasseringen i kirkeordningen vil det bli understreket at tilsynet, og virkningene av tilsynet, gjør seg gjeldende for hele trossamfunnet

Kirkerådet foreslår en ny § 39a¹³ i kirkeordningen:

§ 39a Biskopens tilsyn

Biskopen skal gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter,

¹³ Nummereringen er foreløpig.

kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende vigslede medarbeideres og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse.

Biskopen ser til at prestene forvalter sakramentene, forkynner og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro, slik den er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og ordninger, og at også andre som er vigsllet til tjeneste i kirken virker og lever i samsvar med vigslingens formaning og løfte.

Biskopen fører tilsyn med at de kirkelige råd i bispedømmet utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære.

Det fremgår av disse bestemmelsene hva som er innholdet i biskopens tilsyn, hvem tilsynet er rettet mot og hvilke virkemidler biskopen har for å utøve tilsyn. Biskopens virkemidler er i første rekke råd, veiledning og oppmuntring. I mer sjeldne tilfeller kan biskopens veiledning gis i form av et bindende pålegg. Slike bindende pålegg gis i første rekke til vigslede medarbeidere, men kan også gis til andre ansatte i saker som har læremessige implikasjoner. Det forutsettes at den aktuelle medarbeideren retter seg etter vedtaket, og at arbeidsgiver følger opp med eventuelle tiltak.

Biskopen utøver også på tilsvarende måte tilsyn med de kirkelige rådene. Biskopen har ingen formelle virkemidler for å sørge for at slike tilrådinger blir fulgt opp av det aktuelle rådet, men Kirkerådet legger til grunn at et kirkelig råd ikke uten videre kan unnlate å følge en tilråding fra biskopen. Det følger av rådernes lojalitetsplikt, som er beskrevet i kirkeordningen § 37, samt den rollen biskopen er gitt for å føre tilsyn med læren. Kirkerådet har vurdert om det også skulle åpnes for å gi bindende pålegg til rådene, f.eks. med en setning som: «*Biskopen kan gi rådene bindende pålegg i saker som berører kirkens lære og ordninger*». Kirkerådet er imidlertid tvilende til om det er riktig å åpne for at rådene kan gis bindende pålegg, og vil derfor ikke foreslå det nå.

På litt lengre sikt ser Kirkerådet for seg at også andre deler av tjenesteordning for biskoper kan bli en del av kirkeordningen eller tas inn i annet relevant regelverk.

5.1.2 Om vigslede medarbeidere

Bispemøtet har tidligere vedtatt at man ikke ønsker å skille mellom betegnelsene «ordinasjon» og «vigsling», men bruke «vigsling» konsekvent om alle de fire tjenestekategoriene.¹⁴ Dette innebærer ikke en materiell endring, men er et uttrykk for ønske om en mer konsekvent språkbruk. Kirkerådet foreslår på dette grunnlaget at på de stedene i kirkeordningen der det står «ordinasjon/ordinert», endres dette til «vigsling/vigsllet». Det samme gjelder i tjenesteordningen for biskop og i de øvrige tjenesteordningene.

---

¹⁴ BM 7/23: «Det er teologisk ikke noen prinsipiell forskjell mellom vigsling og ordinasjon. Bispemøtet vil derfor bruke begrepet vigsling til prest, diakon, kateket og kantor.»

Dagens § 39 i kirkeordningen omhandler prestenes, prostenes og biskopenes tjeneste. Kirkerådet foreslår at denne bestemmelsen endres til å omfatte alle de vigslede tjenestene. En slik endring vil være i samsvar med gjeldende praksis og vil understreke biskopens tilsyn med alle vigslede.

Biskopens rett til å frata prestene rett til å utøve prestatjeneste er i dag regelfestet i kirkeordningen § 39 tredje ledd. Kirkerådet foreslår at denne bestemmelsen endres til å omfatte alle vigslede medarbeidere.

For en prest vil en tilbakekalling av vigslingsfullmaktene også automatisk innebære at vedkommende ikke kan virke som prest. En slik konsekvens er ikke like innlysende for de andre tjenestegruppene som det vigsles til, men Kirkerådet legger til grunn at et vedtak om å tilbakekalle vigslingsfullmaktene uansett bare vil være aktuelt i forbindelse med avskjed på grunn av grovt pliktbrudd, og at det følger av et vedtak om tilbakekalling at hverken prest eller annen vigslet medarbeider senere kan gå inn i en tilsvarende stilling før vedtaket eventuelt er omgjort.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd for § 39 i kirkeordningen:

§ 39. *Vigslede medarbeideres tjeneste*

Ingen kan *vigsles* til *tjeneste som prest, diakon, kantor eller kateket* i Den norske kirke uten å ha de kvalifikasjoner som fastsettes av Kirkemøtet.

All *vigslet tjeneste* skal organiseres slik at *den vigslede* kan utøve sin tjeneste i samsvar med *vigslingens* forutsetninger og forpliktelser.

«*Vigslet medarbeider som gjør seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på vigslingsforpliktelsen, kan fratras retten til å utføre vigslet tjeneste etter nærmere regler om saksbehandling og klageadgang fastsatt av Kirkemøtet.*»

Kirkemøtet fastsetter tjenesteordning og gir nærmere regler om vilkår mv. for *vigslede medarbeidere*.

5.2 Tjenesteordning for biskoper

5.2.1 Endring i § 1 som følge av at nåværende tekst er tatt inn i kirkeordningen

Paragraf 1 i tjenesteordningen er foreslått tatt inn i sin helhet i kirkeordning for Den norske kirke. Denne behøver derfor ikke gjentas i tjenesteordningen, og Kirkerådet foreslår at § 1 i tjenesteordningen har en henvisning til kirkeordningen. For å understreke biskopens overordnede pastorale lederansvar også i tjenesteordningen, foreslår Kirkerådet at denne innledes med å slå fast at biskopen er den øverste pastorale lederen i bispedømmet. Kirkerådet foreslår etter dette følgende ny § 1:

Biskopen er den øverste pastorale lederen i bispedømmet og utøver på dette grunnlaget strategisk og åndelig ledelse.

Biskopen skal utøve tilsyn med kirkelige medarbeidere og råd slik dette er omtalt i § 39a i kirkeordning for Den norske kirke.

5.2.2 Endring knyttet til endring av arbeidsgiverfunksjoner

De endringene i tjenesteordningene som ellers foreslås, handler først og fremst om endringer i biskopens rolle som øverste leder av prestatjenesten i det enkelte bispedømmet. Det får i første rekke konsekvenser for § 2, der denne rollen er beskrevet. Kirkerådet foreslår at bestemmelsene som omtaler biskopens arbeidsgiveransvar oppheves.

Bestemmelsen i § 2 andre ledd om at biskopen er forpliktet på de mål og strategier som er fastsatt for virksomheten i Den norske kirke som trossamfunn, og skal støtte opp om tiltak som fremmer disse, foreslås videreført. Denne bestemmelsen peker på at det er Kirkemøtet som har gitt mandat til biskopene, og at disse er forpliktet på lojalitet til planer og strategier som Kirkemøtet vedtar.

Som en følge av endringene i arbeidsgiveransvaret kan biskopen heller ikke ha den arbeidsrettslige rollen som nærmeste leder for prostene på samme måte som i dag. Biskopen vil fortsatt lede prostene gjennom tilsynsmyndigheten. Det innebærer endringer i § 15. Kirkerådet foreslår at første ledd i denne paragrafen endres, slik at prostene beskrives som biskopens medhjelpere i utøvelsen av tilsynet. Biskopen vil fortsatt lede prostemøter, og det foreslås ikke å endre denne bestemmelsen nå.

Kirkerådet foreslår også en mindre endring som innebærer at myndigheten i § 10 andre ledd til å gi egnede lekfolk fullmakt til å utføre prestevikartjeneste, ikke kan delegeres til prosten.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 15:

Biskopen har prostene som sine medhjelpere i utøvelsen av tilsynet. Biskopen kan delegere myndighet etter § 10 første ledd og § 11 til prosten.

5.2.3 Biskopens myndighet til å løse fra eller frata vigslingsfullmakten

Som følge av forslaget til endringer i kirkeordningen § 39 inntreer også endringer i tjenesteordningen § 13, som omhandler biskopens myndighet til å treffe vedtak om å løse fra eller frata noen vigslingsfullmaktene. Som nevnt over, foreslår Kirkerådet at denne myndigheten skal gjelde alle de fire tjenestekategoriene.

Kirkerådet foreslår endringer i tjenesteordningen § 13 første, andre og fjerde ledd:

Biskopen treffer etter søknad vedtak om at en person blir løst fra retten til å utøve *vigsljet tjeneste* i Den norske kirke.

Biskopen treffer vedtak i medhold av kirkeordningen § 39 tredje ledd om å frata prest, *diakon, kateket og kantor* i Den norske kirke retten til å utføre *vigsljet tjeneste* i Den norske kirke dersom denne har gjort seg skyldig i grovt

pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på *vigslingsforpliktelsene*. Vedtaket skal presisere om tapet gjelder for alltid eller for en begrenset tid. I sistnevnte tilfelle kan vedtaket sette vilkår for gjennerverv etter den fastsatte tapstid. Bestemmelsene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel IV og V kommer til anvendelse.

Når biskopen finner grunnlag for å vurdere gjennerverv av *vigslingsfullmakter* for en som har mistet retten til å utføre *vigslet tjeneste* for alltid, eller før utløpet av den bestemte tid, fremmer biskopen saken for Den norske kirkes klagenemnd med tilråding om vedtak.

5.2.4 Biskopens rolle i faglig utvikling; etter- og videreutdanning

Kirkerådet foreslår også å legge inn en ny bestemmelse i tjenesteordningen som presiserer biskopens myndighet til å innkalle til faglige inspirasjonssamlinger og til å gjennomføre faglige tiltak både for vigslede medarbeidere og andre med menighetsrettede stillinger. Det er å forvente at de ansatte i bispedømmet slutter opp om slike samlinger, selv om biskopens myndighet på dette området gir i utgangspunktet ikke anledning til å pålegge arbeidsgiveren økonomiske byrder i forbindelse med fagsamlinger eller andre faglige tiltak, men Kirkerådet legger til grunn at de organene som forvalter arbeidsgiveransvaret både for rettssubjektet Den norske kirke og i soknene, prioriterer å sette av midler til faglig utvikling så langt det er økonomisk mulig. Bestemmelsen tar videre sikte på at det legges til rette for at biskopen fortsatt får en rolle i utvikling av programmer for etter- og videreutdanning både for dem som er ansatt i soknet og i det nasjonale rettssubjektet. Det er arbeidsgiver som vil være ansvarlig for å tilrettelegge for denne typen tilbud.

Kirkerådet foreslår følgende ny § 6 a

Biskopen kan innkalle vigslede medarbeidere til fagsamlinger i bispedømmet, og se til at vigslede medarbeidere blir gitt tilbud om og får tilrettelagt for kompetanseutvikling.

5.3 Tjenesteordning for proster

Som nevnt over, har prosten i dag biskopen som sin nærmeste overordnede, noe som er regulert i tjenesteordning for proster i § 4. Bestemmelsen foreslås endret slik at stiftsdirektøren blir nærmeste overordnede, men prosten skal fortsatt være biskopens medhjelper i tilsynet, noe som også gir biskopen myndighet over prosten. Kirkerådet foreslår følgende endring i første ledd i § 4:

Prosten ivaretar arbeidsgivers styringsrett overfor prestene i prostiet og har stiftsdirektøren som sin overordnede.

Tilsvarende erstatter stiftsdirektøren biskopen som prostens overordnede i § 7 bokstav a) og e).

Kirkerådet foreslår at det samtidig foretas en justering av tjenesteordning for proster hvor prosten blir nærmeste overordnede for alle prestene i prostiet, ikke bare sokneprester og prostiprester. Dette er i samsvar med gjeldende praksis.

Kirkerådet foreslår følgende endring i § 4 andre punktum:

Prosten er nærmeste overordnede for prostiets *prester* og fordeler de oppgaver mellom *dem* som ikke allerede er pålagt den enkelte prest ved instruks eller særskilt bestemmelse gitt av høyere myndighet.

I § 5 i tjenesteordningen er prostens oppgaver som biskopens medhjelper beskrevet. Når det gjelder disse oppgavene, står prosten under ledelse av biskopen, i den forstand at det må være en tett kontakt mellom dem, slik at biskopen kan drive tilsyn via prosten, og prosten kan rapportere til biskopen om forhold som hører inn under tilsynet. Det vil i praksis si at i spørsmål som berører kirkefaglig og strategisk ledelse, vil biskopen ha en lederrolle overfor prosten, og det er en linje fra alle som er vigslat, og øvrige i menighetsrettede stillinger, som går via prosten til biskopen. Denne linjen griper ikke direkte inn i det arbeidsrettslige forholdet mellom den enkelte ansatte og vedkommendes leder. Forhold knyttet til tilsynet som får konsekvenser for arbeidsforholdet må løses av somordning mellom biskop og stiftsdirektør og mellom prost og kirkeverge, eventuelt i noen tilfeller mellom biskop og kirkeverge. Prosten vil her for prestene innta en dobbeltrolle både som biskopens medhjelper i tilsynet og ivaretager av styringsretten på vegne av stiftsdirektøren.

For å tydeliggjøre at denne paragrafen omhandler prostens rolle som medhjelper i tilsynet, foreslår Kirkerådet at § 5 innledes slik:

Prosten er biskopens medhjelper i tilsynet og står i forhold som gjelder tilsyn under ledelse av biskopen.

Prosten skal *se til* at prestene utfører sine oppgaver i henhold til sin tjenesteordning, og den videre teksten er en dublett av § 2 i tjenesteordning for menighetsprester. Kirkerådet foreslår at en tilsvarende, men mer kortfattet bestemmelse for de øvrige vigslede stillingene, som også står under biskopens særlige tilsyn:

Prosten skal se til at de øvrige vigslede medarbeidere i prostiet utfører sin tjeneste i samsvar med sine vigslingsforpliktelser.

Videre inneholder § 5 en bestemmelse om at prosten skal stimulere prestene til etterutdanning og bidra til at de opprettholder sin kompetanse. Kirkerådet foreslår at denne bestemmelsen omgjøres til å omfatte alle de tjenestene som det vigsles til og dessuten øvrige menighetsrettede stillinger:

Prosten skal stimulere prestene *og øvrige kirkefaglige medarbeidere* til etterutdanning og bidra til at de opprettholder og utvikler sin kompetanse i samsvar med fastsatte mål og planer.

Når prestene her nevnes spesielt, er det på grunnlag av prostens dobbeltrolle som medhjelper i tilsynet og nærmeste leder i arbeidsrettslig forstand.

Når stiftsdirektøren overtar de formelle arbeidsgiverfunksjonene fra biskopen, vil det være stiftsdirektøren som avgjør om og hvordan prostens tjeneste som menighetsprest, i henhold til tjenesteordningen § 7 a). En slik fordeling berører prostens funksjon som medhjelper i tilsynet og skal gjøres i samråd med biskopen. Det vil også være stiftsdirektøren som kan gi instruks for den enkelte menighetspresten, som avviker fra de vanlige tjenesteoppgavene i § 2. Ettersom slike endringer fort vil berøre biskopens tilsyn, skal en slik instruks skje i samråd med biskopen. Kirkerådet foreslår endring i § 7 e), jf. endring i tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester.

Tilsvarende kan det tette samarbeidet mellom prostens egen arbeidsinstruks skal fastsettes.

Kirkerådet foreslår følgende formulering:

a) gjør tjeneste som menighetsprest slik *stiftsdirektøren i samråd med biskopen* fastsetter

e) utferdiger for *stiftsdirektøren i samråd med biskopen* forslag til instruks for den enkelte menighetsprest i prostiet i samsvar med regler fastsatt i tjenesteordning for menighetsprester

5.4 Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester

Som arbeidsgiverrepresentant for menighetsprestene vil det være stiftsdirektøren som får myndighet til å fastsette instruks for menighetsprester, som avviker fra § 2 i tjenesteordningen. Slike endringer bør skje i samråd med biskopen, jf. forrige avsnitt. Kirkerådet foreslår følgende formulering:

Stiftsdirektøren, i samråd med biskopen kan ved instruks bestemme at enkelte prester helt eller delvis skal fritas for gjøremål som er nevnt i første ledd ovenfor, og tillegges en spesialisert tjeneste.

Tilsvarende endring foreslås i § 14:

Nærmere bestemmelser om tjenesteoppgaver for den enkelte menighetsprest kan fastsettes av *stiftsdirektøren i samråd med biskopen* i instruks for stillingen.

I § 8 tredje punktum er biskopen nevnt som den som regulerer hvem som er kapellanens overordnede. Kirkerådet foreslår at ordet «biskopen» strykes i denne setningen.

En omtale av kallsbrev for prester innebærer en endring i tjenesteordningen § 4, i tråd med de øvrige tjenesteordningene. Kirkerådet foreslår en endring i andre punktum:

Tilsetting skjer *med en forutsetning om at biskopen gir kallsbrev og for øvrig* på de vilkår som gjelder generelt for tilsatte i Den norske kirke.

5.5 Personalreglement for Den norske kirke

At biskopen ikke lenger skal ha personalansvar for prostene innebærer noen endringer i personalreglementet §§ 25, 26 og 27. Det dreier seg om vedtak om suspensjon, samt om avgjørelsen av søknader om permisjoner og om ferie. Når hele arbeidsgiveransvaret overtas av bispedømmerådet, er det naturlig at stiftsdirektøren, som daglig leder for bispedømmerådet, overtar de arbeidsgiverfunksjonene som i dag ligger til biskopen.

Vedtak i spørsmål om suspensjon der saken krever en rask avgjørelse endres også fra biskop til stiftsdirektør, i samråd med bispedømmerådets leder.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene vil særlig ha administrative konsekvenser på bispedømmenivået.

Bispedømmerådet, ved den daglige lederen stiftsdirektøren, vil overta oppgaven som øverste leder av prestatjenesten i bispedømmet fra biskopen. Det vil nok variere mellom bispedømmene hvor store praktiske konsekvenser endringen vil få. Biskopen og stiftsdirektøren har allerede samarbeidet om mange oppgaver i dag, og de vil måtte samarbeide tett også i fortsettelsen, særlig om oppfølging av prostene. Prostene skal fortsatt være biskopens medhjelpere i tilsynet. Det antas at forslaget om styrke biskopens rolle i prestatilsetninger ikke vil ha store administrative konsekvenser. Det samme gjelder forslagene rundt kallsbrevet.

Et hovedformål med forslagene i denne saken er å styrke og tydeliggjøre biskopens tilsyn overfor alle kirkelige ansatte og råd, også ansatte i soknene.

Kirkerådet ber særskilt om høringsinstansenes vurderinger av økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene.

7 Vedlegg: Regelverk med forslag til endringer

7.1 Tjenesteordning for biskoper

Biskopens ansvar og myndighet

§ 1. Biskopen skal *utøve tilsyn med kirkelige medarbeidere og råd i sitt bispedømme, som beskrevet i kirkeordning for Den norske kirke § 39a.* ~~gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse.~~

Biskopen ser til at prestene forvalter sakramentene, forkynner og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro, slik den er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og

ordninger, og at også andre som er vigslet til tjeneste i kirken virker og lever i samsvar med vigslingens formaning og løfte.

~~Biskopen fører tilsyn med at de kirkelige råd i bispedømmet utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære.~~

~~§ 2. Biskopen er den øverste leder av prestatjenesten i bispedømmet og sørger for den nødvendige samordning med de kirkelige rådenes virksomhet.~~

Biskopen er forpliktet på de mål og strategier som er fastsatt for virksomheten i Den norske kirke, og skal støtte opp om tiltak som fremmer disse.

~~Biskopen sørger for at ledige prestestillinger blir betjent.~~

~~Biskopen kan delegere myndighet etter denne bestemmelsen til stiftsdirektøren.~~

§ 3. Biskopen forordner gudstjenester i bispedømmets sokn og beslutter hvor mange gudstjenester det skal holdes i den enkelte kirke eller annet gudstjenestested.

§ 4. Biskopen utøver den myndighet som i liturgiernes bestemmelser er tillagt biskopen.

§ 5. Biskopen kan selv eller ved annen prest forrette gudstjenester og bruke kirkene i sitt bispedømme på samme måte som menighetsprestene. I slike tilfeller har biskopen fortrinnsrett til bruk av kirken.

Biskopen fører tilsyn med bruk av kirkene og avgjør klager på bruk og utlån av kirkene etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

§ 6. Biskopen fører vigslingsregister for sitt bispedømme. Bispemøtet kan fastsette nærmere regler for føringen av registeret.

§ 6a Biskopen kan innkalle vigslede medarbeidere til fagsamlinger i bispedømmet, og se til at vigslede medarbeidere blir gitt tilbud om og får tilrettelagt for kompetanseutviklingstiltak.

Biskopens tjenestefunksjoner

§ 7. Biskopen visiterer sokn i bispedømmet i samsvar med visitasreglement fastsatt av Bispemøtet.

§ 8. Biskopen beslutter om ~~ordinasjon~~ *vigsling* til prestatjeneste og ~~vigsling til andre kirkelige tjenester~~, etter i samtale å ha funnet kandidatene skikket for tjenesten, og forretter så ~~ordinasjons-~~ eller vigslingshandlingen etter forordnet liturgi. Biskopen kan etablere en ordning for forberedelse til ~~ordinasjon~~ *vigsling*. Bare vigslet biskop kan forrette ~~ordinasjon~~ *vigsling* til prestatjeneste. Etter anmodning fra den som fungerer som biskop, kan en annen vigslet biskop forrette ~~ordinasjon~~ *vigsling* til prestatjeneste. Sistnevnte vurderer i slike tilfeller kandidatens skikkethet og treffer beslutning om ~~ordinasjon~~ *vigsling*.

Bare personer som fyller de av Kirkemøtet oppstilte kvalifikasjonskrav for tilsetting av prest i Den norske kirke, kan ordineres til prestedtjeneste.

Ingen kan ~~ordineres eller~~ vigsles uten å være tilsatt i en ordnet kirkelig stilling som krever slik ~~ordinasjon eller~~ vigsling. I særlige tilfeller kan likevel kandidater som fyller vilkårene for tilsetting som menighetsprest, ~~ordineres~~ vigsles til feltpresttjeneste, tjeneste i kirkelige organisasjoner, utdanningsinstitusjoner og lignende etter nærmere regler fastsatt av Bispemøtet.

Vedtak om ~~ordinasjon eller~~ vigsling kan ikke påklages. *Dersom biskopen eller den som søker om vigsling ønsker det, kan fremgangsmåten for vigslingssamtalen utvides etter egne regler fastsatt av Bispemøtet.*

Etter søknad og med anbefaling fra vedkommendes kirkesamfunn, kan biskopen treffe vedtak om at en persons ~~presteordinasjon~~ vigsling til prest i et annet kristent kirkesamfunn skal anses som gyldig grunnlag for å utøve prestedtjeneste i Den norske kirke uten ny ~~ordinasjon~~ vigsling. Før slikt vedtak treffes, skal biskopen etter samtale ha funnet vedkommende skikket for prestedtjeneste i Den norske kirke og mottatt vedkommendes løfte om å utføre denne tjeneste i overensstemmelse med vår kirkes bekjennelse og ordninger. Vedtak som nevnt her, medfører ikke dispensasjon fra kvalifikasjonskravene for tilsetting av prest. Biskopens vedtak kan ikke påklages.

Biskopen sender Kirkerådet melding om vedtak etter denne paragraf.

§ 9. Biskopen gir kallsbrev ved tilsetting av ~~ordinert eller~~ vigslet person i kirkelig stilling, som bekreftelse på at vedkommende er ~~ordinert eller~~ vigslet, markering av biskopens tilsyn og formaning til menigheten om å ta imot den tilsatte som rett kalt tjener.

§ 10. Biskopen kan samtykke i at ~~ordinert~~ vigslet prest i Den norske kirke holder gudstjenester og forretter kirkelige handlinger i et prosti hvor vedkommende ikke er ansatt i ordnet kirkelig prestestilling.

Biskopen kan gi egnede lekfolk som på ansvar og under tilsyn av prest utfører assisterende tjeneste under tjenestefrihet eller ledighet i en prestestilling, fullmakt til å forrette forordnede gudstjenester, dåp, nattverd og gravferd. Slik fullmakt kan også gis teologiske studenter som befinner seg i den avsluttende delen av profesjonsstudiet i teologi eller tilsvarende.

§ 11. Biskopen kan gi representanter for andre kristne trossamfunn tillatelse til å preke og medvirke på annen måte i forordnede gudstjenester og ved kirkelige handlinger. Med unntak for vigsler kan ~~ordinerte~~ vigslede prester fra andre kristne trossamfunn gis tillatelse til å forrette gudstjenester og kirkelige handlinger etter vår kirkes ordninger.

§ 12. Når særlige grunner tilsier det, kan biskopen dispensere fra kravet om medlemskap i Den norske kirke for kirkelig tilsatte og ombud, jf. kirkeordningen § 40. For ansatte ved de sentralkirkelige råd er preses dispensasjonsmyndighet.

§ 13. Biskopen treffer etter søknad vedtak om at en person blir løst fra retten til å utøve prestedtjeneste i Den norske kirke.

Biskopen treffer vedtak i medhold av kirkeordningen § 39 tredje ledd om å frata prest, *diakon, kantor og kateket* i Den norske kirke retten til å utføre ~~prestetjeneste vigslet tjeneste~~ i Den norske kirke dersom denne har gjort seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på ordinasjonsforpliktelsene. Vedtaket skal presisere om tapet gjelder for alltid eller for en begrenset tid. I sistnevnte tilfelle kan vedtaket sette vilkår for gjennerverv etter den fastsatte tapstid. Bestemmelsene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel IV og V kommer til anvendelse.

Biskopens vedtak etter annet ledd kan påklages til Den norske kirkes klagenemnd. Forvaltningsloven kapittel VI kommer til anvendelse. Biskopens vedtak skal inneholde en opplysning om klageadgangen og at denne må være uttømt før vedkommende kan reise eventuelt søksmål for å prøve lovligheten av vedtaket.

Biskopen sender Kirkerådet melding om vedtak etter første og andre ledd og om eventuelle klager etter tredje ledd.

Når biskopen finner grunnlag for å vurdere gjennerverv av ~~presterettigheter vigslingsfullmakter~~ for en som har mistet retten til å utføre ~~prestetjeneste vigslet tjeneste~~ for alltid, eller før utløpet av den bestemte tid, fremmer biskopen saken for Den norske kirkes klagenemnd med tilråding om vedtak.

Bestemmelsen i denne paragraf får tilsvarende anvendelse for den rett til å utøve prestetjeneste i Den norske kirke som en prest i et annet kirkesamfunn er gitt etter § 8 femte ledd.

§ 14. Biskopen foretar vigsling av kirker som er godkjent av Kirkerådet.

Biskopen kan gi tillatelse til at forsamlingslokaler som skal tjene som kirkelokaler for et distrikt, og lokaler i institusjoner innvies til kirkelig bruk.

§ 15. Biskopen er ~~prostens nærmeste overordnede~~ og har prostene som sine medhjelpere i utøvelsen av ~~sin gjerning~~ *tilsynet*. Biskopen kan delegere myndighet etter ~~§ 2,~~ § 10 *første ledd* og § 11 til prosten.

Domprosten er biskopens faste vikar og kan dessuten i særskilte tilfeller bemyndiges til å utføre bispetjeneste etter § 7, § 8, § 9 og § 14. Domprosten kan verken som vikar eller i andre tilfeller forrette ~~ordinasjon-vigsling~~ til prestetjeneste.

Prosten innsettes i sin stilling av biskopen eller på dennes vegne av domprosten eller en annen prost etter avgjørelse av biskopen.

Biskopen har medarbeidersamtaler med prostene og leder prostemøtene.

§ 16. Biskopen deltar i Bispemøtet som består av samtlige tjenestegjørende biskoper.

§ 17. Biskopen deltar i Bispemøtets behandling av læresaker og kan reise læresak etter gjeldende regler.

§ 18. Biskopen er medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet.

Biskopen utarbeider hvert år sammen med bispedømmerådet en rapport om virksomheten og forholdene i bispedømmet.

§ 19. Nidaros bispedømme har to tjenestegjørende biskoper. Bispemøtets preses utøver biskopens myndighet innenfor Nidaros domprosti. Nidaros biskop utøver den myndighet som er lagt til biskopen, i de øvrige delene av Nidaros bispedømme. Kirkerådet avgjør i tvilstilfeller om biskopens myndighet ligger til Nidaros biskop eller preses.

Preses har sete i Nidaros bispedømmeråd i saker om tilsetting, oppsigelse, avskjed og suspensjon innenfor Nidaros domprosti. Nidaros biskop har sete i bispedømmerådet i andre saker. Kirkerådet avgjør i tvilstilfeller om Nidaros biskop eller preses har sete i bispedømmerådet.

Bispemøtets visepreses er fast vikar for preses' funksjoner som leder av Bispemøtet. Nidaros biskop er fast vikar for preses i saker som gjelder tilsynsområdet til preses. Kirkerådet avgjør i tvilstilfeller hvem som er vikar for preses.

Biskopens tjenestevilkår¹⁵

§ 20. Biskopen er med hensyn til rettigheter og plikter undergitt de regler som til enhver tid gjelder for arbeidstakere i Den norske kirke.

Biskopen har taushetsplikt etter gjeldende regler.

§ 21. Biskopen har som tjenstedistrikt et bispedømme med utstrekning som fastsettes av Kirkemøtet.

§ 22. Biskopen tilsettes av Kirkerådet etter ~~forskrift om framgangsmåten~~ *regler* fastsatt av Kirkemøtet.

Biskopen må rette seg etter vedtatt tjenesteordning og finne seg i endringer i gjøremål og tjenstedistriktets utstrekning.

§ 23. Som biskop kan utnevnes person som har de kvalifikasjoner som Kirkemøtet har fastsatt som krav for å bli tilsatt som prest i Den norske kirke.

§ 24. Biskopen vigsles i vedkommende bispedømmes domkirke etter forordnet liturgi forrettet av Bispemøtets preses. Vigslingsliturgiens formaning og løfte er bestemmende for biskopens tjeneste og livsførsel.

§ 25. Biskopen lønnes etter Den norske kirkes lønnsregulativ og får særskilte godtgjøringer etter de regler og satser som gjelder til enhver tid.

§ 26. Biskopens tjenestedrakt er surtout etter modeller godkjent av Kirkemøtet, med det bispekors som følger det enkelte embete. Som liturgisk drakt bærer biskopen den korkåpe som følger embetet, sammen med alba, stola og bispekorset. Tjenestedrakt og liturgisk drakt bekostes av bispedømmerådet.

§ 27. Bispemøtets preses ivaretar arbeidsgivers omsorgsplikter overfor de andre biskopene og skal ivareta arbeidsgivers interesser hvis en biskop viser seg ute av

---

¹⁵ Her kan det være behov for noen endringer, men de kan tas i sammenheng med en større gjennomgang av alle tjenesteordningene.

stand til å utføre sine tjenesteplikter på en forsvarlig måte. Kirkerådets leder har tilsvarende oppgaver overfor preses.

§ 28. Biskopen skal avsette nødvendig tid til studium, fritid og personlig fornyelse.

§ 29. Biskopen skaffer til veie opplysninger og gir uttalelse i saker som forelegges av Kirkemøtet, Kirkerådet og andre kirkelige eller offentlige instanser. Biskopen kan av eget tiltak ta opp saker som gjelder forhold innen bispedømmet, Den norske kirke eller samfunnet ellers.

§ 30. Biskopen utfører de gjøremål som til enhver tid er pålagt i medhold av lov.

§ 31. Tjenesteordningen trer i kraft straks.

7.2 Tjenesteordning for proster

§ 1. Prosten leder prestatjenesten i prostiet og bistår biskopen i dennes tjenesteutøvelse.

§ 2. Prosten er forpliktet på de mål og strategier som er fastsatt for virksomheten i Den norske kirke og i vedkommende bispedømme og skal støtte opp om tiltak som fremmer disse.

§ 3. Prosten skal i samvirke med kirkelige råd og utvalg bidra til et godt arbeidsmiljø, samarbeid og åndelig fellesskap innen de kirkelige arbeidslag i prostiet og bistå ansatte og kirkelige organer med faglig veiledning, råd og støtte.

§ 4. Prosten ivaretar arbeidsgivers styringsrett overfor prestene i prostiet og har ~~biskopen~~ *stiftsdirektøren* som sin overordnede. Prosten er nærmeste overordnede for ~~prostiets sokneprester og prostiprester~~ og fordeler de oppgaver mellom ~~prostiets prester~~ *prestene* som ikke allerede er pålagt den enkelte prest ved instruks eller særskilt bestemmelse gitt av høyere myndighet. Prosten tilstår prestene ferie og tjenestefrihet i samsvar med gjeldende lov- og avtaleverk.

§ 5. *Prosten er biskopens medhjelper i tilsynet, og står i forhold som gjelder tilsyn under ledelse av biskopen.*

Prosten skal se til at prestene i prostiet forvalter Ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes i menighetene ved at de etter gjeldende ordninger

- a) holder forordnede gudstjenester og forretter kirkelige handlinger,
- b) deltar i utførelsen av dåps- og konfirmasjonsopplæring,
- c) utøver sjelesorg og veiledning, går med dødsbud, reiser i soknebud og også ellers besøker syke i soknene og
- d) utfører forkynnerarbeid og i samråd med menighetsrådet annet menighetsbyggende arbeid.

Prosten skal se til at de øvrige vigslede medarbeidere i prostiet utfører sin tjeneste i samsvar med sine vigslingsforpliktelser og tjenestens formål.

Prosten skal stimulere prestene og øvrige kirkefaglige medarbeidere til etterutdanning og bidra til at de opprettholder og utvikler sin kompetanse i samsvar med fastsatte mål og planer.

§ 6. Prosten skal sørge for den nødvendige samordning mellom prestedetjenesten og de kirkelige rådenes virksomhet.

Prosten er medlem av prostirådet, der hvor slikt er opprettet. Prosten har rett til å ta del i menighetsmøter og menighetsrådsmøter i prostiet, men bare stemme om han/hun ellers har stemmerett i organet. Prosten er medlem av kirkelig fellesråd når han/hun er oppnevnt av biskopen og kan også bemyndiges til uten stemmerett å ta del i fellesrådets møter på biskopens vegne.

§ 7. Prosten

- a) gjør tjeneste som menighetsprest slik ~~biskopen~~ *stiftsdirektøren i samråd med biskopen* fastsetter,
- b) foretar prostebesøk i prostiets menigheter etter den ordning som er fastsatt i bispedømmet,
- c) deltar i forberedelse og gjennomføring av bispevisitaser og utfører de deler av visitasen som pålegges av biskopen, i samsvar med visitasreglement for Den norske kirke,
- d) medvirker ved tilsetting av biskop og ved tilsetting av kirkelige tjenestemenn etter gjeldende regler,
- e) utferdiger for ~~biskopen~~ *stiftsdirektøren i samråd med biskopen* forslag til instruks for den enkelte menighetsprest i prostiet i samsvar med regler fastsatt i tjenesteordning for menighetsprester
- f) medvirker ved ~~ordinasjon~~ *vigsling* av prest, ~~og vigsling av~~ kateket, kantor og diakon etter gjeldende bestemmelser,
- g) foretar vigsling til fast kirkelig tjeneste etter gjeldende bestemmelser,
- h) innsetter menighetsprest, kateket, kantor og diakon, eller bemyndiger andre til å gjøre det, etter gjeldende bestemmelser,
- i) holder seg orientert om kirkene i prostiet og medvirker ved kirkevigsler,
- j) samtykker i at forsamlingslokaler nyttes og innvies som interimskirker,
- k) vigsler kirkegård eller bemyndiger annen prest til å gjøre det,
- l) deltar i prostemøte og bispedømmemøter,
- m) deltar i kirkejubileer, grunnsteinsnedleggelse og liknende spesielle anledninger sammen med eller på vegne av biskopen og
- n) gir uttalelse i saker som gjelder forhold i prostiet og etter anmodning av høyere myndighet også i saker som gjelder bispedømmet eller hele Den norske kirke.

Prosten utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet eller biskopen.

§ 8. Prosten er med hensyn til rettigheter og plikter undergitt de regler som gjelder for arbeidstakere i Den norske kirke. Prostens tjenestedistrikt utgjør et prosti med

utstrekning fastsatt av bispedømmerådet. Prosten må finne seg i endringer i gjøremål og tjenestedistriktets utstrekning.

§ 9. Prost i et prosti med domkirke er domprost. Domprosten er biskopens faste vikar. Biskopen kan i særskilte tilfeller bemyndige domprosten til å utføre bispetjeneste.

§ 10. Prosten innsettes i sin stilling av biskopen eller på dennes vegne av domprosten eller en annen prost etter avgjørelse av biskopen.

§ 11. Prosten lønnes etter Den norske kirkes lønnsregulativ og får særskilte godtgjøringer etter de regler og satser som gjelder til enhver tid. For tjenestereiser som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne tjenesteordning, tilkommer prosten skyssgodtgjøring etter Den norske kirkes satser innenfor budsjettamme fastsatt av bispedømmerådet.

§ 12. Tjenesteordningen for menighetsprester gjelder for proster så langt den passer.

§ 13. Tjenesteordningen trer i kraft straks

7.3 Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester (utdrag)

§ 2. Presten skal forvalte Ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes i menighetene ved å

- a) holde forordnede gudstjenester og forrette kirkelige handlinger,
- b) utføre dåps- og konfirmasjonsopplæring,
- c) utøve sjelesorg og veiledning, gå med dødsbud, reise i soknebud og også ellers besøke syke og
- d) utføre forkynnerarbeid og i samråd med menighetsrådet annet menighetsbyggende arbeid.

Presten skal også utføre andre gjøremål som er eller måtte bli pålagt ved lov eller bestemmelse av Kirkemøtet.

Presten skal forberede ovennevnte gjøremål og sette av nødvendig tid til studium og personlig fornyelse.

Nærmere bestemmelser om omfanget av ovennevnte gjøremål for den enkelte prest treffes av prosten etter samråd med presten. ~~Biskopen~~ *Stiftsdirektøren i samråd med biskopen* kan ved instruks bestemme at enkelte prester helt eller delvis skal fritas for gjøremål som er nevnt i første ledd ovenfor, og tillegges en spesialisert tjeneste.

§ 8. Presten står under tjenstlig tilsyn av biskop. Prosten er sokneprestens og prostiprestens nærmeste overordnede. Soknepresten er kapellanens nærmeste overordnede når ikke annet er bestemt ~~av biskopen~~. Tjenstlig korrespondanse med høyere myndighet skal gå tjenestevei gjennom nærmeste overordnede.

§ 14. Nærmere bestemmelser om tjenesteoppgaver for den enkelte menighetsprest kan fastsettes av *stiftsdirektøren i samråd med* biskopen i instruks for stillingen. Instruksen kan ikke fravike bestemmelser gitt av Kirkemøtet. Den enkelte prest kan ikke pålegges gjøremål som samlet inklusive reisetid ikke kan påregnes utført på tilfredsstillende måte innenfor normal arbeidsuke.

7.4 Personalreglement for Den norske kirke (utdrag)

§ 25. Avtalefestede permisjoner

Permisjoner gis etter Hovedtariffavtalens bestemmelser.

Søknad om permisjoner som er avtalefestet, avgjøres for arbeidstakere ved bispedømmekontorene, Bispemøtet og Kirkerådet av organets daglige leder eller den denne gir fullmakt. Prost avgjør søknader fra menighetsprest i prostiet. ~~Biskopen~~ *Stiftsdirektøren* avgjør søknader fra prost i bispedømmet. Bispemøtets preses avgjør søknad fra biskop. Kirkerådets leder avgjør søknad fra preses. Det enkelte bispedømmeråd, Bispemøtets arbeidsutvalg og Kirkerådets arbeidsutvalg avgjør søknad fra organets daglige leder.

§ 26. Permisjoner i forbindelse med opplæring, overgang til annen stilling mv.

For arbeidstakere ved bispedømmekontor, Bispemøtet eller ved Kirkerådet kan organets daglige leder, så langt tjenesten tillater det, gi tjenestefri med eller uten lønn til arbeidstaker som ønsker å gjennomføre en utdanning eller utføre et arbeid som er av direkte betydning for vedkommendes videre faglige utvikling i Den norske kirkes tjeneste. Ved tjenestefri med lønn forutsettes det at utføring av annet arbeid er ulønnet. Når det gjelder vilkårene for tjenestefri med lønn, herunder regler om plikttid, følges bestemmelsene om dette i egen avtale.

For prest kan ~~biskopen~~ *stiftsdirektøren*, så langt tjenesten tillater det, gi tjenestefri med eller uten lønn i inntil tre år for den som ønsker å gjennomføre en utdanning eller utføre et arbeid som er av direkte betydning for vedkommendes videre faglige utvikling i Den norske kirkes tjeneste. Preses kan på samme vilkår gi biskopen tjenestefri, og tilsvarende Kirkerådets leder for preses. Ved tjenestefri med lønn forutsettes det at utføring av annet arbeid er ulønnet. Når det gjelder vilkårene for tjenestefri med lønn, herunder regler om plikttid, følges bestemmelsene om dette i egen særavtale.

Tjenestefri for å overta annen stilling i eller utenfor kirken, kan gis i inntil ett år. Unntaksvis kan slik permisjon forlenges. For arbeidstakere ved bispedømmekontor, Bispemøtet og Kirkerådet behandles søknad om slik permisjon av organets daglige leder. For prest behandles søknad om slik permisjon av vedkommende ~~biskop~~ *stiftsdirektør*.

§ 27. Ferie mv.

Regler om feriefastsettelse og tiden for ferie er regulert i ferieloven. Bestemmelser om fridager er regulert i særskilte avtaler.

For prestene sørger prosten for at det blir satt opp ferielister for prostiet i så god tid som mulig. Prosten tilstår prestene ferie. ~~Biskopen~~ *Stiftsdirektøren* tilstår prostene ferie. Biskopen meddeles ferie av preses og preses av Kirkerådets leder.

For arbeidstakere ved bispedømmekontorene, Bispemøtet og Kirkerådet sørger nærmeste foresatte for at det blir satt opp ferielister i så god tid som mulig. Det skal sørges for forsvarlig bemanning til enhver tid. Ferielistene godkjennes av organets daglige leder eller den denne gir fullmakt. Tilsvarende gjelder ved senere endringer.

Spørsmål til høringsnotatet om biskopens tilsyn

1. Støtter du/dere forslaget om å flytte § 1 i tjenesteordning for biskoper, som beskriver innholdet i tilsynet, inn i kirkeordningen?
Ja
Nei
Ingen mening
Merknad
2. Støtter du/dere forslaget om at det ikke bør stå i bestemmelsen at biskopen kan gi bindende pålegg til valgte råd?
Ja
Nei
Ingen mening
Merknad
3. Støtter du/dere å flytte arbeidsgivers styringsrett over prestene fra biskopen til bispedømmerådet v/stiftsdirektøren?
Ja
Nei
Ingen mening
Merknad
4. Støtter du/dere forslaget om at prosten fortsatt skal være biskopens medhjelper og kunne ivareta tilsynsoppgaver på vegne av biskopen, samtidig som prosten fortsatt ivaretar arbeidsgivers styringsrett over prestene lokalt?
Ja
Nei
Ingen mening
Merknad
5. Støtter du/dere forslaget om å styrke biskopens rolle i kompetanseutvikling for alle kirkefaglig ansatte?
Ja
Nei
Ingen mening
Merknad

6. Støtter du/dere forslaget om å styrke biskopens rolle ved tilsetting i alle stillinger som det vigsles til?

Ja

Nei

Ingen mening

Merknad

7. Støtter du/dere forslaget om at det bør innføres nye saksbehandlingsregler i tilknytning til vigslings samtalen?

Ja

Nei

Ingen mening

Merknad

8. Andre kommentarer:

[Biskopens tilsyn \(office.com\)](https://office.com)

Forslag til høringssvar fra Nidaros bispedømmeråd

1. Støtter du/dere forslaget om å flytte § 1 i tjenesteordning for biskoper, som beskriver innholdet i tilsynet, inn i kirkeordningen?

Nidaros BDR støtter Kirkerådets forslag om å flytte dagens § 1 i Tjenesteordning for biskoper inn i Kirkeordningen.

Kommentar: Nidaros BDR opplever at Kirkerådets forslag til ny § 1 i Tjenesteordningen kunne vært noe mer utfyllende ved kort også å nevne tilsynets virkemidler og mål i denne paragrafen. Ny § 1 kunne da lyde som følger:

§ 1 Biskopen er den øverste pastorale lederen i bispedømmet og utøver på dette grunnlaget strategisk og åndelig ledelse. Formålet med denne tjenesteordning er å legge til rette for at biskopen, gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning, rettleiding og oppmuntring, kan fremme og bevare enheten i Guds kirke og utøve tilsyn med kirkelige medarbeidere og råd i sitt bispedømme, slik dette er omtalt i § 39a i kirkeordning for Den norske kirke.

2. Støtter du/dere forslaget om at det ikke bør stå i bestemmelsen at biskopen kan gi bindende pålegg til valgte råd?

Nidaros BDR ikke støtter Kirkerådets forslag om at biskopen ikke skal kunne gi bindende pålegg til valgte råd.

Kommentar: Kirkerådet gjør godt rede for ordningen med bindende pålegg i forhold til enkeltpersoner, både vigslede og andre medarbeidere i lokalkirken. Kirkerådet gjør også godt rede for arbeidsgivers lojalitetsplikt i forhold til oppfølging av et bindende pålegg. Når det gjelder valgte råds forhold til biskopens tilsyn og forpliktelse til å rette seg etter biskopens råd og veiledning, vil Nidaros BDR understreke behovet for at biskopen også må kunne gi bindende pålegg til valgte råd. Biskopens oppdrag er å beskytte læren og fremme enheten i Guds kirke. Et kirkelig råd som tydelig utfordrer trossamfunnets læregrunnlag, må kunne forpliktes på biskopens råd og veiledning. Et kirkelig demokratisk organ må ha stor frihet og respekteres som et autonomt og ansvarlig organ, men må også være forpliktet til å forholde seg lojalt til det organ som har et overordnet ansvar for å ivareta og beskytte trossamfunnets læregrunnlag og enhet.

3. Støtter du/dere å flytte arbeidsgivers styringsrett over prestene fra biskopen til bispedømmerådet v/stiftsdirektøren?

Nidaros BDR støtter forslaget om å flytte arbeidsgivers styringsrett over prestene fra biskopen til bispedømmerådet ved stiftsdirektøren.

4. Støtter du/dere forslaget om at prosten fortsatt skal være biskopens medhjelper og kunne ivareta tilsynsoppgaver på vegne av biskopen, samtidig som prosten fortsatt ivaretar arbeidsgivers styringsrett over prestene lokalt?

Nidaros BDR støtter forslaget om at prosten fortsatt skal være biskopens medhjelper og kunne ivareta tilsynsoppgaver på vegne av biskopen, samtidig som prosten fortsatt ivaretar arbeidsgivers styringsrett over prestene lokalt. Bispedømmerådets tilslutning forutsetter at kirkelig lovverk innarbeider høringsdokumentets konkretisering:

1. Prosten leder prestedtjenesten lokalt.
2. Biskopens rolle ved tilsetting av menighetsprester styrkes.
3. Biskopen har ledersamtaler med prostene og leder prostemøtene sammen med stiftsdirektøren.
4. Prosten er biskopens medhjelper i tilsynet og står under biskopens ledelse i forhold som berører tilsynet.
5. Biskopen har instruksjonsmyndighet overfor proster i de saker som berører tilsynet.
6. Biskopens rolle i faglig utvikling styrkes.
7. Ordningen med bindende pålegg for alle kirkefaglige stillinger bevares.

Kommentar: Når stiftsdirektøren skal overta arbeidsgivers styringsrett over prestene, er det viktig å sikre tilsynsforbindelsen mellom biskopen og prestene via prosten. Derfor er det viktig at prostene fortsatt skal være biskopens medhjelpere i utøvelsen av tilsynet. Denne relasjonen vil kunne bety en begrensning av stiftsdirektørens styringsrett i saker av tilsynskaraktér. En avklart rolleforståelse og stadig dialog mellom tilsynet og arbeidsgiver, biskop og stiftsdirektør, vil være en forutsetning for god samledelse av prestedtjenesten. Biskopen kan ikke lenger kan ha medarbeidersamtale med prostene fordi dette er definert som en samtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Det som før var biskopens medarbeidersamtale med den enkelte prost, må videreføres som biskopens ledersamtale. Dette vil være en samtale om saker som berører prostens ivaretagelse av tilsynsoppgaver på vegne av biskopen og prosten som biskopens medhjelper.

På samme måte må biskopens og stiftsdirektørens delte lederskap tydeliggjøres ved at biskop og stiftsdirektør sammen leder prostemøtene.

Prost og kirkeverge vil også være henvist til samledelse fordi Kirkerådets forslag til § 5 i Tjenesteordning for proster beskriver at prosten som biskopens medhjelper «skal se til alle vigslete og kirkefaglige medarbeidere i prostiet.»

Prostene i Nidaros har vært tydelige på at de frykter at relasjonen mellom biskopen, prostene og prestene svekkes ved at biskopen fratras arbeidsgivers styringsrett.

For stiftsdirektørens forslag har det vært avgjørende å etablere en tilsynsstruktur hvor prester og andre medarbeidere i kirkefaglig og vigslet tjeneste, står i samme relasjon til biskopen.

For å sikre likebehandling, må dette være tilsynsfunksjonen og ikke arbeidsgiverfunksjonen.

5. Støtter du/dere forslaget om å styrke biskopens rolle i kompetanseutvikling for alle kirkefaglig ansatte?

Nidaros BDR støtter forslaget om å styrke biskopene rolle i kompetanseutvikling for alle kirkefaglig ansatte.

Kommentar: Kompetanseutvikling er en sentral del av arbeidsgiveransvaret samtidig som det er et viktig redskap i biskopens oppgave med å beskytte læren og fremme enheten i Guds kirke. Biskopen har et særlig ansvar for de vigslede medarbeiderne, men tilsynsansvar for alle. Biskopen må derfor ha et særlig ansvar for å bidra til kirkefaglig og tverrfaglig

kompetanse-utvikling og ledelse i prostiene og i bispedømmet. For å legge til rette for et slikt ansvar må biskopen kunne innkalle alle vigslede medarbeidere til fagsamlinger.

Samtidig er det et særlig ansvar og ekstra viktig å ivareta kirkefagmedarbeidere med et svakere faglig grunnlag for sin tjeneste. Biskopen bør derfor også kunne innkalle alle medarbeidere i stillinger som det vigsles til, til fagsamlinger.

6. Støtter du/dere forslaget om å styrke biskopens rolle ved tilsetning i alle stillinger som det vigsles til?

Nidaros BDR støtter forslaget om å styrke biskopene rolle ved tilsetning i alle stillinger som det vigsles til.

Kommentar: En sentral del av biskopens tilsynsansvar er å verne om læren. Dette ansvaret ivaretas gjennom vigsling og biskopens ansvar for å sikre at de faglige og personlige forutsetninger for vigsling er til stede. Vigsling sikrer inngangen til vigslet kirkelig tjeneste. Livet og tjenesten former og endrer oss alle, gir oss livskriser og troskriser, modner, utdyper og utfordrer vår tenkning og tro. Kirkens lære formidles og ivaretas i det daglige i lokalkirken av medarbeidere med ulik faglig og personlig bakgrunn.

Biskopen må derfor også sikres mulighet til å utøve tilsyn med kirkelige medarbeidere underveis i yrkeslivet. Skifte av stilling og tilsetning vil kunne være ett slikt sjekkpunkt. Biskopens samtale med kirkelige medarbeidere som en del av visitasarbeidet, er et annet. Når biskopen gis større ansvar for kompetanseutvikling for alle faggrupper som det vigsles til, vil det også være naturlig at biskopen gis en mulighet til å sikre at det faglige (og personlige) grunnlaget fortsatt er til stede for å formidle troen i tråd med det som er kirkens lære. Dette kan skje ved at biskopen gis mulighet til påtegning på prostens innstilling ved tilsetning av prester og ved at prosten gis tilsvarende mulighet ved tilsetning i de øvrige kirkefaglige stillinger.

7. Støtter du/dere forslaget om at det bør innføres nye saksbehandlingsregler i tilknytning til vigslingssamtalen?

Nidaros BDR støtter forslaget om at det bør innføres nye saksbehandlingsregler i tilknytning til vigslingssamtalen?

Kommentar: Når en biskop ikke finner grunnlag for å kunne vigsle en kandidat, vil det være en krevende avgjørelse for begge parter med store konsekvenser for det mennesket som har investert år av sitt liv for å kvalifisere til vigslet tjeneste. Til grunn for avgjørelsen vil det både ligge en faglig vurdering forankret i dokumentasjon fra studiestedet, men ikke minst i en egnethetsvurdering. En egnethetsvurdering må være forankret i omforente egnethetskriterier utarbeidet av bispemøtet samtidig som en endelig avgjørelse må være basert på individuell utøvelse av skjønn.

8. Andre kommentarer

I bispedømmerådets høringssvar har vi ønsket å gi støtte til en demokratisk utvikling av den kirkelige organisering som gir økt ansvar til lokalkirkelige organer. Samtidig er det viktig å tydeliggjøre biskopen som åndelig og pastoral, strategisk og institusjonell leder med overordnet ansvar for lære og enhet i Guds kirke. Pastoral ledelse er forankret i tjenesten med ord og sakrament. Dette er en annerledes ledelse en den som utøves på vegne av

demokratiske organer og ut fra arbeidsgiveransvaret. Pastoral ledelse vil handle om å oppmuntre og inspirere. Samtidig vil den også måtte ha egnede verktøy, funksjoner og sanksjonsmuligheter for faglig og personlig kvalitetssikring av virksomhet og kirkefaglig ansatte.

Bispedømmerådets høringssvar sikter på å sikre balanse mellom lokal og demokratisk styring og ledelse, og en episkopal ledelse med mulighet og verktøy til å utøve overordnet ansvar for lære og enhet.

Ordningen med preses i Bispemøtet kommer til uttrykk i tjenesteordning for biskoper § 19. Her fastsettes det at Nidaros bispedømme har to tjenestegjørende biskoper, hvor preses utøver biskopens myndighet i Nidaros domprosti.

Nidaros BDR deler Kirkerådets vurderinger av at ordningen med to biskoper kan gi noen strukturelle utfordringer knyttet til arbeidsoppgaver i Nidaros bispedømme og hensynet til biskopenes samlede virksomhet. Utfordringene vil kunne avhjelpes gjennom delegasjon av oppgaver til Nidaros biskop.

Nidaros BDR vil også understreke betydningen av at kontakt og samhandling i kirken styrkes ved biskopenes og bispedømmerådets/ stiftsdirektørens jevnlige møter med ledelsen i lokalkirken.

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Tone Gullaksen	401	22/03302-16	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
58/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Bjørn Thomas Åhrén

Høring- regler om stemmerett ved valg av døvemenighetenes representant og ved valg av sørsamisk representant

Vedlegg:

Høringsregler om stemmerett ved valg av døvemenighetenes representant og ved valg av sørsamisk representant

Saksorientering

Bakgrunn

I den norske kirke er det i dag to typer katedralmenigheter- Sørsamisk menighet og døvemenighetene. Nidaros bispedømme har et særskilt ansvar for sørsamisk kirkeliv og administrerer Saemien Aalmege/ Sørsamisk menighet. Katedralmenighetene har likevel ulike regler ved kirkevalg.

En ansatt i Den norske kirke som er medlem i en døvemenighet, har stemmerett ved tre valg.

1. Menighetsrådet i bostedssoknet
2. Døves menighetsråd
3. Prest eller lek kirkelig tilsatt til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet

En ansatt i Den norske kirke som er medlem av Saemien Åalmege har stemmerett ved fire valg.

1. Menighetsrådet i bostedssoknet
2. Saemien Åalmege (menighetsrådet i Saemien Åalmege)
3. Sørsamisk representant til Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøtet og
4. Prest eller lek kirkelig tilsatt til Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøtet

Kirkerådet foreslår å endre dette, slik at reglene for katedralmenigheter blir like. Hovedbegrunnelsen er for det første at det ikke lenger skal være en ubegrunnet forskjell i kirkevalgregler mellom de to typene katedralmenigheter. I tillegg vil dette forenkle kirkevalget ved en overgang til heldigitalt valg i 2027, da man ser at det komplekse regelverket skaper utfordringer for digitaliseringen.

Forslaget om like regler påvirker bare ansatte i Den norske kirke. For medlemmer i begge katedralmenigheter videreføres dagens ordning. Kirkerådet foreslår to alternativer for å oppnå målet om like regler for de to valgene:

Vurdering

1. Det er argumenter for å begrense stemmeretten til kun å gjelde leke for begge valgene. Da vil man få samme regler som valg av leke til Kirkemøtet. Det vil innebære at stemmeretten for de fire ansatte i Saemien Åålmege vil bli begrenset sammenlignet med i dag, når de også er medlem av kategorialmenigheten. Samtidig vil de fortsatt ha stemmerett ved valg av enten prest eller lek kirkelig tilsatt.
2. Det er også argumenter for at alle medlemmer av kategorialmenighetene, uansett om de er ansatt eller ikke, bør kunne stemme på døvemenighetenes representant og sørsamisk representant. Det vil også gjøre at det blir samme gruppe stemmeberettigede både ved kategorialmenighetenes menighetsrådsvalg og sørsamisk representant og døvemenighetenes representant. Det innebærer at en litt større gruppe (opptil 27 personer)¹ vil få innflytelse i flere kanaler i kirkevalget enn de har i dag: De ansatte i en døvemenighet vil da kunne stemme ved både valg av prest eller lek kirkelig tilsatt i Oslo bispedømmeråd og ved valg av døvemenighetenes representant i Oslo bispedømmeråd. Begge alternativer vil føre til en forenkling i digitaliseringsarbeidet.

Kirkerådet foreslår at stemmeretten bør begrenses til kun å gjelde for leke ved begge valg, alternativ 1, for å hindre at flere enn nødvendig får mange kanaler for innflytelse i valget av bispedømmeråd og Kirkemøtet.

Saemien Åålmege mener at dette er et viktig valg som handler om at alle medlemmer i kategorialmenigheter i Dnk må sikres demokratiske rettigheter. De støtter derfor alternativ 2.

Prinsipielt er det viktig å sikre at alle ansatte har like rettigheter knyttet til valg og valgbarhet. Imidlertid har SÅR et poeng i at det også er viktig å sikre minoriteters rettigheter. Det kan tale for at ansatte i en kategorialmenighet bør sikres stemmerett både i valg av både lek kirkelig ansatte og prest.

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømmeråd støtter forslaget fra Saemien Åålmege og ber om at kategorialmenighetene får stemmerett ved alle valg.

Høring – regler om stemmerett ved valg av døvemenighetenes representant og ved valg av sørsamisk representant

Høringssvar fra Saemien Åålmege

Den norske kirke har i dag to typer kategorialmenigheter – døvemenighetene og Saemien Åålmege (samisk menighet i sørsamisk språkområde).

Valg av sørsamisk representant i Nidaros bispedømme har historiske grunner som kan spores tilbake til da Stortinget gjennom stortingsbehandlingen av kirkeloven i 1996 besluttet at Kirkemøtet skulle utvides med tre samiske representanter. Bakgrunn for opprettelse av samiske representanter i de tre nordligste bispedømmerådene og kirkemøtet er for å sikre samisk representasjon.

Den norske kirke var statskirke i 1996 da Kirkemøtet ble utvidet med tre samiske representanter og i 2009 ved opprettelse av forsøk med samisk kategorialmenighet. På lik linje med at valg til Sametinget er et frittstående valg, er også valg til Saemien Åålmege bygd opp som et frittstående valg for å sikre samisk representasjon i bispedømmeråd og kirkemøte. Valg av samisk representant er et valg som må sees som uavhengig valg. Et valg der man stemmer med rettigheter som medlem i Saemien Åålmege, uavhengig av hvilken stilling man har i Den norske kirke.

Medlemmer i Saemien Åålmege får stemme i 4 valg:

1. Menighetsrådet i bostedssoknet
2. Medlem i bispedømmeråd
3. Medlem i Saemien Åålmegeeraerie
4. Sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøte

Saemien Åålmegeeraerie mener derfor at også medlemmer i Saemien Åålmege som er ansatt i Den norske kirke skal ha rettigheter til å velge samisk representant i Nidaros bispedømmeråd og kirkemøte, og stemme i 4 valg:

1. Menighetsrådet i bostedssoknet
2. Prest eller lek kirkelig tilsatt til Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøtet
3. Medlem i Saemien Åålmegeeraerie (det er ikke mulig å stemme på samisk kirkelig ansatte).
4. Sørsamisk representant til Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøtet

Denne høringen gjelder rettigheter til å stemme på samisk representant i Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøte. Det er uheldig at endring av stemmerett ses på som et detaljspørsmål. Et spørsmål som må tas før regelvedtak i 2026, med begrunnelse av at det er en forenkling for digitaliseringsarbeidet og det digitale valgsystemet.

Saemien Åålmegeeraerie mener at dette er et viktig valg som handler om at alle medlemmer i kategorialmenigheter i DNK må sikres demokratisk rettighet for å avgi stemmer.

Saemien Åålmegeeraerie mener derfor at forslag nr.2 må gjelde.

«...at alle medlemmer av kategorialmenighetene, uansett om de er ansatt eller ikke, bør kunne stemme på døvemenighetenes representant og sørsamisk representant...».

DEN NORSKE KYRKJA

Nidaros bispedømmeråd - Nidarosen bæspatjëlteraerie

Sakshandsamar	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Inge Torset	200	24/02761-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
59/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Magne Martinus Bergslid

Regulering av styringstenesta i Den norske kyrkja i kyrkjeordninga og av tilhøvet mellom prestetenesta og verksemda til soknerådet - Høringssvar frå Nidaros BDR

Vedlegg:

Høyringsnotat - styringstenesta i kyrkjeordninga

Spørsmål til høyring om regulering av styringstenesta og tilhøvet mellom prestetenesta

Saksorientering

Kyrkerådet har sendt saka om Regulering av styringstenesta i Den norske kyrkja i kyrkjeordninga og av tilhøvet mellom prestetenesta og verksemda til soknerådet, på høyring. Kyrkerådet fremmer forslag om ei ny føresegn i *Kirkeordning for Den norske kirke* og ei ny føresegn i *tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester*.

Begge forslaga følgjer opp vedtak som Kyrkjemøtet har gjort tidlegare som ledd i arbeidet med kyrkjeleg organisasjonsutvikling. Begge forslaga til endring har som formål å styrke dei valde råda som styringsorgan.

Ingen av endringane inneber større realitetsendringar, men klargjer gjeldande rett.

Kyrkerådet foreslår ein ny paragraf i kyrkjeordninga, som stadfestar at dei som har kyrkjelege verv, inngår i styringstenesta i Den norske kyrkja, og styringstenesta som ei nødvendig teneste i kyrkja.

Kyrkerådet foreslår også å stadfeste prinsippet om at kyrkjelege styringsorgan speglar at kyrkjeleg styring skjer i eit samvirke mellom valde representantar for kyrkjelyden og tenesta med ord og sakrament.

Demokratiske styringsorgan

Utgangspunktet er at det er kyrkjelyden som grunneininga i kyrkja, der ansvaret for kyrkja sitt grunnleggjande oppdrag ligg. Samstundes er det skipa ei særleg teneste med ord og sakrament som er nødvendig for oppdraget til kyrkja. Som eit uttrykk for dette har Den norske kyrkja etablert ein praksis med at styringsansvaret blir utøvd i demokratisk valde organ, i eit samvirke mellom valde representantar for kyrkjelyden og dei som er berarar av tenesta med ord og sakrament. Det er organet kollektivt som styrer, og dei som har ei styringsteneste, gjer denne tenesta i kraft av å sitte i organet, og berre innanfor ramma av organet.

Styringstenesta i kyrkja

Mellom dei ulike tenestene som går ut frå kyrkjelyden, er altså også ei som inneber å ta ansvar for styringsoppgåver. Dei valde medlemene i rådet gjer tenesta som representantar for fellesskapen. Råda som organ er forplikta til å utføre arbeidet sitt i lojalitet mot læregrunnlaget til Den norske kyrkja, jf. kyrkjeordninga § 37. Når biskopen har tilsyn med råda, betyr det dermed rådet som organ og ikkje den einskilde medlemen av rådet. Representantane for tenesta med ord og sakrament har på si side ei særleg og personleg læreforplikting.

Kyrkjemøtet har vedteke at styringstenesta skal stadfestast i kyrkjeordninga.

Kyrkjerådet føreslår følgjande ordlyd:

Kirkens styringstjeneste

De som er valgt til å sitte i styringsorganer i Den norske kirke, inngår i kirkens styringstjeneste.

Styring av Den norske kirke skjer på alle nivå i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og representanter for tjenesten med ord og sakrament.

Høringsinstansene blir bedt å svare på:

1. Støttar de forslaget om at ei føresegn om styringstenesta i kyrkja blir satt inn i kyrkjeordninga?
2. Er de samd i den utforminga som føresegna har fått?

Stiftsdirektører tilrår NBDR å svara ja på begge desse spørsmåla.

Det første spørsmålet handlar om å stadfeste soknerådet sitt mandat og si rolle som styringsteneste, i kyrkjeordninga. Dette inneber ikkje noko nytt, men klargjer det som allereie gjeld. Kyrkjelyden sitt styre kjem både frå fellesskapen og frå den vigsla tenesta med ord og sakrament. Soknerådet må utøve si styringsteneste saman i lojalitet mot kyrkja sitt læregrunnlag.

Tilhøvet mellom prestane og soknerådet

Ei styrking av soknerådet kan skje mellom anna gjennom at prestetenesta i større grad bli ein del av verksemda til soknerådet. Kyrkjerådet føreslår at Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester får ei ny føresegn som stadfestar at prestetenesta er forplikta på dei planane og prioriteringane som soknerådet fastset.

Kyrkjerådet føreslår at det blir lagt til eit nytt andre ledd i Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester § 2, med følgjande ordlyd:

Presten er forpliktet på de planene og prioriteringene menighetsrådet fastsetter, innenfor rammen av de gjøremålene som er nevnt i første ledd.

3. Støttar de forslaget om ei ny føresegn i § 2 i Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester?
4. Er de samd i den utforminga som føresegna har fått?

Stiftsdirektører tilrår NBDR å svara ja på begge desse spørsmåla.

At prestane får ei slik forplikting tydeleggjer at dei både har eit sjølvstendig ansvar og ei forplikting til å gjere si teneste i dobbel lojalitet - både mot soknerådet og dei særskilde

vigslingsforpliktingane. Vigslingsforpliktingane er styrande for presten si forvaltning av Ord og sakrament. Dei er personlege og styrande for presten sitt bidrag i og overfor soknerådet og kan ikkje avgrensas av rådet. Presten er på denne måten både sjølvstendig og forplikta samstundes.

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømeråd takkar for høve til å kome med høyringssvar i saka om Regulering av styringstenesta i Den norske kyrkja i kyrkjeordninga og av tilhøvet mellom prestenesta og verksemda til soknerådet. Nidaros BDR svarar i tråd med stiftsdirektøren si tilråding og dei merknadane som kom fram i møtet.

Høyring – regulering av styringstenesta i Den norske kyrkja i kyrkjeordninga og av tilhøvet mellom prestetenesta og verksemda til soknerådet

I dette høyringsnotatet fremmer Kyrkjerådet forslag om ei ny føresegn i *kirkeordning for Den norske kirke* og ei ny føresegn i *tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester*. Begge forslaga følgjer opp vedtak som Kyrkjemøtet har gjort tidlegare som ledd i arbeidet med kyrkjeleg organisasjonsutvikling.

Begge forslaga til endring har som formål å styrke dei valde råda som styringsorgan. Ingen av endringane inneber større realitetsendringar, men klargjer gjeldande rett.

I Regulering av styringstenesta

Kyrkjerådet sender med dette på høyring forslag om ein ny paragraf i kyrkjeordninga, som stadfestar at dei som har kyrkjelege verv, inngår i styringstenesta i Den norske kyrkja, og styringstenesta som ei nødvendig teneste i kyrkja. Kyrkjerådet foreslår også å stadfeste prinsippet om at kyrkjelege styringsorgan speglar at kyrkjeleg styring skjer i eit samvirke mellom valde representantar for kyrkjelyden og tenesta med Ord og sakrament.

I 2023 handsama Kyrkjemøtet saka *Folkevalgte som kirkelig styringstjeneste, biskopens tilsyn og ledelse, og ordning for daglig ledelse* (KM 5/23). Her heiter det i vedtaket:

Kirkelige verv stadfestes som en kirkelig styringstjeneste.

Kirkemøtet ber om å få en sak til behandling i 2024 om ansvar og vilkår for folkevalgte og deres valgte ledere, styrking av bispedømerådet som strategisk organ og styrking av menighetsrådets rolle.

I 2024 følgde Kyrkjemøtet opp dette vedtaket med saka *Organisasjonsutvikling – folkevalde, soknerådet og bispedømerådet* (KM 7/24) og gjorde da mellom anna følgjande vedtak:

Trussamfunnet Den norske kyrkja er styrt av demokratiske organ på alle nivå. Dette har både teologiske og historiske årsaker. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet om å legge fram forslag om ei føresegn i kyrkjeordninga som stadfestar at rådsorgana i kyrkja utgjer ei særleg styringsteneste.

Utgangspunktet for vedtaks punktet frå 2023 om kyrkjeleg styringsteneste er ei utgreiing om demokratiet som styreform i kyrkja.

Eit utval leverte utgreiinga *Demokratiets grunnlag og folkevalgtes rolle i Den norske kirke* (etter dette kalla demokratiutgreiinga) 28. januar 2022. Utgreiinga drøfter det teologiske og prinsipielle grunnlaget for demokratiske organ i Den norske kyrkja og kjem med vurderingar og forslag til tiltak for å styrke rolla til valde medlemmer av kyrkjelege råd.

Demokratiske styringsorgan

Demokratiutgreiinga har bidradd til å identifisere kva som er grunnlaget for demokratiet som kyrkjeleg styringsform, og korleis denne styringsforma kjem til uttrykk. Utgangspunktet er at det er kyrkjelyden som grunneininga i kyrkja, der ansvaret for kyrkja sitt grunnleggjande oppdrag ligg. Ansvaret for dette oppdraget kviler på heile kyrkjelyden. Samstundes er det skipa ei særleg teneste med ord og sakrament (tidlegare kalla det kyrkjelege embetet) som er nødvendig for oppdraget til kyrkja. Som eit uttrykk for dette har Den norske kyrkja etablert ein praksis med at styringsansvaret blir utøvd i demokratisk valde organ, i eit samvirke mellom valde representantar for kyrkjelyden og dei som er berarar av tenesta med Ord og sakrament. Modellen blei framstilt og stadfesta i eit programmatisk vedtak i det fyrste Kyrkjemøtet i 1984:

Kirkens ledelse fremstår i et samvirke mellom dem som representerer menighetens leke medlemmer og dem som har fått seg overdratt det kirkelige embete. Det er menighetens valg av sine ansvarlige ledere i rådsorganene, og kirkens kall og oppdrag til embetsbærerne, som uttrykker at hele kirken bærer ansvar for kirkestyret og kirkens ordninger» (sak KM 05/84 pkt. 1)

Seinare blei modellen utdjupa i utgreiinga *Kirkens embete og råd* frå 1987, og han er etter det vidareutvikla i takt med den generelle utviklinga i kyrkja. Grunnprinsippet om at styring i Den norske kyrkja skjer i eit samvirke mellom valde representantar for kyrkjelyden og representantar for tenesta med ord og sakrament ligg likevel fast, og er eit særtrekk for kyrkjedemokratiet i høve til demokratiske styringsorgan elles i samfunnet.

Demokratiutgreiinga bruker gjennomgåande omgrepet «styring» i skildringa av mynde og myndeorgan i kyrkja. Utgreiinga går i liten grad inn i innhaldet i omgrepet «styring», men avgrensar det mot omgrepet «leiing», som er noko vidare (s. 44):

Fremdeles vil styring knyttes til en sentral indirekte påvirkning, som utøves gjennom formelle strukturer og prosedyrer samt ved planer og budsjetter. Ledelse vil forstås mer som desentralisert, relasjonell dialogbasert påvirkning, utøvd i forholdet mellom leder og medarbeider.

Kyrkjemøtevedtaket føreset også at dei valde råda er strategiorgan. Strategi tyder i stor grad vurderingar og vedtak som handlar om kor og korleis ein skal sette inn ressursar (personale, utstyr og innsats). Dei ulike styringsorgana har eit strategisk ansvar på sine nivå og for dei ressursane dei forvaltar

Det er organet kollektivt som styrer, og dei som har ei styringsteneste, gjer denne tenesta i kraft av å sitte i organet, og berre innanfor ramma av organet.

Styringstenesta i kyrkja

Mellom dei ulike tenestene som går ut frå kyrkjelyden, er altså også ei som inneber å ta ansvar for styringsoppgåver. Ei slik styringsteneste, som blir utøvd i ramma av ein demokratisk styreform, avgrensar seg slik frå på den eine sida frivillig arbeid i kyrkjelyden eller i ulike kyrkjelege tiltak, og på den andre sida dei som er tilsette i kyrkja på ulike plan. Dei valde medlemene i rådet gjer tenesta som representantar for fellesskapen. Etter den gjeldande kyrkjeordninga er alle medlemmer dessutan pliktige til å ta imot val til sokneråd og til bispedømeråd og Kyrkjemøtet, dersom dei ikkje har fått særleg fritak. Vervet som folkevald medlem av eit kyrkjeleg råd er personleg, sjølv om utøvinga av vervet/tenesta skjer i rådet som organ. Råda som organ er forplikta til å utføre arbeidet sitt i lojalitet mot læregrunnlaget til Den norske kyrkja, jf. kyrkjeordninga § 37. Når biskopen har tilsyn med råda, betyr det dermed rådet som organ og ikkje den einskilde medlemen av rådet. Representantane for tenesta med ord og sakrament har på si side ei særleg og personleg læreforplikting og eit særleg ansvar for å opplyse i lærespørsmål og for generelt å løfte fram teologiske perspektiv i diskusjonane i organet. Kvar einskild av dei valde medlemmene har likevel også ansvar for å halde seg til organet si lojalitetsplikt.

Slik kan ein seie at rolla som vald medlem av eit kyrkjeleg organ skil seg ut som ein eigen kategori teneste i Den norske kyrkja, ulik både frivillig teneste som den einskilde kyrkjemedlemen gjer, og tenesta til tilsette medarbeidarar. På grunnlag av kyrkjeordninga, som føreset ei demokratisk styring av kyrkja, er styringstenesta ei nødvendig teneste i Den norske kyrkja. Den innsatsen som den einskilde rådsmedlemen gjer, er nødvendig for styringa av kyrkja både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Som nemnd i innleiinga har Kyrkjemøtet vedteke at styringstenesta skal stadfestast i kyrkjeordninga. Kyrkjerådet føreslår at denne føresegna blir plassert i ein eigen paragraf i forkant av § 37, som handlar om lojalitetsplikten til kyrkjelege møte og råd,¹ og at samvirkeprinsippet også blir nedfelt i ei eiga føresegn i denne paragrafen.

Kyrkjerådet føreslår følgjande ordlyd:

Kirkens styringstjeneste

De som er valgt til å sitte i styringsorganer i Den norske kirke, inngår i kirkens styringstjeneste

Styring av Den norske kirke skjer på alle nivå i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og representanter for tjenesten med ord og sakrament.

¹ Den endelege nummereringa av dei ulike paragrafane vil bli avgjort seinare.

II Tilhøvet mellom prestane og soknerådet

Kyrkjemøtet har vedteke at ei styrking av soknerådet kan skje mellom anna gjennom at prestetenesta i større grad bli integrert i verksemda til soknerådet. Kyrkjerådet føreslår at *tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester* får ei ny føresegn som stadfestar at prestetenesta er forplikta på dei planane og prioriteringane som soknerådet fastset.

Som eit ledd i å styrke soknerådet som styringsorgan vedtok Kyrkjemøtet i 2022 som ei føring at:

Menighetsrådets rolle skal styrkes, herunder ved tilsetninger og ved at ansatte som arbeider i soknet, er forpliktet på menighetsrådets planer (KM 10/22).

Kyrkjemøtet følgde i 2024 opp dette vedtaket, og vedtok følgjande:

Kyrkjemøtet vil styrke soknerådets rolle som styringsorgan for soknet og bed Kyrkjerådet om å legge fram forslag om endringar i regelverket slik at:

(...) prestar som arbeider i soknet, blir forplikta på dei planane og prioriteringane som soknerådet fastset, på lik line med dei tilsette som har soknet som arbeidsgivar (KM 7/24)

I dag er innhaldet i prestetenesta regulert i *tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester*, som gir ei nokså konkret og utfyllande skildring av arbeidsoppgåvene til prestane.

Prestetenesta er organisert under leiing av prosten og biskopen. Kvart sokn skal ha prestebetening. Presten skal halde forordna gudstenester og forrette kyrkjelege handlingar, utføre dåps- og konfirmasjonsopplæring, drive sjelesorg og utføre anna forkynnararbeid og kyrkjelydsbyggjande arbeid i samarbeid med soknerådet.

Oppgåvene til presten samsvarar slik langt på veg med ansvarsområdet til soknerådet. I praksis vil prestetenesta og soknerådets verksemd også dei aller fleste stader vere integrert i kvarandre på ein saumlaus måte, men prestane har ein annan arbeidsgivar enn dei andre som arbeider i soknet, noko som gir eit stadig behov for samordning. Dette skiljet har historiske årsaker og er også synleg gjennom at prestane har ein annan arbeidsgivar enn dei andre som arbeider i soknet.

Det er ikkje gitt signal om noka grunnleggjande endring i tilhøvet mellom prestetenesta og verksemda til soknerådet, men som eit ledd i å styrke og synleggjere soknerådet som styringsorganet for soknet, har Kyrkjemøtet tidlegare vedteke at prestar som arbeider i soknet, blir forplikta på dei planane og prioriteringane som soknerådet fastset, på lik line med dei tilsette som har soknet som arbeidsgivar. Kyrkjerådet føreslår at dette skjer gjennom å leggje til ei ny føresegn som eit nytt andre ledd i tenesteordninga, som slår fast at prestane er forplikta på dei planane og prioriteringane som soknerådet fastset. Då vil integreringa av prestetenesta i den heilskaplege verksemda i soknet også bli regelfesta.

Ei slik føresegn betyr ikkje at prestane og prestetenesta fullt ut skal innordnast i styringa til soknerådet. Alle dei vigsla tenestene har eit visst sjølvstendig preg, mellom anna med grunnlag i tenesteordninga for tenestene. Soknerådet er bunde til å utnytte dei personalressursane som finst hos dei som er i vigsla stilling, i samsvar med rammene for den einskilte tenesta. For dei andre vigsla tenestene er desse føringane meir generelle og viser til dei planane og programma som fastsett for høvesvis diakon, kateket og kantor. For prestar er føringane meir detaljerte, og dei oppgåvene som er lista opp, fyller det meste av arbeidstida til presten. Men det vil vere opp til soknerådet å leggje planer for verksemda i soknet, og med den endringa som Kyrkjerådet føreslår, vil prestane i soknet på ein tydelegare måte enn før måtte planleggje gjeremåla sine i tråd med føringane frå soknerådet. Soknepresten har også sete i soknerådet og deltek dermed direkte i styring og planarbeid i rådet.

Kyrkjerådet føreslår at det blir lagt til eit nytt andre ledd i *tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester* § 2, med følgjande ordlyd:

Presten er forpliktet på de planene og prioriteringene menighetsrådet fastsetter, innenfor rammen av de gjøremålene som er nevnt i første ledd.

Noverande andre til fjerde ledd blir nytt tredje til femte ledd.

Med ei slik regulering vil rolla til prosten og bispedømerådet bli om lag lik den som kyrkjeverja og fellesrådet har når det gjeld dei tilsette som har soknet som arbeidsgivar. Ettersom det er prosten som leier prestetenesta lokalt, vil prosten si arbeidsplanlegging for prestane ta tilbørleg omsyn til soknerådet sine planar og prioriteringar. Både for prestane og dei andre vigsla tilsette vil dessutan biskopens tilsyn sette rammer for tenesta som også påverkar tilhøvet til soknerådet.

I dag står det i tenesteordninga § 2 første ledd at «annet menighetsbyggende arbeid» skal utførast i samråd med soknerådet. Ettersom ein må legge til grunn at alt arbeid skal skje i samråd med rådet, føreslår Kyrkjerådet å stryke desse orda.

I dag står det også i tenesteordninga for prestar § 10 at soknepresten «sørger for den nødvendige samordning med menighetsrådets virksomhet». Denne setninga viser til at prestetenesta er noko anna enn soknerådets verksemd. Når prestane no blir forplikta på verksemda til soknerådet, føreslår Kyrkjerådet at denne setninga blir stroke. Dette betyr ikkje at ein ikkje treng samordning, men samordninga mellom tenesteoppgåvene til prestane og resten av verksemda til soknerådet skjer gjennom prosten som leiar for prestetenesta og gjennom at soknepresten har sete i soknerådet.

Kyrkjerådet føreslår etter dette følgjande endringar i *tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester*:

- § 2.** Presten skal forvalte Ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes i menighetene ved å
- a) holde forordnede gudstjenester og forrette kirkelige handlinger,
  - b) utføre dåps- og konfirmasjonsopplæring,

- c) utøve sjelesorg og veiledning, gå med dødsbud, reise i soknebud og også ellers besøke syke og
- d) utføre forkynnararbeid og ~~i samråd med menighetsrådet~~ annet menighetsbyggende arbeid.

Presten er forpliktet på de planer og prioriteringer menighetsrådet fastsetter innenfor rammen av de gjøremålene som er nevnt i første ledd.

Presten skal også utføre andre gjøremål som er eller måtte bli pålagt ved lov eller bestemmelse av Kirkemøtet.

Presten skal forberede ovennevnte gjøremål og sette av nødvendig tid til studium og personlig fornyelse.

Nærmere bestemmelser om omfanget av ovennevnte gjøremål for den enkelte prest treffes av prosten etter samråd med presten. Biskopen kan ved instruks bestemme at enkelte prester helt eller delvis skal fritas for gjøremål som er nevnt i første ledd ovenfor, og tillegges en spesialisert tjeneste.

§ 10. Prosten leder prestatjenesten i prostiet og fordeler de oppgaver mellom prostiets prester som ikke allerede er pålagt den enkelte prest ved instruks eller særskilt bestemmelse gitt av høyere myndighet.

Soknepresten leder prestatjenesten i det eller de sokn denne har som sitt særskilte arbeidsområde ~~og sørger for den nødvendige samordning med menighetsrådets virksomhet.~~ I forvaltningen av Ord og sakrament utøver alle menighetsprester et pastoralt lederansvar og bidrar til strategisk og åndelig ledelse i og av menigheten.

Når flere prester har et sokn som sitt særskilte arbeidsområde, deler prestene sitt arbeid mellom seg etter den arbeidsfordeling som gjelder. Soknepresten påser at gjeldende arbeidsfordeling mellom prestene blir fulgt og tar initiativ til endring dersom arbeidet ikke er rimelig fordelt. Før dette i tilfelle skjer, skal prestene under ledelse av soknepresten i fellesskap søke ved endret prioritering eller på annen måte å komme fram til en hensiktssvarende ordning. Ved uenighet mellom prestene forelegges saken for prosten.

Spørsmål til høring om regulering av styringstenesta og tilhøvet mellom prestetenesta og verksemda til soknerådet

1. Støttar du/de forslaget om at ei føresegn om styringstenesta i kyrkja blir satt inn i kyrkjeordninga?
Ja
Nei
Inga meining
Merknad
2. Er du/de samd i den utforminga som føresegna har fått?
Ja
Nei
Inga meining
Merknad
3. Støttar du/de forslaget om ei ny føresegn i § 2 i tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester?
Ja
Nei
Inga meining
Merknad
4. Er du/de samd i den utforminga som føresegna har fått
Ja
Nei
Inga meining
Merknad
5. Har du/de andre merknadar til høringa?

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Håkon Daniel Beyer Olaussen	200	24/03275-1	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
60/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Grete Bækken Mollan

Høring om fellesordninger innen digitalisering, personvern og informasjonssikkerhet

Vedlegg:

Høringsnotat - fellesordninger innen digitalisering personvern og informasjonssikkerhet

Saksorientering

Bakgrunn

De mange ulike enhetene som inngår i Den norske kirke opererer med mange forskjellige digitale løsninger, noe som medfører utfordringer med tanke på samarbeid og kommunikasjon, hovedsakelig med hensyn til personvern og datasikkerhet.

Kirkemøtet vedtok i sak KM 10/24 Organisasjonsutvikling – strategi for fellesløsninger i Den norske kirke at: «Kirkemøtet har som målsetting at ressurser kan flyttes fra administrative oppgaver til kirkens kjerneoppgaver. Kirkemøtet vil derfor at Den norske kirke tar i bruk fellesløsninger som gjør kirken tilgjengelig for alle medlemmer og bidrar til å bygge en god og samlende kultur i hele kirken.»

Vedtaket, sammen med det digitale mangfoldet vi har i dagens situasjon, gjør at Den norske kirke står overfor et betydelig arbeid med å sikre, samordne og implementere fellesløsninger og felles regelverk.

I høringen ligger forslag om at Kirkemøtet skal regelfeste hovedtrekkene i dagens samstyringsmodell for digitalisering og tilslutningsavtalene til fellesordningen for personvern- og informasjonssikkerhet. Forslagene gjelder også prinsipper for dataforvaltning og at Kirkerådet skal pålegges videre regelarbeid. Videre åpner forslagene for at digitaliseringsutvalget (nå digitaliseringsstyret) kan gis mandat til å definere hvilke systemer som skal være anbefalte fellesløsninger, og hvilke som skal være obligatoriske fellesløsninger.

Høringen tar sikte på å formalisere eksisterende samstyringsmodeller og etablere klare retningslinjer for dataforvaltning. Dette er avgjørende for å sikre at kirken kan møte fremtidige utfordringer på en effektiv og sikker måte. Høringen ser på løsninger som kan styrke kirkens digitale infrastruktur og sikre at alle enheter innen kirken følger samme standarder for personvern og informasjonssikkerhet. Dette inkluderer forslag om å regelfeste dagens digitaliseringsstyre og sikkerhetsutvalg som utvalg for hele kirken, samt å etablere

prinsipper for dataforvaltning. Videre foreslås det at Kirkerådet skal pålegges videre regelarbeid for å sikre en helhetlig tilnærming til disse spørsmålene.

Fellesløsninger

I denne høringen er begrepet “fellesløsninger” helt sentralt, og brukes om digitale verktøy og systemer som er utviklet og iverksatt for å brukes av alle enheter innen Den norske kirke.

Dette inkluderer:

- Anbefalte fellesløsninger: Systemer som kirken anbefaler at alle enheter bruker, men som ikke er obligatoriske.
- Obligatoriske fellesløsninger: Systemer som alle enheter i kirken er pålagt å bruke for å sikre enhetlighet og effektivitet.
- Fellesordninger for personvern og informasjonssikkerhet: Standarder og prosedyrer som alle enheter må følge for å beskytte personopplysninger og sikre informasjon.
- Prinsipper for dataforvaltning: Retningslinjer for hvordan data skal håndteres, lagres og deles innen kirken.

Målet med fellesløsninger, er å i større grad sikre ensartet bruk og behandling av data slik at kommunikasjon mellom enhetene lettes og styrkes, og man får mer rasjonelle løsninger (både økonomisk og administrativt). Videre ønsker man å styrke kontakten med medlemmene, samt legge forholdene bedre til rette for infrastruktur, støtte og samhandling for administrasjoner og kontorer.

Høringen inneholder et forslag til regelsett (kap. 3.1) for fellesordninger for digitalisering, personvern og informasjonssikkerhet i Den norske kirke.

Høringsspørsmål

Høringen ber høringsinstansene ta stilling til følgende spørsmålsstillinger:

- Viktigheten av digitale fellesløsninger.
- Positive aspekter ved fellesordninger.
- Utfordringer ved fellesordninger.
- Formaliseringsbehov for samstyring og fellesordninger.
- Personvernombudets rolle.
- Behandlingsansvar og regulering.
- Prinsipper for dataforvaltning.
- Mandat til digitaliseringsutvalget.
- Kriterier for fellesløsninger.

Høringsuttalelsen levers digitalt på eget skjema og består av 18 spørsmål. Et av spørsmålene ber om en vurdering på en skala fra 1-6 og en del av de andre er ja/nei spørsmål. Til mange av ja/nei- spørsmålene bes det om kommentarer, men stiftsdirektøren anser at høringsdokumentet inneholder utfyllende drøftinger av de forskjellige problemstillingene, og har derfor ikke gitt ytterligere kommentarer.

Forslag til vedtak

Nidaros bispedømmeråd takker for muligheten til å gi høringssvar i saken om fellesordninger innen digitalisering, personvern og informasjonssikkerhet i Den norske kirke.

Bispedømmerådet avgir høringssvar i samsvar med stiftsdirektørens anbefalinger med de endringer og merknader som ble vedtatt i bispedømmerådets behandling av saken.

Bispedømmerådet ber stiftsdirektør fylle ut og sende inn det digitale skjema for høringssvar i henhold til vedtaket.

- a. *Hvor viktig mener du det er at kirken samler seg om digitale fellesløsninger (felles digitale verktøy) (på en skala fra 1-6)?*

SVAR: 6

- b. *Hva i denne saken om fellesordninger innen digitalisering er du mest positiv til?*
SVAR: Nidaros bispedømmeråd gjenkjenner utfordringene som følger av økt digitalisering og et mangfold digitale løsninger, og ser at fellesløsninger på dette feltet vil være tjenlig både for administrativ samhandling og publikumskontakt. Bispedømmerådet anser at regelforslagets § 1 om et bredt sammensatt digitaliseringsutvalg vil være et godt tiltak for å legge til rette for effektiv og relevant utvikling av fellesløsninger for hele kirken.
- c. *Hva i denne saken om fellesordninger innen digitalisering synes du er mest utfordrende?*
SVAR: Forslaget om en fellesordning for samstyring og regelutvikling av feltet forutsetter tilslutning og aksept hos svært mange aktører. Selv om forslaget baserer seg på Kirkemøtets vedtak i KM10/24 og er i tråd med vedtaket i KM 10/22 (om videre organisering av kirken som blant annet vektlegger at det skal legges til rette for enhetlig og effektiv forvaltning og sammenheng i hele trossamfunnet selv om grunnstrukturen og arbeidsgiverorganiseringen ikke endres), gjenstår likevel arbeidet med å sikre lokal forankring og oppslutning, og Nidaros bispedømmeråd anser at det vil være nyttig med et forarbeid også med tanke på å sikre dette.
- d. *Er du enig i at dagens samstyring innen digitalisering bør formaliseres som en forpliktende fellesordning?*
SVAR: Ja.
- e. *Kommentarer?*
SVAR: Ingen.
- f. *Er du enig i at dagens fellesordning innen personvern og informasjonssikkerhet bør formaliseres som en forpliktende fellesordning?*
SVAR: Ja.
- g. *Kommentarer?*
SVAR: Ingen.
- h. *Støtter du at Kirkemøtet fastsetter personvernombudet som en fellesressurs for Den norske kirke?*
SVAR: Ja.
- i. *Kommentarer?*
SVAR: Ingen.
- j. *Støtter du at Kirkemøtet fastsetter felles behandlingsansvar (i forbindelse med publikums- og medlemskontakt Den norske kirke har som trossamfunn) i stedet for at det er regulert i tilslutningsavtale?*
SVAR: Ja.
- k. *Kommentarer?*
SVAR: Ingen.
- l. *Støtter du at Kirkerådet regulerer ansvar og roller innenfor dette felles behandlingsansvaret i stedet for at det er regulert i tilslutningsavtale?*
SVAR: Ja.
- m. *Kommentarer?*
SVAR: Ingen.
- n. *Har du kommentarer til de foreslåtte prinsippene for dataforvaltning i Den norske kirke?*
SVAR: Nei, ingen.
- o. *Støtter du at Kirkerådet kan gi digitaliseringsutvalget mandat til å definere hvilke systemer som skal være anbefalte fellesløsninger?*

SVAR: Ja.

- p. Støtter du at Kirkerådet kan gi digitaliseringsutvalget mandat til å definere hvilke systemer som skal være obligatoriske fellesløsninger?

SVAR: Ja.

- q. Hvilke kriterier bør ligge til grunn for beslutninger om anbefalte og/eller obligatoriske fellesløsninger?

SVAR:

- Sikkerhet: Løsningene må holde høye standarder for personvern og informasjonssikkerhet for å beskytte sensitive data.
- Brukervennlighet: Systemene bør være enkle å bruke og tilgjengelige for alle enheter innen kirken, slik at de kan tas i bruk uten omfattende opplæring.
- Kostnadseffektivitet: Løsningene bør være økonomisk bærekraftige, både i forhold til anskaffelse og vedlikehold.
- Integrasjon: Systemene bør kunne fungere sammen med allerede eksisterende løsninger og arbeidsprosesser, for å sikre en sømløs overgang og effektiv bruk.
- Fleksibilitet: Løsningene bør kunne tilpasses ulike behov og størrelser på enhetene innen kirken, fra små menigheter til større enheter. De bør dessuten være fleksible nok til å kunne tilpasses fremtidige behov og teknologiske endringer.

- r. Har du andre kommentarer til saken?

SVAR: Ingen.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Høring – fellesordninger innen digitalisering, personvern og informasjonssikkerhet i Den norske kirke

---

Høringsnotat 8. oktober 2024

Sammendrag

Denne høringen gjelder forslag om at Kirkemøtet skal regelfeste hovedtrekkene i dagens samstyringsmodell for digitalisering og tilslutningsavtalene til fellesordningen for personvern- og informasjonssikkerhet. Forslagene gjelder også prinsipper for dataforvaltning og at Kirkerådet skal pålegges videre regelarbeid. Videre åpner forslagene for at digitaliseringsutvalget (nå digitaliseringsstyret) kan gis mandat til å definere hvilke systemer som skal være anbefalte fellesløsninger, og hvilke som skal være obligatoriske fellesløsninger.

Kirkerådet mener disse forslagene er nødvendige for å møte Den norske kirkes utfordringer: stadig større krav til effektivisering, en aktiv og inkluderende medlemskontakt og at flest mulig av kirkens ressurser brukes til kjerneoppgaver. Fellesløsninger og krav til dataforvaltning vil også styrke personvernet og informasjonssikkerheten.

I denne sammenheng brukes begrepet *fellesordninger* om styringsmodell, prinsipper for dataforvaltning og fellesløsninger. Begrepet fellesløsninger brukes om felles digitale verktøy / systemer.

Digitaliseringsstyret, programstyret og den nasjonale referansegruppen med representanter for de tillitsvalgte har gitt innspill til høringsnotatet.

Høringen sendes til alle kirkelige fellesråd / menighetsråd med fellesrådsfunksjoner (heretter omtalt som fellesråd), bispedømmerådene, Norges kirkevergelag, KA, fagforeninger og Nettverk for fellesrådsledere. Høringen er åpen, og alle som ønsker, kan gi uttalelse.

1. Hva høringen handler om

1.1. Bestillingen fra Kirkemøtet 2024

Forslaget følger opp Kirkemøtets vedtak i sak KM 10/24 *Organisasjonsutvikling – strategi for fellesløsninger i Den norske kirke*:

«Kirkemøtet har som målsetting at ressurser kan flyttes fra administrative oppgaver til kirkens kjerneoppgaver. Kirkemøtet vil derfor at Den norske kirke tar i bruk fellesløsninger som gjør kirken tilgjengelig for alle medlemmer og bidrar til å bygge en god og samlende kultur i hele kirken.»

Kirkemøtet ville at det skal legges til rette for brukervennlige digitale selvbetjeningsløsninger, økt bruk av fellesløsninger for alle medarbeidere og mer samhandling i kirken. For å oppnå dette ba Kirkemøtet om at den godt fungerende samstyringsmodellen for digitalisering videreutvikles, og at det utarbeides et mer permanent rammeverk for styring og organisering av digitaliseringsarbeidet, godt forankret i regelverk. Kirkemøtet ba videre om at det utarbeides forslag til digitaliseringsvennlig regelverk og felles praksis som alle enheter benytter. Dette for å sikre blant annet personvern og informasjonssikkerhet. Kirkemøtet ønsket at data skal deles og eies i fellesskap i Den norske kirke, og at data skal gjenbrukes.

Kirkemøtet la til grunn at fagforeningene må sikres medvirkning i utvikling av fellesløsninger. Kirkemøtet understreket også at videre satsing på fellesløsninger er avhengig av felles finansiering, og av at det settes av ressurser til endringsprosesser og opplæring. Kirkemøtet ba også om at ulike finansieringsmodeller utredes.

Saken som nå er på høring, handler om hvordan Den norske kirke best kan utvikle digitale fellesløsninger og ordninger for personvern og informasjonssikkerhet videre. Forslagene er tuftet på erfaring med dagens samstyringsmodell, undersøkelser og tilbakemeldinger fra kirkelige fellestråd og informanter som arbeider i sokn. I en kartlegging høsten 2022 om behov i lokale staber, så et flertall av informantene behov for å effektivisere arbeidsprosesser og for felles IT-løsninger for kirken, som for eksempel felles e-post-adresse for alle som jobber i kirken. Flere ønsket å bruke mer tid på kontakt med mennesker og påpekte at besparelser bør brukes på å utføre kirkens samfunnsoppdrag.

1.2. Samstyring og myndighet

Denne høringen gjelder forslag om at Kirkemøtet skal vedta dagens digitaliseringsstyre og sikkerhetsutvalg som utvalg for hele kirken (samstyring), forslag om noen prinsipper for dataforvaltning og om at Kirkerådet skal pålegges videre regelarbeid. Det foreslås å kalle digitaliseringsutvalget for *utvalg* istedenfor styre, for å skille det fra de folkevalgte organene med styringsoppgaver og styrefunksjoner i Den norske kirke.

Hensikten med forslagene er å etablere samstyring som kan sørge for flere digitale fellesløsninger for alle medarbeidere og felles rutiner og regler for hvordan de brukes. Arbeidet forankres i kirkens nasjonale, demokratisk valgte organer (Kirkemøtet og Kirkerådet). Samstyringen skjer i utvalg der administrative representanter for både soknene og rettssubjektet Den norske kirke deltar. Dette skal gjøre det enklere å bli involvert i beslutninger om og utvikling av digitaliseringsarbeidet.

Soknet er den grunnleggende enheten i Den norske kirke og har autonomi som eget rettssubjekt (trossamfunnsloven § 11). Samtidig har Kirkemøtet myndighet til å gi nærmere bestemmelser om kirkens organisering (trossamfunnsloven § 12 andre ledd og ulovfestet rett). Kirkerådet iverksetter Kirkemøtets beslutninger og leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå (kirkeordning for Den norske kirke § 30). Kirkerådet legger til grunn at samstyringsmodellen og regelverket som foreslås i denne saken, ligger

innenfor Kirkemøtets organiseringskompetanse. Utvalgene som foreslås videreført fra dagens samstyring innen digitalisering, får mandat fra Kirkemøtet og Kirkerådet. Gjennom bred og representativ sammensetning av utvalgene sikres forankring og reell samstyring. Dette legger til rette for enhetlig og effektiv forvaltning og sammenheng i hele trossamfunnet, som påpekt i Kirkemøtets vedtak i sak KM 10/22 om fremtidig organisering av kirke. Kirkemøtet har også pekt på at dagens organisering kan videreutvikles gjennom fellesløsninger og kulturbygging, se sak KM 05/23.

Forslagene skal sørge for at ansatte, ledere og kirkens organer i soknene, bispedømmene og nasjonalt kan påvirke ordningene, praksis og avgjørelser om digitale fellesløsninger.

Forslagene regelfester eksisterende samarbeid og avtalte ordninger og bygger videre på dette. Det er en forskjell mellom avtalte og regelbaserte ordninger at det enkelte kirkelige organet kan «melde seg ut» av avtaler. Målet med fellesordninger for digitalisering, personvern og informasjonssikkerhet er imidlertid nettopp at de skal omfatte alle. En avtale med 350 parter (alle fellesråd og Kirkerådet) er også vanskelig å vedlikeholde, blant annet ved at endringer kan kreve 350 nye signaturer. Fellesordninger (samstyring) og regler om bruk av fellesløsninger kan påvirke økonomiske prioriteringer og oppgaveutførelse i det enkelte kirkelige organet.

For å tydeliggjøre dagens situasjon, utfordringer og mulige løsninger gis det i kapittel 2 noen eksempler på kirkens digitaliseringsarbeid i dag og utfordringer knyttet til disse. Det beskrives konsekvenser av at alle bruker fellesløsninger og har felles praksis, og også konsekvenser av å eventuelt ikke gå videre med forslagene. I kapittel 3 følger forslaget til regelvedtak i Kirkemøtet som Kirkerådet ønsker innspill til i høringen, og nærmere forklaring til de enkelte reglene. Til slutt i kapittel 4 beskrives økonomiske og administrative konsekvenser av vedtaksforslaget og noen utgangspunkter for finansieringsmodeller.

2. Utfordringer og forslag til løsninger

Fellesløsninger er nødvendige for å gi kirkens medlemmer et godt tilbud og kirkens ansatte gode arbeidsverktøy. Spørsmålet og utfordringen er hvordan kirken samler seg om fellesløsninger og felles praksis.

Den norske kirke har i lang tid arbeidet med digitalisering. Arbeidet har blant annet skjedd gjennom en avtale- og konsensusbasert samarbeidsmodell med representanter fra fellesråd, Kirkerådet og KA i et felles digitaliseringsstyre og sikkerhetsutvalg for personvern og informasjonssikkerhet (heretter sikkerhetsutvalget).

Felles infrastruktur og digitale fellesløsninger er gradvis forbedret og utvidet til nye områder. Dagens digitale fellesløsninger kan deles inn i tre kategorier:

1. Obligatorisk og kostnadsfri for bruker (f.eks. medlemsregisteret og løsning for kirkevalg)

2. Anbefalt og kostnadsfri for bruker (f.eks. Skjer i kirken, Kirka vår, intranett, nøkkeltall/statistikk, læringsplattform og varslingssystem)
3. Anbefalt og med brukerbetaling (f.eks. Kirkens lokale skrivebord og felles nettsider på kirken.no)

Ingen av dagens obligatoriske fellesløsninger har brukerbetaling.

Til tross for godt samarbeid har kirken fortsatt for mange parallelle løsninger som brukes til samme oppgave. Rutiner og praksis varierer, og innsamlet data blir ikke gjenbrukt eller har varierende kvalitet. Dette er kostbart, lite effektivt, truer informasjonssikkerheten og fører til unødvendige forskjeller både for menigheter og folk som er i kontakt med kirken. Kirkemøtet har derfor bedt om forslag til et mer permanent rammeverk for digitaliseringsarbeidet.

Den norske kirkes utfordringer på dette feltet ligner utfordringer innen det offentlige. Staten og kommunene arbeider også med økt samstyring om digitalisering og utvikling av mer digitaliseringsvennlig regelverk. For å løse dagens utfordringer må man forbi dagens oppdelte styrings- og finansieringsstruktur. Behovet for felles styring og finansiering er også sterkt uttrykt i offentlig sektor.

2.1. Kontakt med medlemmer

Menighetenes dialog med medlemmer, og folks behov for selvbetjeningsløsninger, krever god forvaltning av kontaktinformasjon (til både medlemmer og andre). Dette gjelder data som e-post, telefonnummer, adresse, interesser og relasjoner. Slik informasjon er sentral for målrettet kommunikasjon og for å overholde personvernkrav.

I dag finnes slik kontaktinformasjon dels i medlemsregisteret, dels i menighetens fagsystemer, i regneark på den enkeltes pc, på papirlister eller er ikke registrert noe sted. Opplysningene er altså ikke samlet på ett sted og er i de fleste tilfeller svært vanskelige å vedlikeholde. Hvis alle sokn brukte samme løsning for medlemskontakt og registrerte relevant data etter felles regler i denne løsningen, ville det være enklere å gjøre kirken mer tilgjengelig og relevant for folk – blant annet fordi det hadde muliggjort en mer funksjonsrik nasjonal Min Side-løsning. Det hadde også vært enklere å hente ut statistiske data til nytte for menighet og andre deler av kirken.

Status i dag er at tall skaffes ved å kombinere lokale løsninger, manuell registrering i dagsregisteret (fysisk bok) og medlemsregisteret. Praksis for registrering gjør det vanskelig å få korrekte tall om kirkelige handlinger og aktiviteter.

Konsekvensene av dette er mange:

- a. Mangel på nyttige data om medlemmer og kontakter gir mindre kunnskap om hvem som er kirkens medlemmer, deres behov og forventninger.
- b. Det er tungvint for soknene å sende ut målrettet informasjon til medlemmer og andre interesserte.

- c. Informasjon overføres ikke mellom sokn og følger ikke medlemmer som flytter.
- d. Undervisningsansatte får ikke vite om barn i soknet som er døpt i et annet sokn, for eksempel der mor vokste opp. Det gjør videre oppfølging vanskelig.
- e. Når tall bare er lokalt registrert eller hos den enkelte medarbeider, er det umulig å få fullstendige nøkkeltall om viktige aktiviteter.
- f. Siden kirkens data er mangelfulle, svekkes muligheten til å dokumentere nøkkeltall og kirkens bidrag i samfunnet.

2.2. Basis infrastruktur og kontorstøtte

En felles e-postadresse (kirken.no/kyrkja.no) for alle ansatte i Den norske kirke vil bidra til trygg og entydig kommunikasjon. Felles kalender vil gjøre det enklere å avtale med kolleger i hele kirken. Felles Teams gir sikker kommunikasjon, deling og redigering av dokumenter på tvers av ulike enheter. Én pålogging til alle fellesløsningene er både brukervennlig og tidsbesparende. Med ansatt- og organisasjonsregisteret (ANSORG) på plass vil informasjon fra dette gjøre det enklere å gjennomføre valg av ansatte til bispedømmet, å gi riktige tilganger til fellesløsninger, å gjennomføre medarbeiderundersøkelser og å sende informasjon til faggrupper på tvers.

Status i dag er at ansatte har ulike pålogginger, ulik e-post og kalender – i en del tilfeller som del av kommunens systemer – og ulik bruk av Teams.

Konsekvensene av dette er blant annet:

- a. Diakoner i bispedømmet kan ikke redigere dokumenter sammen i Teams.
- b. Det er vanskelig for prostene å kalle inn til et fellesmøte med sokneprester og kirkeverger i prostiet, hun har ikke tilgang til de andres kalendre.
- c. Ulike pålogginger gjør tilgang til systemene man trenger tungvint, og det er dyrt og vanskelig å administrere.
- d. Når kirken benytter kommunale systemer, bestemmer kommunen sikkerhetsnivået.
- e. Kommunale e-postadresser for kirkelig ansatte gjør at folk tror kirkeansatte jobber i kommunen, og dermed er en del av offentlig myndighet.
- f. Ansatte finner egne løsninger og systemer som utgjør en stor risiko for at personopplysninger kommer på avveie og at informasjonssikkerheten svekkes.
- g. Ansatte bruker privat e-postadresse i sitt arbeid. Dette gjør at kirken fremstår lite profesjonell.

3. Forslag for å løse disse utfordringene

Nedenfor følger forslag til regler Kirkemøtet kan vedta, med begrunnelser og presiseringer, inkludert eksempler på hva Kirkerådet i neste omgang kan regulere som følge av dette forslaget.

3.1. Forslag

Regler om fellesordninger for digitalisering, personvern og informasjonssikkerhet i Den norske kirke

§ 1 Digitaliseringsutvalg

Digitaliseringsutvalget organiserer og samordner felles digitaliseringsarbeid i Den norske kirke. Utvalget består av ansatte ledere i lokale, regionale og nasjonale kirkelige organer. Også andre medlemmer kan oppnevnes. Sammensetningen skal sikre representativ deltakelse fra soknene. Kirkerådet gir nærmere regler om utvalgets sammensetning, oppnevning og oppgaver.

§ 2 Sikkerhetsutvalg for personvern og informasjonssikkerhet

Den norske kirkes sikkerhetsutvalg for personvern og informasjonssikkerhet (sikkerhetsutvalget) gir felles retningslinjer og råd om personvern og informasjonssikkerhet til kirkelige organer, og fører kontroll med at lovkrav på disse områdene blir fulgt. Sikkerhetsutvalget består av ansatte i lokale, regionale og nasjonale kirkelige organer. Også andre medlemmer kan oppnevnes. Kirkerådet gir nærmere regler om utvalgets sammensetning, oppnevning og oppgaver.

Rettssubjektet Den norske kirke og soknene (ved de kirkelige fellesrådene og menighetsrådene med fellesrådsfunksjoner) finansierer i fellesskap stillinger (herunder personvernombud), tiltak og oppgaver i regi av sikkerhetsutvalget.

Digitaliseringsutvalget fastsetter den økonomiske rammen for arbeidet til sikkerhetsutvalget.

§ 3 Personvernombud

Den norske kirke har et felles personvernombud som ivaretar oppgaver etter personvernlovgivningen på vegne av alle kirkelige organer. Kirkerådet ansetter og har arbeidsgiveransvar for personvernombudet.

§ 4 Felles behandlingsansvar

Soknene og rettssubjektet Den norske kirke har felles behandlingsansvar, jf. personvernforordningen artikkel 26, i forbindelse med medlems- og publikumskontakt Den norske kirke har som trossamfunn. Kirkerådet gir nærmere regler om de behandlingsansvarliges respektive ansvar og roller.

§ 5 Dataforvaltning i Den norske kirke

Følgende prinsipper skal legges til grunn for all forvaltning av data i soknene og rettssubjektet Den norske kirke:

- a. Data som samles inn skal være korrekte, fullstendige, tilgjengelige og aktuelle når medlemmer, rådsmedlemmer, frivillige, ansatte og andre brukergrupper trenger dem.*
- b. Data og informasjon skal behandles i tråd med krav til personvern og informasjonssikkerhet.*
- c. Data som kirken registrerer og forvalter, skal kunne gjenbrukes av alle enheter når det foreligger behandlingsgrunnlag for dette. Kirkelige organer utøver derfor eierskap og ansvar for data i fellesskap.*
- d. Data skal primært lagres i fellesløsninger.*

Kirkerådet gir nærmere regler om krav til hva som skal registreres, hvor data skal registreres, og når de skal registreres.

Kirkerådet kan gi digitaliseringsutvalget mandat til å definere hvilke systemer som skal være anbefalte fellesløsninger, og hvilke som skal være obligatoriske fellesløsninger.

3.2. Hva innebærer de foreslåtte reglene?

3.2.1. §§ 1-3 Digitaliseringsutvalg, sikkerhetsutvalg og personvernombud

Paragraf 1 til 3 i forslaget fastsetter digitaliseringsutvalget, sikkerhetsutvalget og personvernombudet som fellesordninger for kirkens arbeid med digitalisering, informasjonssikkerhet og personvern.

Dagens digitaliseringsstyre og sikkerhetsutvalg er etablert som følge av konkrete behov for administrativt samarbeid og inngår i samstyringsmodellen som er utviklet over tid. Forslaget er å gjøre dette samarbeidet til en forpliktende fellesordning som sikrer bred involvering i beslutninger om og oppfølging av digitaliseringsarbeid i hele kirken. Dette følger opp Kirkemøtets vedtak i KM10/24 og er i tråd med vedtaket i KM 10/22 om videre organisering av kirken som blant annet vektlegger at det skal legges til rette for enhetlig og effektiv forvaltning og sammenheng i hele trossamfunnet selv om grunnstrukturen og arbeidsgiverorganiseringen ikke endres.

Kirkerådet mener Kirkemøtet bør vedta hovedtrekkene i ordningen. Det vil si at Kirkemøtet vedtar utvalgenes overordnede oppgaver og sammensetning. Kirkerådet vil stå for nærmere konkretisering og oppfølging i tråd med Kirkerådets rolle og instruks. Digitaliseringsutvalget og sikkerhetsutvalget vil stå ansvarlig overfor Kirkemøtet og Kirkerådet.

Begge utvalgene består av ansatte, og ikke folkevalgte. Politiske beslutninger må fortsatt tas av folkevalgte organer.

For digitaliseringsutvalget presiseres det at det skal bestå av ansatte *ledere*, og at sammensetningen skal sikre representativ deltakelse fra soknene. Det er ment å videreføre dagens sammensetning der digitaliseringsstyret blant annet består av fem kirkeverger valgt av kirkevergene selv, jf. Kirkerådets vedtak i sak KR 27/22. I saksfremlegget til KR 27/22 uttalte digitaliseringsstyret blant annet at:

«Valget må gjennomføres slik at kirkevergene i styret er representativt sammensatt med god bredde i geografi, kjønn og fellesrådets størrelse. Valget må gjennomføres slik at kirkevergene opplever at de har mulighet til å påvirke hvordan styret er sammensatt.»

Det foreslås at også andre enn ansatte kan oppnevnes. Kirkerådet mener det er naturlig at det oppnevnes en representant fra Hovedorganisasjonen KA, som har en representant i dagens digitaliseringsstyre.

For sikkerhetsutvalget presiseres at det består av ansatte. Nærmere regulering overlates til Kirkerådet. Dagens samstyringsmodell beskriver at

«Medlemmene bør ha kompetanse innen personvern og informasjonssikkerhet og skal representere Den norske kirkes mangfold i oppgaver og struktur.»

Kirkerådet mener dette vil være naturlig å videreføre. Også til sikkerhetsutvalget foreslås det at det kan oppnevnes andre i tillegg til ansatte. Kirkerådet mener det er naturlig at det oppnevnes en representant fra Hovedorganisasjonen KA og en fra Kirkepartner, som begge er representert i dagens sikkerhetsutvalg.

Når Kirkerådet skal regulere utvalgenes oppgaver og sammensetning nærmere, vil utgangspunktet være dagens samstyringsmodell og tilslutningsavtalen del I og II¹, jf. sak KM 10/24 om å videreutvikle samstyringsmodellen.

Dagens digitaliseringsstyre har blant annet i oppgave å:

- bidra til å nå målene i kirkens digitaliseringsstrategi
- oppnevne sikkerhetsutvalget og fastsette økonomiske rammer for det
- organisere digitaliseringsarbeidet hensiktsmessig
- vedta hvilke systemer som skal være anbefalte fellesløsninger
- prioritere digitaliseringstiltak
- bidra til at tiltak finansieres fra ulike kilder
- være pådriver for digitaliseringsvennlig regelverk og standarder

Dagens sikkerhetsutvalg har blant annet i oppgave å:

- gi retningslinjer, veiledning, og kompetanseheving innen personvern og informasjonssikkerhet, slik at regelverk etterleves
- sørge for oppdaterte behandlingsprotokoller

---

¹ Avtale om tilslutning til felles personvern- og informasjonssikkerhetsarbeid (del I) og avtale om felles behandlingsansvar (del II)

- initiere risikovurderinger, analyser og tilsyn, og tiltak med utgangspunkt i meldte hendelser og avvik
- beslutte standardmal for databehandleravtaler og etablere oversikt over og følge opp inngåtte avtaler
- initiere og gjennomføre revisjon av leverandører som har inngått databehandleravtale og/eller leverer fellesløsning

Forslaget tar utgangspunkt i dagens finansiering og ansvarsdeling mellom soknenes organer og rettssubjektet Den norske kirke. Det foreslås en fellesfinansiering av sikkerhetsutvalgets arbeid som viderefører det som allerede er tilfelle i dagens tilslutningsavtaler for personvern og informasjonssikkerhet, hvor alle fellesråd og Kirkerådet er med.

Personvernombud er et krav i personvernforordningen artikkel 37 for virksomheter som behandler personopplysninger av en viss mengde eller art. Dette gjelder for alle behandlingsansvarlige i Den norske kirke (se 3.2.2). I dag har kirken et felles personvernombud gjennom tilslutningsavtalen som alle rettssubjektene har inngått. Kirkerådet oppfatter at dette er en ordning som fungerer godt, og bør vedtas som en fellesordning av Kirkemøtet. Alternativet til fellesordning er at hver behandlingsansvarlig må utpeke et personvernombud.

Høringsspørsmål

- A. Hvor viktig mener du det er at kirken samler seg om digitale fellesløsninger (felles digitale verktøy) (på en skala fra 1-6)?
- B. Hva i denne saken om fellesordninger innen digitalisering er du mest positiv til?
- C. Hva i denne saken om fellesordninger innen digitalisering synes du er mest utfordrende?

§ 1 Digitaliseringsutvalg

- D. Er du enig i at dagens samstyring innen digitalisering bør formaliseres som en forpliktende fellesordning?
- E. Har du kommentarer?

§ 2 Sikkerhetsutvalg for personvern og informasjonssikkerhet

- F. Er du enig i at dagens fellesordning innen personvern og informasjonssikkerhet bør formaliseres som en forpliktende fellesordning?
- G. Har du kommentarer?

§ 3 Personvernombud

- H. Støtter du at Kirkemøtet fastsetter personvernombudet som en fellesressurs for Den norske kirke?
- I. Har du kommentarer?

3.2.2. § 4 Felles behandlingsansvar for personopplysninger

Kirken behandler mange personopplysninger. Den som har ansvar for at dette gjøres korrekt, kalles behandlingsansvarlig. Definisjonen i personvernforordningen artikkel 4. nr. 7 er:

«en fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighet, en institusjon eller ethvert annet organ som alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes, (...)».

Den norske kirke består av mange rettssubjekter og organer, og dermed flere behandlingsansvarlige. Samtidig behandler de i stor grad de samme personopplysningene for samme formål. Når flere behandlingsansvarlige i fellesskap bestemmer formål og midler, skal de ha felles behandlingsansvar etter personvernforordningen artikkel 26, og fordeling av ansvar må avtales eller reguleres nærmere.

I dag er felles behandlingsansvar i Den norske kirke regulert i [forskrift om Den norske kirkes medlemsregister § 4](#) og tilslutningsavtalen del II (behandlingsansvar i forbindelse med medlems- og publikumskontakt Den norske kirke har som trossamfunn). Behandlingsansvar som *arbeidsgiver og gravplassmyndighet* er ikke felles.

Forslaget i denne saken er at Kirkemøtet viderefører dette, og at Kirkerådet gir nærmere regler om ansvarsdeling og roller. Dette innebærer at tilslutningsavtalens del II vil bli erstattet av vedtak fra Kirkerådet. Avtalen gjelder inntil dette er gjort. Det er et naturlig utgangspunkt å videreføre innholdet i dagens avtale.

Høringsspørsmål

§ 4 Felles behandlingsansvar

- J. Støtter du at Kirkemøtet fastsetter felles behandlingsansvar (i forbindelse med publikums- og medlemskontakt Den norske kirke har som trossamfunn) i stedet for at det er regulert i tilslutningsavtale?
- K. Har du kommentarer?
- L. Støtter du at Kirkerådet regulerer ansvar og roller innenfor dette felles behandlingsansvaret i stedet for at det er regulert i tilslutningsavtale?
- M. Har du kommentarer?

3.2.3. § 5 Dataforvaltning i Den norske kirke

Forslaget i § 5 første ledd er at Kirkemøtet fastsetter fire generelle prinsipper for dataforvaltning som anses nødvendige for å nå målene om effektivisering, frigjøring av ressurser til kjerneaktivitet og økt selvbetjening. Data som registreres er grunnlaget for god og relevant informasjon, som igjen gir mulighet for innsikt og kunnskap. Data skal være fullstendige og til å stole på (integritet), tilgjengelige når du

trenger dem, og skjermet mot dem som ikke skal ha tilgang (konfidensialitet). Dette er allerede krav i personvernlovgivningen.

I § 5 andre ledd foreslås at Kirkerådet får myndighet til å gi felles regler om hva som skal registreres, hvor og når. Det er ikke noe nytt med felles regler for registrering i kirken. Forskrift om Den norske kirkes medlemsregister har en rekke bestemmelser om opplysninger som skal registreres. Generelt er mye av Den norske kirkes oppgaveutførelse rammet inn av regelverk. Poenget i denne saken er å sikre at den som regulerer (Kirkerådet) er seg bevisst å regulere på en måte som underbygger prosesser som støttes av digitale verktøy (digitaliseringsvennlig regelverk). Arbeidet for bedre tjenester, digitale løsninger og regler, må henge tett sammen.

For øyeblikket er det for eksempel behov for at Kirkerådet lager regler for bruk og løpende oppdatering av data i:

- Den norske kirkes digitale fellesløsninger for kirkelige handlinger, gudstjenester, menighetsaktiviteter og medlemsoppfølging (herunder utfyllende regler for medlemsregisteret, jf. medlemsregisterforskriften § 13.)
- Den norske kirkes fellesløsning for ansatt- og organisasjonsinformasjon (ANSORG)
- Den norske kirkes digitale fellesløsninger for støtte til rådsarbeid (som felles register over alle rådsmedlemmer og «Kirka vår»)

Dette er områder der det pågår arbeid med fellesløsninger, og er konkrete behov for regulering for at arbeidet skal ha ønsket effekt.

Dagens digitaliseringsstyre har prioritert videre arbeid med å etablere fellesløsninger for kirkelige handlinger og menighetsaktiviteter. Dette er viktig for å sikre kvalitet på data og mulighet for gjenbruk av informasjon. Dette er avgjørende for god medlemsoppfølging og medlemsdialog (jf. Kirkemøtets ønske i sak KM 10/24), men også i forbindelse med nøkkeltall og statistikk.

Kirken har etablert et felles register over alle ansatte og oversikt over kirkens organisering (ANSORG). Det var nødvendig med samtykke fra arbeidsgiverne i alle enhetene i kirken (de behandlingsansvarlige) for å få det til. Kirken har imidlertid et permanent behov for å forvalte et samlet register over alle ansatte for å kunne gi nødvendig informasjon til de ansatte, delta i for eksempel medarbeiderundersøkelser, og for at de får de riktige tilganger til systemer de trenger i arbeidet. Regelverk om dette må vise hvilke data som kan innhentes, og behandlingsgrunnlaget for dette – slik dagens avtaler gjør.

Det er et lignende behov for felles forvaltning av informasjon om alle rådsmedlemmer og gi dem tilganger til systemer de trenger.

I forslaget § 5 tredje ledd foreslås at:

«Kirkerådet kan gi digitaliseringsutvalget mandat til å definere hvilke systemer som skal være anbefalte fellesløsninger, og hvilke som skal være obligatoriske fellesløsninger.»

Poenget her er muligheten til å definere noen systemer som anbefalte fellesløsninger og andre som obligatoriske fellesløsninger. Allerede etter dagens samstyringsmodell har digitaliseringsstyret definert mange systemer som anbefalte fellesløsninger (både med og uten brukerbetalning). Det betyr at det er avklart hvem som har ansvar for løsningen, at den inngår i kirkens totale løsningslandskap og at digitaliseringsstyret gir innspill til prioriteringer i utvikling av løsningen.

Fellesløsningene skal dekke behov kirken har. Anbefalte fellesløsninger kan også ha denne statusen en periode for så å bli obligatorisk senere. Kirkerådet mener at digitaliseringsutvalget bør kunne gis mandat til å definere hvilke løsninger som skal være obligatoriske. I disse avgjørelsene vil det være svært viktig å bruke samstyringsmodellens prinsipper for medvirkning. Det bør være gode grunner for at et system skal gjøres obligatorisk. Det må legges stor vekt på gevinster og økonomiske konsekvenser, og hvem og hvor mange som berøres positivt og eventuelt negativt. Dette gjelder uavhengig av hvordan løsningen finansieres, men særlig hvis løsningen finansieres av den enkelte enhet. Endringsprosesser er ressurskrevende, og det må tas særlig hensyn til små fellesråd/menighetsråd i ettsøknskommuner.

Digitaliseringsutvalget vil ha ansvar for å bidra til måloppnåelse og gevinster av fellesløsningene samt å finne best mulig finansieringsmodeller.

For å sikre at de foreslåtte fellesordningene og digitale fellesløsningene oppfyller sine mål og tilpasses endrede behov, er det avgjørende med kontinuerlig læring og evaluering.

Høringsspørsmål

§ 5 Dataforvaltning i Den norske kirke

- N. Har du kommentarer til de foreslåtte prinsippene for dataforvaltning i Den norske kirke?
- O. Støtter du at Kirkerådet kan gi digitaliseringsutvalget mandat til å definere hvilke systemer som skal være anbefalte fellesløsninger?
- P. Støtter du at Kirkerådet kan gi digitaliseringsutvalget mandat til å definere hvilke systemer som skal være obligatoriske fellesløsninger?
- Q. Hvilke kriterier bør ligge til grunn for beslutninger om anbefalte og/eller obligatoriske fellesløsninger?
- R. Har du andre kommentarer til saken?

4. Økonomiske/administrative konsekvenser

Fellesordningene innen digitalisering som foreslås i denne saken, er i hovedsak en videreføring av eksisterende samarbeid og avtaler som er godt innarbeidet. Reglene som foreslås, har få økonomiske eller administrative konsekvenser i seg selv. Fellesfinansiering av tiltak i regi av sikkerhetsutvalget pålegges i stedet for å følge av avtale. Kostnader knyttet til sikkerhetsutvalgets arbeid (3,5 millioner i 2024) er i dag fordelt 50/50 mellom soknene og rettssubjektet Den norske kirke.

Det nye og som vil kunne få økonomiske og administrative konsekvenser i forlengelsen av dette forslaget, er at:

- Kirkerådet gir nærmere regler
- Digitale fellesløsninger kan gjøres obligatoriske

De konkrete konsekvensene av dette må avveies av Kirkerådet, digitaliseringsutvalget og sikkerhetsutvalget. Særlig beslutninger om innføring av obligatoriske fellesløsninger må forankres godt i enhetene som skal finansiere disse. Det må blant annet tas hensyn til enhetenes størrelse, økonomiske forutsetninger, hvilke systemer det vurderes å bytte fra eller til, for hvor mange og hva den felles gevinsten er.

For å nå målet om flere digitale fellesløsninger må kirken samlet sett investere i gode fellesløsninger, være innstilt på å endre digitale verktøy og rutiner, og sette av ressurser til opplæring.

Nedenfor beskrives dagens finansielle rammebetingelser og utgangspunkter for finansieringsmodeller jf. Kirkemøtets ønske i sak KM 10/24.

4.1 Utfordringer og muligheter innenfor dagens finansieringsmodell

Den norske kirke er finansiert av kommunene og staten etter trossamfunnsloven § 14. Grovt sett gir staten tilskudd til prestedtjenesten og kirken regionalt (bispedømmeråd) og nasjonalt (Kirkerådet mm.), mens kommunene gir tilskudd til kirken lokalt (sokn/fellesråd), herunder lokal bemanning og administrativ hjelp. Kommunen kan etter avtale med soknet yte tjenester i stedet for tilskudd.

Ordningen ble utformet i en tid der det var enklere å skille ut hva som naturlig var inkludert i tilstrekkelig administrativ hjelp og infrastruktur, som kontor, blyant, papir, telefon og skrivemaskin. I dag er bildet annerledes. Administrativ hjelp skjer via dataløsninger, som er bygget for å samhandle på en helt annen måte enn forrige århundres analoge arbeidsform.

Mange steder medfører tjenesteytingsavtalene at soknene er koblet inn i kommunale digitale løsninger i stedet for kirkens. Tjenesteytingsavtalene knyttet til digitale verktøy er til hinder for å få til felles digitaliseringsarbeid og sikre etterlevelse av krav til personvern og informasjonssikkerhet. En utfordring er hvordan avtalene prises og

hvordan tjenester skal regnes om til tilskudd. Det kan ofte være vanskelig å komme seg ut av en tjenesteytingsavtale og heller få tilskudd tilsvarende de reelle behov og kostnader, som kan brukes på kirkens fellesløsninger.

Kirkerådet har økt sitt budsjett innen digitalisering de siste årene og tilbyr fellesløsninger som gjør tjenester lettere tilgjengelig, arbeidshverdagen enklere og styrker samhandlingen.

Det som ofte er utfordringen, er å få finansiert innledende innsiktsarbeid for nye fellesløsninger og en permanent organisering av forvaltning og utvikling. I dag dekker systemeieren (oftest Kirkerådet) alle kostnader knyttet til anskaffelse og etablering av fellesløsninger. Fremover må fellesrådene og Kirkerådet i fellesskap utnytte sin samlede evne til å finansiere digitaliseringsarbeidet. En mulig modell er å kombinere brukerbetaling, nasjonal betaling og spleiselag i ulike varianter. I dag er det felles betaling av sikkerhetsutvalgets arbeid fra alle fellesråd og Kirkerådet. KA har også en frivillig digitaliseringsavgift blant medlemmer fra fellesrådene. Denne blir brukt i kirkens digitaliseringsarbeid. Å finne gode modeller her vil være en av de viktigste oppgavene for digitaliseringsutvalget å følge opp.

4.2 Medbestemmelse for arbeidstakere

Denne saken gjelder organisatoriske ordninger som besluttes av kirkens folkevalgte organer, Kirkemøtet og Kirkerådet. Arbeidstakerorganisasjoner i kirken involveres som høringsinstanser. Ved valg og innføring av konkrete digitale fellesløsninger og fastsetting av rutiner som påvirker ansattes arbeidshverdag, skal informasjon og medbestemmelse ivaretas i tråd med gjeldende arbeidsrettslige regler og avtaler.

5. Relevante dokumenter

1. [Kirkemøtets vedtak i sak KM 10/22 Kirkelig organisering \(vedtakspunkt 1. f\) \)](#)
2. [Kirkerådets vedtak i sak KR 85/20 om digitaliseringsstrategi](#)
3. [Kirkerådets vedtak i sak KR 27/22 om digitaliseringsstyrets sammensetning](#)
4. [Samstyringsmodell for digitalisering i Den norske kirke \(per april 2024\)](#)
5. [Digitaliseringsstrategi for Den norske kirke](#)
6. Tilslutningsavtalen om personvern og informasjonssikkerhetsarbeid.
  - a. [Tilslutningsavtalen del I](#) – OBS: beskrivelsen av sikkerhetsutvalgets mandat og sammensetning her er ikke oppdatert med de endringene som er gjort i samstyringsmodellen.
  - b. [Tilslutningsavtalen del II - felles behandlingsansvar](#)
7. [Skjema for godkjenning av bruken av ANSORG](#)
8. [Skjema for felles medarbeiderundersøkelser](#)

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømmeråd 2024-2027

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Marianne Bredesen	421	24/00132-13	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
61/24	Nidaros bispedømmeråd 2024-2027	09.12.2024

Saksordfører: Gunnar Winther

Orienterings- og referatsaker 09.12.2024

Vedlegg:

Til IKOs representantskap - kommentar til redegjørelse for IKOs økonomiske situasjon

Til IKOs representantskap - redegjørelse for IKOs økonomiske situasjon

Rapport: Den norske kirke - et samfunnsøkonomisk bidrag

Nettartikkel: Den norske kirke - et samfunnsøkonomisk bidrag: Kirken bidrar med flere milliarder på kulturfeltet

Ungdomsrådet i Nidaros - møterefertat fra 26.oktober 2024

Medarbeiderundersøkelse i Nidaros 2023 - resultatrapport

Medarbeiderundersøkelse i Nidaros 2023 - kommentar til resultatrapport

Saksorientering

Orienterings- og referatsaker: Se vedlegg.

Faste saker:

- Orientering fra biskopen.
- Orientering fra stiftsdirektøren.
- Orientering fra bispedømmerådets leder.
- Orientering om Ungdomsrådet.

Forslag til vedtak

De fremlagte sakene tas til orientering.

From: "Vigdis Aanderaa Aakre"
Sent: Wed, 27 Nov 2024 13:56:18 +0100
To: "Marianne Bredesen" <MB877@kirken.no>
Subject: VS: Til IKOs representantskap
Attachments: Til IKOs representantskap.pdf

Oppdatert orientering fra styreleder i IKO, Kristine Aksøy, 27. november 2024:

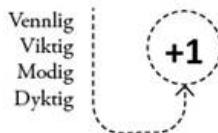
Orienteringen til representantskapet 20/9 gir en grundig beskrivelse av situasjonen. Siden da har daglig ledelse og styret jobbet videre i tråd med vedtaket: «*Styret ber administrasjonen arbeide videre med tiltakene, herunder gjennomføre samtaler med eksterne aktører med tanke på salg/fusjon og iverksette nødvendige tiltak deriblant utleie, permittering eller oppsigelse av ansatte.*»

Vi er i prosess med nedbemanning både i forlaget og instituttet. IKO-styret skal ha møte 9. desember der spørsmålet om salg/fusjon er oppe til behandling. Målet er å finne en bærekraftig modell for videreføre utvikling av metodikk og materiell til formidling av kristen tro og tradisjon i hjem, kirke og samfunn.

Jijnjh heelsegh/vennlig hilsen
Vigdis Aanderaa Aakre
Rådgiver
E-post: va397@kirken.no
Tlf.: +47 45854432
www.kirken.no/nidaros

DEN NORSKE KIRKE
Nidaros bispedømme -
Nidarosen bæspatjfelte

Til medlemmene av IKO sitt representantskap

20.09.2024

Redegjørelse for IKOs økonomiske situasjon

Representantskapet gjorde i 2023 følgende vedtak i sak R 07/23:

«Representantskapet ber IKO arbeide frem budsjetttrammer som gir et positivt driftsresultat.»

I Representantskapsmøte 22. mai 2024 orienterte ledelse og styre om at det ikke har lyktes å snu økonomien, viste til årsakene til underskuddet og skisserte muligheter framover. Representantskapet ba i vedtak om å bli holdt orientert om styrets arbeid med budsjetttrammene (Sak R 7/24: *«Representantskapet tar saken til orientering og ber om å holdes orientert om styrets arbeid med budsjetttrammene»*), derfor denne redegjørelsen.

På styremøte 28. august 2024 ble regnskap per 30.6.2024 lagt fram, sammen med prognose for 2024 og tiltaksplan det har vært jobbet med siden mai. Konklusjonen på sistnevnte er at tiltakene ikke har gitt tilstrekkelige økonomiske resultater. IKO er derfor i en akutt økonomisk krise. Styret fattet følgende vedtak både for IKO – Institutt for kirke og oppvekst og for IKO-Forlaget:

«Styret tar ledelsens presentasjon av den økonomiske situasjonen til etterretning. Styret er bevisst de forpliktelser både senteret og forlaget har overfor sine ansatte, kreditorer, avtalepartnere og andre interessenter. Styret ser svært alvorlig på den økonomiske situasjonen til selskapet og vil være i beredskap for å støtte ledelsens innsats for å finne mulige løsninger. Styret vil følge utviklingen nøye og møtes hyppigere når det er påkrevd.» (Sak 3 S 10/24 og Sak 4 F 5/24)

Følgende vedtak ble fattet i saken vedrørende tiltaksplanen:

«Styret ber administrasjonen arbeide videre med tiltakene, herunder gjennomføre samtaler med eksterne aktører med tanke på salg/fusjon og iverksette nødvendige tiltak deriblant utleie, permittering eller oppsigelse av ansatte.»

Nedenunder redegjør vi for og oppsummerer noen av tiltakene som er igangsatt.

Økonomi

Med de tiltakene vi har gjort ligger senteret an til å kunne gå i balanse. Se **Revidert budsjett senteret** som ble utarbeidet i august. For forlaget sin del ligger prognosen an til et underskudd, primært som følge av uforutsette pensjonskostnader.

Risiko

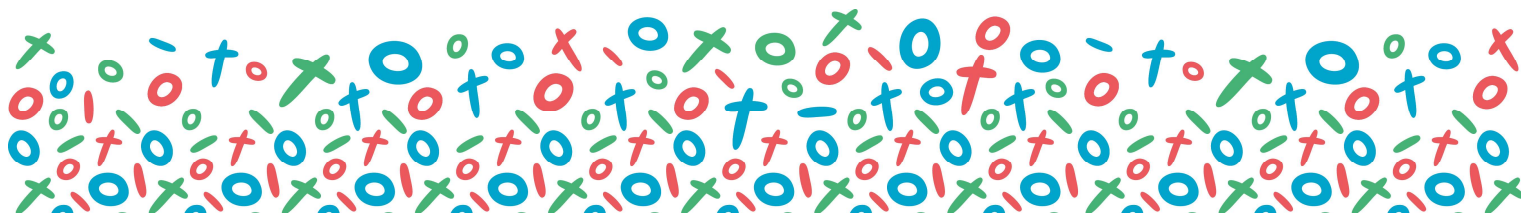
For senteret er det knyttet risiko til forventede gaveinntekter, som fortsatt ligger bak budsjett, men som ligger likt med fjoråret. Vi har ikke tatt ned budsjetterte gaveinntekter i prognosen. Det er også knyttet stor spenning til deltakelse på Trosopplæringskonferansen. Ved tidlig-fristen 13. september var antallet påmeldte 526, som er 134 bak fjoråret. Vi har ikke tatt ned budsjettert antall deltakere (750).

Likviditeten er fortsatt presset. I skrivende stund låner Instituttet 480 Tkr av forlaget og forlaget bruker av kassakreditten.

Tiltak

Vi har gjort en lang rekke tiltak, med underliggende planer/rapporter for søknadsprosesser, kurs, konferanser og fagdager, og aktuelle arrangement vi deltar på for å øke vår synlighet. Vi viser til noen eksempler som er gjort i tillegg til å jobbe for økt synlighet, rekruttere flere medlemskap i bokklubben, og søknader om prosjektmidler:

- Stab: Vi søker å forbedre resultatene ved å leie ut medarbeidere. Per medio september har vi leid ut en 50%, en 100 % og er i samtaler om ytterligere 30-40%. I tillegg har en medarbeider redusert sin stilling med 30 %. Effekt for året vi bli ca. 500 Tkr fordelt på begge selskap. Vi jobber fortsatt med dette.
- Vi har ikke erstattet direktør og administrasjonsleder. Kommunikasjonsrådgiver i fødselspermisjon er erstattet i kun 50 %.
- En rådgiver har 50 % studiepermisjon.
- Giverkampanje gjennom sommeren. Vi har henvendt oss til givere vi allerede har, laget en ny kampanje gjennom Spleis (initiert av styreleder), appellert til mottakere av nyhetsbrev og IKO-nytt, henvendt oss til enkeltpersoner og bedrifter som er kjent for å støtte ideelle virksomheter.
- Startet samtaler med mulige samarbeidspartnere.

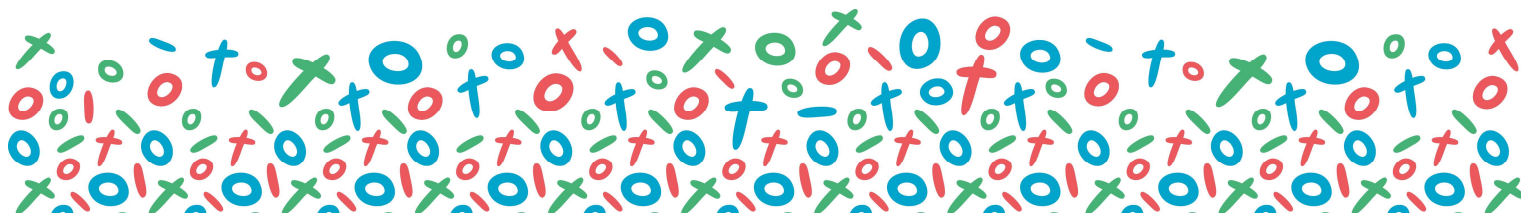
Måten IKO drives på er ikke lønnsom. Vi har flere rådgivere inne på de fleste utgivelsene våre. Hvorfor det? Jo, for å avdekke antisemittisme, rasisme, og krenkende framstillinger i illustrasjoner og tekst, og for å gjøre utgivelsene anvendelige for flest mulig. Slike holdninger er tradert. Ikke av vond vilje eller med dårlige hensikter, men fordi vi alle har blindsoner. I fagfellesskapet på IKO avdekkes slike ting helt konkret, og vi går i dialog med forfattere, illustratører og utenlandske forlag og utenlandske forfattere ved oversettelser. Dette arbeidet synes ikke – fordi utgivelsene blir av en kvalitet kirken kan være bekjent av – ja stolte av. Men det krever den tverrfagligheten IKO har vært unik med – litteratur, pedagogikk og teologi. Og som sluttbruker – menighetene – ikke har råd til å betale for.

Det bør være et overordnet mål for kirken ved Kirkerådet og bispedømmene, og sørge for at rapportene Den norske kirke bestiller og som avdekker områder kirken bør ta tak i, kan materialiseres slik IKO gjør og har gjort – også i framtiden. Da kreves denne innsikten og ekstra økonomiske løft. Det beste er kjøp og distribusjon av materiell og tjenester. Da blir budskapet spredt og gjort tilgjengelig for mange, og vi kan fortsette å utføre dette oppdraget.

Vennlig hilsen

Heidi Jannicke Andersen
Sign
Konst. Dir.
IKO – Kirkelig pedagogisk senter

Kristine Aksøy
Sign
Styreleder

Startside kirken.no / Om kirken / Aktuelt / Kirken bidrar med flere milliarder på kulturfeltet

Kirken bidrar med flere milliarder på kulturfeltet

14.11.2024

En ny rapport forteller at Den norske kirkes arbeid innen kultur og kulturarv bidrar med verdiskaping på 4,3 milliarder kroner. Årlig verdiskapes det 1 milliard kroner fra kulturaktivitetene i kirken.

Den norske kirkes kulturaktivitet verdiskaper 1 milliard kroner. Illustrasjonsfoto fra korøvelse i Ås kirke. Foto: Torstein Kiserud / Den norske kirke.

 Den norske kirkes kulturaktivitet verdiskaper 1 milliard kroner. Illustrasjonsfoto fra korøvelse i Ås kirke. Foto: Torstein Kiserud / Den norske kirke.

– Den norske kirke er en landsdekkende kulturaktør med bygg, kunst, instrumenter, musikere, formidlere og frivillige. Det er spennende å for første gang se hva dette er verdt i kroner og øre for det norske samfunnet.

Det sier Harald Hegstad, leder i Kirkerådet etter at en **fersk rapport om folkekirkens verdiskapning på kulturfeltet** offentliggjort torsdag.

Den norske kirkes samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv er tallfestet til 4,3 milliarder kroner årlig. Hegstad mener rapporten viser hvilken rolle kirken har som kulturaktør:

– Kunst, musikk og kultur er viktige elementer i et lokalsamfunn. De skaper fellesskap, tilhørighet og beveger noe i mennesker. Denne rapporten løfter frem det store arbeidet som skjer i landets menigheter og kirkebygg og får frem kirkens rolle som formidler og kulturaktør i lokalsamfunnet.

Kirken gjør kultur tilgjengelig for flere

Barne- og familieminister Kjersti Toppe (Sp) deltok på lanseringen av rapporten. Hun sa blant annet at rapporten viser at det er en god investering å bruke offentlige penger på Den norske kirke, og at kirken er utrolig viktig for kultur og kulturarv, opplevelser, arbeidsplasser og arkitekter over hele Norge.

– Denne rapporten viser merverdien samfunnet kan få ved å samarbeide bredt med kirker over alt i landet. Den statfester noe som vi egentlig alle vet, at Den norske kirke er et trossamfunn, men den er også mer enn det. Denne merverdien må vi synliggjøre og løfte fram i den offentlige debatten, blant annet når det gjelder finansiering av Den norske kirke og trossamfunn, sa ministeren.

Toppe er også opptatt av at kirken er en arena for kultur som er tilgjengelig for flere.

– Hva er vel en kirke uten kultur og musikk? Mange forbinder kirkebyggene med musikk og noe mer. Når kirken tilbyr kulturaktiviteter som er gratis eller rimelige, kan flere delta. Det er også et politisk mål at kunst og kultur skal være tilgjengelig for alle, avslutter barne- og familieminister Kjersti Toppe.

Trykk her for å åpne rapporten (pdf)

En tiendedel av statens kulturbudsjett

Rambøll Management Consulting har gjennomført en samfunnsøkonomisk analyse av Den norske kirkes bidrag innen kultur og kulturarv. Det er første gang en slik rapport har blitt utarbeidet.

Av den totale verdiskapningen på 4,3 milliarder kroner, utgjør drift av kirkebygg og bygging av kirker 3,3 milliarder og kirkens øvrige kulturvirksomhet rundt 1 milliard hvert år.

– Når vi vet at statsbudsjettet i 2022 satte av totalt 10 milliarder til kulturformål generelt, er det interessant at verdiskapningen av kirkens kulturaktiviteter tilsvarer en tiendedel av dette, påpeker Hegstad.

Rapporten omfatter både musikk, språk, litteratur, samisk kulturliv, bygg, arkitektur, visuell kunst, turisme og kulturfrivillighet.

Jon Martin Sjøvold i Rambøll Management Consulting forklarer at de økonomiske beløpene i rapporten *kan* være høyere:

– Rapporten bruker både kvalitative og kvantitative metoder for å gjøre beregningene. Flere av tallene er usikre og summen på 4,3 milliarder kroner årlig er derfor et konservativt anslag. Vi har heller ikke sett på ringvirkninger, så det er grunn til å tro at det reelle tallet er høyere.

Verdsettingen oppsummeres i rapporten slik:

Kategori	Verdi (i millioner kroner)
Musikk- og kulturarrangementer	627
Litteratur og språk	10
Bygg og arkitektur	3 227
Visuell temporær kunst	2,4
Turisme	37
Kulturfrivillighet	194
Øvrige kulturelle aktiviteter	168
Totalt	4 266

Rapporten har også vurdert samisk kultur og kulturarv. Det er ikke tilstrekkelig datagrunnlag til å vurdere dette økonomisk, og derfor er det gjort en kvalitativ vurdering av dette. På en skala fra 1 til 9, der 9 er det mest positive, blir kirkens arbeid med samisk kultur og kulturarv vurdert til 7.

Fakta om rapporten:

- Utarbeidet av Rambøll Management Consulting på oppdrag fra Kirkerådet, bestilt i mai 2023 og levert i november 2024.
- Rapporten bygger på både kvantitativ og kvalitativ verdsetting. I tillegg inneholder rapporten historier fra seks ulike menigheter for å illustrere tallene.

DEN NORSKE KIRKE

- Tar for seg datagrunnlag fra 2019 og 2022, og beregningene baserer seg på et fiktivt år med utgangspunkt i gjennomsnitt mellom 2019 og 2022.
- Omfatter ikke kirkens gudstjenestelige og diakonale virksomhet, bare kulturvirksomhet i kirken og Den norske kirkes ansvar for kulturarv
- Rapporten måler kun de direkte verdiene, ikke indirekte verdier, effekter over tid og ringvirkninger
- Tallene viser verdier som skapes årlig, og dermed er for eksempel ikke eksisterende kirkebygg, kunst og musikk en del av beregningene.

Harald Hegstad, leder i Kirkerådet og Kjersti Toppe, barne- og familieminister, i Fagerborg kirke der rapporten ble presentert 14. november 2024. (Foto: Kirkerådet)

N Kontakt

 Siv Thompson

Seniorrådgiver, avdeling for kommunikasjon og samfunnskontakt

SIV THOMPSON

482 482 54

[Klikk for å vise e-post](#)

 Turid Sissel Myrholt

Seniorrådgiver, seksjon for gudstjenesteliv og kultur

TURID SISSEL MYRHOLT

48 40 35 98

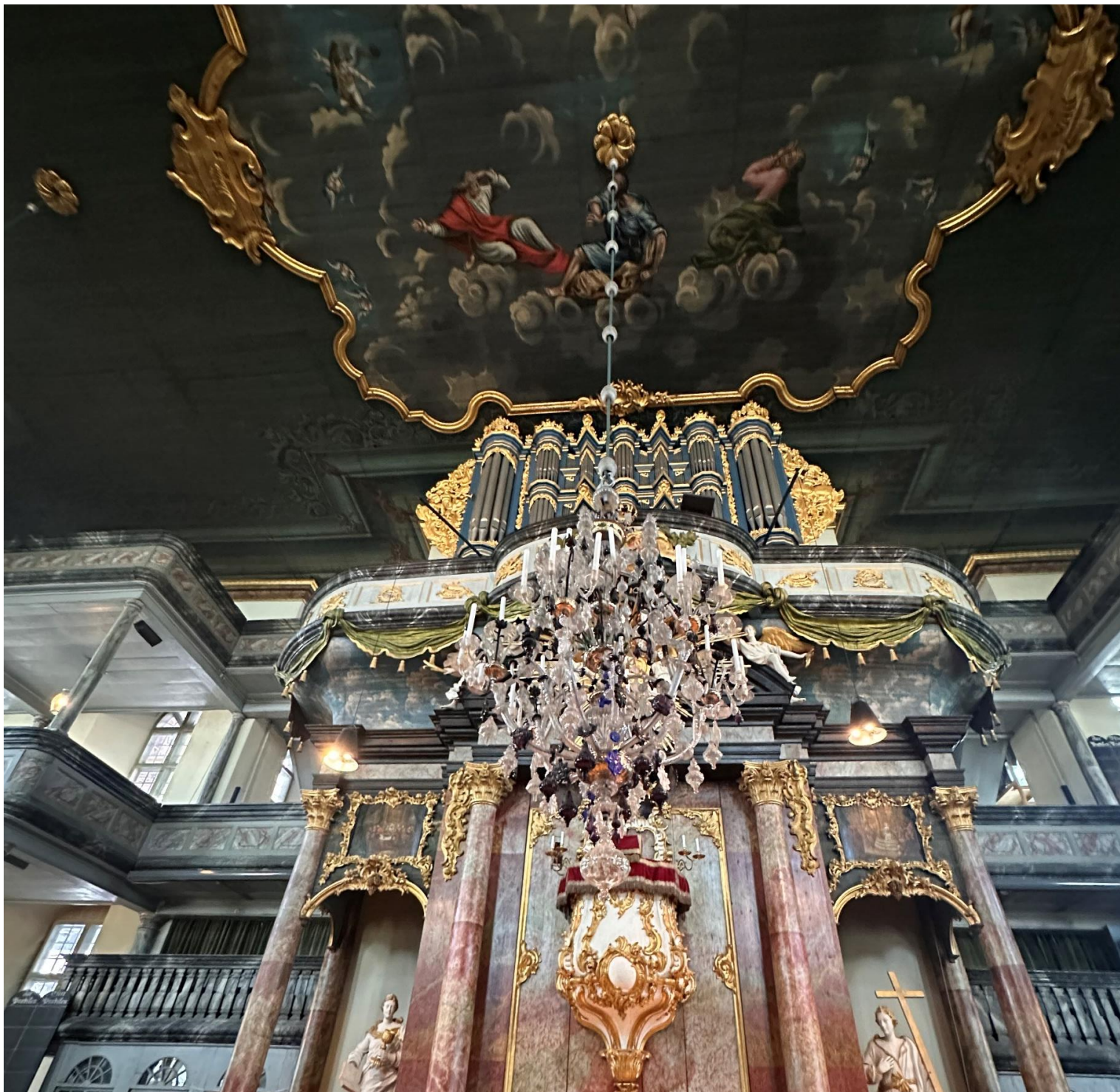
[Klikk for å vise e-post](#)

M Lenker

[Les også artikkel om verdien av kirkens kulturfrivillighet](#)

L Dokumenter

[Den norske kirke – et samfunnsøkonomisk bidrag.pdf](#)

Den norske kirke – et samfunnsøkonomisk bidrag til kultur og kulturarv

En samfunnsøkonomisk analyse

Foto: Marte Næss Thomassen / Rambøll
[Rambøll Management Consulting](#)

2024

Forord

Den norske kirke spiller en sentral rolle i Norges kunst- og kulturliv. Gjennom sine aktiviteter og kirkebygg bidrar kirken til å bevare og utvikle en kulturarv som strekker seg over tusen år.

Som folkekirke er Den norske kirke mer enn et trossamfunn; kirken er en viktig kulturaktør. Hvert år deltar rundt 1,5 millioner mennesker på konserter og kulturarrangementer i kirker over hele landet. Mange av disse arrangementene er gratis eller rimelige, noe som gjør kulturlivet tilgjengelig for et bredt publikum.

Flere av dagens fremste musikere og artister har også tatt sine første steg i vårt mangfoldige kulturarbeid for barn og unge.

Fra nasjonsbyggingen i 1814 til dagens omfattende kulturtilbud, har kirken vært en drivkraft i utviklingen av norsk musikkliv og kulturarv. Kirkens salmeskatt og korbevegelse har lagt grunnlaget for et rikt musikalsk landskap, og i mange lokalsamfunn er kirkemusikeren fortsatt den eneste kulturarbeideren i fast stilling. Kirkens innsats gir arbeidsplasser og muligheter for komponister, kirkemusikere, artister, kunstnere, tekstilkunstnere og håndverkere over hele landet.

Kirkebyggene har en unik plass i norsk arkitektur- og kunsthistorie. Med høy arkitektonisk kvalitet, er de viktige kulturminner som gir rom for et bredt spekter av tro, tradisjon og kulturelle aktiviteter. Fra konserter og kunstutstillinger til teater og filmvisninger, er kirkene levende kulturarenaer som gjør kunst og kultur tilgjengelig for alle.

Kirken forvalter en tusenårig kulturarv, og det er vår oppgave å både bevare og fornye denne arven i møte med fremtidens utfordringer og muligheter. På oppdrag for Den norske kirke har Rambøll Management Consulting utarbeidet en rapport som dokumenterer kirkens samfunnsnyttige bidrag på kulturfeltet. Rapporten viser at kunst og kultur er en kjerneoppgave i Den norske kirke, og at kirkens bidrag er uvurderlig for det norske kulturlivet.

Den norske kirke ser frem til å fortsette sitt viktige arbeid i samarbeid med aktører fra kulturarvsektoren og kulturlivet, til glede og nytte for hele landet.

Ole Edvard Wold-Reitan
direktør i Kirkerådet, Den norske kirke

Foto: Den norske kirke, Kirkerådet

Innhold

Sammendrag	4
1. Kirkens bidrag til kultur og kulturarv.....	12
1.1 Kirken er en bidragsyter og arena for lokal kultur.....	28
1.2 Kirken er en aktiv forvalter av kulturarv.....	30
1.3 Kirken bidrar til nye kunst- og kulturopplevelser.....	32
2. Bakgrunn og metode.....	34
2.1 Den norske kirke	34
2.2 Den norske kirke som kulturarena og kulturaktør.....	36
2.3 Metode	37
2.4 Sammenligningsscenario.....	38
2.5 Samfunnsøkonomiske verdier	39
2.6 Verdsetting av samfunnsøkonomiske verdier	40
2.7 Kultur og kulturarv i samfunnsøkonomien	42
2.8 Datainnsamling	44
3. Kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv	47
3.1 Samlet samfunnsøkonomisk bidrag	47
3.2 Kirken bidrar til et rikere musikk- og kulturtilbud.....	52
3.3 Kirken bidrar til utvikling av litteratur og språk	64
3.4 Kirken bidrar til samisk kultur og kulturarv	69
3.5 Kirken bidrar til å stimulere visuell og temporær kunst	72
3.6 Kirken bidrar til å ivareta og utvikle bygg og arkitektur.....	77
3.7 Kulturfrivilligheten er sterk i Den norske kirke	80
3.8 Samarbeid med lokale samfunnsaktører.....	83
3.9 Turisme og pilegrimsledene.....	85
3.10 Øvrige kulturelle aktiviteter.....	87
3.11 Fordelingsvirkninger av kirkens kulturarbeid	89
4. Andre kulturelle verdier som kirken forvalter	91
4.1 Kirkebygg	91
4.2 Orgler og instrumenter.....	913
5. Oppsummerende vurdering	96
6. Litteraturliste	99

Sammendrag

Den norske kirke er en landsdekkende folkekirke og en sentral kulturarena i det norske samfunnet. Kirkene utgjør noen av de arkitektonisk viktigste byggene i Norge, og fungerer samlet sett som ett av Norges største kunstgallerier. Kirkerommene brukes ofte til konserter og andre kulturarrangement, med i snitt halvannen million publikummere hvert år. Utover kirkens egne arrangementer og bidragsyttere, inviterer kirken utøvende kunstnere, artister og produsenter til å bruke rommene og instrumentene som kirken forvalter. Ikke minst er kirken en viktig aktør i mange lokalsamfunn, som kulturarena, øvingslokale, oppdragsgiver for kunstnere, turistmål og som samarbeidspartner for en rekke kulturelle aktører.

Rambøll har på oppdrag fra Den norske kirke gjennomført en kartlegging og beregning av kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv. Beregningene baserer seg på tilgjengelige data og seks casestudier fordelt på tre bispedømmer.

Den norske kirke bidrar årlig med nesten 4,3 milliarder kroner til kultur og kulturarv

Rambøll har beregnet Den norske kirkes samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv til like under 4,3 milliarder kroner årlig. Verdien er et konservativt estimat, begrenset til direkte og verifiserbare prissatte bidrag. Utover dette vil det også være ikke-prissatte kulturelle bidrag og forvaltning av kulturelle og historiske verdier. Disse verdiene er beskrevet og verdsatt kvalitativt og inngår ikke i de 4,3 milliardene. Til sammenligning var i det i statsbudsjettet for 2022 satt av i underkant av 10 milliarder kroner til kulturformål generelt (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021).

Den norske kirke er en viktig kulturaktør og -arena i Norge, ikke minst i de mindre lokalsamfunnene som utgjør store deler av landet. Flere sentrale aspekter av kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv kan ikke måles i kroner og øre. Rambøll har derfor gjennomført kvalitative casebesøk ved seks av Den norske kirkes menigheter, på ulike steder i Norge.

Domkirkemenighetene er ikke valgt som sokn i casestudiene da de har en særegen synlighet i landets største byer. Casestudiene er med å belyse kirkenes kulturelle og forvaltende rolle, og gir viktig kontekst til deres sosioøkonomiske bidrag til norsk kultur og kulturarv. En oppsummering av casestudiene fremkommer i kapittel 1 i denne rapporten.

Tabellen under oppsummerer de beregnede samfunnsøkonomiske verdiene av Den norske kirkes bidrag på de ulike kulturelle feltene som inngår i kartleggingen. Under tabellen følger en mer utfyllende oppsummering av beregningene, fordelt på tema.

Tabell 0.1 Oversikt over beregnede samfunnsøkonomiske bidrag på ulike områder

Kategori	Verdi (i MNOK)
Musikk- og kulturarrangementer	627
Litteratur og språk	10
Samisk kultur og kulturarv	Middels positiv
Bygg og arkitektur	3 227
Visuell temporær kunst	2,4
Turisme	37
Kulturfrivillighet	194
Øvrige kulturelle aktiviteter	168
Totalt	4 266

Musikk- og kulturarrangementer

Vi har beregnet den samlede verdien av Den norske kirkes musikk- og kulturaktiviteter til 627 millioner kroner årlig. Kirken arrangerer et bredt spekter av konserter hvert år, enten i regi av menighetene selv eller av eksterne aktører som benytter kirkens lokaler. Kirken arrangerer også en rekke andre kulturelle arrangementer, som for eksempel teater, opera, kor og babysang. Ifølge tall fra SSB, ble det i 2022 arrangert til sammen over 12 400 konserter og andre kulturelle arrangementer i kirken (SSB, 2023a).

Den direkte samfunnsøkonomiske verdien av kirkens konserter og kulturarrangementer er beregnet til 198 millioner kroner årlig, hvorav kirkens egne arrangementer står for 64 millioner kroner og eksterne arrangementer i kirkens lokaler står for 134 millioner kroner. Dette baserer seg på en beregning av antall konserter, publikummere og gjennomsnittlig, forventet billettpris.

Det var til sammen omkring 1,3 millioner publikummere i 2022. Dette er en nedgang fra årene før koronapandemien, 2017-2019, hvor antallet publikummere lå mellom 1,7 og 1,8 millioner. På samme måte som for mange andre kulturaktører, var smittevernstiltakene i 2020 og 2021 en utfordring for kirkens publikumsaktiviteter. Publikumstillene var lave i løpet av de årene vi har målt, og har altså ikke kommet tilbake til den tidligere normalen i 2022.

I tillegg til ovennevnte musikk- og kulturarrangementer, organiserer kirken koraktiviteter for barn og voksne og arrangerer baby- og småbarnsang. I 2022 deltok 15 593 barn og 12 764 voksne i ulike korgupper i Den norske kirke. Den direkte samfunnsøkonomiske verdien av Den norske kirkes kor- og babysangaktiviteter er estimert til 55 millioner kroner årlig.

Gjennom musikk og kulturarrangementene i Den norske kirke, sysselsetter kirken mange musikere. Rambøll har estimert verdien av dette til 374,3 millioner kroner årlig. Beregningene er basert på antall årsverk knyttet til musikk og kulturarrangementer i kirken og gjennomsnittlig lønn innhentet fra SSB.

Litteratur og språk

Vi har beregnet den samlede samfunnsøkonomiske verdien av Den norske kirkes bidrag til norsk litteratur til 10 millioner kroner årlig. Beregningen er basert på vederlagsinntekter fra forlag og Kopinor. Fordi kirken både konsumerer og produserer litteratur, er trolig den totale verdien på bidraget høyere.

Kirken bidrar også med å ivareta språklig mangfold og kulturarv, gjennom bruk av nynorsk, samisk og kvensk i tekstproduksjon, liturgi, gudstjenester og andre kirkelige og/eller kulturelle aktiviteter. Dette er bidrag som vi ikke har prissatt, men som er vurdert å ha en ikke-prissatt verdi, tilsvarende middels positiv, basert på informasjon fra casestudiene. Døvekirken tilbyr kirkelige handlinger, trosopplæring og menighetsliv på tegnspråk og punktskrift for blinde og svaksynte. Tegnspråkpoesi og andre estetiske uttrykk tilgjengelig for blinde og svaksynte er en del av Døvekirkens kunstneriske og kulturelle tilbud. Dette illustrerer mangfoldet av språklige uttrykk og kunstformer som er tilgjengelig i kirken.

Samisk kultur og kulturarv

Den norske kirke har et mål om å bevare, synliggjøre og fremme samisk kultur og kulturarv (Den norske kirke, 2020a). Kirken har nylig igangsatt flere initiativer for å fremme samisk kultur. Kirken har også utarbeidet en målrettet kulturarvstrategi som tar sikte på å synliggjøre det nasjonale, regionale og lokale aspektet ved kulturelle uttrykksformer (Den norske kirke, 2020b). Denne strategien er et viktig skritt i å styrke samisk kirkelig kulturarv, og et viktig bidrag i det pågående forsoningsarbeidet.

Kirkens bidrag til samisk kultur og kulturarv treffer flere områder som inngår i vår analyse og verdsetting, som verdisettingen av konserter og tekstilkunst. Det ytterligere arbeidet om å fremme

og synliggjøre samisk kultur og kulturarv har vi valgt å ikke prissette fordi det ikke finnes nok data til å estimere effekten eller verdien av tiltakene. Vi har vurdert bidragene kvalitativt basert på intervjuer og dokumentstudier i forbindelse med casestudiene. På bakgrunn av disse, vurderer vi at kirkens bidrag til samisk språk og kultur har middels positiv påvirkning på samfunnet som helhet.

Bygg og arkitektur

Vi har beregnet den samlede samfunnsøkonomiske verdien av Den norske kirkes bidrag til bygg og arkitektur til 3 227 millioner kroner årlig. Dette omfatter verdier skapt gjennom bygging av nye kirker, drift av eksisterende bygg og sysselsetting av byggeteknisk personell.

I perioden 2019-2022 bygget Den norske kirke seks nye kirker, tilsvarende 1,5 kirke per år. Ved å beregne gjennomsnittskostnaden av bygging av disse kirkene, har vi estimert verdien av dette til 78 millioner kroner i året. I tillegg til verdien som har blitt skapt direkte gjennom byggingen, er det en ytterligere verdi i kirkenes monumentale og stedsdefinerende kvaliteter. Flere av de nye kirkene har mottatt både nasjonale og internasjonale priser for arkitektur og byggeteknisk konstruksjon. Vi har ikke inkludert kirkenes verdiskapning utover konstruksjonen i selve beregningene.

Drift utgjør den største økonomiske andelen av kirkens bidrag til bygg og arkitektur. Basert på tall fra SSB var summen av innrapporterte driftsutgifter fra fellesrådene 2 879 millioner kroner i snitt for 2019 og 2022 (Statistisk Sentralbyrå, 2024). Dette er netto driftsutgifter som er rapportert på post 390 hos SSB for årene 2019 og 2022, minus lønnskostnader. Driftsutgiftene inkluderer inntekter og utgifter knyttet til presteboliger, kommunens overføringer til kirken og kommunes utgifter knyttet til tjenesteytingsavtaler. Merverdiavgift og lønnsutgifter er trukket fra dette beløpet. Utgifter til gravplasser er heller ikke en del av beløpet. Fordi det ikke finnes et detaljert tallgrunnlag om hva midlene brukes til, har vi ikke et grunnlag for å si hvor mye av den totale summen som går til vedlikehold av kulturarv og vanlig drift.

Hvert år sysselsetter kirken flere eksterne håndverkere til vedlikehold av eksteriør og inventar i kirkene. Basert på antall sysselsatte og lønnskostnader har vi beregnet verdien av sysselsettingen til 270 millioner kroner årlig.

Fast og temporær kunst

Den samlede samfunnsøkonomiske verdien av Den norske kirkes bidrag til visuell kunst har vi beregnet til 2,4 millioner kroner årlig. Visuell kunst har en lang og betydningsfull historie i kirken. I

kraft av kirkens interiør, utsmykking, materiale og kunst i ulike former og funksjoner, blir kirkene ofte omtalt som noen de viktigste kunstgalleriene i Norge. I beregningen av kirkens bidrag til visuell kunst, er ikke eksisterende verk tatt med. Kunstverkene som allerede er i kirkene er ikke en verdi som skapes årlig, og denne verdsettelsen er derfor tatt med i kapittel 3 *Andre kulturelle verdier som kirken forvalter*. Dette gjelder eksempelvis glasskunst og historiske inventarobjekter som kan ha kulturhistorisk verdi. Våre beregninger omfatter verdien skapt fra å arrangere temporære kunstutstillinger og kjøp av ny tekstilkunst.

Turisme

Den samlede samfunnsøkonomiske verdien av Den norske kirkes bidrag til turisme har vi beregnet til 37 millioner kroner årlig. Flere av byggene som kirken forvalter er attraktive turistmål, både for religiøse og ikke-religiøse turister. Det mest direkte bidraget kirken har til turisme, utover kirkene i seg selv, kommer gjennom pilegrimsledene. Det er tall fra pilegrimsleden som danner grunnlaget for beregningene. Vi har valgt å kun inkludere pilegrimsledene som beregning for turisme, ettersom dette er den eneste formen for turisme til kirkene det er mulig å verdsette isolert. Det er utvilsomt flere enn de som går pilegrimsledene som velger å dra til et sted på grunn av en kirke, men det finnes ikke tall som gir en god oversikt over omfanget av denne typen turisme. Kirkens totale bidrag til turisme vil derfor være høyere enn beregningene som beskrives her.

Kulturfrivillighet

Kirken engasjerer til enhver tid et betydelig antall frivillige. Samlet sett opplyser kirken at det er mellom 75 000 og 100 000 frivillige i kirken, hvorav mellom 12 000 og 17 000 er engasjerte innen kirkens kulturarrangementer og konserter. Basert på forventet timebruk og timelønn, tilsvarer dette 324 årsverk innen kulturfrivillighet. Vi har beregnet den samlede samfunnsøkonomiske verdien av Den norske kirkes bidrag til kulturfrivillighet til 194 millioner kroner årlig. Dette tallet baserer seg kun på de frivillige som bidrar til kirkens kulturelle aktiviteter. På grunn av store variasjoner i tidsbruk og oppgaver blant de kulturfrivillige, er beregningene av verdien av frivillighet heftet med usikkerhet. Estimater er imidlertid basert på andre frivillighetsberegninger fra kultursektoren, noe som gjør at antakelsene som er tatt knyttet til timebruk og lønnsnivå i stor grad samsvarer med tidligere forskning.

Øvrige kulturelle aktiviteter

Øvrige kulturelle aktiviteter omfatter i denne sammenheng kulturelle rådgivere ansatt i kirken, samarbeid med lokale samfunnsaktører, domkirkemidlene og representasjonsmidler til Nidaros

og Oslo domkirke. Vi har beregnet den samlede samfunnsøkonomiske verdien av Den norske kirkes bidrag til øvrige kulturelle aktiviteter til 468,3 millioner kroner årlig.

Om å verdsette kultur og kulturarv

Den samfunnsøkonomiske verdsettingen av kultur skiller seg fra andre typer verdsettinger. Dette fordi kultur (som et gode) ikke er begrenset til verdiene av verkene i seg selv, men inkluderer også verdien av å oppleve dem. Videre vil verdien mennesker får av å oppleve kunst og kultur variere ut fra en rekke faktorer. Dette kan for eksempel være sosioøkonomisk og kulturell bakgrunn, bosted, eller rene personlige preferanser, som hvilken type musikk man foretrekker.

Flere samfunnsøkonomiske studier av kultur har først og fremst satt søkelys på det som kan kalles «høykultur». Denne typen kultur kan mange ganger operere i markedet uten noen form for støtte fra offentlige myndigheter eller andre aktører, som økonomisk støtte. Likevel er det uklart hvem som definerer hva som er «høykultur» og hvorvidt verdsettelsen av dette er overførbart til andre former for kulturuttrykk (Snowball, 2007).

Kirkens kulturelle bidrag til samfunnet omfatter både det som vil falle inn under kategorien «høykultur», men også andre former for kultur, som kan være like viktig for mottakeren som «høykultur». Bidraget til kirken omfatter mange ulike kunstuttrykk og har et betydelig kulturhistorisk perspektiv. Gitt den store bredden, antall involverte mennesker og mottakere, fremstår kirkens samfunnsøkonomiske kulturbidrag som betydelig.

Det er likevel viktig å kunne verdsette hvert enkelt bidrag, både ut fra kostnaden som legges inn i å produsere det, men også verdien som mottakeren får av det. For å gi en bredere forståelse for kirkens kulturbidrag har vi derfor tatt med ulike kvalitative eksempler.

Det finnes mange kulturelle verdier som ikke kan kvantifiseres på grunn av deres immaterielle karakter. Dette innebærer at de kvantifiserte verdiene i denne rapporten kun representerer en liten del av de reelle kulturelle verdiene som skapes og opprettholdes av Den norske kirke. Verdsetting av immaterielle verdier krever flere forenklete antakelser. Denne analysen baserer seg på estimater utledet fra både sikre og usikre datagrunnlag, samt funn fra kvalitativt datamateriale. Dette fører til at noen av beregningene er beheftet med ulik grad av usikkerhet. Dette diskuterer vi kontinuerlig i rapporten. Verdier som går utenfor våre kvantitative beregninger, kommer frem ved kvalitative verdsettinger, samt dypdykk i det kvalitative materialet fra casebesøk.

Leserveiledning

I denne rapporten beskriver og vurderer vi det samfunnsøkonomiske bidraget som Den norske kirkes kulturelle aktiviteter gir det norske samfunnet som helhet. For å belyse dette er rapporten konstruert av både kvantitativ og kvalitativ verdsetting, i tillegg til kvalitative dypdykk for å eksemplifisere de verdsatte funnene. Rapporten inkluderer også de økonomiske verdiene av kirkebyggene som er utenfor det årlige samfunnsøkonomiske bidraget. På denne måten gir rapporten et helhetlig bilde av de samlede kulturverdiene kirken både gir og forvalter for samfunnet. Rapporten er bygget opp på følgende måte:

I **Kapittel 1** presenterer vi og redegjør for kvalitative funn fra casebesøk i seks menigheter og oppsummerer overordnet om kirkens bidrag til kultur og kulturarv med et kvalitativt utgangspunkt.

I **Kapittel 2** redegjør vi for den metodiske tilnærmingen for vår analyse.

I **Kapittel 3** beskriver og verdsetter kirkens kulturelle bidrag for innenfor følgende områder:

- Musikk
- Litteratur og språk
- Samisk kunst og kulturliv
- Bygg og arkitektur
- Visuell kunst
- Turisme
- Kulturfrivillighet
- Øvrige kulturelle aktiviteter

I **Kapittel 4** beskriver vi andre kulturelle verdier kirken forvalter. Dette er verdier som ikke skapes årlig, men som kirken likevel forvalter. I dette kapitlet retter vi fokus mot kirkebyggene og orgler.

I **kapittel 5** gir vi en samlet og oppsummerende vurdering av kirkens kulturelle samfunnsøkonomiske bidrag.

Dette er første gang det har blitt gjort en samfunnsøkonomisk verdsetting av Den norske kirkes kulturbidrag, og det finnes derfor ikke noe direkte sammenligningsgrunnlag. Det har imidlertid blitt gjennomført lignende analyser i Sverige og Storbritannia. Analysen i Sverige ble gjennomført av Rambøll for Svenske kyrkan, og omfatter en del av de samme momentene som vår analyse (Rambøll, 2019). Analysen i Storbritannia omfatter derimot både kulturelle og sosiale bidrag

(National Churches Trust, 2020). Vi har bygget på rammeverkene som har blitt brukt i Sverige og Storbritannia, men med et større fokus på kulturarv. Det er ulik tilgang på data og ulike forhold omkring kulturarv og økonomisk støtte på tvers av landene, noe som gjør det utfordrende å sammenligne direkte. Denne rapporten må derfor leses i lys av norske forhold.

Rapporten baserer seg på datagrunnlag fra 2019 og 2022. Koronapandemien hadde store innvirkninger på kultursektoren i 2020 og 2021 og er ikke i seg selv representative år for kirkens ordinære drift. Beregningene baserer seg derfor på et *konstruert år* med utgangspunkt i gjennomsnitt mellom 2019 og 2022. I rapporten benytter vi tilgjengelige data til å belyse utviklingen av kulturaktiviteten gjennom koronapandemien flere steder.

1. Kirkens bidrag til kultur og kulturarv

Som en del av den samfunnsøkonomiske analysen har Rambøll gjennomført casebesøk i seks kirker/menigheter, fordelt på bispedømmene Tunsberg, Møre og Sør-Hålogaland. Formålet med casebesøkene var å få et dypere innblikk i kirkelige kulturaktiviteter, som underbygger den samfunnsøkonomiske analysen. Domkirkemenighetene har ikke blitt valgt som case fordi de skiller seg ut ved at de har mer midler og annerledes aktivitet.

Figur 1.1 Oversikt over casebesøk. Kartet er hentet fra Kartverket

Kirkene og menighetene vi har besøkt varierer når det gjelder geografi, demografi og kulturuttrykk. I Tunsberg har vi besøkt Ål og Kongsberg, som begge har viktige kulturhistoriske kirkebygg og et nært samarbeid med lokalbefolkningen, spesielt knyttet til musikkmiljøet. I Møre bispedømme besøkte vi Borgund og Kristiansund. Menighetene der har viktige roller i lokalsamfunnet og en tydelig bevissthet knyttet til kirken som «annerledesrom». I Sør-Hålogaland besøkte Rambøll Hamarøy og Borge. Kirkene der er i likhet med de ovennevnte viktige for lokalmiljøet. Begge menighetene er også preget av samisk kultur, spesielt i Hamarøy, hvor mye av den kirkelige virksomheten skjer på samisk og i tråd med samiske tradisjoner.

Først i kapitlet presenterer vi hvordan disse seks menighetene representerer ulike måter Den norske kirke bidrar til kultur og kulturarv på. Sist i kapitlet oppsummerer vi noen gjennomgående trekk og momenter på tvers av casene. Figuren på neste side gir en oversikt over aktivitetsnivået i casene for noen kulturaktiviteter.

Sør-Hålogaland

Hamarøy kommune

Kroner brukt på kultur pr. innbygger

2022: NOK 4 839

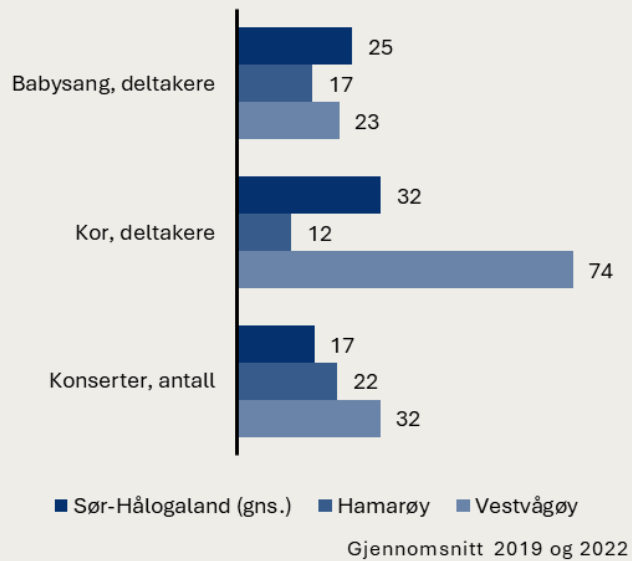
2019: NOK 4 363

Vestvågøy kommune

Kroner brukt på kultur pr. innbygger

2022: NOK 2 727

2019: NOK 2 772

Møre

Ålesund kommune

Kroner brukt på kultur pr. innbygger

2022: NOK 1 868

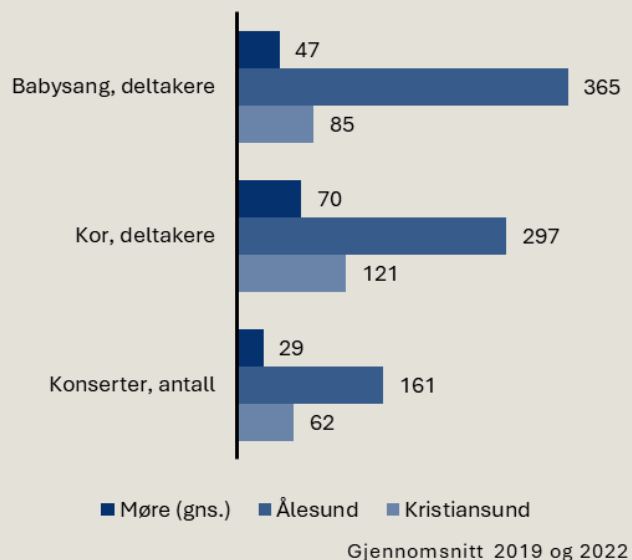
2019: NOK 1 713

Kristiansund kommune

Kroner brukt på kultur pr. innbygger

2022: NOK 3 647

2019: NOK 2 499

Tunsberg

Ål kommune

Kroner brukt på kultur pr. innbygger

2022: NOK 4 386

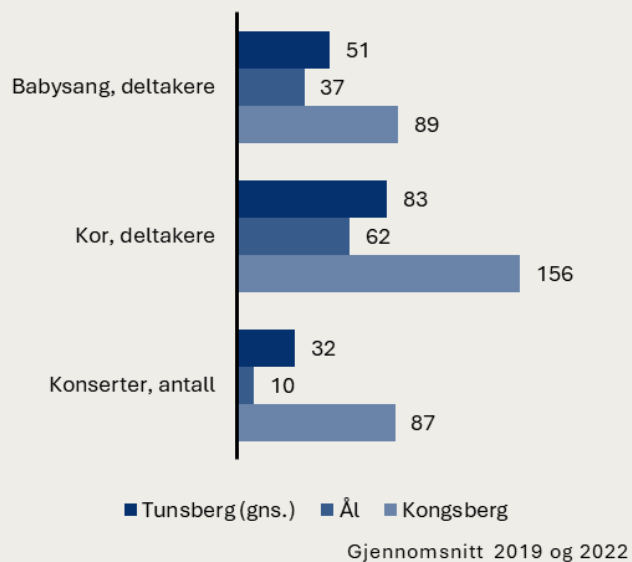
2019: NOK 4 141

Kongsberg kommune

Kroner brukt på kultur pr. innbygger

2022: NOK 3 718

2019: NOK 2 951

Ål kyrkje

Ål kyrkje er et viktig kulturlokale og kirken har et etablert samarbeid med lokale aktører. Ål kommune fikk i 2021 prisen for «årets kulturkommune». Dette er mye knyttet til det lokale folkemusikkmiljøet. Ål kyrkje og kyrkjelyd har vært en viktig bidragsyter for å utvikle og utvide dette miljøet.

Informanter: Audun Flaen (organist), Kjellfred Dekko (kirkeverge), Trond Augunset (ny kirkeverge)

Dato: 9. juni 2023

Kommune: Ål, med 4.909 innbyggere per tredje kvartal 2023 (kommunefakta, SSB)

Foto: Interiør Ål kyrkje, Rambøll/Marte Næss Thomassen.

Kirkebygget: Bygget i 1880 og bygget om i 1950, ledet av arkitektene Lippe og Konow-Lund. Da ble kirken utvidet og deler fra den gamle kirken bevart. I dag er det 300 sitteplasser i kirken. Over midtre del av koret er det montert en kopi av det middelalderske tønnekvilvet fra den gamle stavkirka på Torpo, som nå er på kulturhistorisk museum. Kirken har vernestatus. I tillegg er altertavla laget på tidlig 1700-tallet.

I Ål blir uerstattelig kulturarv ivaretatt og videreført

Ål kyrkje og kyrkjelyd jobber med både materiell og immateriell kulturarv. Dette foregår blant annet gjennom folkemusikk og ivaretagelsen av de historiske kirkebyggene og elementer fra stavkirken i kommunen.

I 1976 startet festivalen Folkemusikkdagene i Ål, som det første store forumet utover kappleiker for å vise frem folkemusikk i Norge. Fra 1979 deltok kirken ved å avholde konserter i sine lokaler, der kulturskatter som ikke kom frem på kappleiker kunne få en arena. Tidlig på 2000-tallet begynte kirken å samarbeide med det lokale folkemusikkmiljøet i Ål. Dette har bidratt til at Ål har blitt et senter for folkemusikk i Hallingdal. Kirken brukes i dag aktivt som arena for fremføring av folkemusikk - både gjennom fremføringer av eksterne aktører, inkludering av skoleelever og folkemusikk spilt på orgel av kirkemusikere.

Ål kyrke og kyrkjelyd gjennomfører en månedlig folkemusikk gudstjeneste. Her hyres det inn musikere som deltar i gudstjenesten. Kantor og musiker lager en ramme rundt liturgien med sine kunstneriske uttrykk. Under folkemusikkfestivalen har det etablert seg en praksis med fast konsert og messe i kirken. Det tas betalte billetter for konserten, mens messen er gratis.

Musikerne opplever folkemusikk-messen som noe helt annet enn en konsert, og folkemusikkinitiativet har ført til en videreutvikling av samspillet mellom

kirkemusikk og folkemusikk. Svært mange folketoner er ivaretatt og i aktiv bruk gjennom salmeskatten i Den norske kirke. Det fornyede samarbeidet mellom kirken og folkemusikkmiljøet har ført til en *crossover*, hvor miljøene henter energi og inspirasjon fra hverandre. Det har i tillegg utviklet seg en bredde i uttrykk der også dans, eksempelvis hallingdans, har fått plass i gudstjenesten «som svar på liturgien». Konseptet har utover sin rolle i det norske folkemusikkmiljøet blitt til en eksportvare, til blant annet Tyskland og i Kina.

Kulturlivet er viktig for Ål og Hallingdal, og folkemusikken er for mange en årsak til at de velger å bosette seg i Ål.

Menigheten har også bidratt til den lokale kaféen og landhandleren, TID, som startet som et språkpraksis- og arbeidstreningsprosjekt. Diakonen i Ål var prosjektansvarlig, og kirken eier. Prosjektet ble populært og slo seg etter hvert sammen med den lokale landhandleren, og har i ettertid gått inn i samarbeid med andre lokale aktører, bl.a. NAV og Ål kulturhus. Kaféen har også en scene med godt teknisk utstyr og tilgjengelige instrumenter. Kaféen har blitt et viktig sted for konserter, fremføring av dikt og

fortellinger, med mer. Kirkens og menighetens bidrag til kaféen har fått effekter til stor nytte for lokalsamfunnet, både gjennom en økning av kulturelle opplevelser,

og en arena hvor lokale aktører kan utfolde seg.

Kongsberg kirke

Kongsberg kirke og menigheten bidrar til en oppfriskning av gamle kulturelle verdier gjennom samarbeid med lokale aktører. I kirken finner vi Nordens største barokkinstrument, Glogerorgelet, som trekker til seg internasjonale artister.

Informanter: Margit Åsamoen (daglig leder Glogerfestspillene og -akademiet), Jorunn Lyng Haugseth (rådgiver, tidl. kirkeverge), Matthias Anger (kantor), Ingvild Støa Skrede (daglig leder i Kongsberg og Jondalen sokn)

Dato: 28. juni 2023

Kommune: Kongsberg, med 28.905 innbyggere per tredje kvartal 2023 (kommunefakta, SSB)

Foto: Glogerorgelet i Kongsberg kirke, Rambøll/Marte Næss Thomassen

Kirkebygget: Kirken er tegnet av Joachim Andreas von Stukenbrock og ble bygget i 1761. Kongsberg er en breddekirke, eller en langkirke på tvers, med koret integrert i kirkeskipet. Interiøret er rikt utsmykket i rokokkoens myke former og lyse farger, med skulpturer, malerier, gulldekor, draperier og marmoreringer. Kirken har god akustikk og rommer et stort publikum, og brukes ofte til konserter. Kongsberg kirke bidrar også med oppdrag til lokale kunstnere, blant annet gjennom produksjon av glasskunst, som kopi av pynten på lysekronene i kirken.

I Kongsberg er kirken hele samfunnets kulturlokale

Kirken i Kongsberg rommer en rik kulturhistorie. Menigheten er svært en aktiv og viktig bidragsyter i lokalmiljøet, gjennom festivaler, orgelopplæring og samarbeid med lokale kunstaktører.

Kongsberg kirke er den største barokk-kirken i Norge, med et rikt rokokko-interiør. Interiøret regnes som et av de viktigste rokokkoverk i Norge (Lexow, Bugge, & Stang, 1949).

I kirken finner vi Glogerorgelet som er det største barokkorgelet i Norden. Orgelet ble restaurert på starten av 2000-tallet etter en langvarig dugnadsinnsats fra lokalbefolkningen for å sikre finansiering.

Menigheten har tatt initiativ for å restaurere lysekronene i kirken. Den største lysekronen er tre meter høy, og til sammen er de noe av den rikeste utformede glasskunsten som finnes i Norden. Menigheten har i senere år laget kopier av anhengene på lysekronen, i samarbeid med Nøstetangen glassblåser, for å selge det til lokalbefolkningen og andre. På denne måten skaper menigheten oppdrag til lokale kunstnere.

Figur 1.1 Glasspynt inspirert av lysekronene i Kongsberg kirke i 2019. (Foto: Ingvild Støa Skrede)

Kirken bidrar i flere av Kongsbergs årlige festivaler. To av dem er Glogerfestspillene og Kongsberg Jazzfestival. Glogerfestspillene arrangeres av menigheten og ble til for å feire restaureringen av Glogerorgelet. Under Kongsberg Jazzfestival benyttes også kirken som arena for fremføringer og til jazzmesse.

Kirken og menigheten er en aktiv kulturformidler og har et godt samarbeid med skolene og kulturskolen. Skolene har et årlig besøk i kirken gjennom arrangementet Vintersangfesten som er en påskekoncert. I kirken finner vi også Kongsberg Kirkeakademi som arrangerer ulike kultur- og temakvelder gjennom året.

Menigheten har også et samarbeid knyttet til musikkopplæring med kommunen.

Kommunen har en lang venteliste med hele 400 elever. Kantoren i Kongsberg bidrar med opplæring i orgel, og det finnes eksempler på at de tidligere elevene har blitt profesjonelle musikere.

Figur 1.2 Sølvmospunnet – sang- og teaterforestilling i kirken i advent (Foto: Vidar Skaar Borgersen)

Kirkelandet kirke

Menigheten i Kristiansund ser det som sitt samfunnsopdrag å være tilgjengelig for hele befolkningen, og har et mangfold av kulturtilbud til ulike publikumsgrupper og samarbeidsparter.

Informanter: Sindre Stabell Kulø (prost), Kjersti Harstad (kirkeverge), Paul-André Grande (kantor)

Dato: 22. september 2023

Kommune: Kristiansund med 24.332 innbyggere per tredje kvartal 2023 (kommunefakta, SSB)

Foto: Øving på flygel 2023, Rambøll / Ulrike Zamudio-Tveterås

Kirkebygget: Ett av de første byggene til arkitekt Odd Østbye, i 1964. I kirken er det en 30 meter høy korvegg, utført av kunstneren Gunnar S. Gundersen.

Menigheten i Kristiansund har flere engasjerte medlemmer. Sammen har de mål om å skape positive samfunnsvirkninger på ulike måter. På grunn av dette samarbeider de i stor grad med kommunen om flere kulturarrangementer.

Synergivirkningene av kultur blir synliggjort i Kristiansund

Menigheten i Kristiansund viser et stort engasjement for sine kulturaktiviteter og ønsker å bidra positivt til enkeltmenneskene i kommunen. Dette kommer tydelig frem både i samtaler med de ansatte, men også i bredden av kulturtilbudene kirken bidrar med.

Menigheten er fremoverlent og en viktig kraft til å stimulere kultur og sosial bærekraft i kommunen. Kirken bidrar inn i flere større arrangementer i kommunen, både som arena, som samarbeidspartner og som arrangør. Menigheten uttrykker et tydelig mål om at kirkebygget skal være i bruk og at kirken er til for lokalsamfunnet hvor alle er velkomne.

Figur 1.3 Musikere i sving under en konsert i 2020. (Foto: Odd Inge Teige/tk.no)

Gjennom sitt arbeid har kirken etablert et tett samarbeid med en rekke aktører både lokalt og nasjonalt. Blant annet var det kirken som tok initiativ til å starte med Festspillene i

Kristiansund. Senere har de gått over til å være en deleier av konseptet.

Kirken har også etablert samarbeid med den lokale opera og ballett, kalt Festiviteten, hvor det både har blitt avholdt konserter i kirken og liturgiske danseforestillinger i kirken under pandemien. Det er også etablert et samarbeid med Den Norske Opera & Ballett, som årlig sender aktører for å gjennomføre forestillinger i Kristiansund.

En god del av kirkens arrangementer påvirker også det diakonale arbeidet i kommunen, eksempelvis gjennom konserter som «salig leven», kirkekonsert på verdens overdosedag i samarbeid med helselinja på VGS, og musikkhistorisk arrangement i samarbeid med senioruniversitetet. Salig leven er et konsept kirken startet, hvor mennesker i marginaliserte grupper får mulighet til å avholde en konsert i kirken selv

«Kirka skal ikke være et museum»

- Prosten i Kristiansund.

Borgund Kirke

Borgund kirke og menighet har en rik historie og bidrar til videreformidling av den lokale kulturarven. Menigheten er en viktig bidragsyter i lokalsamfunnet ved å blant annet fremme kulturhistorien, bidra til politiske temakvelder, og kunst- og kulturoplæring for unge.

Informanter: Kari Watne (sokneprest), Kjetil Kvangarsnes (kantord), Hans Roar Aas (assisterende kirkeverge), Marit Kaldhol (forfatter, lyriker)

Dato: 21. september 2023

Kommune: Ålesund, med 67.653 innbyggere per tredje kvartal 2023 (kommunefakta, SSB)

Foto: Borgund kyrkje fra baksiden 2023, Rambøll/Ulrike Zamudio-Tveterås

Kirkebygget: Borgund kirke ble oppført på 1200-tallet med et avlangt skip og et smalere firkantet kor, og senere utvidet på 16- og 1800-tallet. I 1904 brant kirken ned. Kirken som står der i dag er en gjenreisning med de gamle murene. Kirken ligger på det historiske Borgundkaupangen i Ålesund. Her er det gjort arkeologiske funn tilbake til 1000-tallet. I dag finnes det et museum her. Menigheten bidrar i stor grad med formidling av kulturhistorie, i tillegg til å være tilgjengelig for lokalbefolkningen.

I Borgund utvikles både materiell og immateriell kunst

I Borgund er det en lang tradisjon for å gi oppdrag til kunstnere i Norge til å bidra i utformingen av både kirkerommet, liturgiske klær, og musikalske og lyriske innslag.

Da det skulle bygges ny kirke i Borgund på starten av 1900-tallet, fikk arkitektene Christian Fürst og Hans Aieghardt Backer oppdraget. Fürst ville gjenskape interiøret fra kirken som var brent. Av dette fulgte utvikling og utarbeidelse av et detaljrikt interiør i eik med et stort antall motiver og figurer. Flere ulike kunstnere utførte selve treskjærerjobben på vegger og benker i kirken. Altertavlen, prekestol og døpefont er også utformet av kunstnere. I nyere tid er også lesepult og kirkebøsse utformet av en billedskjærer.

Figur 1.4 Prekestol i Borgund kirke (foto: Rambøll/Ulrike Zamudio-Tveterås)

Menigheten i Borgund har fortsatt med tradisjonen med å engasjere kunstnere. I nyere tid har kirken blant annet engasjert kunstnere til å veve stolaer og andre liturgiske klær.

Borgund kirke er en aktiv bidragsyter i det lokale musikkmiljøet. Menigheten har et bevisst forhold til hvordan man utvikler musikk og musikere ved å kombinere profesjonelle og ikke-profesjonelle utøvere i ulike oppsetninger.

I tillegg til å engasjere eksterne til kunstutvikling, har også Borgund kirke ansatt forfatter Marit O. Kaldhol. Kaldhol har hatt internasjonalt gjennomslag med sitt forfatterskap og produserer salmer og lyrikk for kirken.

Figur 1.5 Stola (foto: Rambøll/Ulrike Zamudio-Tveterås)

Menigheten har påtatt seg en rolle som møteplass for samfunnsengasjement og arrangerer temakvelder med dagsaktuelle temaer. Temakveldene belyser hvordan kultur fletter seg sammen med samfunnets endringer.

Borgund er en del av Kystpilegrimsteia. Borgundkaupangen var en historisk viktig handelsplass, og det antas at stedet var et religiøst og kulturelt sentrum på grunn av den sentrale plasseringen på Sunnmøre. Kirken besøkes i dag av ulike typer pilegrimer, og menigheten har en rekke formidlingsopplegg. Et eksempel er opparbeidede stier rundt

kirken i samarbeid med Middelaldermuseet. Et annet eksempel er organiserte pilegrimsturer med ungdommer. Samarbeid med Sunnmøre museum, som Middelaldermuseet er en del av, har også ført til planlegging og gjennomføring av Sunnmøre Middelalderfestival.

Hamarøy kirke

Hamarøy kommune inngår i forvaltningsområdet for samisk språk. Tysfjord og Hamarøy menighet har et fokus på samisk kultur og samiske tradisjoner og viser hvordan to kulturer kan eksistere i samme rom på samme tid.

Informanter: Rolf Steffensen (sokneprest), Kurt Solstrøm (HR-leder og assisterende kirkeverge), Heidi Strand Mathisen (kateket), Edgar Stark Dobie-Njaastad (kateket), Tor Arne Grønbech (organist på Drag/Helland og Hamarøy kirke)

Dato: 5. september 2023

Kommune: Hábmer – Hamarøy, med 2.720 innbyggere per tredje kvartal 2023 (kommunefakta, SSB)

Foto: Hamarøy kirke, Torild Grandhaug.

Kirkebygget: Kirken ble bygget i 1974 og tegnet av arkitekt Nils Toft, som en arbeidskirke. Menigheten gjør bruk av samiske farger og symboler i kirkens utsmykning.

I Hamarøy kirke står samisk kunst og kulturliv sentralt

Befolkningen i Hamarøy sokn er mangfoldig, og lulesamisk bakgrunn er godt representert.

Menigheten har mennesker med god kompetanse og forståelse for kultur og kulturidentitet.

Menigheten arbeider aktivt med å løfte frem samiske identitetsmarkører både i kirkelig og kommunal sammenheng.

I Hamarøy menighet legges det i dag vekt på å ha et større rom for den samiske kulturarven. Ved å ta i bruk samisk språk og kultur i sin virksomhet, fremstår kirken som

lulesamisk. Den samiske tekstilkunsten, eller *sávve*, har kommet i form av egne samiske stolaer, i tråd med de tradisjonelle samiske fargene. Her har menigheten engasjert Siv Anita Mikkelsen Kjenner, som er en lulesamisk *duodjeutøver*. På denne måten stimulerer også menigheten til utvikling av ny kunst og engasjerer lokalsamfunnet.

På Drag på Hamarøy, ligger det lulesamiske senteret Árran (Árran julevsáme guovdásj AS, 2023). Det er oppført en samisk kirkegamme i Drag. Denne kirkegammen ble bygget av ekteparet Anna og Ingar Kuoljok i 2015 og ble i samme år vigslet av biskop i Sør-Hålogaland, Tor Berger Jørgensen (Åsberg & Rørmark, 2015). Kirkegammen er utformet i tråd med samiske tradisjoner. Den er åpen for alle døgnet rundt. Kirkegammen er utformet i tråd med samiske tradisjoner og tro. Kirken på Hamarøy er en pådriver i lokalsamfunnet for å fremme samisk språk og tradisjon. Dette kan bidra til større aksept for samisk kultur i samfunnet generelt og for enkeltmennesket.

Figur 1.6 Samiske og kristne symboler på veggen i Hamarøy kirke. (Foto: Rambøll/Marte Næss Thomassen)

en åpen aktør for lokalmiljøets kunst og kulturliv.

I tillegg til utformingen av det fysiske i kirken, har også menigheten tatt initiativ til lulesamisk tekstilkunst, lulesamiske prosjekter og egne liturgier og musikk på

Borge kirke

I Borge kirke er det et sterkt engasjement for flere kulturelle begivenheter. Kirken fungerer som et viktig kulturhus der festivaler, konserter og andre kulturelle arrangementer finner sted. I tillegg er kirken en sentral arena for samarbeid med lokale aktører om kulturhistorisk formidling.

Informanter: Anne Lise Haakestad (kirkeverge), Ken-Gøran Mikkelsen (kantor), Frode Wigum (sokneprest)

Dato: 6. september 2023

Kommune: Vestvågøy, med 11.548 innbyggere per tredje kvartal 2023 (kommunefakta, SSB)

Foto: Dronebilde av Borge kirke dagtid, Ken-Gøran Mikkelsen

Kirkebygget: Kirken ble bygget i 1986, og tegnet av arkitekt Knut Gjernes, med mål om at den skulle passe inn mot fjellene i naturlandskapet. Borge kirke har en engasjert menighet. Den fungerer som et bindeledd mellom lokalsamfunn, kulturaktiviteter og kulturproduksjon.

Borge kirke gir flere tilgang på kulturaktiviteter og opplæring

I Borge kirke finner vi eksempler på kirkens rolle som kulturbærer i lokalmiljøet. Menigheten gir oppdrag til kunstnere for å komponere ny musikk, har kulturoplæring og formidler kulturhistorie.

Borge kirke tilbyr ulike kulturaktiviteter for barn og unge gjennom KFUK-KFUM og det lokale korpset, og de samarbeider med kulturskolen om musikkopplæring. Ved å tilby gratis lokaler og arrangere gratis konserter, er kirken med på å gjøre musikk mer tilgjengelig for hele lokalsamfunnet.

Kirkemusikerne omtales som et bindeledd mellom kulturmiljøet og kirken. Kirken støtter flere lokale arrangementer, med ulike målgrupper. Dette inkluderer blant annet samarbeid med Nord-Norges største countryfestival. De mobiliserer også frivillige og låner ut lokaler til Lofoten internasjonale kammermusikkfestival. Arrangørene av festivalen har selv uttalt at:

Festivalen bruker mange ulike arenaer, men flest kirker. Kirkene er regionens vakreste bygg, og mange har utmerket akustikk. Regionens store antall Steinway-konsertflygler forbauser mange.

Kirkebygget ligger i et kulturhistorisk område, like ved Lofotr Vikingmuseum, som kirken har et godt samarbeid med. Hvert år arrangeres det gudstjeneste i vikingmuseets gildehall. Det er kirkens kantor, i samarbeid med det lokale blandakoret «Salig Blanding», som står for det musikalske på gudstjenesten.

Kirkens kantor er også kulturprodusent, og behersker flere instrumenter. Kantoren er nordsamisk salmedikter, komponist og musikk lærer. Dette bidrar til en utvikling, ikke bare for lokalmiljøet i Vestvågøy, men for nordsamisk kultur og for å bringe den videre.

Figur 1.7 Bilde av Ken-Gøran Mikkelsen i samekofte ute med trompet. (Foto: Frode Wigum)

Borge kirke er utsmykket med ulike typer kunst av høy kvalitet. Glassmaleriet i fondveggen er tegnet av billedkunstner Veslemøy Nystedt Stoltenberg og utført av Norsk kunstglass. Alterteppet i Borge kirke er designet av tekstilkunstner og designer Else Marie Jakobsen i 1988.

Figur 1.8 Interiør og tekstilkunst ved alter, Borge kirke (Foto: Torild Granhaug)

1.1 Kirken er en bidragsyter og arena for lokal kultur

Samtlige av de seks kirkene vi har besøkt utgjør en viktig kulturell aktør i sine lokalsamfunn.

Kirkebyggene blir jevntlig brukt for fremføring av et bredt spekter av kulturuttrykk, enten i egen regi eller ved at kirken benyttes av andre kulturaktører.

Både ved å produsere eget kulturelt innhold og tilgjengeliggjøre kirkerommene sine for andre aktører, bidrar kirken til et mangfoldig og tilgjengelige kulturtilbud i lokalsamfunnet. Dette har en tydelig samfunnsøkonomisk verdi, både på individ- og samfunnsnivå. De som bor i lokalsamfunnene får et bredere spekter av tilgjengelige kulturaktiviteter, som vil kunne føre til at flere benytter seg av dem og oppleve kulturell verdi. Denne effekten er forsterket av at kirken ofte har gratis arrangementer eller et lavere prisnivå på sine billetter enn i kulturlivet for øvrig. Slik kan kirken være en døråpner inn i kulturlivet for mange og særlig for de som ellers ikke hadde hatt råd til å delta på kulturelle arenaer. Det kan i så fall medføre ytterligere verdier i form av inkludering, læring og forhindring av utenforskap. Kirkens arrangementer kan også bidra til å bevare immaterielle kulturarvverdier, som kommer til uttrykk i form av sang, tradisjoner eller musikkstil.

Kirken bidrar til et større mangfold av kulturaktiviteter for alle

Kirken er en vesentlig kulturaktør i norsk kulturliv gjennom å være aktør og arena for ulike kulturtilbud. For å gjennomføre arrangementene involveres kulturfrivillige, lokale samarbeidspartnere og profesjonelle utøvere og kunstnere. Eksempelvis stiller menigheten i Kristiansund med både musikere, lokaler og initiativ til samarbeid med andre kulturaktører. I Ål er kirken en viktig kulturarena for folkemusikk. I Hamarøy og Borge kirke er samisk kultur en sentral del av den kirkelige virksomheten.

Kirken er et viktig kulturlokale for lokalsamfunnet

Kirken er flere steder ofte den eneste store kulturarenaen i lokalsamfunnet. Det gjør at kirken står i en særstilling i sitt lokalmiljø både som kultursted og arena for kunst- og kulturarrangement. Fordi menigheten eier byggene sine, behøver ikke menigheten å konkurrere med andre aktører på markedet om leie av lokaler for sine arrangement og tiltak. Dette gjør det mulig å tilgjengeliggjøre et bredt spekter av kulturaktiviteter til en rimeligere pris. Kirken blir brukt til fremføring av kulturelle innslag både fra amatører og profesjonelle utøvere. Et eksempel på dette finner vi i Kongsberg kirke som både blir brukt til visning av barne- og ungdomsteater og til konserter under Jazzfestivalen i Kongsberg. Kirken er også et viktig øvings- og konsertlokale for mange kor (Kulturalliansen, 2022).

Kirken bidrar med kulturoppplæring og lokalt samarbeid

Kirken bidrar til kulturoppplæring på mange områder. Gjennom ulike kulturaktiviteter som kor, samarbeid med kommunale kulturskoler og KFUK-KFUM kulturskole, får mange barn, unge og voksne muligheten til å utforske sitt kreative potensial, utvikle musikalske ferdigheter og samtidig delta i sosiale aktiviteter. For drøyt 15 år siden ble kirkens orgelskoler og orgelklubber etablert. Lærerne har ofte flere elever hver, og noen samarbeider med den lokale kulturskolen. Dette pionerarbeidet har en jevn tilvekst med potensiale for videreutvikling.

De fleste musikalske aktivitetene er med i Ung Kirkesang, som organiserer de fleste av korene. Kirkemusikksenter Nord (KIN) har en sekretærfunksjon for Nettverk for orgelpedagoger, og arrangerer årlige fagsamlinger. I tillegg inviterer orgelfestivalene i Stavanger, Oslo, Trondheim og Bodø bredt og nasjonalt overfor orgelspillende ungdom. Orgelkids-programmet gir både musikkopplæring og undervisning i hvordan orgler bygges. Denne innsatsen er særlig synlig i Kongsberg kirke, hvor kommunens populære kulturskole har en lang venteliste. Kirken spiller en viktig rolle i orgelopplæringen og har hvert år flere elever som deltar.

Kirken samarbeider med KFUK-KFUM kulturskole. Denne kulturskolen er til stede i Oslo, Bærum, Bergen og Hamar og benytter seg av menighetenes lokaler for opplæring. Blant annet tilbys det undervisning innen visuell kunst og musikk, herunder instrumentopplæring, studioproduksjon og låtskriving (KFUK-KFUM Kulturskole, 2024). I mange kommuner brukes menighetenes lokaler som øvings- og framføringslokale også for kor og korps. For eksempel i Borge kirke, hvor deltakere i lokalt korps bruker kirkelokalene. På denne måten bidrar kirkene til å kunne opprettholde kulturoppplæring, også på mindre steder.

Kirken har etablert flere kirkelige kultursentre

Tre kirkelige kultursentre har blitt etablert nasjonalt, og et fjerde er i etableringsfasen. Tanken bak disse er å styrke samarbeidet med relevante kunst- og kulturaktører. Kirkelig kultursenter Sør (KIRKUS) vektlegger for eksempel samarbeidet med aktører som jobber med kulturoppplæring rettet mot barn og unge. Senteret, som ble åpnet høsten 2022, har markert seg som et kompetansesenter for barn og unge innen kor, kirkemusikk og orgelundervisning, metodikk og pedagogikk (Den norske kirke, 2023a). Stiftelsen KULT i Oslo er et kontaktpunkt for kunst- og kulturaktører som ønsker samarbeid med kirken. Kirkemusikksenter Nord er et ressurs- og kompetansesenter som tydeliggjør kirkemusikken som et kjerneområde i Den norske kirkes

virksomhet, og har inngått en avtale med Arkivverket om oppbygging av et norsk kirkemusikkarkiv. (Kirkemusikksenter Nord, 2024)

Kirken fungerer som bærebjelke i lokalsamfunn

Kirker kan mange steder fungere som bærebjelke i lokalsamfunn, både gjennom de fysiske byggene og gjennom organisering av lokale aktiviteter og arrangementer. Dette gjelder særlig i mindre lokalsamfunn, der det i mange tilfeller ikke er andre kultur- og konsertlokaler.

Kirker er ofte plassert ved byenes sentrale møteplasser eller bygdas tradisjonelle hovedfartsårer. Kirkerommene er tradisjonelt tilpasset større forsamlinger. På grunn av dette er kirker gode alternativer for både kulturelle, men også sosiale og diakonale arrangementer. Mange menigheter har et ønske om å la kirkerommet være åpent for innbyggerne. Det er også mange kirker som er pådrivere for opprettelsen og videreføringen av kulturelle arrangementer og samarbeid i lokalsamfunnet.

Kirker blir mye brukt som samlingspunkter, både fysisk og organisatorisk, for begivenheter som spenner over et bredt spekter av temaer og arrangementstyper. Dette kan være samlinger i etterkant av dramatiske hendelser i lokalmiljøet, eller markeringer på festdager.

1.2 Kirken er en aktiv forvalter av kulturarv

Casebesøkene fremhever hvor sentralt forvaltning av norsk kulturarv er for kirkene. Norge har vært et kristent land i tusen år, og viktige spor av norsk historie finnes i kirkelige tekster, håndverk og tradisjoner, så vel som i kirkebyggene selv og landskapet rundt. Representanter for kirken har opp gjennom tiden dokumentert både viktige historiske hendelser og mindre hendelser av betydning for lokalsamfunnet. Som statskirke hadde kirken ansvar for kirkebokføringen som er forløperen til folkeregisteret. Utover å forvalte, jobber kirken også tett sammen med andre aktører om å formidle norsk kulturarv.

Ved å forvalte viktige aspekter av norsk kulturarv, bidrar kirken til å bevare historisk kunnskap og kulturelle verk til kommende generasjoner. Både kunnskapen og verkene er av kulturell verdi i seg selv, gjennom en egenverdi, men også for de som benytter dem, enten det er for å lære og forstå noe om fortiden, for å sette pris på dem i sine nåværende former eller for å videreutvikle og fornye. Kulturarven kan også ha en viktig betydning for hvordan mange forstår egen identitet, og opplever verdi på den måten.

Kirkene er et viktig marked for verneverdige tradisjonshåndverk

For å bevare og vedlikeholde bygg, kunst og inventar i kirkene, engasjerer kirken et mangfold av håndverksfag. Flere av disse er definert som tradisjonshåndverk (KA, 2022). Gjennom dette stimulerer kirken både til å ivareta disse håndverkstradisjonene, men også ved å være et arbeidsmarked for dem. Et eksempel på dette finner vi i Borgund kirke hvor ulike kunstnere utførte selve treskjærerjobben på vegger og benker i kirken.

Kirken er gjennom dette arbeidet med på bygge opp og støtte videre utvikling av fagmiljøer. Et eksempel på dette er Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR), som har fått ansvaret for bevaring og sikring av Nidarosdomen og omvisningstjenesten i katedralen. NDR er et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein, der bygghytta¹ står på UNESCOs verdensarv liste for sine gode vernepraksiser. I forbindelse med restaurering av Stavanger domkirke frem mot 2025, har NDR en sentral rolle som samarbeidspartner og leverandør i prosessen.

Kirken bidrar til å bevare og videreutvikle verdier som ligger i den immaterielle kulturarven

Kirken bevarer kulturarvverdier på ulike måter, inkludert de som ikke er fysisk tilgjengelige. Dette inkluderer videreføring av kunnskap om kirkemusikk, bibelkunnskap, salmetradisjon, orgler, og kirkens historiske posisjon i samfunnet, samt hvordan kirkebyggene har blitt brukt. Immateriell kulturarv ivaretas også gjennom praksis, tradisjoner, ritualer og kunnskap om utforming av bygg.

Et godt eksempel på dette finnes i Ål kyrke, hvor folkemusikken har fått ny vitalitet med kirken som en viktig bidragsyter. Salmediktning, komponering av salmemelodier, og kirkemusikalske verk utgjør også en vesentlig del av den immaterielle kulturarven. Kirkerådet har siden 2018 vedlikeholdt en salmedatabase og publisert 104 nye salmer, som ofte inneholder ulike folketoner (Kirkerådet & Nemnd for gudstjenesteliv, 2022).

---

¹ I Europa i middelalderen var det vanlig å organisere bygging av katedraler i en bygghytte. Bygghyttene var lokalisert ved siden av eller i nærheten av katedralen og her var flere håndverksfag representert.

Den norske kirkes kirkebevaringsprogram, sammen med et pågående formidlingsprogram, understreker også viktigheten av å fremheve og bevare denne immaterielle kulturarven. (Den norske kirke & Riksantikvaren, 2024)

1.3 Kirken bidrar til nye kunst- og kulturopplevelser

Gjennom både direkte og indirekte arbeid med utvikling av samtidskunst og arkitektur, samt bevaring av historisk kunst, bidrar Den norske kirke til nye kunst- og kulturopplevelser. Dette er til stor nytte for personer som jobber i kreative yrker, spesielt innen de smalere kreative feltene som er relevante for kirken. Gjennom kirkens anskaffelser og ved å fremme samtidskunstnere, skapes ny kunst, nye kulturelle opplevelser og nye arenaer for fremtidige kunstnere.

Kirken fremmer samtidskunst

Den norske kirke er en betydelig innkjøper av samtidskunst, og flere menigheter støtter eller samarbeider aktivt med samtidskunstnere. Et eksempel på dette er samiske menigheters samarbeid med den unge samiske duodji-utøveren Siv Anita Mikkelsen Kjenner for å lage nye samiske stolaer. Et annet eksempel er Kirkelig Kulturverksted, som har utført utsmykkingsoppdrag og skapt kirketekstiler for kirken (Kirkelig kulturverksted, 2024). Slike samarbeid har historisk sett bidratt til å fremheve anerkjente kunstnere, som Gustav Vigeland, som mellom 1893 og 1910 bidro med 44 skulpturer til Nidarosdomen (Trondheim kunstmuseum, 2023). Andre eksempler i nyere tid er Kjell Nupen, Håkon Gullvåg, Tor Lindrupsen, Håkon Bleken, Gunnar Torvund og Rigmor Bove.

Kirken utvikler samtidsarkitekturen

Utover å ta vare på eksisterende bygg, bygger den Den norske kirke stadig nye kirker og på den måten utvikler samtidsarkitekturen. Utlyste arkitektkonkurranser tiltrekker seg et stort antall og anerkjente arkitektmiljøer, noe som vitner om at det å tegne kirkebygg fortsatt oppfattes som svært prestisjefylte oppdrag. Konkurransen om *Nye Våler kirke* i Solør i 2012, ble norgeshistoriens nest største arkitektkonkurransen, med 239 utkast fra 23 land. Kun konkurransen om *Operaen* i Oslo har hatt flere deltakere. Også arkitektkonkurransen om *Nye Charlottenlund kirke* i Trondheim i 2023 fikk stor oppmerksomhet, og det kom det inn 177 utkast på kirken. For arkitektene som får muligheten til å tegne kirkebyggene, kan det være med å gi dem et verdifullt løft i karrieren. Dette gjelder blant annet Odd Østbye, hvor tegningen av Kirkelandet kirke i Kristiansund ble starten på hans karriere.

Kirken ivaretar ulike uttrykksformer

Kirken sysselsetter en rekke kunstnere og tradisjonshåndverkere i restaurering og utforming av inventar i kirkebygg, som liturgiske klær og utstyr. Gjennom dette er kirken med på å skape viktige muligheter og et marked for kunstnere og tradisjonshåndverkere. Kirken er en svært viktig innkjøper av en rekke uttrykksformer, både gjennom økonomisk kraft og engasjement for kunsten. Gjennom dette er kirken med å skape viktige muligheter og et marked for kunsthåndverkere.

Dette gjelder ikke bare visuelle kunstuttrykk, men også musikk og litteratur. Eksempler på dette kan vi finne i Borge kirke, hvor deres organist lager egne samiske salmer, eller i Borgund, hvor forfatter og lyriker Marit Kaldhol produserer egne salmer og dikt. I Kirkelandet kirke har det også blitt tatt initiativ til et samarbeid med den lokale balletten for å utforme liturgisk dans som ble fremført i kirken og strømmet på sosiale medier, som et kulturtilbud under pandemien.

Kirkene er et populært turistmål og kirken arbeider aktivt med formidling av kirkens kulturarv

Over hele verden er kirker viktige turist- og pilegrimsmål. Dette gjelder også i Norge. Ansatte ved kirkene som inngår i caseundersøkelsen kan fortelle at turister ofte søker til kirkebygg første gang de besøker kommunen. Dette vitner om at kirkebygg ofte er stedsdefinerende og tiltrekker seg mennesker.

I mange kirker, inkludert de vi har besøkt, er det et stort engasjement for å ta vare på og formidle den kirkelige kulturarven som et turistmål. Et stort antall kulturfrivillige er involvert i å holde kirkene åpne og i å fortelle turister og andre om kirkestedet og kirkebygget (Den norske kirke, 2021a). Flere steder samarbeider også kirken med lokale museer i formidling av kulturhistorie og kulturarv. Borgund kirke og Borge kirke har eksempler på slike samarbeid.

Kirken samarbeider med Nasjonalt pilegrimssenter (NPS) om pilegrimssentre og åpne kirker langs ledene. Menigheter arrangerer felles pilegrimsvandringar lokalt og regionalt. For mange pilegrimer er målet å gå mot et hellig eller kulturelt viktig sted. På denne måten har kirkene i seg selv, deres historiske betydning, og plasseringen i kulturlandskapet, en stor verdi for turister og andre som oppsøker kirkene.

2. Bakgrunn og metode

På oppdrag fra Den norske kirke har Rambøll gjennomført en samfunnsøkonomisk analyse av kirkens bidrag til kultur og kulturarv, gjennom kirkens drift, aktiviteter, eiendeler og materielle verdier. I dette kapitlet beskriver vi metoden som ligger til grunn for den samfunnsøkonomiske analysen. Vi gir først en kort beskrivelse av sentrale begreper og organisering av Den norske kirke og kirken som kulturaktør og kulturarena.

2.1 Den norske kirke

Den norske kirke er en landsdekkende folkekirke, delt inn i elleve bispedømmer. Hvert bispedømme er igjen delt inn i prostier, fellesråd og sokn (menigheter). Soknet er den grunnleggende enheten i kirken og den geografiske rammen rundt menigheten. Soknene varierer i geografisk utstrekning og i antall medlemmer, men hvert sokn har minst ett kirkebygg. Som regel utgjør alle soknene i en kommune et fellesrådsområde, men det kan også være flere kommuner i samme fellesråd, slik som i Bodø. Fellesrådet har i hovedsak økonomiske og administrative oppgaver på vegne av soknene og ivaretar også deres interesser overfor kommunen.

Den norske kirke er, som andre tros- og livssynssamfunn i Norge, i hovedsak finansiert gjennom offentlig tildelte midler. Finansieringen er hjemlet i Grunnlovens paragraf 16, som slår fast at «Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten.» Den norske kirke administrerer drift av soknets aktiviteter og ansvar for kirkebygg gjennom fellesrådene. Kirkemøtet forvalter nasjonale og regionale prioriteringer via Kirkerådet og bispedømmerådet. Riksantikvaren, i samarbeid med Kirkerådet og Hovedorganisasjonen KA, har ansvar for tildeling av midler til ekstra statlige bevilgninger for middelalderkirker i stein.

Sentrale begreper som brukes i rapporten

Kirkemøtet er det øverste demokratiske, representative organet i Den norske kirke. Det samles normalt én gang i året. Kirkemøtet består av preses i Bispemøtet, samtlige medlemmer av landets bispedømmeråd, lederen av Den norske kirkes Ungdomsutvalg og lederen av Samisk kirkeråd.

Kirkerådet leder Den norske kirkes arbeid på nasjonalt nivå, forbereder de sakene som skal behandles av Kirkemøtet og iverksetter Kirkemøtets beslutninger. Kirkerådet har 17 medlemmer.

Samisk kirkeråd for Den norske kirke er Kirkemøtes organ for samisk kirkeliv som skal fremme, verne og samordne samisk kirkeliv i Den norske kirke og ivareta Den norske kirkes arbeid med urfolksspørsmål. Sekretariatet for Samisk kirkeråd er også sekretariat for SUNG (Samisk kirkeråds utvalg for ungdomsspørsmål).

Bispemøtet er et sentralkirkelig organ som har et særskilt ansvar for kirkens lære og som skal bidra til å fremme enhet i kirken med andre kirker. Bispemøtet skal også samordne de gjøremål som tilligger de enkelte biskoper. Bispemøtet består av samtlige tjenestegjørende biskoper, inkludert preses i Bispemøtet, som er deres leder.

Bispedømmerådet styrer kirken i bispedømmet og er det regionale nivået i kirken.

Bispedømmerådet skal fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet, og utføre gjøremål pålagt av Kirkemøtet eller Kirkerådet. Det er 11 bispedømmer i Norge, med omtrent de samme grensene som fylkene utgjorde i 2023.

Prosti er en administrativ inndeling under hvert bispedømme. Hvert prosti har en prost som leder prestedtjenesten i prostiet. Det er 94 geografiske prostier i Norge, og i hvert av dem er det flere sokn. I tillegg er det ett ikke-geografisk prosti, døveprostiet.

Kirkelige fellesråd er et fellesorgan for soknene som skal ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser opp mot kommunen. Fellesrådene følger normalt kommunegrensene, men noen få fellesråd omfatter flere kommuner. I kommuner med bare ett sokn, er det ikke et kirkelig fellesråd, men menighetsrådet utøver de funksjoner som ellers ligger til kirkelige fellesråd.

Kirkeverge er den vanlige betegnelsen på daglig leder av kirkelig fellesråd i kommunen. Kirkevergen tilsettes av kirkelig fellesråd og lønnes over fellesrådenes budsjett.

Menighetsrådet har ansvaret for det kristelige liv i soknet og for at kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni innarbeides og utvikles, og opptrer på vegne av soknet når ikke annet er fastsatt. Rådet medvirker ved tilsetting av prest og andre kirkelige stillinger i menigheten. I kommuner med ett sokn ivaretar menighetsrådet både menighetsråds- og fellesrådsfunksjoner.

Hovedorganisasjonen KA er arbeidsgiverorganisasjonen for Den norske kirke, kirkelig fellesråd og en fagressurs for fellesrådene. KA er hovedorganisasjon også for andre kirkelige og ideelle

virksomheter og arbeider for å fremme deres interesser og yte service i samsvar med medlemmenes oppgaver og behov.

2.2 Den norske kirke som kulturarena og kulturaktør

Den norske kirke er en viktig kulturarena i lokalsamfunnene. Kirkebyggene fungerer samlet som et av Norges viktigste kunstgalleri, med representasjon av ulike kunstarter gjennom over tusen år. Kirken har spilt en sentral rolle innen arkitektur i Norge og er fortsatt en betydelig aktør på markedet for monumentalbygg. Kirkerommet gir med sin akustikk og sine instrumenter rom for musikalsk utfoldelse i gudstjenester og konserter. Den norske kirke har omtrent 900 kirkemusikere ansatt. Ifølge tall fra SSB ble det i 2022 arrangert cirka 9 600 konserter med i overkant av én million besøkende i kirkebyggene. Det ble også arrangert om lag 2 800 andre kulturarrangementer støttet av omtrent 130 000 publikummere. Det var i underkant av 12 000 kulturfrivillige til disse arrangementene. Tallene er preget av gjenoppbygging av kirkens kulturvirksomhet etter pandemien. Kirken må søke om midler til egne konserter og kulturarrangement på lik linje med det allmenne kulturliv.

Kirkens korvirksomhet omfatter over 800 kor for barn og unge samt i underkant av 600 voksenkor. I barne- og ungdomskorene er det nesten 15 600 medlemmer, og for de voksne er det like under 13 000 medlemmer. Dette gjør kirken til en betydelig aktør i det lokale kunst- og kulturlivet. Kirken inviterer utøvende kunstnere og produsenter som tar i bruk et bredt spekter av kunstformer og medier, til samarbeid. Kirken er også en sentral bidragsyter ved nasjonale jubileer og spiller på den måten en sentral rolle som samfunnsaktør innen kulturfeltet. Eksempelvis bidro kirken i forbindelse med Stemmerettsjubileet i 2013, Grunnlovsjubileet i 2014 og Lutherjubileet i 2017. Når denne rapporten skrives, er kirken en sentral bidragsyter i forbindelse med det kommende nasjonaljubileet *Norge i tusen år (2030)* og jubileet for kristenretten 1000 år (Moster 2024).

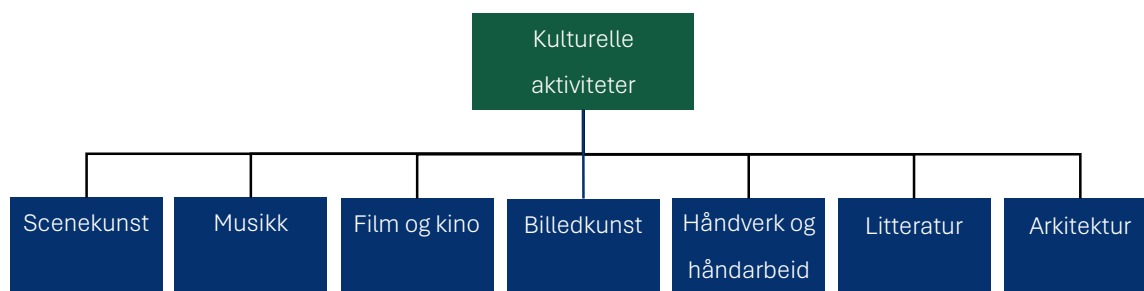
Den norske kirke gjennomfører jevnlig medlemsundersøkelser. I undersøkelsen blir medlemmene blant annet spurt om når de opplever at Den norske kirke er samfunnsnyttig. I undersøkelsen fra 2023 svarer 42 prosent at de mener at kirken er samfunnsnyttig når den «samler mennesker til kulturarrangementer». Kun 2 % svarer at de synes kirken ikke er samfunnsøkonomisk i det hele tatt. I samme undersøkelse oppgir 80 prosent at de har besøkt kirken minst én gang de siste tolv månedene og 19 prosent oppgir at de har besøkt kirken i forbindelse med konsert eller kulturarrangement (Høidahl & Rosness, 2023).

2.3 Metode

I det følgende beskriver vi vår fremgangsmåte og metoder for å beregne den samfunnsøkonomiske verdien av kirkens bidrag til kultur og kulturarv.

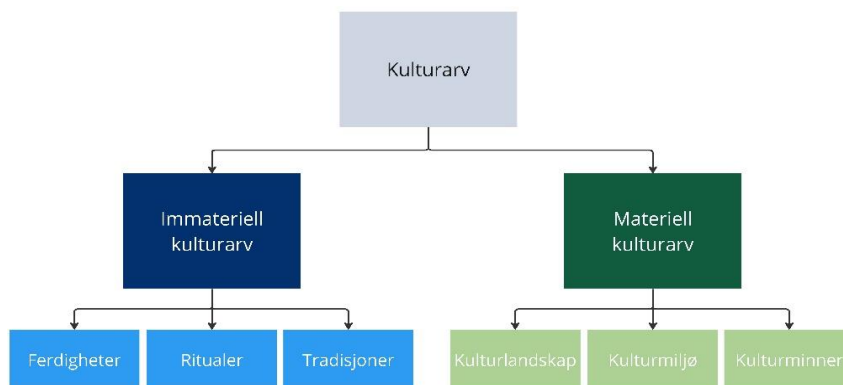
2.3.1 Definisjoner av kultur og kulturarv

Kultur er et bredt og omfattende begrep som refererer til levende og dynamiske uttrykk, normer og verdier, samt skikker som deles av medlemmer i grupper, samfunn eller nasjoner. I dette prosjektet har vi avgrenset begrepet til å omfatte det sektororienterte kulturbegrepet som betegner den sektoren av samfunnslivet som driver med artistisk bearbeidelse, som musikk, litteratur, scenekunst, visuell kunst og språk. I tillegg har vi tatt med den delen av det utvidete kulturbegrepet som også rommer frivillighet. Figur 2.1 illustrerer de kulturelle aktivitetene som vi har kartlagt i denne analysen.

Figur 2.1 Kulturelle sektorer i Den norske kirke

Kulturarv kan defineres som den samlede arven av materielle og immaterielle elementer som er etterlatt av tidligere generasjoner (Den norske kirke, 2021a). Den omfatter alle kulturelle, historiske og arkeologiske verdier for enkeltpersoner, grupper, samfunn eller nasjoner som er skapt gjennom tidene. Med den materielle kulturarven menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser til, tro eller tradisjon (Kulturminneloven, §2, 1979). Den immaterielle kulturarven omfatter praksiser, uttrykk, kunnskap, ferdigheter, representasjoner, gjenstander og kulturelle rom som samfunn, grupper og enkelte individer anerkjenner som en del av sin kulturelle arv. Videre kan dette sorteres inn i muntlige tradisjoner og uttrykk, inkludert språk, scenekunst, sosiale praksiser, ritualer og festlige begivenheter, kunnskap og praksis som omhandler naturen og universet, og tradisjonelt håndverk (UNESCO, 2003).

Figur 2.2 Kulturarv i Den norske kirke

Det er en naturlig overlapp mellom kultur og religion i Den norske kirke. For eksempel omfatter gudstjenester ofte sang og musikk med et religiøst preg og formål. Denne undersøkelsen ønsker først og fremst å beregne kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til kunst og kultur og ikke til religiøs utøvelse i seg selv. Det innebærer at Rambøll, så langt det har latt seg gjøre, har isolert målingene og beregningene til kulturelle bidrag som ikke først og fremst er en del av kirkens religiøse aktiviteter. Inkludering av bidrag med høy grad av overlapp mellom kultur og religion i beregningene ville resultert i en unøyaktig verdi av det kulturelle samfunnsøkonomiske bidraget, noe som kunne gjort resultatet misvisende.

2.4 Sammenligningsscenario

I tråd med DFØs veileder i samfunnsøkonomiske analyser fra 2023, benytter vi et sammenligningsscenario for å vurdere kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv. Denne metodiske tilnærmingen gjør at vi måler differansen mellom dagens bidrag og bidraget til kultur og kulturarv dersom kirken ikke hadde noe kulturaktivitet.

Det er flere mulige scenarier vi kan sammenlikne dagens situasjon med. Ett mulig sammenligningsscenario er at kirken ikke driver med noe kulturarbeid, verken aktiviteter eller forvaltning av kulturarv. I dette scenarioet kan man sammenligne verdien av kirkens kulturaktiviteter i dag med verdien av ingen aktiviteter. Forvaltningen av kulturarv er imidlertid mer kompleks, ettersom det ikke er realistisk at noen offentlig myndighet ønsker at kulturhistoriske bygg skal stå uten forvaltning. Dette scenarioet vil derfor medføre at en annen offentlig myndighet vil få ansvaret for kirkelig kulturarv.

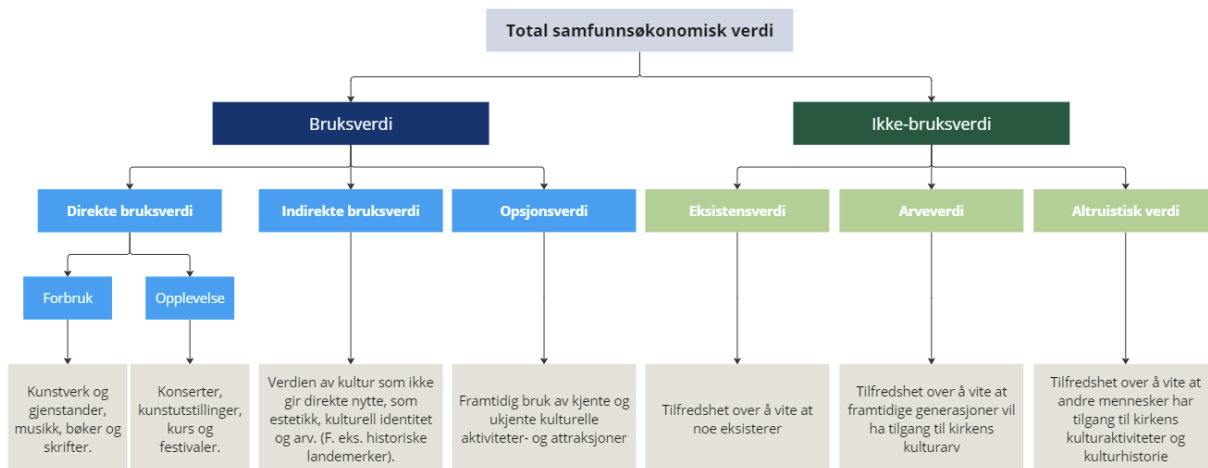
Et annet, kanskje mer realistisk scenario, er at kirken reduserer sitt kulturarbeid. Dette er likevel problematisk fordi det ikke besvarer hovedspørsmålet om hva det totale kulturbidraget til kirken er. Det vil i tillegg øke analysens kompleksitet fordi det finnes mange faktorer som påvirker gradvise forandringer. Denne typen *kontrafaktisk scenario* ville ha krevd en antakelse om hvordan reduksjonen skjer; på tvers av virksomheten, eller målrettet på enkelte aktiviteter.

Et siste scenario er at kirken ikke lenger får tilgang til offentlig støtte til kultur og kulturaktiviteter. Dette er igjen komplisert å måle fordi store deler av kirkens kulturbidrag også skjer gjennom frivillighet og private initiativ. Det vil derfor være store verdier som ikke blir målt.

Det mest realistiske scenarioet å sammenlikne med, er derfor at Den norske kirke ikke har noen kulturaktivitet, og at forvaltningen av kulturarv vil gå til en annen offentlig myndighet. Det er ved å bruke dette sammenligningsscenarioet vi på mest korrekt måte vil kunne måle verdien av kulturaktiviteten, og verdien av at det er nettopp kirken som forvalter kirkelig kulturarv.

2.5 Samfunnsøkonomiske verdier

Begrepet «total» i total samfunnsøkonomisk verdi viser til at goder kan bidra til flere typer økonomiske verdier, og ikke bare verdien av den direkte bruken av tjenester (bruksverdi) (DFØ, 2023). Det er også verdier knyttet til indirekte bruk, opsjonsverdier og ikke-bruksverdier. Ikke-bruksverdier er verdier som ikke involverer noen form for bruk, men som reflekterer individets og samfunnets ønske om å bevare noe. En direkte verdi kan for eksempel være deltakelse i musikkundervisning på orgelskolen, mens en indirekte verdi kan være motivasjon til å søke på musikkstudier. Opsjonsverdier viser til den verdien av at en ressurs spares til fremtidig bruk. Opsjonsverdier for kultur kan vise til verdien av fremtidig *forbruk og opplevelser* av kulturminner, for eksempel kirkebyggene i seg selv. Videre er ikke-bruksverdier delt inn i tre kategorier: eksistensverdi, arveverdi og altruistisk verdi. En eksistensverdi er en tilfredsstillende av at noe eksisterer, mens arveverdi er *tilfredshet over å vite* at fremtidige generasjoner har mulighet til å oppleve noe. Altruistisk verdi betyr tilfredsstillende av at andre enn en seg selv har mulighet til å ta del i kirkens kulturtilbud.

Figur 2.3 Kategorisering av ulike samfunnsøkonomiske verdier, inkludert eksempler markert i grått.

2.6 Verdsetting av samfunnsøkonomiske verdier

I tråd med Finansdepartementets rundskriv R-109/21, verdsetter vi i denne analysen alle bidrag kirken har til kultur og kulturarv i kroner så langt det lar seg gjøre, men der dette ikke vil være mulig har vi benyttet oss av kvalitative verdsettelsesmetoder.

2.6.1 Prissatte verdier

Prissatte verdier er samfunnsøkonomiske verdier som tallfestes i kroner og øre. Det finnes ulike metoder for å prissette, avhengig av tilgjengelig datagrunnlag. For denne analysen er datagrunnlaget ulikt for de forskjellige verdiene, og hver beregning belager seg derfor på datatilgjengelighet og kvalitet.

I denne analysen har kirkens kulturbidrag blitt verdsatt gjennom enten kostnadsdata eller inntektsdata levert fra kirken og andre relevante aktører. For eksempel er verdien av kirkelig personell som jobber med kulturelle aktiviteter beregnet gjennom utgifter knyttet til lønninger, mens estimeringen av verdien på konserter i kirken har blitt gjort ved hjelp av kirkens inntekter knyttet til konserter i egen og andres regi.

Nytteberegning ved verdsettelse av inntekter

Ved å vurdere prisene for mengden kulturtjenester som helt eller delvis finansieres av for eksempel billettinntekter eller avgifter, skapes det først og fremst et bilde av den umiddelbare betalingsvilligheten for den direkte bruksverdien av disse tjenestene. Det kan for eksempel handle om medlemsavgift for deltakelse i barnekor, eller billetter til konserter, som multipliseres med antall deltakere eller besøkende.

Nettoformue basert på inntekter gir et bilde av hvordan etterspørselen og tilbudet av kulturelle tjenester ser ut. Dette gir imidlertid bare et delvis bilde av hva den faktiske nytten av å tilby kulturtjenesten er. Dels fordi metoden først og fremst fanger opp direkte nytteverdieffekter, og dels fordi metoden ikke fanger opp den faktiske opplevde verdien, og prisen man betaler kan være lavere enn hvert individs betalingsvillighet.

2.6.2 Ikke-prissatte verdier

Ikke-prissatte verdier er samfunnsøkonomiske verdier som ikke kan tallfestes, men som likevel skal med i vurderingen. For å vurdere ikke-prissatte verdier vil vi benytte verdimatrisemetoden slik den er beskrevet i DFØs veileder. Denne metoden vurderer både verdiens omfang (kvantum) og betydning (enhetsverdi), som til sammen gir verdiens anslåtte verdi. Kvantum refererer til mengde av verdien, hvor mange mennesker det påvirker eller hvor stort geografisk område som er med. Enhetsverdi sier noe om hvor stor verdien er i seg selv, for den enkelte personen, eller hvor stor virkning det har på området sitt.

Tabell 2.1 viser hvordan både betydningen og omfanget av verdiene spiller inn på konsekvensene for samfunnet totalt. I vurderingen av konsekvensene for samfunnet, bruker vi den ni-delte konsekvensskalaen.

Tabell 2.1: Verdsettelsesmatrise, hentet fra DFØs veileder for samfunnsøkonomiske analyser.

Kvantum (kol.) / Enhetsverdi (rad)	Liten	Middels	Høy
Stort negativt	Middels negativ	Stor negativ	Meget stor negativ
Middels negativt	Liten negativ	Middels negativ	Stor negativ
Lite negativt	Ubetydelig/ingen	Liten negativ	Middels negativ
Verken positivt eller negativt	Ubetydelig/ingen	Ubetydelig/ingen	Ubetydelig/ingen
Lite positivt	Ubetydelig/ingen	Liten positiv	Middels positiv
Middels positivt	Liten positiv	Middels positiv	Stor positiv
Stort positivt	Middels positiv	Stor positiv	Meget stor positiv

2.7 Kultur og kulturarv i samfunnsøkonomien

Kultur og kulturarv regnes ofte som kollektive goder. Det vil si at en persons forbruk av kultur verken reduserer eller ekskluderer andres mulighet til å dra nytte av det samme godet. Dette gjelder blant annet de kirkelige tradisjonene, historiske landemerker, eller musikk som er tilgjengelig gratis, mens konserter, som har et begrenset antall sitteplasser, ikke kategoriseres på denne måten. Fordi kirkens kulturbidrag inneholder en stor andel kollektive goder, har det potensielt svært høy samfunnsøkonomisk verdi.

Prissetting av kollektive goder er en kompleks oppgave. Ideelt sett ville man beregnet den teoretiske betalingsvilligheten for kirkebygg, kulturminner og kulturtiltak. Disse godene er imidlertid kostnadsfrie for brukerne og kan gi verdi selv for de som ikke direkte nyttiggjør seg av dem. Dette resulterer i at kun få har en klar forståelse av deres samfunnsøkonomiske verdi eller nytte, noe som gjør det utfordrende å vurdere dem.

I forsøk på å kvantifisere den teoretiske betalingsvilligheten for slike kollektive goder, oppgir deltakere ofte enten for høy eller for lav betalingsvillighet. Dette kan føre til at den samfunnsøkonomiske verdien av disse godene undervurderes, da den ikke alltid reflekterer deres fulle bidrag til samfunnet som helhet.

Staten anerkjenner det positive samfunnsøkonomiske bidraget kirken gir gjennom vern, vedlikehold og forvaltning av norsk kulturarv og historie, og sikrer at dette er tilgjengelig for samfunnet. Kirken skal samtidig være en aktiv kulturinstitusjon med tiltak som når alle, både lokalt og nasjonalt.

For å beregne kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv tar vi i denne rapporten utgangspunkt i DFØs «Veileder for samfunnsøkonomiske analyser» (DFØ, 2023), og følger stegene og prinsippene i denne så langt det lar seg gjøre. Veilederen følger de krav og prinsipper som er beskrevet i Finansdepartementets i rundskriv R-109/14 (Finansdepartementet, 2021). I dette ligger det at vi prissetter alle de samfunnsøkonomiske verdiene i den grad det er mulig, gir en kvalitativ verdivurdering på bidragene det ikke er mulig å sette en pris på, setter dem opp mot sammenligningsscenarioet beskrevet i kapittel 2.4, og vurderer usikkerhet og fordelingsvirkninger.

Tekstboks 1

Metoden for konsumentoverskudd kan brukes til å beregne direkte verdier for tilbud av varer og tjenester

- Men metoden er knyttet til betydelige feilmarginer

I denne rapporten ser vi på hvor mye det koster kirken å tilby en kulturtjeneste, eller hvor mye de tjener på den gjennom eksempelvis billettinntekter. Tallene viser derfor til enten utgiftene kirken har for å tilby tjenesten eller inntektene de får fra dem som bruker den.

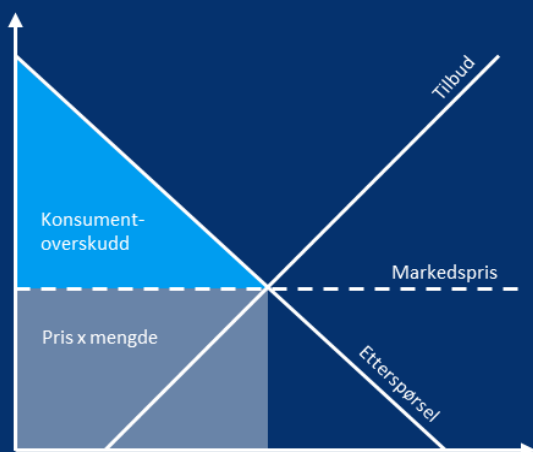
En annen måte å forstå verdien av tjenesten på er å tenke på hva folk faktisk er villige til å betale, ikke bare hva de faktisk betaler. Dette kalles konsumentoverskudd. Hvis noen er villige til å betale mer enn det de faktisk må, sier vi at de får et overskudd i verdi.

For å regne ut konsumentoverskudd kan man bruke en enkel formel, angitt av Møller, L. & Matic, S. (2010), hvor η viser til hvor mye prisen påvirker etterspørselen (priselastisiteten):

$$\text{Konsumentoverskudd} = \frac{\text{Menge}_i \cdot \text{Pris}_i}{2 \cdot \eta_i}$$

Dette betyr at noen verdsetter tjenesten høyere enn det de betaler for den. Men siden denne metoden er følsom for feil i beregningene av priselastisiteten (η), kan det gi unøyaktige resultater. Vi har ikke gjort slike analyser for kirkens kulturtjenester ennå, men vi gir et eksempel på hvordan vi kunne brukt denne metoden sammen med den vanlige "pris-gange-mengde"-metoden.

Eksempel på beregning av konsumentoverskudd for kirkens interne konserter:

Priselastisiteten for konserter varierer avhengig av konsertens type. Nisjekonserter har vanligvis lavere prisfølsomhet enn populærmusikk-konserter, noe som betyr at etterspørselen endres mindre selv om prisen øker. Konteksten spiller også en rolle, som for eksempel hvilket land konserten holdes i.

Vanlige estimater for prisfølsomhet (priselastisitet) for konserter varierer fra -0,2 til -0,8. En priselastisitet på -0,2 betyr at etterspørselen nesten ikke påvirkes av prisendringer, mens en elastisitet på -0,8 betyr at etterspørselen er mye mer følsom for prisendringer. For eksempel, med en elastisitet på -0,8, vil en prisøkning på 1 % føre til en 0,8 % nedgang i etterspørselen.

Ved å bruke disse verdiene (-0,2 til -0,8) kan vi anslå konsumentoverskuddet, altså hvor mye ekstra verdi folk får av kirkens konserter:

- Hvis priselastisiteten er -0,2, er konsumentoverskuddet 114 millioner NOK.
- Hvis priselastisiteten er -0,8, er konsumentoverskuddet 28,5 millioner NOK.

2.8 Datainnsamling

I løpet av prosjektet har store mengder data blitt hentet inn, både kvantitative og kvalitative. Rambøll har lagt vekt på å skaffe et helhetlig bilde av kirkens kulturbidrag gjennom grundig innsamling fra flere kilder. Den kvantitative tilnærmingen har bidratt til å gi tallfestede resultater, mens den kvalitative tilnærmingen har gitt innsikt i nyansene og detaljene i dataene. I tillegg har den kvalitative datainnsamlingen bidratt til å forklare den kvantitative dataen.

2.8.1 Kvantitativ data

Gjennom samtaler med Kirkerådet har vi kartlagt ulike datakilder som inngår i analysen. Rambøll har gjennomført møter med dataleverandørene for å avklare relevans og kvalitet, samt om de har mulighet til å dele statistikk. I etterkant av møtene har vi mottatt relevant statistikk. Vi har også hentet inn tall fra SSB. Rambøll sendte også ut en spørreundersøkelse til alle kirkeverger for å kartlegge kostnader og inntekter knyttet til konserter, kulturarrangementer og visuelle kunstutstillinger i andres regi.

Data som ligger lett tilgjengelig gjennom SSB er i hovedsak besøksdata og aktivitetsdata. Data vi har mottatt fra kirken er kostnadsdata og inntektsdata.

Fordi koronapandemien har påvirket kulturaktivitet og deltakelse på kulturaktiviteter i Norge, har vi i analysene benyttet data både før og etter pandemien. Dette mener vi gir et mer realistisk bilde av kirkens årlige bidrag enn om vi skulle sett på ett av årene isolert. Vi har samlet inn data fra både 2019 og 2022 og benyttet et gjennomsnitt for disse årene som grunnlag for våre verdiberegninger. Det er ikke alle variabler som inngår i analysen hvor data har vært tilgjengelig for begge årene. For disse variablene har vi benyttet data fra det tilgjengelige året. Vi har derfor ikke mulighet til å beregne verdier og sammenligning av verdiene i 2019 og i 2022.

2.8.2 Kvalitativ data

Datainnsamlingen knyttet til de kvalitative dypdykkene har foregått gjennom både dokumentstudier og casebesøk ved seks kirker: Ål kyrkje, Kongsberg kirke, Hamarøy kirke, Borge kirke, Borgund kirke og Kirkelandet kirke. Casebesøkene har bestått av semistrukturerte gruppeintervjuer og observasjonsstudier.

Dokumentstudier

Det er gjort dokumentstudier knyttet til kirkene og aktiviteten både i forkant og i etterkant av casebesøkene. I forkant av casebesøkene ble det i hovedsak gjort undersøkelser knyttet til

aktiviteten i soknene, som ble undersøkt mer dyptgående ved casebesøk. Utfyllende og supplerende informasjon om aktiviteten og kirkebyggene er hentet inn i etterkant.

Semistrukturerte gruppeintervjuer og observasjonsstudier

Kirkerådet har valgt hvilke menigheter som inngår i caseundersøkelsen. I utvalget er det blant annet tatt hensyn til geografisk spredning og størrelsene på menighetene. Det har imidlertid ikke vært et mål å finne et representativt utvalg. Derimot har et sentralt formål med casestudiene vært å finne et mangfold av eksempler på kirkelige kulturaktiviteter i ulike kontekster, og erfaringer med disse. På denne måten skal caseundersøkelsene eksemplifisere, nyansere og detaljere det kvantitative datamaterialet

Kirkerådet bistod også med utvalg og kontaktinformasjon til personene som Rambøll videre har organisert og gjennomført intervjuene med. Rambøll intervjuet personer i rollene sokneprest, assisterende kirkeverge, kateket, rådgiver i soknet, organist, frivillig, prost, kantor, kirkeverge, og daglig leder i soknet.

I Ål og Kongsberg er det gjort semistrukturerte gruppeintervjuer kombinert med deltakende observasjon. Her ble vi presentert for stedets kulturaktiviteter og – historie.

I Hamarøy og Borge er det gjort semistrukturerte gruppeintervjuer kombinert med befaring av kirkerom og kirkegamme. I tillegg til å studere den helhetlige kulturaktiviteten- og historien, var også tema her samisk kirkeliv og aktiviteter som belyser dette.

I Borgund og Kristiansund er det gjort semistrukturerte gruppeintervjuer i kombinasjon med befaringer i og utenfor kirkene. I Kristiansund besøkte Rambøll to kirker. Under disse besøkene ble kirkens kulturarbeid belyst ut fra dets lokale samfunnsrolle.

Besøkene ble gjort på dagtid og observasjonene omfatter aktivitet knyttet til åpen kirke, samt orgelspilling.

2.8.3 Vurdering av datagrunnlaget

Gjennomføringen av kvantitative vurderinger innen samfunnsvitenskap er et komplekst oppdrag. En rekke faktorer bidrar til kompleksiteten i slike beregninger, herunder begrensninger på tilgjengeligheten av data, fraværet av sammenlignbare varer og tjenester og de iboende utfordringene med å fange kulturelle og sosiale verdier i sin helhet.

I de tilfellene vi vurderer at tilgjengelig data har tilfredsstillende i kvalitet, har vi forsøkt å måle samfunnsøkonomisk verdi av aktiviteter i kvantitative termer. Innenfor hvert beregningsområde har vi vurdert kvaliteten på beregningen. Denne vurderingen er basert på tre parametere: reliabilitet, validitet og fullstendighet.

Reliabilitet refererer til påliteligheten eller stabiliteten til et måleverktøy. En reliabel måling skal produsere konsistente resultater når den brukes under like forhold. Reliabel data skal også være fri for feil, inkonsekvenser og skjevhet.

Validitet refererer til i hvilken grad en måling nøyaktig måler det den er ment å måle. Med andre ord skal en valid måling virkelig gjenspeile begrepet den er ment å vurdere. Validitet er avgjørende for å sikre at målemetoden er relevant for analysen.

Fullstendighet refererer til i hvilken grad en måling fanger opp helheten av det man måler. Et datasett anses som fullstendig når den inneholder alle dataene, postene eller variablene som kreves for en bestemt analyse.

Det er viktig å merke seg at en måling kan ha høy grad av reliabilitet uten å nødvendigvis være valid. Omvendt er derimot ikke mulig; en valid måling er praktisk talt alltid reliabel. Videre er det tenkelig at en måling kan være både reliabel og valid, men likevel komme til kort når det gjelder fullstendighet. Derfor innebærer vår tilnærming en helhetlig vurdering av disse tre parameterne for å sikre en nyansert og korrekt forståelse av den samfunnsøkonomiske verdien vi ønsker å kvantifisere.

Tekstboks 2

Usikkerhet i beregningene = Reliabilitet + Validitet + Fullstendighet

Reliabilitet

Hvor troverdige og pålitelige er datagrunnlaget?

Validitet

Fanger datagrunnlaget opp det vi ønsker å måle?

Fullstendighet

Er all dataen som kan beskrive virkningen inkludert?

3. Kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv

I dette kapitlet presenterer vi resultater fra den samfunnsøkonomiske analysen. Vi presenterer først en oversikt over alle verdier som kirken bidrar med til kultur og kulturarv, for deretter å gå nærmere inn på hvert tema som inngår i analysene. Vi beskriver samtidig hvordan vi har beregnet de ulike verdiene og vår vurdering av usikkerhet knyttet til beregningene.

3.1 Samlet samfunnsøkonomisk bidrag

Rambøll har beregnet Den norske kirkes samlede samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv til 4 266 millioner kroner årlig. Til sammenligning var i det i statsbudsjettet for 2022 satt av 9 806 millioner kroner til kulturformål generelt (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021). Beregningene er begrenset til direkte prissatte bidrag fra kilder hvor det foreligger verifiserbar statistikk. Verdien er et konservativt minste estimat, vel vitende om at det reelle samfunnsøkonomiske bidraget er høyere. Utover de prissatte verdiene, bidrar Den norske kirke til kultur og kulturarv med aktiviteter som ikke lar seg måle i kroner og ører, på grunn av aktivitetenes immaterielle karakter. Disse bidragene er verdsatt kvalitativt fra *svært stor negativ* til *svært stor positiv* verdi, avhengig av hvor mange som påvirkes og i hvilken grad. Vurderingene er gjort basert på data fra casestudiene. Det innebærer at de kvantifiserte verdiene i denne rapporten kun representerer en del av de kulturelle verdiene som skapes og opprettholdes av Den norske kirke.

Den norske kirkes bidrag til kultur og kulturarv omfatter et bredt spekter av kunst- og kulturuttrykk. Den største samfunnsøkonomiske verdien er knyttet til bygg og arkitektur gjennom driftskostnader til kirkene. Denne verdien er beregnet til omtrent 3 milliarder kroner årlig. Dette omfatter alle kostnader for å ivareta og forvalte kirkebygg og presteboliger, samt drift av kirkelige og kulturelle aktiviteter. Tallet er beregnet ut ifra data fra rapportering til SSB. Den nest største verdien er knyttet til musikk og andre kulturarrangementer som arrangeres i kirken. Denne verdien beregnet til over 600 millioner kroner årlig.

Den norske kirke er en viktig kulturaktør og kulturarena for lokalsamfunn i hele landet. Rambøll har vært på besøk til seks av Den norske kirkes menigheter, på ulike steder i Norge. Gjennom casestudiene av disse menighetene, belyser vi kirkenes rolle i lokalsamfunnet, samt kulturverdiene kirkene bidrar til å skape og forvalte. Kirkenes kulturelle aktiviteter og verdiskaping varierer mellom soknene, men det er også tydelige fellestrekk.

Tabell 3.1 oppsummerer de beregnede samfunnsøkonomiske verdiene av Den norske kirkes bidrag på de ulike kulturelle feltene som inngår i kartleggingen. Eventuelle usikkerheter omkring beregningene, for eksempel på grunn av manglende datagrunnlag, er illustrert med kakediagram. Under tabellen følger en mer utfyllende oppsummering av beregningene, fordelt på tema.

Tabell 3.1 Oversikt over beregnede samfunnsøkonomiske bidrag

Kategori	Usikkerhet	Verdi (i MNOK)
Musikk- og kulturarrangementet		627,3
• Konserter og kulturarrangementer i egen regi		64
• Konserter og kulturarrangementer i andres regi		134
• Kor og babysang		55
• Musikkrelatert personal		374,3
Litteratur og språk		10+
• Vederlagsinntekter fra litteratur		10
• Språklig mangfold og kulturarv		Liten positiv
Samisk kirkeliv		Middels positiv
• Samisk kultur		Middels positiv
Visuell temporær kunst		2,4
• Visuelle temporære kunstutstillinger		0,6
• Kjøp av tekstilkunst		1,8

Bygg og arkitektur		3 358
• Bygging av nye kirker		78
• Driftskostnader		2 879
• Byggeteknisk personal		270
Samarbeid med lokale samfunnsaktører		Middels positiv
Turisme		37
• Pilegrimsleden		37
Kulturfrivillighet		194
• Frivillighet i kirkens kulturvirksomhet		194
Øvrige kulturelle aktiviteter		168,3
• Domkirkemidlene		7,3
• Øvrig sysselsetting		161
Totalt		4 266

Meget høy
usikkerhet

Høy usikkerhet

Middels høy
usikkerhet

Lav usikkerhet

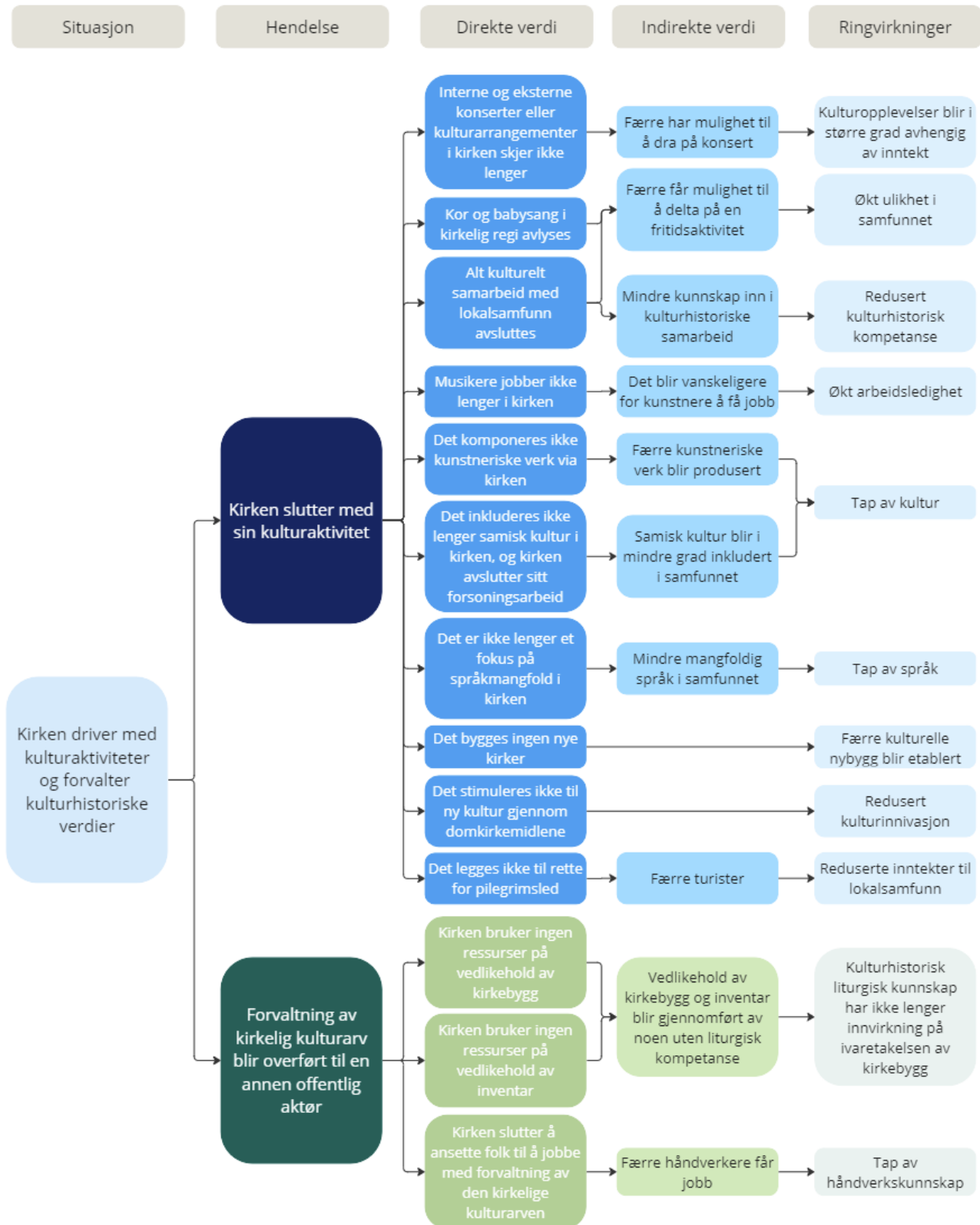
Meget lav usikkerhet

3.1.1 Hva inngår i verdiene

Beregningene av Den norske kirkes samfunnsøkonomiske bidrag er begrenset til nivået «direkte verdi». Direkte verdier er konkrete verdiskapende effekter som inntreffer som en direkte følge av en gitt handling. Det kan for eksempel være billettinntekter som følger av en konsert eller lønnsutbetalinger som følger av et byggeprosjekt. Kirkens kulturarbeid har også ytterligere indirekte verdier og potensielle ringvirkninger som følger av disse. Grunnet usikkerhet og lav tilgjengelighet på data, er indirekte verdier og ringvirkninger ikke tatt med i analysen. Med andre ord er den direkte målbare verdien av kirkens kulturtiltak verdsatt, mens effekter over lengre tid og ringvirkninger ikke er verdsatt.

Figur 3.1 viser hva de indirekte verdiene og potensielle ringvirkningene kunne ha vært i et kontrafaktisk scenario. Merk at dette kun er en antakelse basert på kvalitativ data og ingen beregning av verken indirekte verdier eller ringvirkninger. I figuren har vi skissert to konsekvenser av det kontrafaktiske scenarioet: (1) at kirken slutter med sin kulturaktivitet, og (2) at forvaltning av kirkelig kulturarv blir overført til en annen offentlig aktør. Kolonnen med de direkte verdiene viser verdiene vi har verdsatt i denne analysen. I de to kolonnene lengst til høyre beskrives effekter samfunnet *kan* få dersom dette blir et reelt scenario. Effektene i kolonnene «indirekte verdi» og «ringvirkninger» er kun ment som eksempler. Figuren viser hvordan kirkens kulturbidrag kan ha mange effekter utover det som er mulig å verdsette i denne analysen.

Figur 3.1 Eksempel på effektkart - Den norske kirkes bidrag til kultur og kulturarv

3.2 Kirken bidrar til et rikere musikk- og kulturtilbud

Musikk i kirken går langt utover det å skape en vakker klang i rommet; det beriker samfunnet ved å gi en plattform for kunstnerisk uttrykk, fellesskapsbygging og opplæring innen musikk. I dette kapitlet verdsettes kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til musikk og kulturarrangementer.

3.2.1 Konserter og andre kulturarrangementer

Den norske kirke arrangerer mange konserter på tvers av ulike sjangre. Spennet strekker seg fra klassiske kor- og orgelkonserter til moderne pop- og rockekonserter. Konserter kan bli satt opp av menigheten, men også av eksterne aktører, individuelle artister, band eller internasjonale konsertmusikere som arrangerer konserter og andre arrangementer i kirken.

Ifølge tilgjengelige tall fra SSB ble det i 2022 arrangert totalt 9 583 konserter i kirkene i Norge, hvorav 5 534 ble arrangert av menighetene og 4 049 ble arrangert av eksterne arrangører. Totalt var det 1 057 508 registrerte besøk på konsertene som ble arrangert. Av disse var 487 229 av besøkene på konserter i kirkens egen regi, og 570 279 av besøkene var på konserter i andres regi.

Den norske kirke arrangerer også et bredt spekter av andre kulturelle arrangementer som for eksempel poesilesninger, teaterforestillinger og danseoppvisninger. Ifølge tilgjengelige tall fra SSB ble det arrangert totalt 2 852 ulike kulturelle arrangementer i kirkene i 2022, hvorav 2 067 ble arrangert av menighetene og 785 ble arrangert av andre. Totalt var det 201 713 besøk på disse kulturelle arrangementene. Av disse var det 128 948 besøk på egne kulturelle arrangementer, mens 72 765 besøk på andres arrangerte kulturelle aktiviteter.

3.2.2 Konserter og kulturarrangementer i egen regi

Den direkte samfunnsøkonomiske verdien av konsertene i egen regi i Den norske kirke har vi estimert til å være 64 millioner kroner årlig. Dette inkluderer ikke verdien av de kulturfrivilliges bidrag til konserter og kulturarrangementer. For å unngå dobbelttelling, er denne verdien vurdert isolert i kapittel 3.7.

64
MOK

Hvordan vi har estimert verdien

Den norske kirke arrangerer egne konserter og kulturelle arrangementer som er åpne for allmennheten med og uten kostnad. Til tross for deres ikke-økonomiske karakter har slike arrangementer en samfunnsøkonomisk verdi. Denne verdien har vi beregnet gjennom en såkalt

proxy-måling.² Det er viktig å merke seg at slike målinger er beheftet med usikkerhet og baserer seg på forenklete antakelser.

For å tildele konserter i kirkens regi en konkret verdi, har vi samlet inn data på billettpriser for konserter arrangert av andre i norske kirker og brukt dette som utgangspunkt for våre beregninger. Prisene som ble observert varierte fra 80 til 450 kroner, med et gjennomsnitt på 188 kroner. Denne dataen ble hentet fra en nettbasert billettplattform, E-billett, der vi filtrerte søk for å samle data fra konserter arrangert i kirker.

Verdivurderingen av andre kulturelle arrangementer er gjort på en tilsvarende måte. Vi har samlet data om billettprisen for deltakelse på ulike kulturelle arrangementer, som danseforestillinger, barne- og ungdomsteaterforestillinger og forfattermøter. Slike arrangementer er ofte gratis, men i tilfeller der det selges billetter, varierer prisen mellom 75 og 150 kroner. Gjennomsnittsprisen for denne type kulturelle arrangementer er 119 kroner.

Vi vurderer at besøkende på konserter og kulturelle arrangementer i andres regi kan ha en høyere betalingsvilje, fordi slik arrangement er oftere av kjente artister og aktører. Basert på innsikt fra casebesøk og dokumentstudier, har vi valgt å bruke 50 prosent av ovennevnte gjennomsnittspris som et estimat på betalingsvilje for interne konserter. Dermed har vi beregnet at markedsprisen for deltakelse på en intern konsert er tilnærmet 94 kroner, og markedsprisen for deltakelse på et internt kulturelt arrangement er 60 kroner. Vi anser dette som et konservativt estimat.

For å beregne total markedspris og verdi, har vi ganget disse billettprisene med gjennomsnittlig deltakertall hentet fra SSB, som vist i tabellen nedenfor.

---

² En proxy-måling er en indirekte måte å måle eller estimere en egenskap, variabel eller fenomen som er vanskelig å måle direkte. Det brukes når direkte målinger er utilgjengelig eller upraktiske. En proxy-måling er vanligvis basert på sammenhenger eller korrelasjoner mellom den indirekte målingen (proxyen) og den faktiske variabelen.

Tabell 3.2: Oversikt over verdi av egne konserter og andres kulturarrangementer.

	Gj. snitt antall deltakere per år	Markedspris (i NOK)	Total verdi (i MNOK)
Konserter	578 120	94	54
Andre kulturelle arrangementer	166 764	60	10
Sum totalt	744 883		64

Usikkerhet i beregningene

Dataene som ligger til grunn for beregningene er hentet fra SSB og må anses som pålitelige. Men siden dataene er basert på egenrapportering fra kirken, kan det være tilfeller av underrapportering og som gjør at dataene ikke er representative.

Vi har basert beregningene på antakelser om markedspris på konserter og kulturelle arrangementer i egen og andres regi, som det er knyttet usikkerhet til. Dette gjør at vi vurderer at beregningene har høy usikkerhet.

De gjennomsnittlige verdiene på 94 kroner per billett for konserter og 60 kroner per billett for kulturelle arrangementer, er et grovt estimat av den virkelige samfunnsøkonomiske verdien. Estimaten kan være både høyere og lavere avhengig av faktorer som arrangementets format, sted og tilgjengeligheten mot alternative konserter og kulturelle aktiviteter. Et urbant/ruralt perspektiv blir også relevant å ta med i vurderingen, da viljen til å betale og tilgjengeligheten av andre kulturelle aktiviteter sannsynligvis avhenger av regionale forskjeller. Dessverre er de underliggende dataene om konsertpriser ikke tilstrekkelige for slike detaljerte analyser.

3.2.3 Konserter og kulturarrangementer i andres regi

Den norske kirke samarbeider med mange kunstneriske aktører for å arrangere konserter og andre kulturarrangement. Kirker er populære rom for ulike musikkarrangementer på grunn av byggets egenskaper, som interiør, akustikk, tilgang til orgel og beliggenhet. Betegnelsen «konserter og kulturarrangementer i andres regi» refererer til de arrangementene der kirken er medarrangør, låner eller leier ut sine lokaler til en kunstner som ikke arbeider i kirken. Samlet sett har vi beregnet

134
MNOK

den samfunnsøkonomiske verdien av konsertene og kulturarrangementene i andres regi til å være 134 millioner kroner årlig, jamfør tabell 3.3.

Ordninger for å leie kirkelokaler varierer mellom menigheter. Den felles regelen er at kirken tar ett beløp for leie av lokale og en prosentandel av kunstnerens billettinntekter. Beløpet for leie og prosentandelen av billettinntektene kan være avhengige av flere faktorer, blant annet hvordan kirkerommet er utformet, antall sitteplasser, hvor kirken ligger og kvaliteten på instrumenter.

Hvordan vi har estimert verdien

Beregningene er gjort med utgangspunkt i markedsprisen på billettpriser som beskrevet i kapitlet om konserter i kirkens regi. Billettprisene er hentet fra konserter og kulturarrangementer i regi av andre aktører, og vi vurderer derfor at det ikke er behov for å nedskalere prisen på samme måte som vi har gjort for de interne arrangementene. For å beregne samlet markedspris og verdi, har vi ganget billettprisene med gjennomsnittlig antall deltakertall hentet fra SSB, som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 3.3 Oversikt over verdi av konserter og andre kulturarrangementer i regi av andre

	Gj. snitt antall deltakere per år	Markedspris per billett (i NOK)	Total markedspris (i MNOK)
Konserter	665 975	188	125
Andre kulturelle arrangementer	76 630	120	9
Sum totalt	742 605		134

Usikkerhet i beregningene

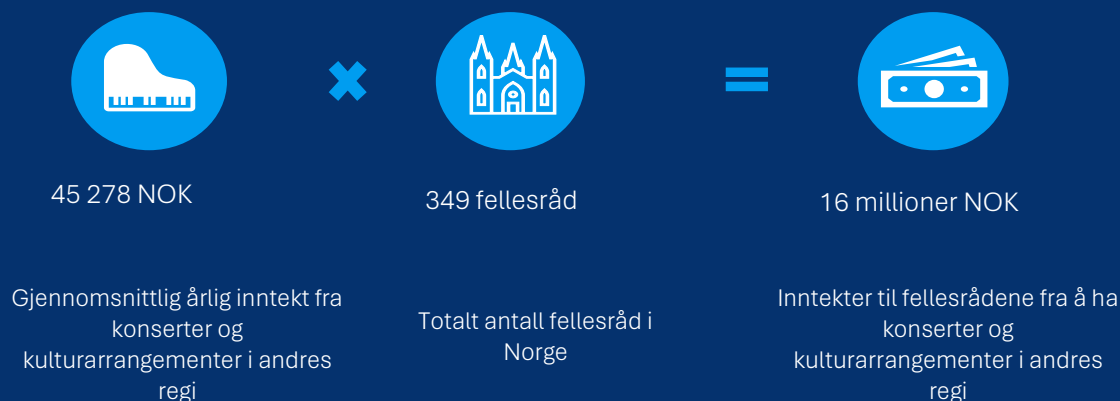
Rambøll vurderer beregningene av den samfunnsøkonomiske verdien av konserter og kulturarrangementer i andres regi som middels usikre. Dette begrunnes med at dataene ikke fanger opp den fullstendige samfunnsøkonomiske effekten og baserer seg på et utvalg av data knyttet til markedspris. Markedsprisen knyttet til konserter i andres regi er noe sikrere enn kirkens egne konserter, ettersom de faktiske prisene er tilgjengelige. Likevel baserer den seg på et utvalg av priser for lignende arrangementer, som betyr at de reelle billettprisene kan være annerledes.

Tekstboks 3

Fellesrådenes inntekter fra konserter og kulturarrangement i andres regi

Rambøll gjennomførte en spørreundersøkelse blant de kirkelige fellesrådene/menighetsrådene for å kartlegge inntekter fra eksterne konserter. Fellesrådene ble bedt om å anslå deres årlige totale inntekter fra eksternt organiserte konserter og kulturelle arrangementer. Svarene fra undersøkelsen viser en gjennomsnittlig årlig inntekt fra eksternt arrangerte konserter og kulturelle arrangementer på 45 278 kroner per fellesråd. Ved å multiplisere dette tallet med det totale antallet fellesråd i Norge, kommer vi frem til en verdi på omtrent 16 millioner kroner. Det kan bety at fellesrådene samlet sitter igjen med 16 millioner kroner av de estimerte 134 millioner kronene som genereres av billettinntekter fra arrangementer i andres regi.

Hvert menighetsråd /fellesråd har ulike ordninger for hvordan de fordeler inntektene ved konserter og kulturarrangementer i andres regi. Når eksterne aktører ønsker å bruke kirkerom for konserter, tar menighetsråd/fellesråd betalt for leie av lokalet, pluss en viss prosentandel av billettinntektene. Nivået på leien, og prosentandelen av billettinntektene varierer fra sted til sted. Basert på innsamlede data har vi beregnet hvor mye av de samlede billettinntektene som fordeles mellom eksterne aktører og menighetsråd/fellesråd. Av de 134 millioner kronene vi har estimert de samlede billettinntektene til, kan 16 millioner tilskrives menighetsråd/fellesråd i form av leieinntekter og del av billettinntektene, mens 126 millioner kroner kan tilskrives inntekter til eksterne aktører. Samarbeidet med eksterne aktører medfører derfor en betydelig inntekt for den aktuelle produsenten, kunstneren eller artisten.

Det er usikkerhet knyttet til inntektene til fellesrådene. Her vurderer vi at reliabiliteten og fullstendigheten er lav, grunnet et lite utvalg som svarte på undersøkelsen. En lav utvalgsstørrelse kan være utilstrekkelig for å sikre representativitet og reliabilitet av resultatene. Videre kan det medføre noe utvalgsskjevhet, ved at de som svarte kanskje er de med høyest aktivitet eller motsatt.

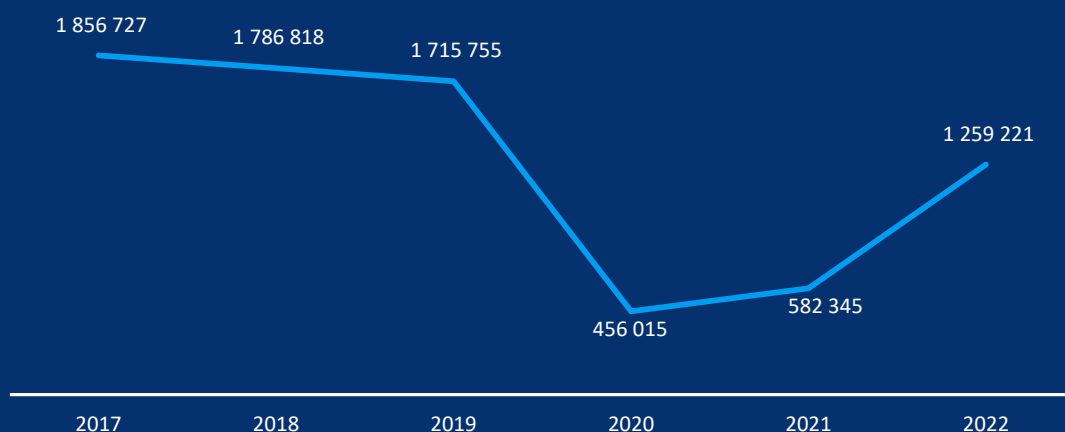
Tekstboks 4

Kirkens kulturvirksomhet gjennom pandemien

På lik linje med andre kulturaktører ble Den norske kirke som kulturaktører rammet hardt av smitteverntiltakene i forbindelse med koronapandemien i 2020 og 2021. En ekstra utfordring for kirkene var at sitteplassene ofte er benker, noe som gjorde det vanskeligere å holde én meters avstand fra person til person slik restriksjonene tilsa. På grunn av dette ble kulturarrangementer i kirkene påvirket av smitteverntiltak i større grad enn andre aktørers arrangementer. Dette, sammen med en endring i hvilke kulturtilbud folk benytter seg av, har påvirket hvor mange deltakere som har deltatt på arrangementer i kirken.

Antall deltakere på konserter og kulturarrangementer i kirken lå på i underkant av 1,3 millioner i 2022. Dette er en betydelig oppgang fra 2021 og 2020, men en nedgang fra årene før pandemien. Sammenliknet med 2019 var det også 20 prosent færre konserter i kirken i 2022. Den norske kirke har i løpet av denne perioden også fått færre medlemmer. Nedgangen i antall medlemmer i Den norske kirke er imidlertid en tendens som også gjelder for årene før pandemien, noe som kan tilsa at effektene av smitteverntiltakene rammet kirkene i større grad.

Figur 3.2 Deltakere på konserter og kulturarrangementer i kirken, 2017-2022

Ytterligere samfunnsøkonomisk effekt av konserter og kulturarrangementer

Kirker som konsert- og kulturarrangør kan fungere som en sentral arena for samfunnsengasjement og bidra til å fremme følelsen av tilhørighet og kollektiv identitet. Dette aspektet samsvarer med Putnams teori om sosial kapital, som vektlegger betydningen av sosiale nettverk og delte normer for å bidra til samfunnets velvære (Putnam, 2015). Økt sosial kapital kan føre til ulike positive langtidseffekter, som reduserte kriminalitetsrater og forbedret mental helse, som igjen kan generere økonomiske fordeler for samfunnet i form av lavere helsekostnader. På individnivå har deltakelse i kulturelle aktiviteter som å delta på konserter, blitt knyttet til forbedret mental helse og generell trivsel. Både det sosiale aspektet av å delta på en konsert og den emosjonelle opplevelsen av musikk kan bidra til redusert stress og bedre humør (Clift & Hancox, 2001).

Konserter bidrar til kulturell berikelse for samfunnet, gjennom mulighet for mangfold i sjangre og kulturelle stilarter. Ifølge den kulturelle omnivore-teorien «Changing Highbrow Taste: From Snob to Omnivore» (1996), kan eksponering for forskjellige musikkformer utvide individets kulturelle horisonter og fremme større kulturell forståelse og toleranse. Norge har en rik musikkarv som spenner fra folkemusikk til klassiske og moderne sjangere. Konserter kan tjene som en plattform for å vise frem dette mangfoldet.

Generelt ligger kirkens prisnivå på billetter til konserter og kulturarrangementer på et lavere nivå enn i det allmenne kulturliv. Mange av kulturtilbudene er også gratis i kirken. I en tid med strammere husholdningsøkonomi, kan kirken i tiden fremover bli en enda viktigere kulturell aktør for flere i samfunnet.

3.2.4 Kor og babysang

Den norske kirke har koraktiviteter for både barn og voksne, som gir mange en mulighet til å delta i musikalske fellesskap og uttrykke seg gjennom sang. Korene representerer en konserverende kulturell verdi gjennom formidling av musikalsk arv og tradisjon, og er en viktig arena for læring, samarbeid og kunstnerisk utvikling.

Utover korene arrangerer kirken baby- og småbarnssang hvor foreldre og barn i alderen 0-3 år synger og leker sammen i kirkens lokaler. Baby- og småbarnssang bidrar til en tidlig introduksjon til musikk og sang, og kan gi små barn en tidlig start på sin musikalske reise og bidrar til deres kognitive og følelsesmessige utvikling.

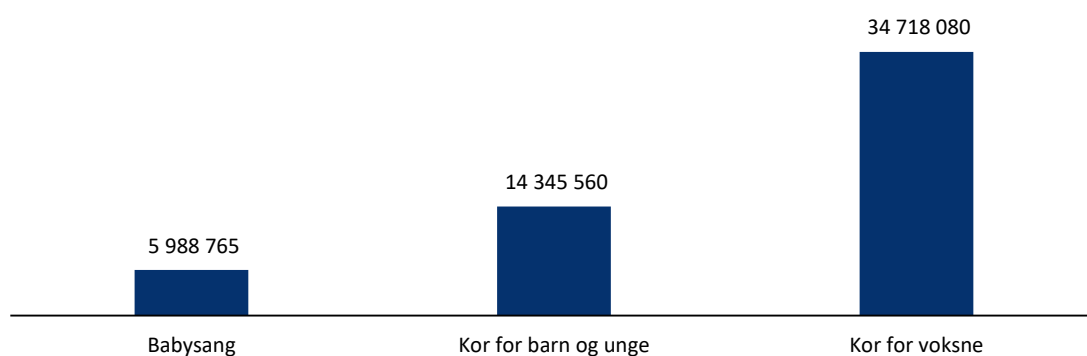

I 2022 sang 15 593 barn i 837 ulike korgrupper, og 12 764 voksne sang i 571 ulike korgrupper, jf. figur 3.3. Det har vært en svak, men jevn, nedgang i antall deltakere i kor siden 2017. Dette gjelder både kor for voksne og kor for barn og unge. Deltakere på babysang har derimot økt betydelig siden 2017, med 38 145 personer i 2022 og det høyeste antall deltakere i 2020 med 51 546. Disse tallene illustrerer den betydelige rollen kirken spiller i å tilby musikalske muligheter og fellesskap for en bred aldersgruppe, og hvordan det bidrar til kulturell berikelse og samfunnsengasjement.

Vi estimerer den direkte samfunnsøkonomiske verdien av Den norske kirkes kor- og babysangaktiviteter til omtrent 55 millioner kroner årlig. Av dette kan omtrent 14 millioner tilskrives barnekor, 35 millioner til voksenkor og 6 millioner til babysang.

Representanter fra kirkens kororganisasjoner som Rambøll har vært i kontakt med, har hatt som mål at kor skal være noe alle skal kunne delta i. På grunn av det, er også medlemskontingentene til kirkekorene lave. Ledelsen av kor i regi av Den norske kirke har utdanning i musikk og musikkpedagogikk. Vi anser derfor kvaliteten på kirkekorene for å være like høy som for kor i andres regi. For å kunne sette en riktig verdi på korene har vi derfor sammenlignet deltakerprisen for ikke-kirkelige kor, med kirkekorene. Dette har vært gjort ved å samle inn data for deltakerpris for et utvalg av ikke-kirkelige kor i Norge, og multiplisert denne prisen med antall deltakere i kirkekor. Dette har blitt gjort for kor for voksne, kor for barn og unge og babysang. På denne måten har vi estimert verdien kirken gir til samfunnet som helhet. Resultatene er presentert i figur 3.3.

Samfunnsøkonomisk verdi av kirkens korvirksomhet, 2022

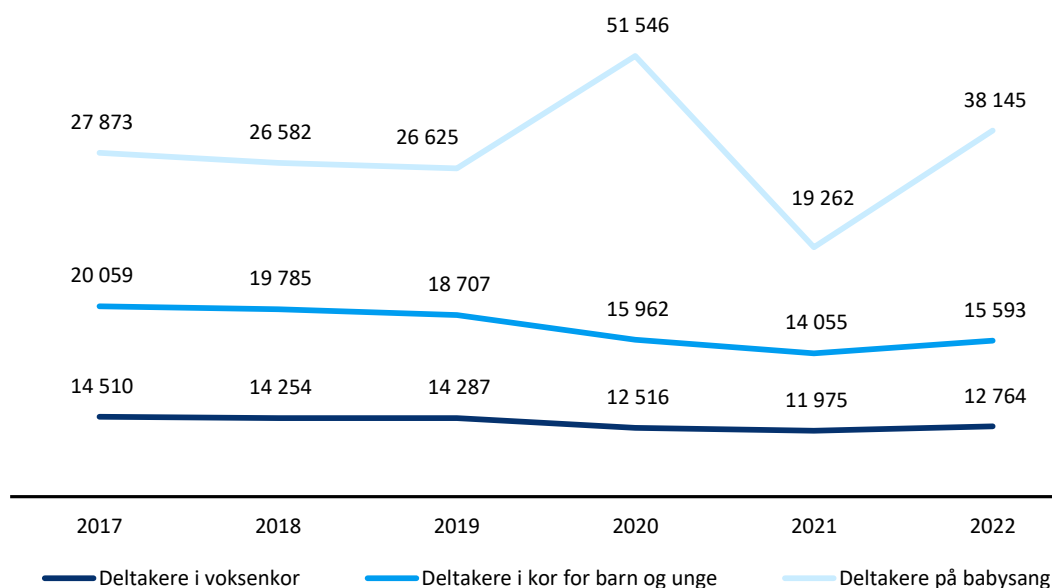

Figur 3.3 Samfunnsøkonomisk verdi av kirkens korvirksomhet

Norges kirkesangforbund og Ung kirkesang er to kirkelige kororganisasjoner, som blant annet bidrar med skolering av kordirigenter og sangpedagoger. Organisasjonene har samarbeid med ulike komponister og bestiller jevnlig nye verk for kor; det være seg bibelspill, motetter eller salmer. Ung kirkesang er en organisasjon for sanggrupper (som babysang og småbarnssang), barne- og ungdomskor og orgelklubber i hele landet. Ung kirkesang arrangerer kurs for korsangere og dirigenter. Kursene blir arrangert i samarbeid med regionene, og er over hele landet. Ung kirkesang arrangerer også regionale kortreff. Ung kirkesang hadde 320 kor og ca. 8 000 medlemmer før pandemien og 275 kor med ca. 7 000 medlemmer etter pandemien. Det vitner om at medlemstallene for kor har blitt påvirket av pandemien.

Totalt var det nesten 67 000 deltakere på kor eller babysang i 2022. Dette tilbudet ble også påvirket av smittevernrestriksjonene under koronapandemien, ved at man ikke kunne samles på samme måte som før. En utvikling over medlemmer i kor for voksne, kor for barn og unge og babysang finnes i figur 3.4.

Utvikling i deltakere i kor og på babysang, 2017-2022

Kilde: SSB

Figur 3.4 Utvikling i deltakere i kor og på babysang

Hvordan vi har estimert verdien

Medlemskontingenten for korene tilknyttet Den norske kirke reflekterer ikke de totale kostnadene knyttet til korets virksomhet. Dette er fordi utgifter til dirigent eller sangaktiviteten, samt øvings- og fremføringslokaler finansieres av menighetsråd og fellesråd. På grunn av det, vil bruk av medlemsavgiften som grunnlag alene for å estimere verdien av Den norske kirkes koraktiviteter kunne føre til en betydelig undervurdering av den reelle verdien. I stedet har vi estimert verdien av kirkens koraktiviteter basert på markedsprisen for deltakelse i andre kor.

Medlemsavgiften for voksenkor varierer fra 600 til 2000 kroner per semester. Kalenderåret er delt inn i to semestre. Gjennomsnittsprisen er 1360 kroner per semester, eller 2720 kroner per år. For barn er medlemsavgiften lavere enn for voksne. Prisene varierer fra 200 til 900 kroner per semester, eller 400 til 1800 kroner per år. Gjennomsnittsprisen for barnekor er 920 kroner per år.

Mangelen på direkte sammenlignbare alternative aktiviteter, og dermed markedspris, gjør det utfordrende å beregne verdien av babysang. Det finnes mange aktiviteter utenfor kirken som foreldre kan delta på sammen med barna sine, som for eksempel babybading eller åpen barnehage. Imidlertid er ingen av disse aktivitetene direkte sammenlignbare med babysang, noe som gjør at det blir feil å bruke disse som grunnlag for verdsetting. Derfor har vi valgt å basere vår verdsetting av babysang på avgiften foreldre betaler for å delta. Denne avgiften varierer mellom 50 og 500 kroner per år, med et gjennomsnitt på 157 kroner. Vi erkjenner imidlertid at bruk av denne verdien sannsynligvis vil føre til en undervurdering av babysangs kulturelle betydning.

Usikkerhet i beregningene

De tilgjengelige dataene om deltakelse i kor vurderes som pålitelige og komplette. Det er derimot vanskelig å trekke sikre slutninger om markedsprisen for deltakelse i et kor til verdien av å delta i et kor organisert av kirken. Man må utvise forsiktighet når man anvender markedsbaserte vurderinger på aktiviteter med mangefasetterte verdier direkte. Eksempelvis når verdien i seg selv er sammenknyttet med religiøs eller åndelig betydning, vil verdien kunne oppleves annerledes enn det markedsprisen tilsier.

De kirkelige korene kan variere i hvor stor samfunnsøkonomisk verdi de innehar og skaper, avhengig av variasjoner i kvalitet, utdannede korledere og hvor mye hver enkelt deltaker får ut av korutøvelsen. De aller fleste korene i kirkelig regi er ledet av en kantor med utdanning innen korledelse, og vil kunne tilby grundig musikalsk opplæring. Verdien kordeltakerne kan få utenfor det rent musikalske fra et kor, følelsen av fellesskap og lignende, har vi ikke data på. Vi kan derfor

ikke si noe om hvordan deltakelse i kor og babysang påvirker i en større samfunnsøkonomisk sammenheng.

Følgelig kan bruk av markedsverdier knyttet til ikke-religiøse koraktiviteter føre til både overvurdering og undervurdering av den autentiske verdien knyttet til Den norske kirkes koraktiviteter. En lignende logikk gjelder for verdsettingen av babysang, som også kompliseres ytterligere av mangelen på sammenlignbare alternativer.

Disse hensynene kompromitterer validiteten til målingen og bidrar til en lavere målesikkerhet.

Ytterligere samfunnsøkonomiske verdier av kor og babysang

De indirekte samfunnsøkonomiske verdiene av Den norske kirkes kor- og babysangaktiviteter involverer vurdering av ulike aspekter av samfunnsengasjement, kulturell berikelse og sosial utvikling. Disse aktivitetene kan ha en rekke positive verdier både på individuelle deltakere og det bredere samfunnet.

Babysangaktiviteter kan spille en betydelig rolle i tidlig barneutvikling. Å engasjere spedbarn og småbarn i musikalske aktiviteter er kjent for å forbedre språkutvikling, kognitive ferdigheter og emosjonell tilknytning. Dette samsvarer med Norges fokus på tidlig barneutdanning og omsorg, som er en grunnleggende del av landets sosialpolitikk (OECD, 2024).

3.2.5 Sysselsetting gjennom musikk i kirken

Den norske kirke sysselsetter en rekke profesjonelle musikere. Vi har beregnet verdien av dette til å være 374,3 millioner kroner årlig basert på årsverk og gjennomsnittlig lønn.

Kirkemusikeren er ansvarlig for å arrangere konserter i kirkens regi, men har også musikalsk ansvar ved gudstjenester som tar i bruk et utvidet musikalsk uttrykk hvor innleide solister og andre musikere bidrar. De dedikerer betydelig tid til ulike forberedelser, som å velge korrepertoar, forberede tekster og noter, velge musikkstykker og kuratere konsertprogrammer. Mange kirkekmusikere har ikke full stilling og begrunner dette med et ønske om å kunne være utøvende også i det allmenne kulturliv.

På begge arenaer samarbeider de med profesjonelle utøvende kunstnere. Slik gir kirken disse utøverne oppdrag som sammen med andre oppdrag og inntekter gjør at kunstneren kan leve av sitt yrke. Det finnes imidlertid ikke tall knyttet til dette. Verdien som er estimert her reflekterer derfor kun lønningene til musikerne fra kirken. Likevel, fordi kirkemusikerne jobber med alle de

musikalske bidragene til kirkelige handlinger, viser deres lønninger til en ytterligere verdi utenfor bare konserter.

Kirkemusikerne i Den norske kirke har i hovedsak sin utdannelse fra Norges Musikkhøgskole (NMH), NTNU, NLA, Universitetet i Stavanger eller Høgskolen Staffelsgate. Samarbeid med lærestedene er en prioritet for kirken.

Hvordan vi har estimert verdien

For å beregne den samfunnsøkonomiske verdien av sysselsetting gjennom musikk i kirken, måler vi arbeidsinnsatsen fra produksjonssiden. Med andre ord er verdien basert på lønnsutgiftene som går med til å produsere kirkens musikalske tjenester. For å gjøre dette har vi brukt lønnsdata fra SSB og tall fra Den norske kirke. Vi har multiplisert lønnsdataene med antallet årsverk i Den norske kirke innenfor ulike yrkeskategorier. Denne tilnærmingen gir en mer nøyaktig representasjon av den faktiske arbeidsinnsatsen sammenliknet med antall ansatte, ettersom noen ansatte jobber deltid.

Ifølge våre beregninger, er den direkte samfunnsøkonomiske verdien av kirkens produksjon av musikalske tjenester 374,3 millioner kroner årlig. Tabellen nedenfor viser antall årsverk, gjennomsnittlig månedslønn og totale lønnsutgifter fordelt på organister, domkantorer og kantorer.

Tabell 3.4: Oversikt over verdien av kirkelige ansatte innen musikk.

Yrkeskategori	Årsverk	Gjennomsnittlig månedslønn, brutto	Totale lønnsutgifter (i MNOK)
Organist	209	44 722	112
Domkantor	21	59 261	15
Kantor	391	52 507	246
Kirkemusikere i Kirkerådet og samisk Kirkeråd	1,5	69 969	1,3
Sum	662,5		374,3

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at reliabiliteten til vår beregning er høy, noe som betyr at vi i stor grad fanger opp verdien på en konsistent og repeterbar måte. Vi vurderer kvaliteten på Den norske kirkes personelldata, samt SSBs lønnsdata, som høy. Dette bidrar til høy reliabilitet i dataene som er benyttet til beregningene. En justering av data til årsverk fremfor antall ansatte, bidrar ytterligere til målingens reliabilitet. Lønns- og ansettelsesdata for minst to kategorier av musikere (sangere og dirigenter/korledere) er imidlertid ikke tilgjengelige. Datagrunnlaget er derfor noe mangelfullt og vi vurderer derfor at det er knyttet noe usikkerhet til beregningene.

Tilgjengelige data gjør det heller ikke mulig å skille mellom produksjon av musikkjenester som utgjør kulturelle aktiviteter og musikkjenester som har religiøs karakter. Dette gjør at validiteten til målingen er begrenset. En del av kirkemusikerens rolle er å fremføre musikk under gudstjenester og religiøse seremonier. En annen del av rollen er å fremføre musikk under aktiviteter som er mer kulturelle i sin natur, som konserter og korøvelser. Man kunne argumentert for at det bør gjøres en forskjell mellom kirkemusikernes arbeidstimer som er viet religiøse praksiser, og arbeidstimer som er viet til kulturelle aktiviteter. I praksis er det imidlertid svært utfordrende å gjøre et slikt skille. Av den grunn har vi antatt at alle kirkemusikernes arbeidstimer skal regnes som et bidrag til kirkens kulturaktiviteter. Vi er likevel klar over at andre tolkninger er mulige.

3.3 Kirken bidrar til utvikling av litteratur og språk

Kirken er en språkaktør som produserer liturgiske tekster, salmer, sangtekster, bøker og poesi. Kirken bidrar gjennom sin aktivitet også til ivaretagelse av språklig kulturarv. I vår analyse verdsettes kirkens kulturelle bidrag innenfor litteratur og språk gjennom produksjon av litteratur og ivaretagelse av språklig kulturarv. I denne sammenheng holdes preken, minnetaler og annet arbeid knyttet til kirkelige handlinger utenfor beregningen.

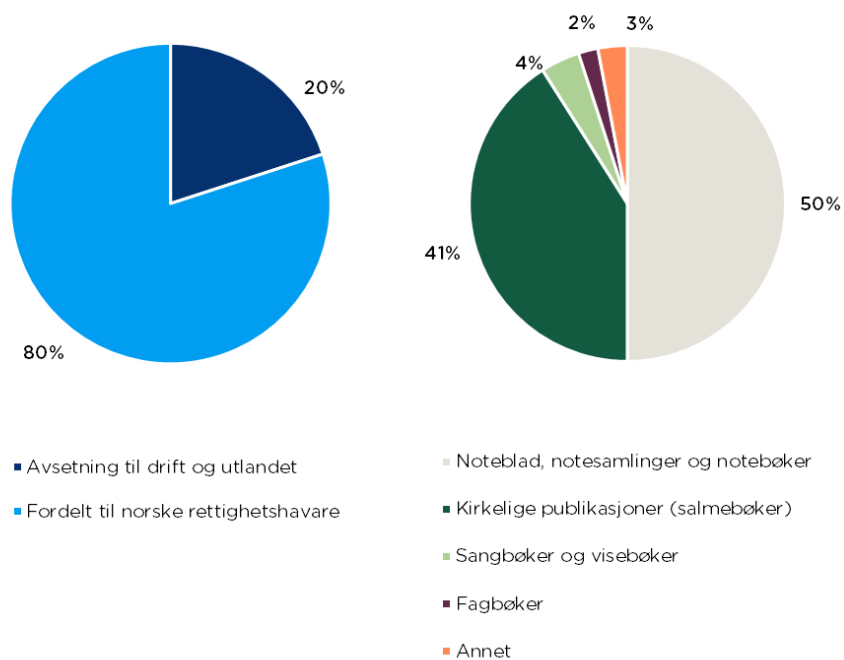
3.3.1 Produksjon av litteratur

For å estimere den samfunnsøkonomiske verdien av kirkens bidrag til produksjon av litteratur, har vi benyttet oss av vederlagsinntekter knyttet til kirkelig kulturelle verk. Disse inntektene er tilgjengelig gjennom data fra Kopinor og Eide forlag, som rettighetsforvalter. Basert på disse dataene er verdien av kirkens bidrag gjennom produksjon av litteratur 10,2 millioner kroner.

10
MNOK

8,2 av de 10,2 millionene (80 %) var distribuert til norske rettighetshavere. Inntektene kan også fordeles på ulike kategorier. Oversikt over fordelingen av vederlagsinntektene er illustrert i figur 3.5. Omtrent 50 prosent av det kopierte materialet består av notesamlinger, og 41 prosent består av kirkelige publikasjoner (primært salmebøker). Resten består av sangbøker og visebøker (4 %), fagbøker (2 %) og annet (3 %).

Fordeling av vederlagsinntekter

Kilde: Kopinor, Eide forlag

Figur 3.5 Fordeling av vederlagsinntekter, hos forlaget og til produsentene

Hvordan vi har estimert verdien

Vi har brukt eksterne data fra rettighetsforvalteren Kopinor. I 2022 var de totale inntektene knyttet til verk som Kopinor hadde rettighetene til, 10,2 millioner kroner.

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at reliabiliteten og fullstendigheten av dataene er høy, på grunn av tilfredsstillende kvalitet på inntektsdataene fra Kopinor. De underliggende dataene fanger opp markedets verdi for kulturelle verk som noter og annet trykt materiale. Imidlertid har beregningen fortsatt lav gyldighet på grunn av de iboende utfordringene med å skille religiøse og kulturelle elementer i forbruket av religiøs musikk og salmer.

3.3.2 Ivaretagelse av språklig mangfold og kulturarv

Den norske kirke jobber for å ivareta språklig mangfold, med et ønske om at kirken skal være åpen og inkluderende på tvers av språk. Kirken arbeider aktivt med flere språk for å bevare og fremme språklig og kulturelt mangfold. Dette omfatter blant annet opplæring av prester og ansatte, oversettelse av liturgiske tekster, og tilrettelegging for språklig mangfold i gudstjenester og andre arrangementer. Kirken har bokmål, nynorsk, samisk og tegnspråk som administrativ og liturgisk språkform.

Nynorsk

Alle kirkens liturgiske tekster som brukes under gudstjenester, bønner og salmer, vedtas både på bokmål og nynorsk. Det er den enkelte menighet og det enkelte bispedømme som vedtar hvilket målføre som skal gjelde. I Ål kyrkjelyd og Borgund menighet, er for eksempel nynorsk gjeldende målføre. Dette er menigheter med en dyp språklig identitet med et særlig fokus på formidling og ivaretagelse av det nynorske skriftspråket.

Liten
positiv

Mellom 10 og 15 prosent av den norske befolkningen har nynorsk som hovedmål (Foss, 2022). Vi vet ikke hvor mange av denne andelen som er medlem av Den norske kirke, eller hvor mange som får en direkte bruksverdi knyttet til kirkens bruk av nynorsk. Vi kan imidlertid anta at en vesentlig del av befolkningen som har nynorsk som hovedmål, opplever en verdi av at kirken bidrar til å ivareta språket. Et eksempel på dette kan vi finne i Norsk salmebok 2013, hvor mange av salmene er skrevet på nynorsk opprinnelig eller oversatt til nynorsk. I tillegg kan vi anta at deler av befolkningen for øvrig også opplever en ikke-bruksverdi gjennom tilfredshet med at nynorsk i kirken eksisterer og er tilgjengelig for andre, både i dag (eksistensverdi og altruistisk verdi) og i fremtiden (arveverdi). Den samfunnsøkonomiske verdien av dette vurderer vi som *liten positiv*. Den samfunnsøkonomiske verdien er beheftet med høy usikkerhet.

Samisk

Språk er blant de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. Språkene bærer i seg den samiske kulturen, kunnskaper og verdier (Norske Samers Riksforbund, 2021). Den norske kirke er opptatt av å respektere og styrke samisk kultur og språk og har vedtatt i Kirkemøte at samisk språk er en del av deres liturgiske språk. Det er flere menigheter i samiske språkområder som gjennomfører gudstjenesten på samisk.

Liten
positiv

I 2023 ga Den norske kirke ut «Den nordsamiske spilleboken», også kjent som «Sálbmagiriji šuoknjagirji» (Den norske kirke, 2023b). Spilleboken anvendes innenfor den nordsamiske kirkelige tradisjonen og inneholder sanger og salmer som benyttes under gudstjenester og kirkelige seremonier på nordsamisk. Spilleboken er spesielt tilpasset den karakteristiske samiske salmesangen ved å fremheve den særegne samiske syngemåten, og den formidler estetikken i samisk salmesang. Arbeidet med spilleboken startet i 2017. Arbeidet har involvert samarbeid med komponister for å utforske mulighetene for å skape musikalske arrangementer til melodiene.

I Norsk Salmebok finnes 15 salmer på nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk (Den norske kirke, 2024a). Det finnes også en lulesamisk salmebok, som ble gitt ut av Verbum i Sverige. Flere liturgier finnes på samiske språk, herunder for hovedgudstjeneste (ordning for hovedgudstjeneste, samlingsbønner, dagens bønn og kirkeårsprefasjoner), dåp og konfirmasjon, vigsel og gravferd (Den norske kirke, 2024b). Slik bidrar samlediktning til at flere sokn innarbeider samisk språk i kirkens virksomhet generelt.

I 2022 ble samiske kirkedager arrangert, som er et nordisk samarbeid med kirkene i Norge, Sverige og Finland. Målet er å legitimere og styrke den samiske kirketradisjonen og løfte samisk kirkeliv lokalt, regionalt og nasjonalt.

Det finnes ingen offisiell registrering av personer med samisk identitet i Norge, og vi vet derfor ikke hvor mange samer som bor i Norge. Sametingets valgmannstall gir imidlertid et hint om hvor mange samer som finnes i landet og i hvilke kommuner det bor samer. Ifølge Sametingets valgmannstall³ er tallet 23 488 personer (Sámediggi, 2024). Valgmannstallet forteller ikke hele sannheten ettersom ikke alle (myndige) samer er registrert der. Vi kan derfor ikke med sikkerhet si hvor mange som vil oppleve en direkte nytte av samisk språk i kirken, utover en antagelse om at det omfatter de samer

---

³ Den som vil stemme ved sametingsvalget må være registrert i Sametingets valgmannstall.

som er medlemmer i Den norske kirke og at det er en betydelig andel i minst 286 sokn. I tillegg kan vi anta at en stor del av ikke-kirkemedlemmer med samisk identitet og en mindre del av den norske befolkningen for øvrig også vil oppleve en ikke-bruksverdi gjennom tilfredshet over av at samisk kirkeliv eksisterer og er tilgjengelig for andre, både i dag (eksistensverdi og altruistisk verdi) og i fremtiden (arveverdi). Den samfunnsøkonomiske verdien av dette vurderer vi som *liten positiv*. Den samfunnsøkonomiske verdien er beheftet med høy usikkerhet.

Kvensk

Kirken anerkjenner viktigheten av å betjene det kvenske språkområdet og tilbyr ressurser og tjenester på kvensk der det er mulig. Dette kan omfatte gudstjenester, prekener og andre kirkelige aktiviteter. Et eksempel er at Nord-Hålogaland bispedømme ga ut et kvensk salmehefte i 2022. Kvensk er et finsk-ugrisk språk som historisk har vært brukt av kvenske samfunn i Nord-Norge. Det kvenske språket er listet opp som et av de aller mest truede språkene i Europa (Norske kveners forbund, 2024).

Liten
positiv

På samme måte som for samer, eksisterer det ingen offisiell statistikk over hvor mange som regner seg som kvener i Norge, men i offentlige dokumenter blir mellom 10 000 til 15 000 ofte brukt som et anslag (Forsgren & Minken, 2024). Det er også usikkert hvor mange som er del av Den norske kirke og som får en direkte nytte av at kirken tilbyr ressurser på kvensk. Man kan derimot anta at noen vil oppleve en direkte nytte av dette, i tillegg til at en andel av resten av befolkningen vil oppleve ikke-bruksverdier gjennom eksistensverdi, arveverdi og altruistisk verdi. Vi vurderer den samfunnsøkonomiske verdien av kvensk litteratur og språk i Den norske kirke som *liten positiv*. Den samfunnsøkonomiske verdien er beheftet med høy usikkerhet.

Tegnspråk

Norsk tegnspråk er et minoritetsspråk på linje med andre norske minoritetsspråk (Språkrådet, 2024). Tegnspråkbrukere har rett til å møte, bruke og lærer språket sitt, og språkløven sier at offentlige organ skal verne og fremme norsk tegnspråk. Døvekirken er det tegnspråklige tilbudet i Den norske kirke. Døvekirken tilbyr kirkelige handlinger, trosopplæring og menighetsliv på tegnspråk og punktskrift for blinde og svaksynte. Tegnspråkpoesi og andre estetiske uttrykk tilgjengelig for blinde og svaksynte er en del av Døvekirkens kunstneriske og kulturelle tilbud. Dette illustrerer mangfoldet av kunstformer som er tilgjengelig i kirken. Døvekirken består av åtte menigheter i byene Tromsø, Trondheim, Ålesund, Bergen, Stavanger, Kristiansand, Sandefjord og Oslo (Den norske kirke, 2024).

Kirkerådet har for øvrig en samarbeidsavtale med KABB (Kristent arbeid blant blinde og svaksynte) om en mer tilgjengelig kirke. KABB mottar tilskudd fra Kirkerådet til sitt arbeid.

Fordi det ikke finnes god nok dokumentasjon av arbeidet med tegnspråk og punktskrift, har vi ikke gjort en vurdering av den samfunnsøkonomiske verdien av dette arbeidet.

3.4 Kirken bidrar til samisk kultur og kulturarv

Den norske kirke har hatt en betydelig innvirkning på samisk kultur og kulturarv, også utover det språklige. I kulturutredningen *Kunsten å være kirke*, understrekes det at samisk kulturarbeid i kirken først og fremst handler om å sikre samisk kultur som en grunn dimensjon ved de basale funksjonene i samisk kirkeliv (Den norske kirke, 2013). Med andre ord blir samiske kirkelige kulturaktiviteter først og fremst knyttet opp mot kulturidentitet.

En viktig dimensjon ved kirkens historiske innvirkning på samisk kultur og kulturarv er deres rolle i fornorskningspolitikken som pågikk i Norge fra rundt midten av 1800-tallet til midten av 1900-tallet. Denne prosessen førte til store tap av samisk kultur og språk (Sylte & Berge, 2023). Frem til 2017 var Den norske kirke en statskirke, noe som gjør det utfordrende å skille kirkelig fra statlig innvirkning. Det er likevel tydelig at kirken var en viktig del av fornorskningen av samene, gjennom fornektelse av både språk og religion (Høybråten, et al., 2023). Fornorskingsprosessen, og ytterligere urett mot samer og nasjonale minoriteter, har blant annet ført til at kirkelig kulturliv gjennomføres annerledes i samiske områder i dag. I mange år ble det samiske folket tvunget til å undertrykke egne tradisjoner, kultur, identitet og språk. Dagens samiske kirkelige kulturliv, fordrer derfor at det gjøres et stort forsoningsarbeid mellom kirken og det samiske folket.

Læstadianismen⁴ har hatt stor påvirkning på samisk kultur og identitet. Læstadianismen har bidratt til å bevare og styrke samisk språk og kultur, samtidig som den har hatt en kritisk holdning til fornorskningspolitikken. Deltakerne i Læstadianske kristne samfunn er også i stor grad medlemmer av Den norske kirke (Larsen, 2012).

I dag har Den norske kirke et tydelig mål om å bevare, synliggjøre og fremme samisk kultur og kulturarv, i tillegg til et pågående forsoningsarbeid. Den norske kirke har nylig igangsatt ulike initiativer for å fremme samisk kultur, eksempelvis samisk spillebok (beskrevet i forrige kapittel). Kirken har også utarbeidet en kulturarvstrategi som tar sikte på å synliggjøre det nasjonale,

---

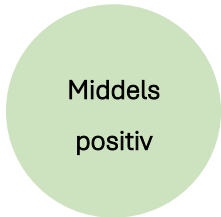
⁴ Læstadianismen er en kristen vekkelsesbevegelse grunnlagt av den svensk-samiske presten Lars Levi Læstadius.

regionale og lokale aspektet ved kulturelle uttrykksformer. Denne strategien oppleves som et viktig skritt i å styrke samisk kirkelig kulturarv, samt det pågående forsoningsarbeidet mellom kirken og de samiske folket.

Samisk kirkelig kulturliv må forstås som et pågående arbeid. Gitt at flere av de igangsatte initiativene er relativt nye, er det for tidlig å se gevinster av kirkens tiltak. Verdssettelsen vi har gitt er derfor noe prematur. For at verdsettelsen skal bli så treffende som mulig, er den gjort i samråd med samisk kirkelige representanter.

Synliggjøring og fremming av samisk kultur i kirken

Den norske kirke har som mål å være et sted hvor alle føler seg velkomne. Utover å gjøre kirkens aktiviteter tilgjengelige på samisk, legger kirken vekt på å synliggjøre og fremme samisk språk og kultur som en del av sitt virke. Dette har stor betydning for mange i det samiske folket, ved at kirken og gudstjenester kan oppleves som et tryggere rom enn tidligere, og bidrar til å styrke den samiske identiteten (Johnsen, 2015).

Middels
positiv

På bakgrunn av ovennevnte argumenter, er synliggjøring av samisk språk og kultur i kirken verdsatt til *middels positiv*, fordi det skaper ulike typer verdier for den samiske kirkelige befolkningen i form av både forbruk og opplevelser. Eksempler på forbruk er samiske salmebøker og samisk tekstilkunst i kirken. Eksempler på opplevelser kan være samiske konserter i kirken eller samisk kirkelige bygg.

Selv om den positive verdien for kirken og det samiske folket er svært høy, har vi likevel satt verdsettelsen til middels positiv. Tilgjengeliggjøring og synliggjøring av samisk kultur og tradisjoner i kirken er av høy verdi for de som blir direkte påvirket av det, men ikke nødvendigvis for den øvrige befolkningen, som ikke blir direkte påvirket. Verdssettelsen tar utgangspunktet i verdien for hele befolkningen i Norge.

Synliggjøringsarbeidet bidrar også til en indirekte bruksverdi. Dette er verdier som ikke gir direkte nytte, men likevel har betydning for mennesker, til sammenlikning betydningen av historiske landemerker eller sosiale tiltak som påvirker en annen samfunnsgruppe positivt. Synliggjøring kan ikke direkte brukes av alle, men det er et tydelig behov for arbeidet. At samisk språk og kultur fremmes bidrar også til å styrke den kulturelle identiteten, og fremme samiske identitetsmarkører.

Tilgjengeliggjøring av samisk språk og kultur i kirken, kan også ha en verdi for den øvrige befolkningen, både nasjonalt og globalt. Denne verdien vil være en ikke-bruksverdi, men eksistensverdi og altruistisk verdi. Vi antar her at befolkningen generelt har et ønske om at kirken tilgjengeliggjør samisk språk og kultur. Altruistisk verdi vil være at det oppleves en tilfredshet over at samisk kultur og språk fremmes på denne måten i kirken.

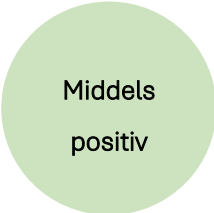
Den norske kirke ønsker å gi den enkelte menighet de beste forutsetningene for å møte sine samiske medlemmer gjennom inkluderende tjenester. Synliggjøringen har derfor en betydelig verdi, da den for mange bidrar til å styrke samisk kulturell identitet. Det viser en bevisst innsats for å ivareta og fremme samisk språk og kultur.

Den norske kirke fremstår derfor i dag som en arena for synliggjøring av samisk språk, hvor det legges vekt på å fremme samisk kirkelig kulturarv. Dette viser både en bevissthet rundt den kulturelle og språklige arven, samt en vilje til å fremme arven i flere deler av kirkens virke. Gjennom å tilrettelegge for bruk av samisk språk og kultur, viser kirken en altruistisk verdi ved å anerkjenne og respektere den samiske kulturelle identiteten og eksistens.

Forsoningsarbeidet mellom kirken og det samiske folket

Kirken jobber også aktivt med et forsoningsarbeid. Forsoningsarbeidet mellom kirken og det samiske folk har også effekt på kultur, og særlig kulturell identitet. Kirken er en pådriver for dette arbeidet på et samfunnsnivå, som kan ha positive ringvirkninger.

Prosessen om forsoning mellom kirken og samene kan deles inn i tre nivåer av verdi, ut ifra hvem det påvirker og hvor mye. For det første vil det samiske folk påvirkes i stor grad. For det andre vil det påvirke hele Den norske kirke. For det tredje vil det ha en verdi for hele den norske befolkningen.

Middels
positiv

Verdien for Den norske kirke og det samiske folk vil være størst, mens for andre mennesker i Norge som ikke er medlem av kirken eller har samisk bakgrunn, vil det sannsynligvis ha en lavere verdi. Dette er fordi ikke alle vil få en direkte nytteverdi av arbeidet, men heller vil få en indirekte nytteverdi i form av en altruistisk verdi. Verdien kommer i form av en direkte verdi for samiske folk i kirken, og for andre en indirekte bruksverdi, altruistisk verdi, arveverdi og en eksistensverdi.

Den kulturelle delen av forsoningsarbeidet har en indirekte bruksverdi, da det kan bidra til å skape et trygt og likeverdig rom for alle i kirken, uavhengig av bakgrunn. Blant annet har kirken utviklet et kurs om hva forsoning er og krever. Dette kurset blir pålagt alle kirkens ansatte. For store deler av

den norske befolkningen vil det være en eksistensverdi. Det er mulig at en stor del av majoritetsbefolkningen i Norge mangler en erkjennelse av at forsoningen med samer og nasjonale minoriteter er nødvendig og angår alle. Samtidig er det sannsynlig at de fleste vil være fornøyde for at det er igangsatt et forsoningsarbeid.

3.5 Kirken bidrar til å stimulere visuell og temporær kunst

Visuell kunst har en lang og betydningsfull historie i Den norske kirke. Kirker i Norge har i mange hundre år vært dekorert med kunstverk på altertavler, ikoner, glassmalerier, skulpturer og malerier. Kirken har ved flere anledninger gitt utsmykkingsoppdrag til dyktige kunstnere for å utforme kirkerommet og andre kunsteriske oppdrag, som å arrangere temporære kunstutstillinger. På den måten har kirken bidratt til at kunstformene har overlevd gjennom tidene, samtidig som kirken stimulerer det temporære kunstfeltet. I kraft av kirkens interiør, utsmykking, materiale, kunst i ulike former og funksjon, blir kirkene samlet sett ofte omtalt som ett av Norges største kunstgalleri.

I dette kapitlet verdsetter vi kirkens årlige bidrag til visuell kunst. Dette har vi gjort ved å beregne inntekter og kostnader til temporære kunstutstillinger og innkjøp av tekstilkunst. Vi har ikke tatt med verdien av eksisterende verk og fast utsmykking i beregningene, fordi det ikke finnes tilgjengelige data på dette og er utenfor omfanget av dette oppdraget.

3.5.1 Temporære kunstutstillinger

Temporære utstillinger i kirkerom har sin verdi fordi den spiller sammen med den fast installerte kunsten i rommet. Våre beregninger viser at verdien av temporære kunstutstillinger er omtrent 557 000 kroner. Beregningene baserer seg på data fra en spørreundersøkelse gjort blant alle norske kommuner.

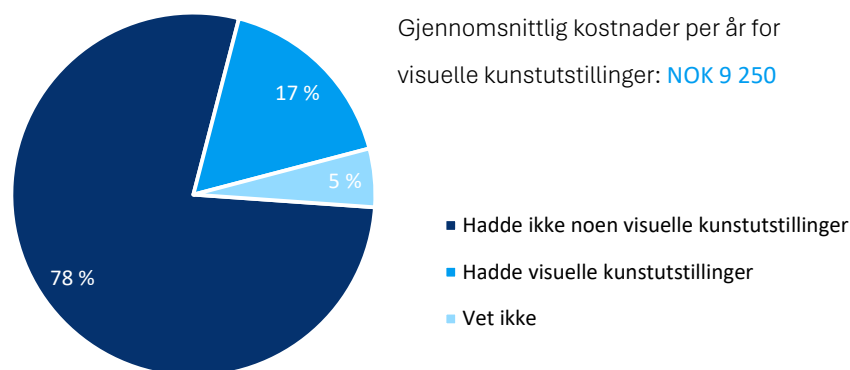

Hvordan vi har estimert verdien

Vi har samlet data om inntektene og kostnadene knyttet til temporære kunstutstillinger i kirker. Dataene er samlet inn gjennom en spørreundersøkelse som er distribuert til alle norske fellesråd. 13 av 77 respondenter (17 %) svarte at de hadde arrangert minst én temporær kunstutstilling i 2019 og/eller 2022. Siden temporære kunstutstillinger ofte er gratis å besøke, rapporterte ingen kommune inntekt knyttet til utstillingene. I gjennomsnitt koster det årlig 9 250 kroner per kommune å arrangere temporære kunstutstillinger. Siden det er 357 kommuner i Norge, er den totale verdien

av visuelle kunstutstillinger omtrent 557 000 kroner. Ut over dette vet vi at kunstutstillinger i kirken ikke alltid er gratis. Det tas betaling for noen av disse utstillingene, men vi har ikke datagrunnlag til å estimere verdien av dem.

Visuelle temporære kunstutstillinger i kirker, 2019 og/eller 2022

Kilde: Egen undersøkelse

Figur 3.6 Andel av kirkene med visuelle kunstutstillinger

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at påliteligheten av dataene er lav. Det er ikke mulig å få en detaljert oppdeling av kostnadene for å vite nøyaktig hva som er innberegnet i kostnadene knyttet til organisering av en temporær kunstutstilling. Derfor kan vi ikke fastslå om kostnadsestimeringsmetoden er konsistent på tvers av ulike kommuner. Undersøkelsen har også lav svarprosent, noe som har ført til at dataene er ufullstendige. Dette gjør at det er usikkerhet knyttet til omfanget. Representativiteten til de innsamlede svarene blant kommunene er også usikker, noe som gjør at ekstrapoleringen⁵ fra undersøkelsesfunn til hele kirkekollektivet bygger på usikkerhet. Med tanke på disse problemene knyttet til både pålitelighet og fullstendighet, er den generelle gyldigheten av dataene kompromittert.

⁵ Ekstrapolering er en matematisk metode for å estimere verdien av en variabel utover det opprinnelige observasjonsutvalg, på grunnlag av dens forhold med en annen variabel.

3.5.2 Tekstilkunst

Tekstilkunst i norske kirker har en kulturell verdi. Tekstilkunsten omfatter tekstilutsmykninger som tepper, alterduker, draperier og liturgiske klær som messehagler og korkapper. Disse tekstilene er i mange tilfeller spesialdesignet og håndlaget for kirkene. Utover det estetiske, er tekstilkunsten av symbolsk og liturgisk betydning. Tekstilkunst er, som all kunst i kirkerommene, en del av kirkens kulturarv og har en unik rolle i å berike kirkelige rom. I en samfunnsøkonomisk analyse kan verdien av tekstilkunst i kirken derfor ikke kun måle økonomiske verdier, men må også inkludere verdien av kulturell arv og åndelig berikelse.

Analysen av den økonomiske verdien av tekstilkunst omfatter beløpet som har blitt brukt på innkjøp av tekstilkunst. Årlig innkjøp av tekstilkunst går i hovedsak på liturgiske klær. Vi har sett på årene 2019 og 2022, da pandemiårene 2020 og 2021 er avvikende, og beregnet et gjennomsnitt av hva som brukes på dette årlig. Annen tekstilkunst kjøpes kun sporadisk og ikke hvert år. Dette er først og fremst verdier som kirken forvalter. Verdien av dette er derfor ikke beregnet, men heller beskrevet kvalitativt.

Liturgiske klær

Liturgiske klær i Den norske kirke har en kulturell verdi ved sin historie, tradisjon og utseende. Mange av dem er spesialdesignede og har blitt brukt i mange generasjoner og representerer en kontinuerlig forbindelse til kirkens historie. Messehaglener er som regel håndlaget med omhu og detalj, og er utsmykket med liturgiske symboler. Den kunstneriske og kulturelle betydningen av liturgiske klær går ut over deres praktiske funksjon og er en verdifull del av kirkens kulturarv.

Det er vanlig at nytilsatte prester, diakoner, kateketer og kantorer selv går til anskaffelse av alba⁶ og stolaer⁷. Dette får de støtte til fra Den norske kirke. Noen velger å gå til innkjøp av de liturgiske klærne direkte fra en tekstilkunstner, mens andre kjøper masseproduserte liturgiske tekstiler. I denne beregningen er kun støttebeløpet fra Den norske kirke inkludert, og ikke det ekstra beløpet prester kan betale selv.

Vi har mottatt intern kostnadsdata fra Den norske kirke knyttet til utgifter for innkjøp av liturgiske individuelle klær. Denne dataen viser at kostnaden Den norske kirke hadde for liturgiske klær i

⁶ Alba er en fotsid kappe, navnet har opprinnelse fra latin og betyr lang, hvit messeserk.

⁷ Et farget bånd som bæres retthengende eller på skrå fra venstre skulder til høyre hofte.

2022 var over 1,8 millioner kroner. Utgifter knyttet til liturgiske klær i 2019 var nesten 1,7 millioner. Gjennomsnittsbeløpet per år blir dermed omtrent 1,8 millioner kroner.

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at validiteten på dataen om tekstilkunst er god. Imidlertid vurderes både reliabilitet og fullstendighet som lav. For reliabilitet handler det om at det fra år til år kan svinge mye i innkjøp av tekstilkunst, for eksempel dersom en ny biskop blir ansatt og ny bispekåpe må lages. I tillegg vil innkjøp av tekstilkunst til kirkens interiør ofte være et engangskjøp. Fullstendigheten vurderes også som lav fordi vi ikke har data knyttet til innkjøp av all tekstilkunst i alle kirker, og kun det beløpet som brukes av Den norske kirke sentralt.

Tekstboks 5

Bispekåper

Bispekåper er liturgiske drakter som har røtter tilbake til tidlig kristendom. De bæres tradisjonelt av biskoper og er et symbolsk plagg som reflekterer deres posisjon. Bispekåpene er av høy kulturell verdi. Hvert bispedømme har sin bispekåpe. Av og til skiftes bispekåper ut og som regel blir den gamle ivaretatt som det kunstverk den ofte er, enten av Domkirken eller av et regionalt eller nasjonalt museum.

Bispekåpene lages av kunstnere, og det tar omtrent ett årsverk å ferdigstille dem. De er ofte laget av dyre materialer og har spesielle broderier eller andre dekorative elementer som symboliserer rolle, landsdel og bispedømme.

Det er 11 biskoper i Norge, og én preses som bærer bispekåpene. I analyseårene denne rapporten tar utgangspunkt i, har det ikke blitt laget noen bispekåper, og de er derfor heller ikke med i tallgrunnlaget. Bispekåpene representerer likevel en betydelig verdi, som dokumentasjon av håndverkstradisjoner, som egne kunstverk og inntekt for kunstner.

Foto: Biskopene i Den norske kirke 2020, TITT Melhuss, Den norske kirke.

3.6 Kirken bidrar til å ivareta og utvikle bygg og arkitektur

Gjennom sitt arbeid med å ivareta kirkebyggene bidrar Den norske kirke til å ivareta kulturelle verdier. Dette inkludert interiør, eksteriør og historiske gjenstander. I tillegg forvalter kirken historiske presteboliger og bygger nye kirker. De siste tiårene har flere nye kirker blitt bygget i regi av Den norske kirke.

3.6.1 Bygging av nye kirker

Ifølge Den norske kirke ble det bygget seks nye kirker i perioden fra 2019 til og med 2022. Dette tilsvarer 1,5 nye kirker per år. For å beregne den årlige verdien av bygging av nye kirker, har vi sammenstilt prosjektkostnadene for alle seks kirkene som ble bygget i nevnte periode og beregnet en gjennomsnittskostnad. Gjennomsnittskostnaden er beregnet til omtrent 78 millioner kroner og representerer den verdien som skapes årlig gjennom bygging av nye kirker.

De nye kirkebyggene i Den norske kirke er markante byggverk som vekker oppmerksomhet og engasjement. Alle de nye kirkene er arkitekttegnet og mange har blitt tildelt viktige arkitekturpriser, både i Norge og i utlandet. De representerer dermed viktige milepæler og referanser i nåtidens byggekunst. Kirken i Vennesla fikk Årets byggepris i 2022 (Kristiansand kommune, 2022). Tidligere har også andre kirker mottatt ulike priser. Noen av disse er listet under:

- Mortensrud kirke i Oslo (2002, arkitekt: Jensen & Skodvin) fikk Grosch.medaljen i 2003 og AC Houens fonds diplom i 2008.
- Knarvik kirke (2014, arkitekt Reiulf Ramstad og kunstner Tor Lindrupsen) ble i 2015 nominert til den viktigste prisen for moderne arkitektur i EU: Mies van der Rohe award. På nettstedet Architizer vant kirken klassen for religiøse bygg og monumenter (New York) og nominert til A+Award
- Våler kirke i Solør (2016, arkitekt Espen Surnevik og kunstner Espen Dietrichson) fikk i 2016 både Statens byggeskikkpris og arkitekturprisen Best religious building Archmarathon-Award. Våler kirke har også fått Årets bygg repris i 2015 fordi kirken var nyskapende i sin helhet: monumental, åpen og inkluderende.
- Ålgård kirke (arkitektfirma LINK signatur ved Rene de Groth/Erik Thesen og kunstner Tor Lidrupsen) fikk Gjesdal kommunes byggeskikkpris for 2015 og ble i 2015 nominert til prisene: Statens byggeskikkpris og Best religious building Archmarathon-Award i Milano

Hvordan vi har estimert verdien

Vi har sammenstilt projektkostnadene for byggingen av alle de nybygde kirkene de siste fire årene, og funnet gjennomsnittskostnaden for dem. Datagrunnlaget er gitt av Den norske kirke.

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at reliabiliteten og fullstendigheten til denne beregningen er tilfredsstillende. Samtidig baserer datagrunnlaget seg på et fåtall nybygde kirker og kostnadene for disse varierer. Validiteten vurderes imidlertid som svært lav, fordi det ikke er mulig å måle det kulturelle bidrag isolert knyttet til bygging av en ny kirke.

3.6.2 Driftskostnader

Hvert år brukes det store summer for å ivareta kirkebyggene. Kirken får både statlig og kommunale overføringer til drift. Over de kommunale budsjettene blir det bevilget midler til virksomheten i menighetene og i de lokale kirkelige organene (fellesrådene og menighetsrådene), herunder midler til drift og vedlikehold av kirker (Barne- og familiedepartementet, 2021). Ut ifra det fellesrådene rapporterer til SSB, er summen av driftskostnader til kirkene i snitt 2 879 millioner kroner for årene 2019 og 2022, når lønnskostnader er trukket fra (Statistisk Sentralbyrå, 2024). Denne summen omfatter inntekter- og utgifter vedrørende presteboliger, kommunenes overføringer til kirken, og kommunens utgifter når det er inngått tjenesteyting mellom kommunen og kirken. Rambøll har ikke funnet eller fått detaljerte beskrivelser av hvordan disse midlene brukes, og kan dermed ikke si noe om hvor mye av det som går til bevaring av kultur og kulturarv.

Hvordan vi har estimert verdien

Datagrunnlaget for beregningene er hentet fra SSB og baserer seg på egenrapporterte tall, under kategori 390 Den norske kirke. Vi har beregnet et gjennomsnitt for årene 2019 og 2022. Vi har brukt *netto driftsutgifter*, altså utgifter etter skatt, slik de er oppgitt under SSBs statistikk. I datagrunnlaget inngår følgende underkategorier: inntekter og utgifter vedrørende presteboliger, kommunenes overføringer til kirken og kommunens utgifter når det er inngått tjenesteytingsavtale mellom kommunen og kirken.

Vi har skilt ut og ekskludert lønnsutgifter fra beregningen. Vi har også ekskludert kategorier innenfor posten som ikke er relevante i denne sammenheng. Dette er for eksempel utgifter knyttet til gravplasser og krematorier (post 393) og tilskudd til tros- og livssynssamfunn (post 392) (Kommunal. og moderniseringsdepartementet, 2020).

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at validiteten av vår beregning er lav. Driftsutgiftene er ikke systematisert på en måte som gjør det mulig å skille mellom vedlikeholdsaktiviteter som bidrar til kulturelle verdier (for eksempel vedlikehold av kunstverk og dekorative elementer) og generelt vedlikehold av bygningsmassen (for eksempel vedlikehold av rørlegging, elektriske systemer og varmesystemer). Mangelen på detaljerte oppdelinger i økonomiske poster gjør det utfordrende å vurdere akkurat hvilke ressurser som har et kulturelt bidrag, noe som resulterer i en lav total validitet av beregningen.

3.6.3 Sysselsetting gjennom kulturarv

Kirken sysselsetter eksterne håndverkere til vedlikehold og restaurering av kirkelig eksteriør og inventar. Gjennom kjøp av disse tjenestene, opprettholder Den norske kirke et marked for fagarbeider i viktige nisjefag. Gjenstandene som vedlikeholdes eller restaureres har også ofte høy kulturell og historisk verdi. På denne måten bidrar kirken til at samfunnet opprettholder kunnskap om hvordan man lager og ivaretar viktige kulturelle objekter og arkitektur.

270

MNOK

For å beregne verdien av kirkens sysselsetting, har vi benyttet data om antall, stillingsbeskrivelser og lønnstrinn fra Hovedorganisasjonen KA og SSB. Når vi har tallfestet sysselsettingen av håndverkere i kirken, har vi brukt yrkeskategorien «Fagarbeider» slik den fremkommer i kirkens HR-systemer. Det skal merkes at denne kategorien kan inneholde annet enn håndverkere og andre stillinger som bidrar til kulturell verdi. Dette har ikke vært mulig å tallfeste eller skille ut av beregningsgrunnlaget.

Basert på tilgjengelige data har vi beregnet verdien av sysselsetting av håndverkere til 270 millioner årlig.

Hvordan vi har estimert verdien

Vi har verdsatt arbeidsinnsatsen fra produksjonssiden, altså kostnadene av sysselsetting for vedlikehold og restaurering i kirken. Kostnadene består i dette tilfellet kun av utbetalt lønn. Tilgjengelig data hos Hovedorganisasjonen KA har inkludert antall ansatte og årsverk knyttet til de relevante yrkeskodene («Fagarbeider» og «Fagarbeider med fagskole»), men ikke utbetalt lønn for disse. Vi har derfor benyttet lønnsdata fra SSB (Statistisk sentralbyrå) for å gi oss gjennomsnittlige lønnsutgifter for de samme yrkeskategoriene. Lønnsutgiftene er multiplisert med antallet årsverk i Den norske kirke innenfor de relevante yrkeskategoriene for å gi en beregning av den totale verdien.

Vi har benyttet årsverk, sammenlignet med antall ansatte, for å gi en nøyaktig representasjon av arbeidsinnsatsen, da noen ansatte jobber deltid.

Tabell 3.5: Oversikt over kirkens sysselsetting knyttet til drift og vedlikehold.

Yrkeskategori	Antall årsverk	Brutto månedslønn	Totale lønnsutgifter (i MNOK)
Fagarbeider	540	39 963	259
Fagarbeider med fagskole	22	41 963	11
Sum	562		270

Usikkerhet i beregningene

Til tross for reliabiliteten og fullstendigheten av SSBs lønnsdata, vurderer vi at validiteten av vår beregning er lav. Kirkens systemer har ingen mulighet for å bryte ned «fagarbeidere» i mer konkrete kategorier, noe som betyr at vi ikke kan være sikre på andelen som arbeider med å bevare og vedlikeholde den kulturelle og historiske verdien av kirkens bygninger, hager og omgivelser, i forhold til ansatte som jobber med andre oppgaver.

I tillegg er det ikke mulig å fange opp den bredere samfunnsmessige verdien av å bevare kunnskap og håndverk, noe som innebærer begrenset omfattende dekning og dermed en undervurdering av den totale samfunnsmessige verdien.

3.7 Kulturfrivilligheten er sterk i Den norske kirke

Den norske kirke har mange frivillige og mye av kirkens aktiviteter er avhengig av frivillig innsats. Kirken har til sammen mellom 75 og 100 000 frivillige hvert år (Den norske kirke, 2024c). Mellom 12 og 17 000 av disse er engasjert i kirkens kulturarbeid.⁸ De kulturfrivilliges bidrag varierer både

⁸ Tall tilsendt fra kirken.

i type oppgaver, omfang og hyppighet. Noen deltar frivillig på ukentlig basis, mens andre stiller opp en helg i året.

Basert på antall kulturfrivillige, forventet timebruk og timelønn, har vi estimert at verdien av kulturfrivillighet i kirken er omtrent 194 millioner kroner årlig. Det kan derimot være store variasjoner i tidsbruk og oppgaver blant de frivillige, og beregningene av verdi er derfor heftet med noe usikkert.

Frivillighet innenfor kirkelig kulturarbeid refererer til den innsatsen som enkeltpersoner eller grupper bidrar med i kirkesamfunn for å bevare, formidle og berike kirkens kulturarv, tradisjoner og verdier, uten en forventning om å få igjen for arbeidet i kroner og øre. Dette kan være organisering av kulturelle arrangementer, musikk- og kunstuttrykk, og andre aktiviteter som styrker kirkens kulturelle dimensjon. Kulturfrivillige spiller en betydelig rolle i å opprettholde og formidle kirkens rike arv til kommende generasjoner.

I hovedsak kan vi dele frivillighet i to ulike typer: punktfrivilligheten og den kontinuerlige, eller medlemsbaserte frivilligheten. Den kontinuerlige frivilligheten omfatter de som deltar frivillig på jevnlig basis, mens punktfrivilligheten omfatter den sporadiske og ujevne frivilligheten. I samtaler med informanter i kirkene ved casebesøkene fremkommer det at de ser en trend til en lavere grad av kontinuerlig frivillighet. I samfunnet for øvrig er det også en tendens til at det er mindre «bindende» frivillighet (Rambøll, 2019). Dette gjelder imidlertid ikke punktfrivilligheten, verken for kirken eller samfunnet ellers, hvor organisasjoner og personer i kirken nevner at de ser en økning.

Hvordan vi har estimert verdien

Det finnes ikke noe rammeverk eller datamateriale som beskriver effekten av det frivillige arbeidet, den sosiale verdien i kirkefelleskapet eller den verdien som de frivillige selv sitter igjen med. Det nærmeste vi kommer er å likestille frivillige arbeidstimer med lønnede arbeidstimer, samtidig som vi er oppmerksomme på den totale samfunnsnyttens trolig er større enn verdien av frivillighetstimene alene.

For å kunne si noe om antall arbeidstimer, er vi avhengige av et estimat. Den norske kirke dokumenterer ikke enkelttimer, og har kun oversikt over hvor mange som har deltatt frivillig én eller flere ganger. Tallene som har blitt benyttet for denne beregningen er et gjennomsnitt på antall kulturfrivillige i Den norske kirke, både for 2019 og 2022. Menon Economics har tidligere beregnet verdien av frivillighet innenfor Røde Kors sitt kulturbidrag, hvor de blant annet har undersøkt hvor mange timer en frivillig i gjennomsnitt bidrar med i året. Ut fra forventet data og innrapportert

timebruk har de kommet frem til at timene innenfor dette temaet er omtrent 70 timer per person per år (Menon Economics, 2020).

Tabell 3.6 Verdi av frivillig kulturarbeid i kirken

Antall timer brukt på frivillig kulturarbeid per år	Antall kulturfrivillige	Antall timer	Estimert lønnsverdi (i MNOK)	Antall årsverk
3 timer	3 574	10 721	3	5
37,5 time	3 574	134 006	40	69
70 timer	7 294	500 290	150	257
Sum	14 588	645 017	194	331

Kilder: Den norske kirke, Menon Economics

Rambøll anser estimatet om timebruk innen kulturarbeid for Røde Kors som sammenlignbart med kirkens frivillighet innen kultur, og vi har derfor gjort en *verdioverføring*⁹ med dette som tallgrunnlag. Samtidig er vi oppmerksomme på at det kan være ulike typer kulturfrivillige, samtidig som de er organiserte annerledes i Røde Kors. Estimaten fra Menon Economics sin rapport anses likevel for å være de mest reliable, og derfor benyttes disse i vår beregning. Vi har videre lagt til grunn en timelønn på 300 kroner, regnet ut fra lønnsstatistikk fra SSB og data fra undersøkelsen om Røde Kors.

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer estimatet av kulturfrivillighet som middels usikkert. Reliabiliteten vurderes å ha lav usikkerhet, ettersom kirkens eget datagrunnlag for antall kulturfrivillige er sikkert. Datagrunnlaget for timelønn er kjent fra andre frivillighetsberegninger, og vi vurderer også dette til å ha svært lav usikkerhet. Fordelingen av hvor

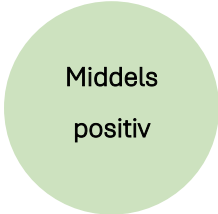
⁹ Verdioverføringer er overføring av estimater fra tidligere gjennomført studier, som omfatter samme tema.

mange timer som brukes på kulturfrivillighet per frivillig vurderes derimot til å ha høy usikkerhet, ettersom det er basert på kvalitative vurderinger, og andre frivillighetsberegninger utenfor kirken. Validiteten vurderes å være høy, fordi datagrunnlaget fanger opp det vi ønsker å måle. Fullstendigheten vurderes til å ha høy usikkerhet. Datagrunnlaget som finnes knyttet til den frivillige sektoren i kirken er begrenset.

Det er grunn til å anta at verdien av det frivillige arbeidet knyttet til kultur i kirken er høyere enn det som fremkommer av beregningene. Rambøll har lagt en nøktern timelønn til grunn, i tillegg til den ikke-tallfestede sosiale verdien av frivillighet i lokal- og kirkesamfunnet. Det er også viktig å merke seg at det er flere som både er ansatt av kirken og driver med frivillig arbeid i kirken. Disse er ikke med i beregningene, eksempel kan være kirkemusikere som tar initiativ til samarbeid med en lokal forening for å arrangere en festival. Denne typen oppgaver kan være utenfor arbeidsoppgavene til de som er ansatt i kirken, og er dermed frivillig innsats, men kan likevel gi en positiv innvirkning på arbeidet.

3.8 Samarbeid med lokale samfunnsaktører

Kirken har en lang tradisjon for å samarbeide med lokale samfunnsaktører som skoler, frivillige organisasjoner, lokale kunst- og kulturaktører og andre initiativer for å styrke fellesskap og inkludering. Menigheter i både små og store kommuner samarbeider også utover soknets kretser, altså med lokale samfunnsaktører andre steder, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Ved å samarbeide med kunst- og kultursentre, museer, kunstnere, teatergrupper, danseensembler, kor og andre musikkgrupper, samt andre kulturelle organisasjoner, kan kirken aktivt fremme estetisk utfoldelse og kreativitet i lokalsamfunnet. I tillegg til å fremme ny type kultur, fra andre steder, til det lokalsamfunnet soknet tilhører.

Middels
positiv

I 2022 publiserte Kulturalliansen rapporten «Rom for kultur», som viser at kirker i stor grad blir brukt til både øvings- og fremføringslokaler for ulike lokale lag for teater, dans, kor, med mer. Rapporten viser at blant de 25 kommunene som var med i analysen, bruker 22 prosent av lagene som svarte på undersøkelsen kirker eller menighetshus eid av Den norske kirke som øvingslokale. 26,5 prosent av lagene bruker kirker og menighetshus som fremføringslokaler (Kulturalliansen, 2022). Dette viser at selv utenfor kirkens egne kulturinitiativer, spiller fortsatt kirkerommene og menighetene en viktig rolle for å ivareta kulturlag i lokalsamfunn.

Et godt eksempel på kirkens samarbeid med lokale samfunnsaktører, er Kirkeakademiene (Kirkeakademiene, 2024). Tiltakene Kirkeakademiene gjennomfører er ofte knyttet til musikk, kunst- og andre kulturbidrag, slik som forfattermøter, og andre møter med utøvende kunstnere. Gjennom for eksempel Kirkeakademiene skapes møteplasser og dialog mellom kirken og eksterne kunstnere, og på denne måten får også kunstnere en plattform til å utfolde sin kunst.

I tillegg til å selv ta initiativ til utvikling av kunsten, er også kirken representert i ulike kulturhistoriske institusjoner. På denne måten bidrar kirken med kunnskap og informasjon om den norske kulturarven, som gir en verdi til mange lokalsamfunn. Et godt eksempel på et slikt samarbeid er Borgund kirkes partnerskap med Sunnmøre museums middelalderavdeling. De samarbeider om felles arrangementer, som middelalderfestivalen, og skaper arenaer for å feire og dele historiske og kunstneriske aspekter av fellesskapet. Dette finner vi også igjen i Borge kirke, hvor kirken har et samarbeid med Vikingmuseet. Dette er beskrevet tydeligere i kapitlet om casebesøk.

Særlig i små kommuner kan kirken være en viktig ressurs i kulturarbeidet. Mens større kommuner ofte har flere ressurser og institusjoner til å løse spesifikke oppgaver, har ofte mindre kommuner færre ressurser til å løse de samme oppgavene. I mindre kommuner er det ofte også færre lokaler til bruk for kultur og lignende. På grunn av dette kan menigheter og kirkerommene i seg selv spille en viktig rolle, både gjennom musikkundervisning eller ved å stille lokaler til kulturelle arrangement til rådighet. Kirkens støtte og ressurser kan, på grunn av dette, være avgjørende for gjennomføringen av kulturelle initiativer. Eksempelvis støttet Møre bispedømme den lokale kulturskolen med midler til et elektronisk orgel.

Kirkens tilstedeværelse kan også ha en samlende kraft i små samfunn, hvor kirken representerer en av få felles arenaer. Den lokale kirken kan bidra til å bevare og formidle kulturelle tradisjoner, organisere arrangementer som involverer lokalsamfunnet og gi et åndelig og kulturelt fundament for enkeltpersoner.

Kirkens deltakelse i kulturskaping går bredere enn selve aktiviteten. Den bidrar til bevaring og ivaretagelse av lokale tradisjoner, og den åpner opp for dialog og forståelse på tvers av kulturelle perspektiver, styrker fellesskapsbåndene.

Vi vurderer den samfunnsøkonomiske verdien av samarbeid mellom kirken og lokale kulturaktører som middels positiv. Verdsettelsen inkluderer den direkte bruksverdien av arrangementer, økonomisk og praktisk støtte og bruk av kirkerom til musikalske formål. Verdsettelsen av samarbeid inkluderer også indirekte ikke-bruksverdier. Ikke-bruksverdier kan oppstå gjennom en

eksistensverdi og en altruistisk verdi ved at det gir en tilfredshet i befolkningen å vite at for eksempel kulturskoler kan låne spesielle instrumenter og at kor kan låne kirkens rom til å øve i, hvis de trenger det. Det er viktig å merke at innsatsen kan variere fra menighet til menighet, og mye avhenger av lokale forhold, tilgjengelige ressurser og behovene til det aktuelle lokalsamfunnet. Den samfunnsøkonomiske verdien er videre beheftet med høy usikkerhet.

3.9 Turisme og pilegrimsledene

Mange av byggene som Den norske kirke forvalter kan være attraktive turistmål og dermed bidra til turisme. Dette omfatter kirkebyggene i seg selv, men også formidlingen av dem og deres kulturelle bidrag. Kirkene i Norge kan imidlertid variere i kulturell verdi i denne sammenheng ut fra hvor tilgjengelig de er for turister. For eksempel vil det være lettere å oppsøke Nidarosdomen i Trondheim sentrum, enn stavkirkene som befinner seg i mindre tettsteder og mindre tilgjengelig med for eksempel kollektivtransport.

Det finnes ingen oversikt over antall turister som besøker en kirke hvert år, eller antall turister som velger å dra et sted i Norge på grunn av en kirke. Den dataen som finnes om turisme og kirkebruk omhandler først og fremst om de største kirkene eller kirker med særlig høy kulturell verdi. Vi finner ikke data som samlet viser kirkens direkte bidrag til turisme.

For å beregne den direkte verdien av Den norske kirkes bidrag til turisme har vi tatt utgangspunkt i data fra Nasjonalt Pilegrimssenter, som er den dataen vi om turisme som er tilgjengelig. Pilegrimsledene er et nettverk veier som alle leder frem til Nidarosdomen, Olav den helliges gravkirke i Trondheim. Pilegrimsledene representerer på den måten en form for turisme i denne sammenheng. Basert på de tilgjengelige dataene har vi beregnet verdien av turisme og pilegrimsvandring til å være 37 millioner kroner årlig.

Hvordan vi har estimert verdien

Pilegrimer bidrar med en betydelig økonomisk innsats til den lokale turistindustrien. Vi har samlet data på det totale antallet betalte overnattinger for pilegrimer fra en rapport utarbeidet av Nasjonalt Pilegrimssenter. I 2022 ble det registrert 17 986 betalte overnattinger langs Gudbrandsdalsleden og St. Olavsleden, som er to av de viktigste pilegrimsledene i Norge.

Dataene fra Nasjonalt Pilegrimssenter inneholder også informasjon om fordelingen mellom norske turister og turister fra utlandet. Blant utenlandske turister er størst andel fra Tyskland, Nederland

og USA. I en vektet gjennomsnittsberegning utgjør norske pilegrimer 29 prosent, mens 71 prosent kommer fra utlandet.

Vi har multiplisert det totale antallet betalte overnattinger med gjennomsnittlig beløp som en turist i Norge bruker per dag, som er 1 283 kroner (Budget Your Trip, 2024). I tillegg har vi multiplisert denne verdien med en multiplikator for turistindustrien. Ideen bak en multiplikator er å fange opp den økonomiske innvirkningen som en endring i turistenes utgifter kan ha på den samlede økonomien i en destinasjon. Konseptet bygger på ideen om at når turister bruker penger i en bestemt region, har denne bruken ringvirkninger som skaper ytterligere økonomisk aktivitet utover den første utgiften. Multiplikatoren 1,6 er basert på empiriske vurderinger fra turistsektoren (Kronenberg, Lexhagen, & Fuchs, 2014).

Totalt sett har overnattingene til pilegrimene langs Gudbrandsdalsleden og St. Olavsleden en direkte samfunnsøkonomisk verdi på 37 millioner kroner.

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at både påliteligheten og gyldigheten av vår beregning er lav. For det første er de underliggende dataene om overnattinger ufullstendige, da vi kun har data for to pilegrimsruter, Gudbrandsdalsleden og St. Olavsleden. Selv om disse er to av de mer reiste pilegrimsrutene i Norge, finnes det også andre ruter, som for eksempel Østerdalsleden, leden til Røldal, Kystpilegrimsleia, Nordleden, Borgleden og Tunsbergsleden. Av denne grunn er de underliggende dataene om antall overnattinger ufullstendige. For det andre er det gjennomsnittlige daglige forbruket på 1 283 kroner en indikativ verdi, heller enn eksakt verdi. Forbruksmønstrene varierer betydelig, avhengig av hotellstandard, lokale prisnivåer og

tilgjengeligheten av hoteller og restauranter. Beløpet som brukes her, er et gjennomsnitt for hele Norge og gjenspeiler ikke nødvendigvis de økonomiske forholdene i nærheten av pilegrimsrutene. Konklusjonen er at de underliggende dataene som brukes i våre beregninger, ikke har høy pålitelighet, og derfor er gyldigheten også lav.

3.10 Øvrige kulturelle aktiviteter

I tillegg til bidragene vi til nå har gått igjennom har Den norske kirke også øvrige kulturelle bidrag som vi inkluderer i analysen. Dette gjelder representasjon, domkirkemidler og øvrig sysselsetting i Den norske kirke som er relatert til kulturelle aktiviteter.

3.10.1 Domkirkemidler og representasjon

Domkirkemidler er midler domkirkene får årlig til kirkemusikalsk virksomhet ved domkirkene. Disse midlene skal bidra til å opprettholde og styrke domkirkene som viktige kultur- og kirkelige aktør i sine lokalsamfunn. Samlet fikk domkirkene 1,87 millioner kroner i 2019 og 1,94 millioner kroner i 2022 til musikalsk virksomhet i domkirkene.

Oslo og Nidaros domkirker får i tillegg midler grunnet oppdrag knyttet til offentlig representasjon. Til sammen fikk disse 5,3 millioner i 2019 og 5,4 millioner i 2022 i representasjonsmidler.

I et gjennomsnittså bidrar kirken altså med tilsammen 7,3 millioner kroner i form av Domkirkemidlene og midler til representasjon.

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at både reliabiliteten, validiteten og fullstendigheten av dataene er høy. Informasjonen er hentet fra Kirkerådets interne registre. Med tanke på at Domkirkemidlene og midlene til representasjon er spesifikt tildelt kulturelle aktiviteter, betrakter vi dem som et solid datagrunnlag for vurdering av kulturelle bidrag. Denne iboende sammenhengen med kulturelle initiativer bidrar til en høy validitet av målingen.

3.10.2 Øvrig sysselsetting

I Den norske kirke er det ansatt 186 kulturkonsulenter, 212 konsulenter, samt et mindre antall kulturrådgivere i Kirkerådet og på bispedømmekontorene. Det er én kulturrådgiver per bispedømme.

Kulturkonsulentene, konsulentene og kulturrådgiverne tilsvarer henholdsvis 147, 141 og 15,5 årsverk. I samtaler med Hovedorganisasjonen KA forklares det at kulturkonsulenter jobber med organisering og gjennomføring av kulturelle arrangementer, som konserter og kor og lignende. Konsulenter på sin side kan være ansvarlig for det administrative arbeidet knyttet til kirkens kultur, samt økonomistyring og administrasjon for arrangementer og prosjekter. Kulturrådgiverne skal inspirere lokalt kirkeliv til økt kulturvirksomhet i et samspill mellom ulike kulturaktører fra det brede kulturliv, koordinere aktiviteter, bygge den kirkelige kulturkompetansen og drive erfaringsutveksling innen kulturfeltet (Den norske kirke, 2024d). Kulturrådgiverne er knyttet til hvert sitt bispedømme.

Hvordan vi har estimert verdien

Vi har verdsatt arbeidsinnsatsen fra produksjonssiden. Det betyr at vurderingen er basert på kostnadene ved å produsere disse tjenestene. For å gjøre dette, har vi brukt lønnsdata som er innhentet fra SSB (Statistisk sentralbyrå), samt data fra Hovedorganisasjonen KA, for å komme frem til riktig antall årsverk. Vi har multiplisert disse lønnsutgiftene med antallet årsverk i Den norske kirke for å komme frem til en total årlig lønn.

Tabell 3.7: Oversikt over kirkens øvrige sysselsetting innen kultur og kulturarv.

Yrkeskategori	Antall årsverk	Gjennomsnittlig månedslønn, brutto	Totale lønnsutgifter (i MNOK)
Kulturkonsulent	147	45 180	80
Konsulent	141	39 901	68
Kulturrådgivere i Kirkerådet og på bispedømmekontorene	15,5	69 969	13
Sum	288		161

Usikkerhet i beregningene

Vi vurderer at selv om reliabiliteten og fullstendigheten av den underliggende dataen er tilfredsstillende, er validiteten av vår beregning lav. Lønningen til stillingene som kalles «kulturrådgiver» vurderes til å ha svært lav usikkerhet, ettersom datagrunnlaget er tilsendt direkte fra Kirkerådet. Det er knyttet mer usikkerhet til de øvrige stillingene kulturkonsulent og konsulent, fordi vi ikke vet om hvor av deres oppgaver kun er knyttet til kulturaktivitet eller oppgavene også omfatter annen aktivitet.

3.11 Fordelingsvirkninger av kirkens kulturarbeid

I det følgende beskriver vi nytte- og kostnadsvirkninger som treffer samfunnsgrupper ulikt. Disse effektene kalles fordelingsvirkninger. Fordelingsvirkningene påvirker ikke resultatet av analysen, men skal leses som en tilleggsanalyse. Formålet med denne analysen er å vise hvordan det kontrafaktiske scenarioet vil kunne påvirke enkelte grupper i analysegrunnlaget. Det kontrafaktiske scenarioet vi vurderer etter her, er at kirken slutter å prioritere kulturarbeid. Selv om analysen i seg selv gir et bilde på hvordan kirkens bidrag til kultur og kulturarv er, kan informasjon om hvordan enkelte grupper i samfunnet blir påvirket av dette scenarioet være viktig nøkkelinformasjon for beslutningstakere, både lokalt og nasjonalt.

I henhold til DFØs veileder for samfunnsøkonomiske analyser skal det vurderes fordelingsvirkninger knyttet til scenarioet man analyserer (DFØ, 2023). I dette tilfellet vil det være knyttet opp mot det kontrafaktiske scenarioet. Det kontrafaktiske scenarioet i denne analysen er at kirken slutter med sine kulturaktiviteter, og forvaltningen av de kulturhistoriske verdiene blir overført til en annen offentlig myndighet. Kirkens kulturarbeid har mange ulike effekter, og en av effektene er at kulturarbeidet i mange tilfeller får en sosial effekt som en synergi.

Dersom kirken slutter med sine tilbud av kulturaktiviteter, kor og babysang vil det kunne ha en negativ effekt på barn og unge. Kirken tilbyr reduserte priser for kulturaktiviteter, sammenliknet med andre aktører med samme tilbud. Hvis disse aktivitetstilbudene med redusert pris blir borte, vil det være færre rimelige tilbud for at barn og unge kan delta i kulturaktiviteter. Det vil i tillegg bli færre tilbud av kulturaktiviteter generelt, som gjør at andre aktører kan vurdere å øke sine priser. På grunn av dette vil vi kunne se en økt ulikhet knyttet til hvem som har mulighet til å delta på kulturaktiviteter.

Dersom kirken slutter med konserter, vil dette ha flere konsekvenser. Det vil kunne føre til at de med lavere inntekt får dårligere tilgang på kulturelle opplevelser. For det andre vil det være

vanskeligere for kunstnere å finne en plattform å utøve sin musikk på, som igjen vil kunne føre til at markedet for kunstnerne blir tøffere.

Dersom kirken ikke lenger prioriterer kulturelle aktiviteter, vil det følgelig påvirke antall musikere, kunstnere og kulturarbeidere ansatt av kirken. Dette vil kunne resultere i at kunstnere og musikere i mindre grad kan finne relevant jobb.

4. Andre kulturelle verdier som kirken forvalter

Utover de verdiene vi har beskrevet i den samfunnsøkonomiske analysen (kapittel 3), forvalter Den norske kirke også andre kulturelle verdier som vi ikke har tatt med i den samfunnsøkonomiske verdsettingen. I kapittelet Sammenligningsscenario beskrives verdiene vi måler opp mot et konstruert scenario hvor kirkene ikke driver med noe kulturarbeid, samtidig som forvaltningen av alle kirkebygg blir overført til et annet offentlig organ. Kirkebyggenes materielle verdi er derfor ikke verdsatt i den samfunnsøkonomiske beregningen. Dette inkluderer også en del av kirkebyggenes inventar og utsmykking, som orgler, utskjæringer og lignende.

Den norske kirke er tett sammenvevd med både nasjonal og lokal kulturarv, som en del av felles kulturell praksis og utøvelse. Kirkebyggene er viktige kulturminner og mange viser det ypperste landet har produsert innen arkitektur, kunst og håndverk (Riksantikvaren, 2024). Kirkene fungerer som samlingssteder for familier og for samfunnet, både ved viktige markeringer og høytider og i stunder man søker felleskap i sorg. Kirkene er også en arena for performative utøvende kunst- og kulturuttrykk av mange slag. Som en arena der mange grupper møtes kan kirken bidra til å styrke samholdet mellom ulike grupper og på tvers av generasjoner. Kirkens kulturarv kan på den måten sees både som et ansvar og en ressurs.

Kirken forvalter med andre ord store verdier gjennom byggene i seg selv, men også knyttet til arbeidet med å bevare og restaurere byggene. I dette kapitlet har vi valgt å ta med kirkebyggenes og orglenes materielle verdier for å kunne gi et innblikk i hva kirken forvalter hvert år. Vi beskriver disse verdiene med utgangspunkt i tilgjengelige data.

4.1 Kirkebygg

Verdien av kirkebyggene er sammensatt. De iboende helhetlige verdiene som ligger i byggenes historie, lagene med kunnskap og kultur i gjenstander, utsmykning, med mer, omfatter immaterielle verdier som gjør at de utover den materielle kostnaden av gjenreising med vanskelighet kan erstattes til det fulle. Forvaltningen av kirker og deres kulturminneverdier skal ivareta disse helhetlige verdiene.

Videreføring av kunnskapen om bevaring av kirkebyggene og tilhørende tilsyn og reparasjoner er en viktig del av kulturarven forvaltet av kirken. Kirken gjennomfører tiltak av ulik størrelse, slik som

enkeltstående restaurering av malte himlinger, reparasjon av bærende konstruksjoner, eller større restaureringsprosjekter som Nidarosdomen (Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider, 2024) og Stavanger domkirke (Domkirken 2025, 2024). Gjennom dette er kirken en viktig aktør for ivaretagelse og utvikling av relevante fagmiljø. Kunnskap om tradisjonshåndverk og tradisjonell byggeskikk er viktig i et samtidsperspektiv. Kirkebyggene blir planlagte for å ha lang levetid, og kirken prioriterer reparasjoner fremfor større rehabiliteringer. Dette kan få positive ringvirkninger, for eksempel i omstilling av byggenæringen til mer miljø- og klimavennlige byggemetoder.

For å vurdere verdien av kirkens kulturarv har vi samlet inn data fra KNIF, KA Kirkebyggforsikring. Forsikringsverdien gir oss en *indikasjon* på hva det ville koste å bygge opp en ny kirke dersom noe skulle skje, men den fanger ikke opp de immaterielle verdiene knyttet til kirkebyggenes kulturelle og historiske betydning.

Kirkebyggenes reelle verdi strekker seg langt utover deres gjenoppbyggingskostnad. De spiller en viktig rolle i norsk historie og kultur, fungerer som arkitektoniske landemerker og stedsmarkører i landskapet, og bærer med seg visuell kunst og symbolikk. Kirkebyggene er synlige for alle som passerer, og de formidler mange historier og betydninger.

Forsikringsverdiene nedenfor reflekterer heller ikke den kunnskapen og de tradisjonene som kirkebyggene viderefører til kommende generasjoner. I tillegg til kirkebyggene selv, inkluderer forsikringsverdiene en samlet verdi for løsøre, som omfatter gjenstander med kulturhistorisk verdi, samt praktiske ting som pianoer og andre instrumenter som brukes i kirkene.

Denne helhetlige vurderingen viser at kirkebyggenes kulturelle og historiske verdi ikke kan reduseres til kun deres økonomiske forsikringsverdi.

Forsikringsverdi av norske kirker, milliarder NOK

Kilde: KNIF

Figur 4.1 Verdi av norske kirkebygg

Kirkens kulturarv er av stor betydning for det norske samfunnet som helhet. Den kirkelige kulturarven er tett knyttet til Norges historie, og kan utgjøre en viktig del av den norske befolknings kulturelle identitet. Kirken har i lang tid vært en sentral aktør i samfunnet, og kirkens kulturarv forteller historier om impulser som har formet samfunnet og bidratt til utvikling, både med positive og utfordrende sider. Den kirkelige kulturarven binder samfunnet sammen på tvers av generasjoner og kan oppleves som en del av nasjonal identitet, samtidig som den reflekterer skiftende kulturelle, sosiale, økonomiske og samfunnsmessige forhold. Gjennom formidling av kirkens kulturarv kan samfunnet få innsikt i historiske tradisjoner, arkitektur, kunst og kirkens rolle som samlingssted for ulike livshendelser. Dette kan bidra til å styrke forståelsen av Norges historie og kulturelle arv, og er dermed av stor betydning for samfunnet (Den norske kirke, 2021 a).

4.2 Orgler og instrumenter

Den norske kirke eier mange orgler og andre instrumenter. Vi har ikke en fullstendig oversikt over kirkens instrumenter. Data om orglene er registrert i den interne orgeldatabasen. Orgeldatabasen inneholder informasjon om 1 843 orgler som eies av Den norske kirke. Det eldste orgelet registrert i databasen er plassert i Nidarosdomen og stammer fra 1741. Dette orgelet betraktes som en uerstattelig kulturskatt. Til sammen er forsikringsverdien av kirkens orgler beregnet til omtrent 4 milliarder kroner. Beløpet er beregnet ut ifra kirkens egen orgeldatabase, og en gjennomsnittspris for orgler. Verdien av kirkenes orgler er inkludert i forsikringsverdien presentert i figur 4.1. I det følgende gir vi et bredere innblikk på de faktiske verdiene av orglene som vi ikke kan prissette.

På samme måte som for forsikringsverdien av kirkebygninger og inventar, er verdien av orgelparken og instrumentene i seg selv ikke en del av kirkens årlige samfunnsøkonomiske kulturbidrag. Dette er verdier som forvaltes, ikke skapes. Eventuelle verdier som skapes gjennom forvaltningen inngår i de indirekte ikke-bruksverdiene som belyses andre steder i rapporten, for eksempel ivaretagelse av historisk kulturarv. Forsikringsverdiene belyser derimot omfanget av kulturell verdi som forvaltes av Den norske kirke.

Vedlikeholdet av orglene innebærer jevnlig oppdrag for relevante fagpersoner. Det er blant annet behov for jevnlig stemming og vedlikehold. Dette gjelder også andre instrumenter som kirken forvalter, som piano og konsertflygler. Dette er verdier vi ikke har kunnet prissatt i vår analyse.

Orglene brukes av kirken selv til ulike arrangement og til opplæring, herunder til kirkens orgelklubber og KFUK-KFUM Kulturskole. Opplæringen skjer både i egen regi samt i samarbeid med andre aktører slik som de kommunale kulturskolene. De fleste orgelklubbene er organisert under Ung kirkesang. I 2022 var det innmeldt 12 klubber med 133 medlemmer under 26 år. Kirken har også et eget *Nettverk for orgelpedagoger*, hvor Kirkemusikksenteret Nord (KiN) har en sekretariatfunksjon. Nettverket arrangerer årlige fagsamlinger for orgelpedagoger, noe som er med på å høyne kvaliteten i orgelundervisningen. Et annet eksempel på hvordan kirken bidra med å utvikle og ivareta orgeltradisjonene er kunnskaps- og formidlingsprogrammet OrgelKids, hvor barn og unge lærer hvordan et orgel bygges og hvordan man spiller på det (Den norske kirke, 2021b).

Orglene er også i bruk som instrumenter til ulike arrangementer både i egen regi og andres, gjennom for eksempel orgelfestivaler. Eksempelvis samler orgelfestivalene i Stavanger, Bodø, Trondheim og Oslo bredt og nasjonalt overfor orgelspillene ungdom.

Rambøll har gjort en omtrentlig vurdering av den totale verdien av kirkens orgler i Den norske kirkes instrumentpark. Vår vurdering er basert på å multiplisere antall orgler eid av Den norske kirke med deres gjennomsnittlige priser ved anskaffelsestidspunktet. Denne informasjonen er hentet fra Den norske kirkes orgeldatabase.

Å fastslå gjennomsnittsprisen på et kirkeorgel er en utfordrende oppgave på grunn av ulike faktorer. Orgler er anskaffet i forskjellige år, og de kommer i ulike typer, størrelser, dekorative stiler og nivåer av teknisk kompleksitet. Disse forskjellene omfatter faktorer som antall piper og pedaltipe. I tillegg er orglene tilpasset sine kirker i form og uttrykk, og danner sammen med interiør og arkitektur kirkebyggenes helhet. Videre er ikke informasjon om kjøpesum tilgjengelig for alle orgler i databasen.

For å håndtere disse kompleksitetene har vi gjennomført en tilfeldig utvelgelse av orgler der kjøpesummer er kjent, og justert de opprinnelige kjøpesummene deres for å gjenspeile prisnivået i 2023. Vårt utvalg består av 181 observasjoner, som grovt sett representerer 10 prosent av det totale orgelregisteret. Dette medfører at verdsettelsen innehar en høy usikkerhet, da det er et lite utvalg. Likevel baserer det seg på to ulike estimeringer, noe som kan indikere at verdien vil være omtrent på dette nivået.

5. Oppsummerende vurdering

Vår gjennomgang av Den norske kirkes kulturaktiviteter viser at kirken representerer et betydelig og positivt samfunnsøkonomisk bidrag til norsk kultur og kulturarv. Samfunnsøkonomiske verdier er en betegnelse på verdiskaping som kommer samfunnet til nytte, gjennom økt kvalitet eller mengde av goder (DFØ, 2023). Det inkluderer både økonomisk verdiskaping og de verdiene som oppleves av hvert enkelt individ. Kirkens bidrag omfatter også tiltak og aktiviteter som skaper positive langtidseffekter, som for eksempel kulturaktiviteter for barn og unge eller ivaretagelse av nisjekompetanser.

I vår analyse har vi gått gjennom alle kirkens bidrag til kultur og kulturarv. Kirkens kulturelle aktiviteter har videre blitt verdsatt ut ifra direkte verdiskaping for samfunnet. Verdiskapingen har deretter blitt målt opp mot et konstruert sammenligningsscenario hvor kirken ikke driver med noen kulturelle aktiviteter, og hvor forvaltningen av kirkebyggene overføres til et annet offentlig organ.

Ut fra våre analyser er Den norske kirkes samfunnsøkonomiske direkte bidrag til kultur og kulturarv beregnet til å være like under 4,3 milliarder kroner. Til sammenligning var det satt av 9,8 milliarder kroner til kulturformål generelt i statsbudsjettet for 2022 (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021).

Kirken er en stor organisasjon og har mange ansatte og kulturfrivillige. Gjennom kirkens arbeid blir det tilgjengeliggjort et bredt spekter av tilbud og aktiviteter innen kultur og kulturmiljø for et bredt publikum. Så lenge dette er tilfellet vil kirkens samfunnsøkonomiske bidrag alltid være av betydelig størrelse. I denne rapporten har vi kun verdsatt de direkte verdiene. Det vil alltid være indirekte verdier og ringvirkninger ved ulike aktiviteter og tilbud som vi ikke fanger i vår rapport. Det er derfor mulig å anta at kirkens bidrag til kultur og kulturarv er større enn de direkte verdiene vi har beregnet.

Kulturfrivillighet har en verdi for både utøveren av frivilligheten og mottakeren av selve tjenesten. Etter våre beregninger utgjør kirkens kulturfrivillige innsats nesten 200 millioner kroner, målt i direkte verdier. Frivillig arbeid har samfunnsnytte på ulike måter. Det kan ha en samfunnsnytte gjennom arbeidet i seg selv, for eksempel vil timene som har blitt lagt ned for å lede et kor alene ha en verdi for den som leder koret. De som mottar tjenesten vil også få en samfunnsøkonomisk verdi av innsatsen som har blitt lagt inn, for eksempel gleden ved å delta i et kor. Frivillig arbeid gir i tillegg en såkalt «warm glow» for de som utfører arbeidet. Det betyr at frivillige selv vil kunne få en

positiv følelse av å utføre noe gratis for noen som trenger det. Verdien av kulturfrivillighet er derfor mer enn hva vi har estimert i de direkte verdiene.

Vår analyse viser at kirkens bidrag til *kulturaktiviteter* i stor grad treffer musikkfeltet, være seg gjennom bidrag til konserter, kor og opplæring av barn og unge. Dette er det største beløpet knyttet til kulturaktiviteter som vi har kvantifisert. I tillegg har vi gjennom casebesøkene illustrert viktigheten av kirkens arbeid innen kulturaktiviteter og musikk. Dermed er det ikke bare den direkte verdien svært høy, men også den indirekte verdien og langtidseffekten for individer og samfunn kan være av høy samfunnsøkonomisk verdi innenfor dette området.

Den norske kirke har en sterk posisjon i lokalsamfunnet. Kirkene brukes som fremføring- og øvelseslokaler og er en arena for et bredt spekter av kulturarrangement og formidling av kulturhistorie og kulturarv. Dette er en verdi som kan være mer uklar å definere, men kommer tydeligere frem som en samfunnsøkonomisk verdi ved å sette den opp mot sammenligningsscenarioet: Hvis kirken slutter med sine kulturaktiviteter vil mange lokalsamfunn miste viktige bidrag innen kultur, kulturarenaer og forvaltning av kulturarv, fordi de ikke har andre lokaler, eller organiserte tilbud.

Kirken har vært mer påvirket av smittevernsrestriksjonene enn andre kulturinstitusjoner. I rapporten Rambøll har utformet om forbruk av kunst, *Kunst i Tall 2022*, kommer det tydelig frem at inntekter knyttet til musikk- og scenekunstbransjen har i stor grad tatt seg opp i 2022, i etterkant av smittevernsrestriksjonene (Stampe, Thomassen, Vindøy, Wee, & Alstad, 2023). I vår gjennomgang finner vi at antall besøkende og deltakere på konserter og kulturelle arrangementer i kirken ikke er på samme nivå i 2022 som før pandemien. Det ser derfor ut til at kirkens kulturaktiviteter har blitt påvirket i større grad av pandemien enn andre deler av Norges musikk- og scenekunstinstitusjoner.

Kirkens bidrag til lokalsamfunnet kommer også til syne i deres arbeid med turisme og visuell kunst. Pilegrimsledene stimulerer både religiøse og sekulære mennesker til å besøke by og bygd, som igjen kan gi inntekter til lokalsamfunn. Videre har kirkene mange ordninger for å stimulere kunstmarkedet i seg selv, både ved gi oppdrag til lokale kunstnere i utforming og restaurering av kirkebygg, men også i form av visuelle kunstutstillinger og tekstilkunst. Dette har en verdi både for individene det gjelder, men også for samfunnet for øvrig. I tillegg er det mulig at disse verdiene får større langtidseffekter, fordi det i stor grad påvirker barn og unge eller gir et tilbud der det ellers ikke er noe.

Videre har kirkens arbeid med å fremme samisk kunst og kultur verdi, til tross for at det ikke er prissatt i kroner og øre. Mange av planene kirken har på dette feltet har også blitt satt i gang i etterkant av analyseårene for denne rapporten (2019 og 2022), og er et pågående arbeid. Det er derfor grunn til å anta at kirkens samfunnsøkonomiske bidrag knyttet til samisk kultur kan ha ytterligere positiv effekt i fremtiden.

Beregningene vi har gjort tydeliggjør omfanget og viktigheten av kirkens samfunnsøkonomiske bidrag til kultur og kulturarv. For å belyse de indirekte verdiene og ringvirkningene av kirkens aktiviteter, vil det være behov for ytterligere forskning og datainnsamling. De direkte verdiene som vi har presentert i denne rapporten viser likevel at Den norske kirke har et høyt samfunnsøkonomisk bidrag innenfor kultur og kulturarv i Norge.

6. Litteraturliste

- Árran julevsáme guovdásj AS. (2023). *Om Árran*. Hentet fra <https://arran.no/omarran/?Article=91>
- Barne- og familiedepartementet. (2021). Endringer i finansiering av Den norske kirke som følge av skille mellom stat og kirke. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/tro-og-livssyn/den-norske-kirke/innsiktsartikler/kirkens-okonomi/id2009472/#:~:text=Finansieringen%20av%20de%20lokale%20kirkelige%20organenes%20arbeid%20skjer,kirke%2C%20er%20regulert%20i%20kirkeloven%20etter%20s%C3%A6rs>
- Budget Your Trip. (2024). *The Prices of Tours to Norway*. Hentet fra [budgetyourtrip.com: https://www.budgetyourtrip.com/norway/tours](https://www.budgetyourtrip.com/norway/tours)
- Clift, S. M., & Hancox, G. (2001). The perceived benefits of singing: findings from preliminary surveys of a university college choral society. *The journal of the Royal Society for the Promotion of Health*(121.4), 248-256.
- Den norske kirke & Riksantikvaren. (2024). *Kirkebevaringsprogrammet*. Hentet fra <https://www.riksantikvaren.no/tilraadingar-til-bevaringsprogram-for-kyrkjebygg/>
- Den norske kirke. (2013). *Hørings svar Kulturutredning 2014*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/94c4bfac03354d338363bd4fd1a1662a/kulturutredningen_191_den_norske_kirke_m.pdf?uid=Den_norske_kirke
- Den norske kirke. (2020a). *Strategiplan for samisk kirkeliv*. Oslo: Norgga girku - Den norske kirke. Hentet fra https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/samisk-kirkeliv/dokumenter/strategiplan%202019-2028/strategiplan%20for%20samisk%20kirkeliv%202019-2027_bokm%C3%A5l.pdf
- Den norske kirke. (2020b). *Kirkelig kulturavstrategi*. Oslo. Hentet fra <https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/samisk-kirkeliv/dokumenter/samisk-kirkerad-sakspapirer/sept2020/kirkelig%20kulturavstrategi%20-%20dokument.pdf>
- Den norske kirke. (2021a). *Kirkelig kulturav*. Hentet fra <https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/om->

kirken/kulturliv/kulturarv/kirkelig%20kulturarv%20-%20den%20norske%20kirke%20-%202021.pdf

Den norske kirke. (2021b). *Orkelkids - hvordan bygge et pipeorgel*. Hentet fra kirken.no:

<https://www.kirken.no/nb-NO/om-kirken/for-medarbeidere/nyheter/nyhetsartikler/orgelkids/>

Den norske kirke. (2023a). *Kunst og kultur*. Hentet fra kirken.no: <https://www.kirken.no/kultur>

Den norske kirke. (2023a). *Årsrapport 2022*. Oslo: Den norske kirke. Hentet fra

<https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/arsmeldinger/%C3%A5rsrapport%20den%20norske%20kirke%202022.pdf>

Den norske kirke. (2023b). Hentet fra [https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/samisk-](https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/samisk-kirkeliv/dokumenter/samisk-kirkerad-sakspapirer/mars2017-snasa/1017-koralbok/prosjektbeskrivelse-nordsamisk-koralbok.pdf)

[kirkeliv/dokumenter/samisk-kirkerad-sakspapirer/mars2017-snasa/1017-koralbok/prosjektbeskrivelse-nordsamisk-koralbok.pdf](https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/samisk-kirkeliv/dokumenter/samisk-kirkerad-sakspapirer/mars2017-snasa/1017-koralbok/prosjektbeskrivelse-nordsamisk-koralbok.pdf)

Den norske kirke. (2024). *Døvekirken - Kirkens tegnspråklige tilbud*. Hentet fra

[ressursbanken.kirken.no: https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/diakoni/universell%20utforming/d%C3%B8vekirken/](https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/diakoni/universell%20utforming/d%C3%B8vekirken/)

Den norske kirke. (2024a). *Salmer*. Hentet 2024 fra kirken.no: [https://www.kirken.no/nb-NO/om-](https://www.kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/samisk-kirkeliv/Diakoni/digitale%20ressurser%20p%C3%A5%20samiske%20spr%C3%A5k2/salmer%20og%20musikk/)

[kirken/slik-styres-kirken/samisk-kirkeliv/Diakoni/digitale%20ressurser%20p%C3%A5%20samiske%20spr%C3%A5k2/salmer%20og%20musikk/](https://www.kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/samisk-kirkeliv/Diakoni/digitale%20ressurser%20p%C3%A5%20samiske%20spr%C3%A5k2/salmer%20og%20musikk/)

Den norske kirke. (2024b). *ressursbanken.kirken.no*. Hentet fra Liturgier:

<https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/gudstjenesteliv/liturgi2/liturgier/#na>

Den norske kirke. (2024c). *Frivillig*. Hentet fra kirken.no: [https://www.kirken.no/nb-NO/bli-](https://www.kirken.no/nb-NO/bli-med/frivillig/)

[med/frivillig/](https://www.kirken.no/nb-NO/bli-med/frivillig/)

Den norske kirke. (2024d). *Kulturrådgivere*. Hentet fra kirken.no: [https://www.kirken.no/nb-](https://www.kirken.no/nb-NO/om-kirken/kultur/kulturradgivere/)

[NO/om-kirken/kultur/kulturradgivere/](https://www.kirken.no/nb-NO/om-kirken/kultur/kulturradgivere/)

- DFØ. (2023). Veileder i samfunnsøkonomiske analyser. Hentet fra <https://dfo.no/fagomrader/utredning-og-analyse-av-statlige-tiltak/samfunnsokonomiske-analyser/veileder-i-samfunnsokonomiske-analyser>
- Domkirken 2025. (2024). *Stavanger domkirke restaureres*. Hentet fra domkirken2025.no: <https://www.domkirken2025.no/forside/>
- Finansdepartementet. (2021, juni 25). Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser. *Rundskriv R*. Det kongelige finansdepartement. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/vedlegg/okstyring/rundskriv/faste/r_109_2021.pdf
- Forsgren, A., & Minken, A. (2024). *snl.no*. Hentet fra Kvener: <https://snl.no/kvener>
- Foss, E. S. (2022). *1 av 9 har nynorsk som hovedmål i skolen*. Hentet fra ssb.no: <https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/statistikk/elev-ar-i-grunnskolen/artikler/1-av-10-har-nynorsk-som-hovudmal-i-skolen>
- Høidahl, H., & Rosness, M. (2023). *Medlemsundersøkelse for Den norske kirke*. Opinion. Hentet fra <https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/aktuelt/filer%202023/den%20norske%20kirke%20medlemsunders%C3%B8kelse%202023%20-%20hovedrapport%20-%20opinion.pdf>
- Høybråten, D., Gurák, A. K., Lane, P., Semb, A. J., Bjørklund, I., Kjølås, P. O., . . . Turi, I. A. (2023). *Sannhet og forsoning - grunnlag for et oppgjør med fornorskningsspolitikk og urett gjort mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner*. Sannhets- og forsoningskommisjonen. Hentet fra <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf>
- Johnsen, T. (2015). Samisk språk i Den norske kirke. *Samiske tall forteller*. Hentet fra <https://samilogutmuitalit.no/nb/2015/samisk-sprak-i-den-norske-kirke>
- Hovedorganisasjonen KA. (2022). *Kirkens særskilte verdier*. KA Kirkens arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter . Hentet fra

https://www.ka.no/_service/300851/download/id/719741/name/Kirkenes+s%C3%A6rskilte+verdier+KA+rapport+2022+-+web.pdf

KFUK-KFUM Kulturskole. (2024). *Kultur for alle*. Hentet fra <https://kulturforalle.no/>

Kirkeakademiene. (2024). *kirkeakademiene.no*. Hentet fra Norske Kirkeakademier: <https://kirkeakademiene.no/>

Kirkelig kulturverksted. (2024). *KKV*. Hentet fra <https://www.kkv.no/kunst>

Kirkemusikksenter Nord. (2024). *Norsk kirkemusikkarkiv*. Hentet fra kin.no: <https://kin.no/?id=607077568>

Kirkerådet & Nemnd for gudstjenesteliv. (2022, Desember 07). Salmedatabasen. *Salmedatabasen*. Den norske kirke. Hentet fra <https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/gudstjenesteliv/salmer/salmedatabasen/>

Klima- og miljødepartementet. (1979). Kulturminneloven, §2. *Lov om kulturminner (LOV-1978-06-09-50)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50>

Kommunal. og moderniseringsdepartementet. (2020). *Veileder til kontoplanen i KOSTRA for rapporteringsåret 2021*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/bbb36cc4ebcc460b83aedfb68ca95c6d/2021/ny-forside/veileder-til-kostra-kontoplanen-2021-endelig-versjon-nov20-til-publisering.pdf>

Kristiansand kommune. (2022). *kristiansand.kommune.no*. Hentet fra Nye Vennesla kirke vant Byggeprisen 2022: <https://www.kristiansand.kommune.no/aktuelt/2022/nye-vennesla-kirke-vant-byggeprisen-2022/>

Kronenberg, K., Lexhagen, M., & Fuchs, M. (2014). *Ekonomiska spridningseffekter inom turism*. Etour. Hentet fra https://www.miun.se/siteassets/forskning/center-och-institut/etour/publikationer/etour-rapport-2014-4_ekonomiska-spridningseffekterpdf

Kultur- og likestillingsdepartementet . (2021). *Prop. 1 S (2021–2022)*. Oslo: Regjeringen Solberg. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-20212022/id2874942/>

Kulturaliansen. (2022). *Rom for kultur: Kartlegging av 25 kommuner* . Hentet fra <https://static1.squarespace.com/static/5615038de4b0a283deee9de2/t/638747326db1a64d4f050ccd/1669809990591/Rapport+25+kommuner+2022+pdf.pdf>

- Larsen, R. I. (2012). *Religion og fiendebilder - Læstadianismen, statskirken og kvenene 1870-1940*. Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/4739/thesis.pdf?sequence=2>
- Lexow, E., Bugge, A., & Stang, R. T. (1949). *Verdens kunsthistorie: Barokk, rokokko og klassisisme*. Oslo: H. Ascheoug & Co. Hentet fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2007021301066?page=3
- Menon Economics. (2020). *Verdien av Røde Kors' frivillige arbeid i Norge*. Røde Kors. Hentet fra https://www.rodekors.no/globalassets/_rapporter/frivillighet/menon-rapport-132-2020-verdien-av-rode-kors-frivillige-arbeid-002.pdf
- National Churches Trust. (2020). *The House of Good*. Hentet fra <https://www.houseofgood.nationalchurchestrust.org/wp-content/uploads/2020/10/House-of-Good-AW-digital-small.pdf>
- Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider. (2024). *Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider*. Hentet fra [nidarosdomen.no](https://www.nidarosdomen.no/): <https://www.nidarosdomen.no/ndr/>
- Norske kveners forbund. (2024). *Kvensk språk*. Hentet fra kvener.no: <https://kvener.no/kvenene/kvensk-sprak/>
- Norske Samers Riksforbund. (2021). *Valgprogram 2021-2025*. Norske Samers Riksforbund [Norgga Sàmiid Riikkasearvi; Vuona Sámiij Rijkasiebrre; Norwegian Saami Association]. Hentet fra <https://nsr.no/wp-content/uploads/2021/04/Arbeidsprogram-2021-2025-02.03.21.pdf>
- OECD. (2024). OECD Family Database. Hentet fra <https://www.oecd.org/els/family/database.htm>
- Peterson, R. A., & Kern, R. M. (1996). Changing highbrow taste: From snob to omnivore. *American sociological review*, 900-907.
- Putnam, R. D. (2015). Bowling alone: America's declining social capital. I *The City Reader* (ss. 188-196). Routledge.
- Rambøll. (2019). *Evaluering av kampanje for fellesskap og sosial støtte*. Kudos DFØ. Hentet fra <https://kudos.dfo.no/documents/12774/files/12902.pdf>
- Rambøll. (2019). *Svenska kyrkans samhällsekonomiska bidrag til kultur och kulturarv*. Svenska kyrkan. Hentet fra

<https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/Svenska%20Kyrkans%20Samh%C3%A4llsekonomiska%20Bidrag%20till%20Kultur%20och%20Kulturav.pdf>

Riksantikvaren. (2024). *Kirker*. Hentet fra riksantikvaren.no:

<https://www.riksantikvaren.no/arbeidsomrader/kirker>

Sámediggi. (2024). *Sametingets valgmanntall 2989-2023*. Hentet fra sametinget.no:

<https://sametinget.no/politikk/valg/sametingets-valgmanntall/sametingets-valgmanntall-1989-2023/>

Snowball, J. D. (2007). *Measuring the value of culture: measures and examples in cultural economics*. Springer Science & Business Media. Hentet fra

https://www.researchgate.net/publication/237963173_Measuring_the_Value_of_Culture_Methods_and_Examples_in_Cultural_Economics_by_Jeanette_D_Snowball

Språkrådet. (2024). *Norsk tegnspråk*. Hentet fra språkradet.no:

<https://sprakradet.no/spraklova/norsk-tegnsprak/>

SSB. (2023a). 12026: Kirkelige brukere (K) 2015-2023. Oslo. Hentet fra

<https://www.ssb.no/statbank/table/12026/>

Stampe, P. L., Thomassen, M. N., Vindøy, A., Wee, M. S., & Alstad, E. D. (2023). *Kunst i Tall*.

Kulturrådet. Hentet fra <https://www.kulturdirektoratet.no/documents/10157/47d3c8c1-c1c3-4904-91e0-ad4a364b03d2>

Statistisk Sentralbyrå. (2024). 12362: Utgifter til tjenesteområdene, kommunekonsern, etter funksjon, art, region, statistikkvariabel og år. Hentet fra

<https://www.ssb.no/statbank/table/12362/tableViewLayout2/?loadedQueryId=10088883&timeType=from&timeValue=2015>

Sylte, T., & Berge, E. (2023). *Etter fordømmelsen*. Vårt Land. Hentet fra

<https://www.vl.no/reportasje/2023/09/14/etter-fordommelsen/>

Trondheim kunstmuseum. (2023). *Gustav Vigeland og Nidarosdomen*. Hentet fra

[trondheimkunstmuseum.no: https://trondheimkunstmuseum.no/gustav-vigeland-og-nidarosdomen](https://trondheimkunstmuseum.no/gustav-vigeland-og-nidarosdomen)

UNESCO. (2003, October 17). CONVENTION FOR THE SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE. Paris. Hentet fra <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000132540/PDF/132540eng.pdf.multi>

Åsberg, A. R., & Mikalsen, K. (2015, Augusty 30). Norges første kirkegamme er åpnet. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/nordland/norges-forste-kirkegamme-er-apnet-1.12525620>

Til

Kopi til

Ungdomsrådet i Nidaros - referat 26.oktober 2024

SAKSLISTE

01/04/24-25 GODKJENNING AV INNKALLING

02/04/24-25 GODKJENNING AV VEDTAK UNGDOMSTINGET 24

Siste gjennomgang og godkjenning av vedtak fra Ungdomstinget 2024

03/04/24-25 RAPPORT FRA UKM

Liv Marie og Espen oppsummerte UKM for resten av rådet. De fikk god bruk for vedtaket om fokussak fra Ungdomstinget i mars. Det ble drøftet hvordan rådet skal jobbe videre med sakene. Se vedtak fra UKM.

04/04/24-25 UNGDOMSTINGET 2025

Tema og saksarbeid:

Det ble diskutert forslag til tema og saksarbeid for Ungdomstinget 2025.

Forslag:

Sak 1: Fokussak for 2025 – What would Jesus do?

Sak 2: Rekruttering av unge til menigheter og kirker.

Innhold for helgen:

- Fortsette med hyttekonkurranser + legge inn noen form for uteaktivitet
- Mer festmiddag enn det som har vært de siste årene.

Rekruttering:

- Runde rundt på ungdomsledersamlinger
- Noen menigheter er allerede besøkt.
- Inderøya har et samlingspunkt – Liv Marie sjekker tidspunkt for samlingen.
- Sjekke muligheten for å besøke blant annet Melhus, Byåsen, Sverresborg og Byneset/Leinstrand.
- Muligheten for å legge inn datoene i menighetsblad?

Referat

2 av 2

Vår dato
28.10.2024Vår referanse
24/00152-15**05/04/24-25 MODIGE MØTER**

Ønsker å fortsette satsing på Modige møter, men det må evalueres rundt markedsføring og datoer må fastsettes tidligere.

Tema for forrige møte: Frihet og rammer i religionen din.
Dato for neste møte: 6. november

06/04/24-25 JULEAVSLUTNING PÅ NESTE UNGDOMSRÅD

Ønsker for årets juleavslutning:

- Lunsj: Una
- Pirbadet etter lunsj
- Ønske om å invitere eksterne hvis vi har økonomi til det.

07/04/24-25 EVENTUELT**Budsjett etter kirkevalget:**

- Det er penger igjen etter kirkevalget. Disse ønskes at brukes til noe sosialt for rådet.

System for sakspapir:

- Spond for sakspapir
- Messenger til kommunikasjon

Nye klær?

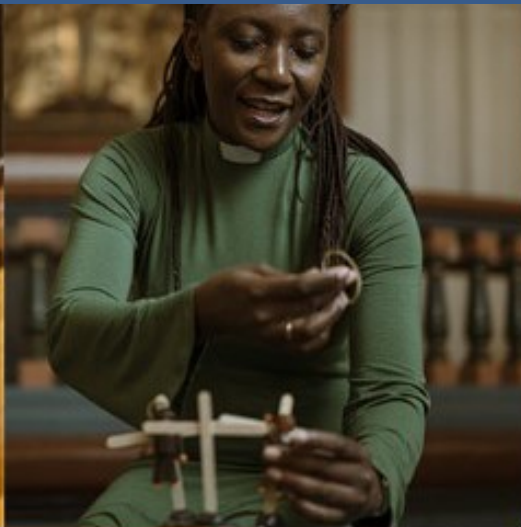
- Økonomi for å trykke opp nye klær, eventuelt lage ny logo?

08/04/24-25 SOSIALE MEDIER

- Alle har ansvar for å sende inn aktuelle ting til AU, som igjen har ansvar for å poste.
- Lage video for å reklamere for Ungdomstinget
- Liv Marie skal poste fra året så langt.
- Espen har ansvar for å jobbe med ny logo.

MEDARBEIDERUNDERSØKELSEN 2023

NIDAROS

RAMBOLL

Resultatrapport

Svarprosent: 78%

Antall besvarelser: 432

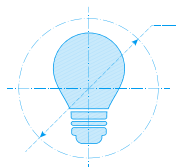
Rapportens innhold

Rapporten består av 3 deler.

Del 1: Modell og prosess

Denne delen tar for seg hvordan organisasjonsutvikling foregår i steg, tolkning av resultater, samt hvordan oppfølgingsprosessen bør legges opp.

Del 2: Overblikk

Oversikt over de viktigste resultatene i undersøkelser. Her vises resultatene sammenlignet med aktuelle benchmark for å gi et inntrykk av hvor gode resultatene er.

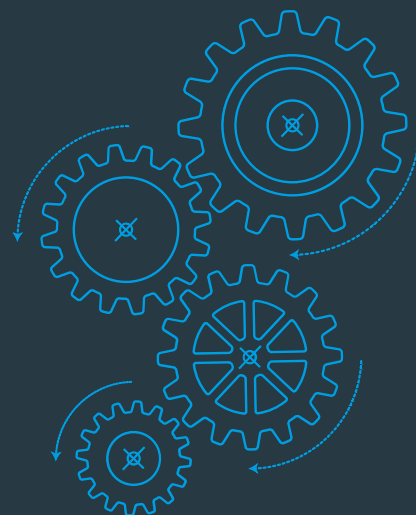

Del 3: Resultater

Her vises resultat på enkeltspørsmål med sammenligning. Her kan man se hvordan resultatene er på enkeltutsagn i undersøkelsen, og gir et detaljert bilde av resultatene.

Del 1

Modell og prosess

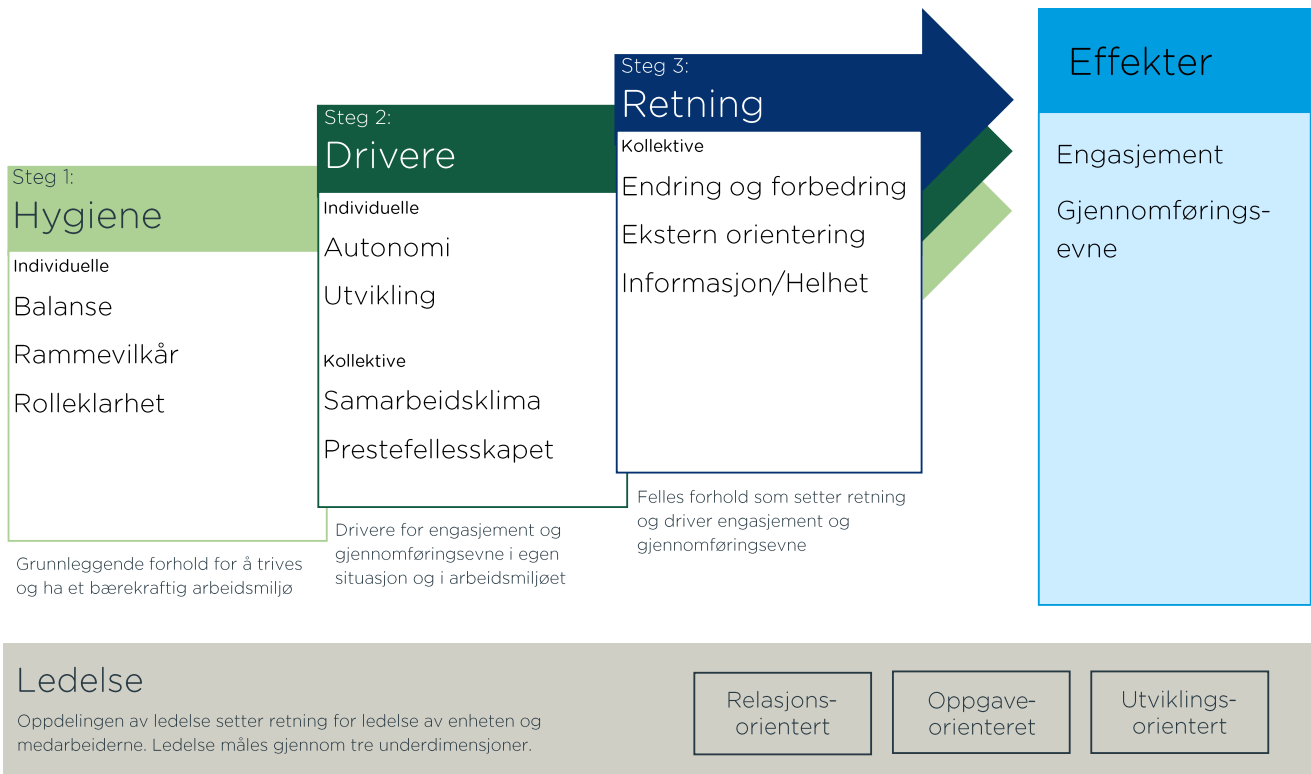

UTVIKLINGSPROSESSEN

NIDAROS

Organisatorisk utvikling foregår stegvis. I modellen under er ulike temaområder i undersøkelsen plassert inn i ulike *steg*. Dersom man har lave resultater på steg 1 bør man starte med disse temaområdene før man beveger seg inn på områdene på steg 2 og 3.

I bunnen av modellen finner vi ledelse. God og balansert ledelse ligger som et grunnlag og en forutsetning for å jobbe med de øvrige temaene i undersøkelsen.

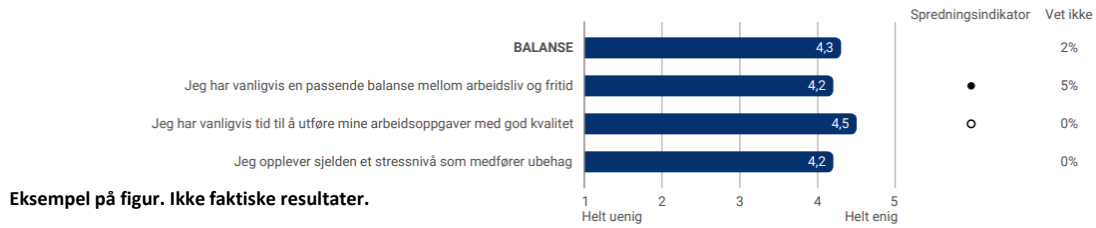

Tolkning av resultatene

Alle spørsmålene i undersøkelsen er stilt på en 5-punkts skala. Et høyt svar er uttrykk for noe positivt ved arbeidshverdagen.

Når du skal lese resultatene, se etter spørsmål som har fått spesielt høye eller spesielt lave skårer. Dersom det er enkeltspørsmål som skiller seg fra andre spørsmål i samme temaområde, eller har spesielt store differanser til en benchmark kan dette være lurt å være oppmerksom på.

Figurene i rapporten

I figuren vises resultatene på hovedområder og på enkeltspørsmål.

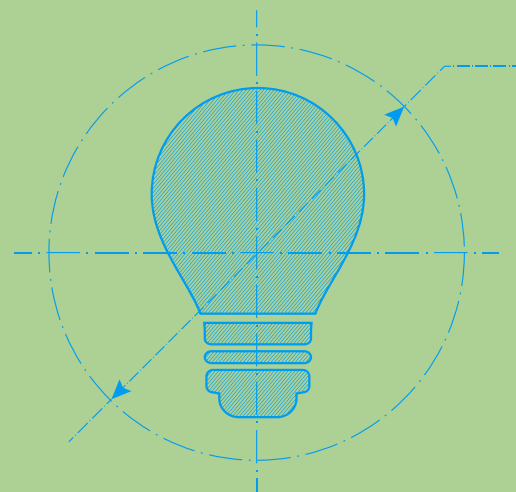
Spredningsindikatoren viser hvor stor uenighet det er mellom respondentene i rapporten. Dersom det vises en svart prikk er dette uttrykk for høy spredning. En sirkel er uttrykk for lav spredning. Dersom det ikke vises noen indikator er spredningen innenfor normalområdet.

Det vises også hvor mange som har svart "vet ikke" på et spørsmål.

Helt til høyre i figuren er resultatene sammenlignet med benchmark. En grønn pil oppover betyr at resultatet ditt er bedre enn benchmarken, mens en pil nedover indikerer lavere resultat enn benchmark.

Del 2

Overblikk

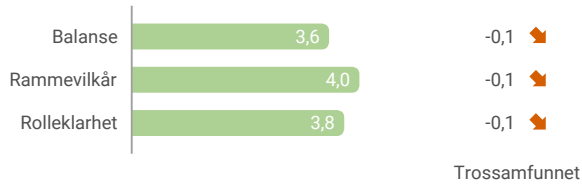

RESULTATER PÅ HOVEDOMRÅDER

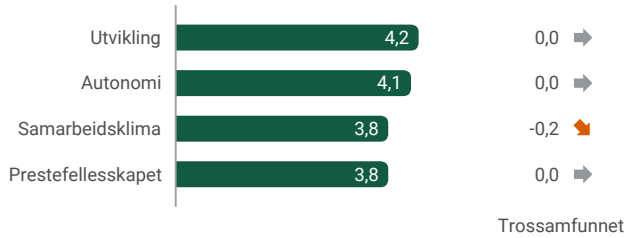
NIDAROS

Miljø

Hygiene

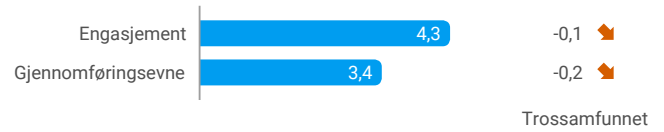
Drivere

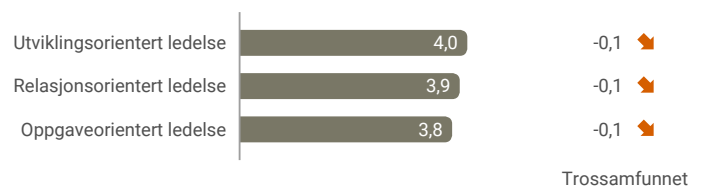
Retning

Effekt

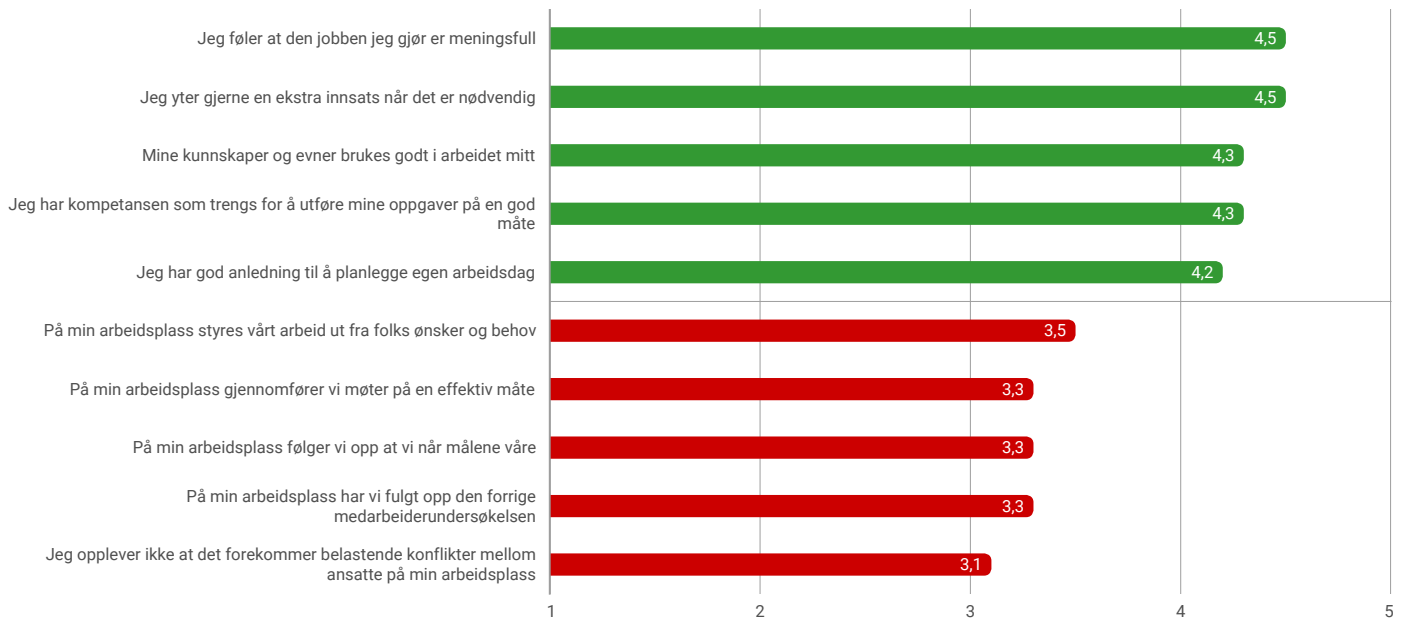
Ledelse

HØYESTE OG LAVESTE VURDERINGER

NIDAROS

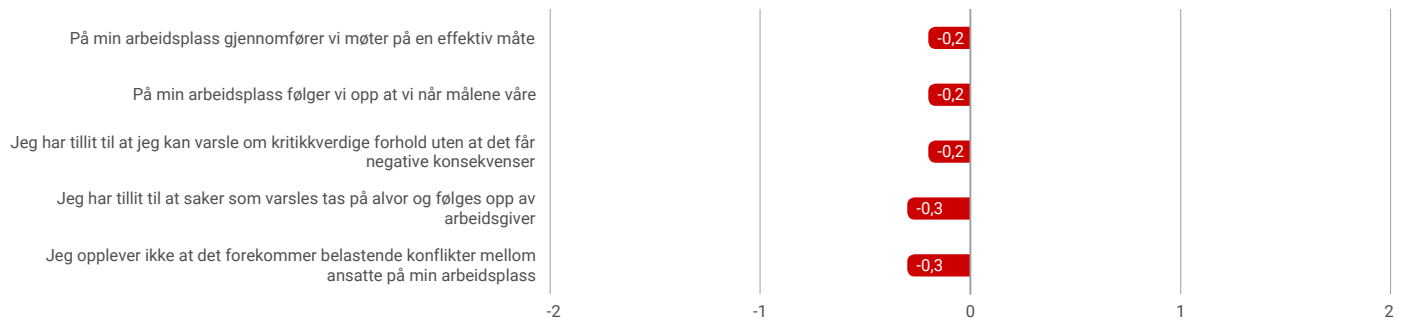
Nedenfor vises de høyeste og lavest vurderingene blant spørsmålene i undersøkelsen. Dette kan gi en indikasjon på hvilke utsagn og forhold som oppleves som utfordringer og styrker blant de ansatte.

HØYESTE OG LAVESTE VURDERINGER

NIDAROS

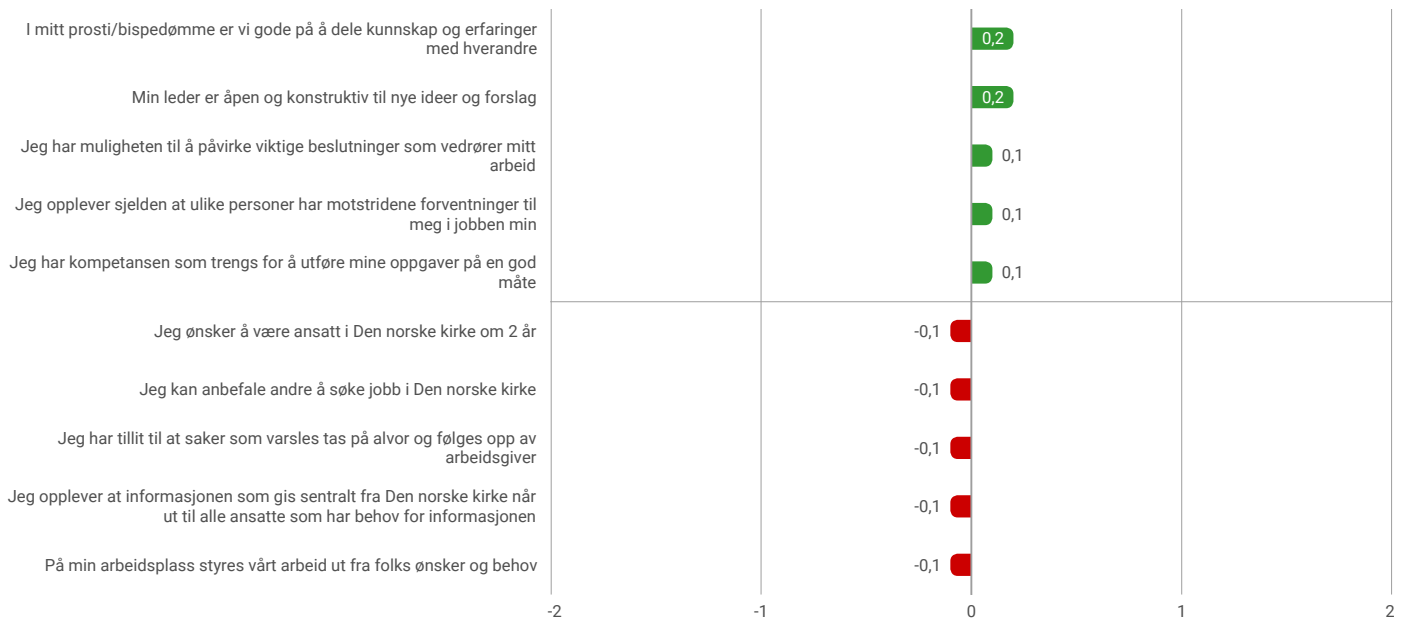
Nedenfor vises de største differansene til resultatene for Trossamfunnet totalt.

HØYESTE OG LAVESTE VURDERINGER

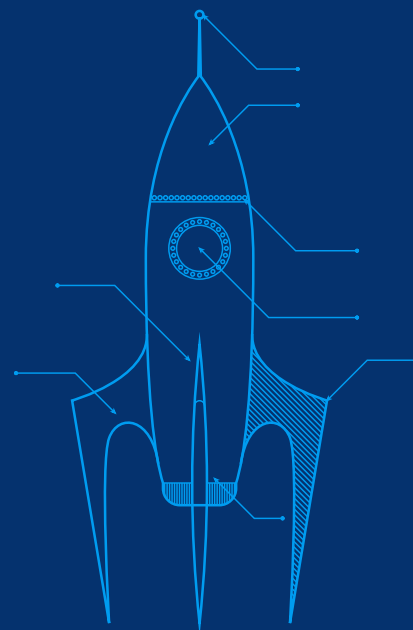
NIDAROS

Nedenfor vises de største differansene til forrige måling.

Del 3

Resultater

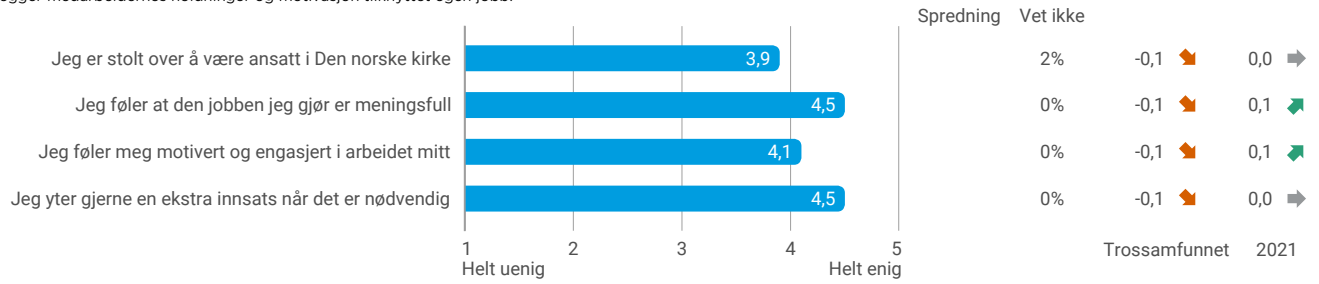

ENGASJEMENT, GJENNOMFØRINGSEVNE OG ALT I ALT

NIDAROS

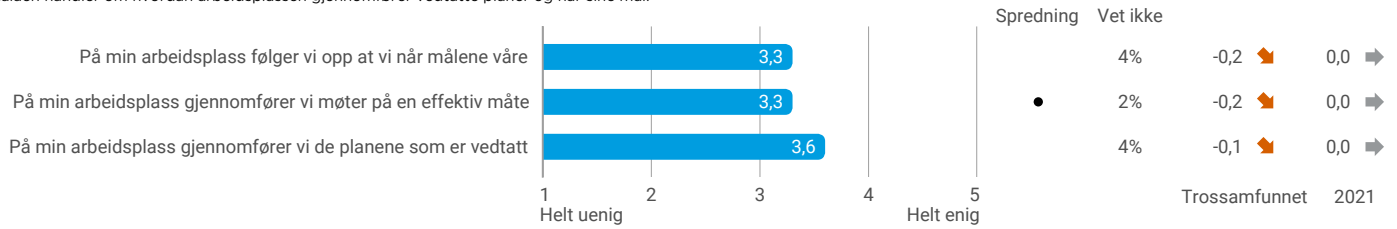
ENGASJEMENT

Skalaen kartlegger medarbeidernes holdninger og motivasjon tilknyttet egen jobb.

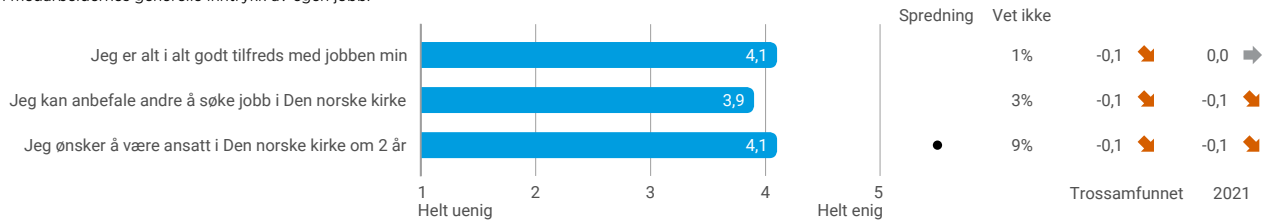
GJENNOMFØRINGSEVNE

Skalaen handler om hvordan arbeidsplassen gjennomfører vedtatte planer og når sine mål.

ALT I ALT

Skalaen handler om medarbeidernes generelle inntrykk av egen jobb.

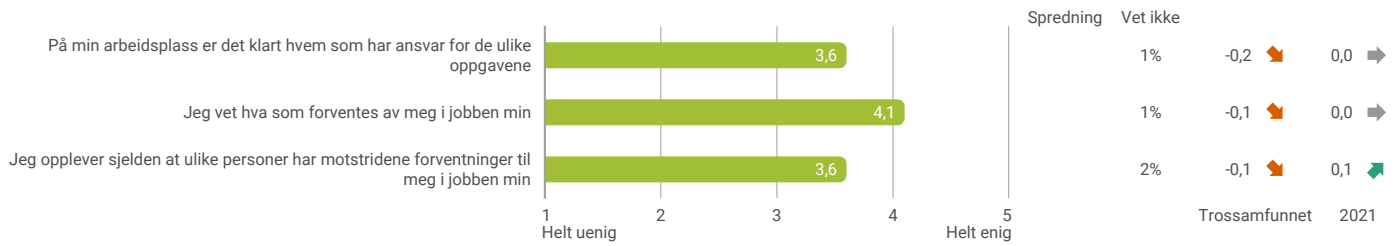

ROLLEKLARHET OG BALANSE

NIDAROS

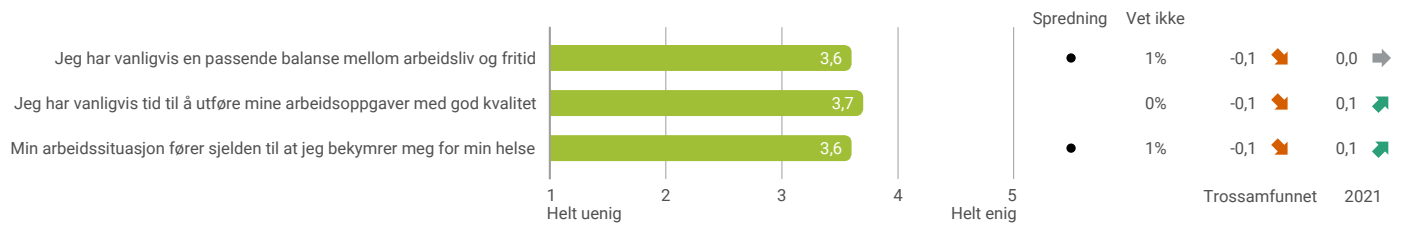
ROLLEKLARHET

Kartlegger hvor tydelige forventninger er kommunisert, samt sammenhengen mellom disse og overordnede mål.

BALANSE

Her kartlegges balansen mellom jobb og fritid, samt anledning til å løse arbeidsoppgaver med god kvalitet, uten negativt stress.

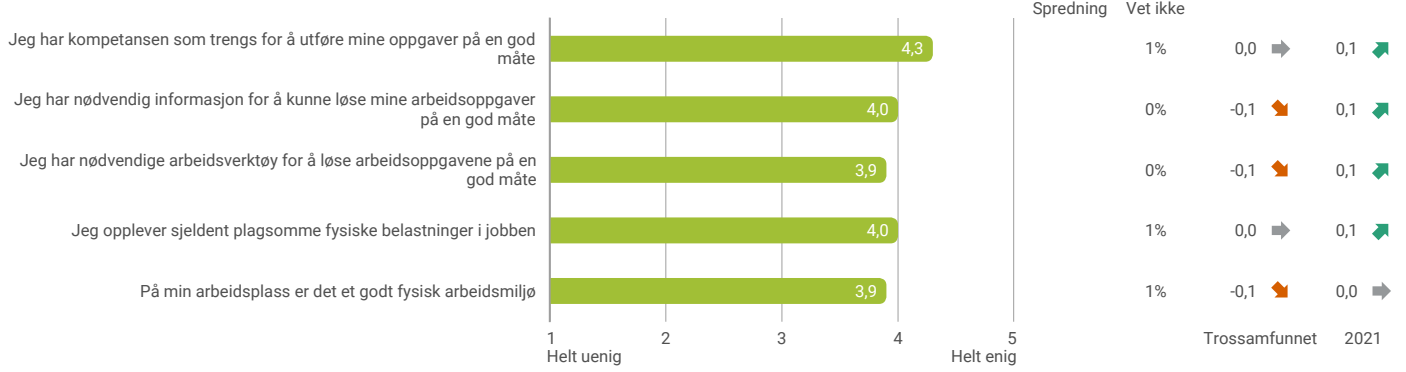

RAMMEVILKÅR

NIDAROS

RAMMEVILKÅR

Skalaen kartlegger hvordan rammevilkår som kunnskap, informasjon og verktøy er på plass.

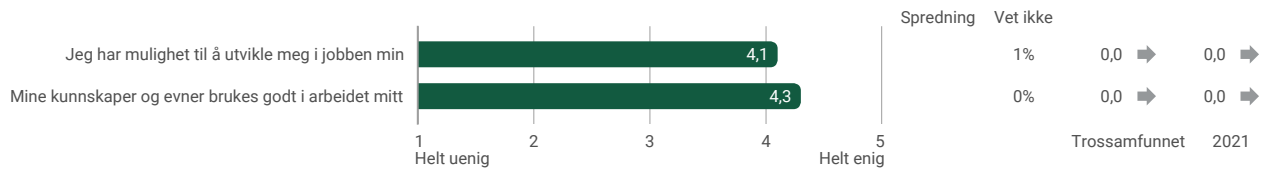

AUTONOMI OG UTVIKLING

NIDAROS

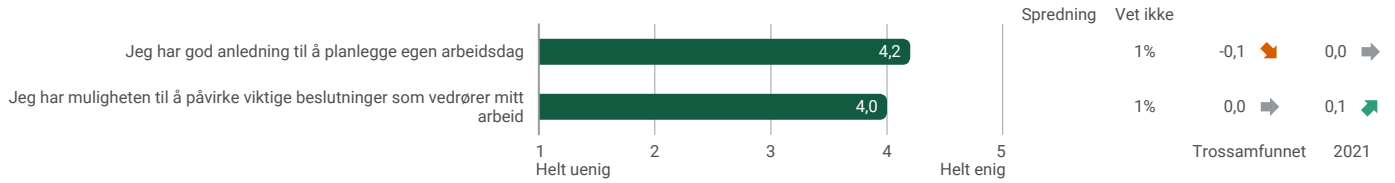
UTVIKLING

Muligheten til å bruke egne kunnskaper og ferdigheter i jobben, samt muligheten til å håndtere positive utfordringer i hverdagen og utvikle egen kompetanse.

AUTONOMI

Skalaen kartlegger hvordan medarbeidere har innflytelse på egen arbeidssituasjon og kan påvirke hvordan oppgaver løses.

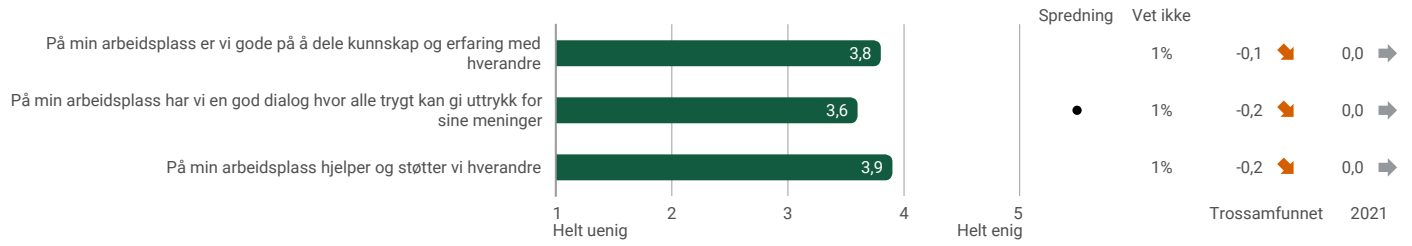

SAMARBEIDSKLIMA

NIDAROS

SAMARBEIDSKLIMA

Kartlegger deling av kunnskap, takhøyde for ulike meninger, kollegial støtte og evne til å håndtere uenighet.

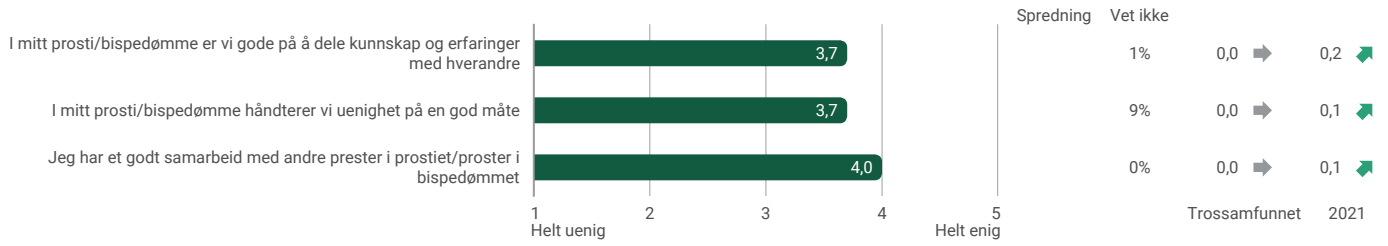

PRESTEFELLESKAPET

NIDAROS

PRESTEFELLESKAPET

Skalaen kartlegger samarbeid, måloppnåelse og psykologisk trygghet i prostiet/bispedømmet

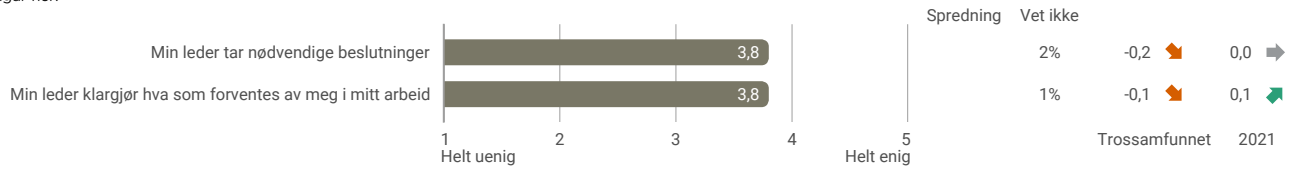

LEDELSE

NIDAROS

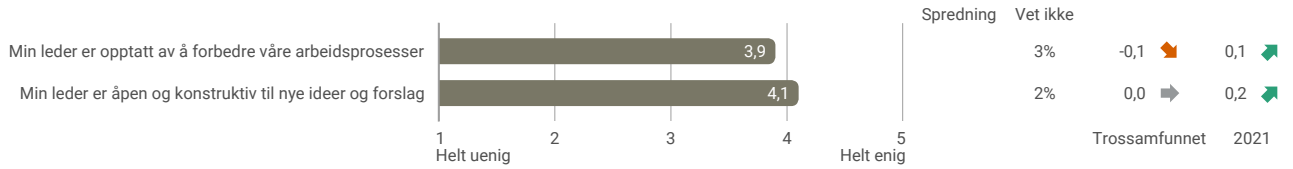
OPPGAVEORIENTERT LEDELSE

Opgaveorientert ledelse omhandler nærmeste leders orientering mot oppgavene og målsettingene med arbeidet. Tydelig kommunikasjon rundt mål og forventninger, samt evnen til å treffe beslutninger inngår her.

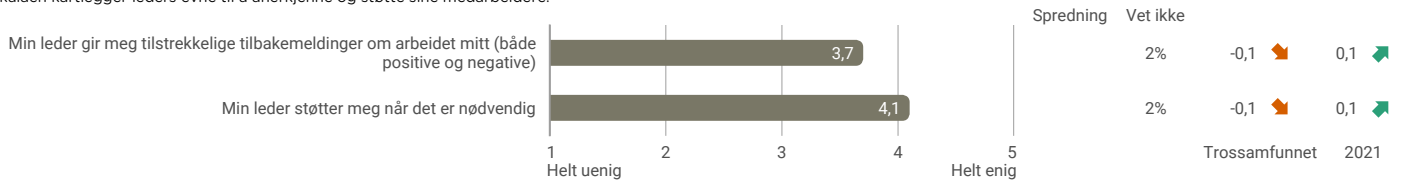
UTVIKLINGSORIENTERT LEDELSE

Utviklingsorientert ledelse kartlegger nærmeste leders endringsorientering, åpenhet for innspill fra andre, og vilje til å teste ut nye og forbedrede tilnæringer.

RELASJONSORIENTERT LEDELSE

Skalaen kartlegger leders evne til å anerkjenne og støtte sine medarbeidere.

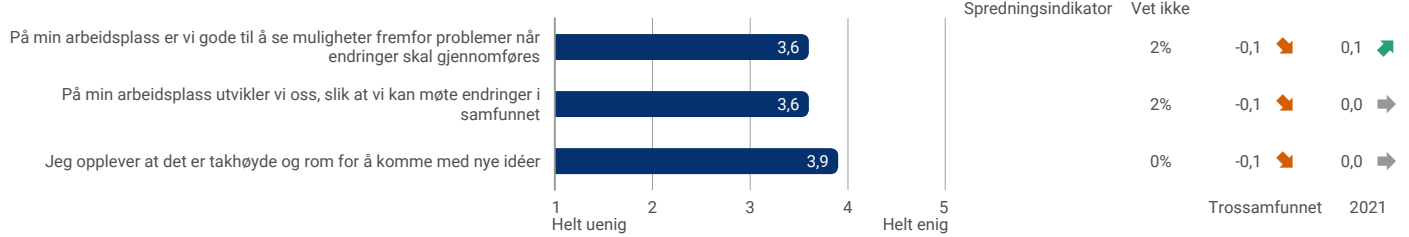

ENDRING OG FORBEDRING OG EKSTERN ORIENTERING

NIDAROS

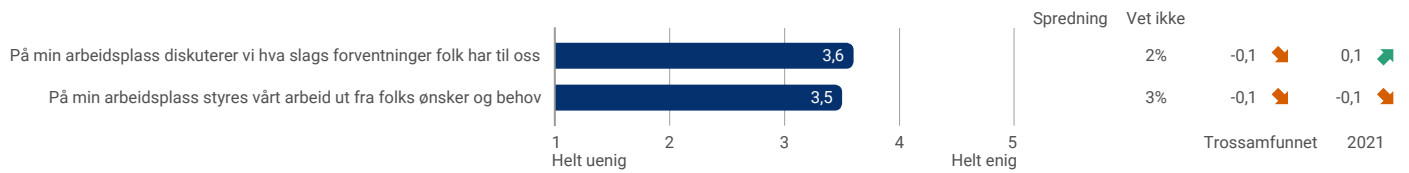
ENDRING OG FORBEDRING

Skalaen kartlegger hvor endrings- og utviklingsorienterte medarbeiderne er, samt deres opplevelse av arbeidsplassens åpenhet for nye ideer.

EKSTERN ORIENTERING

Skalaen kartlegger hvordan arbeidsplassen forholder seg til folks forventninger, ønsker og behov.

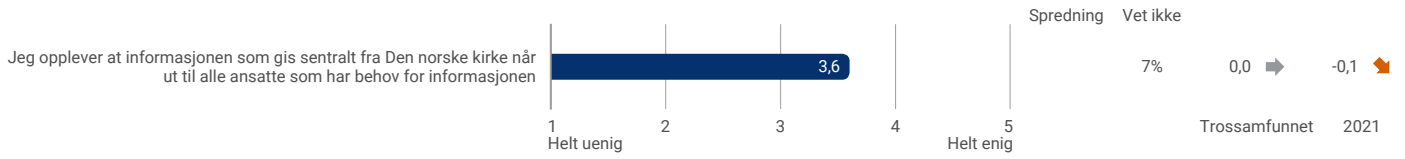

INFORMASJON/HELHET, MANGFOLD/INKLUDERING OG KONFLIKT

NIDAROS

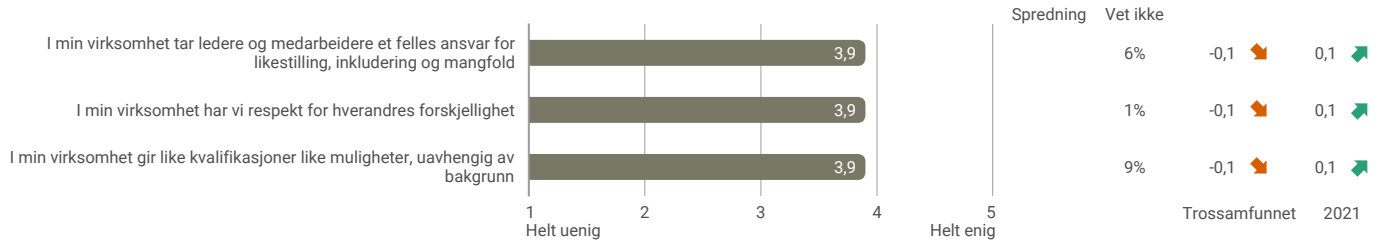
INFORMASJON/HELHET

Skalaene kartlegger kvalitet og omfang på informasjonen som gis ut fra fellesråd, menighetsråd og Den norske kirke sentralt.

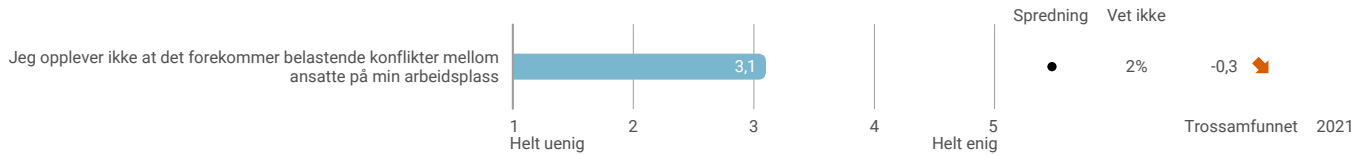
MANGFOLD OG INKLUDERING

Skalaen kartlegger hvordan virksomheten møter sine medarbeidere.

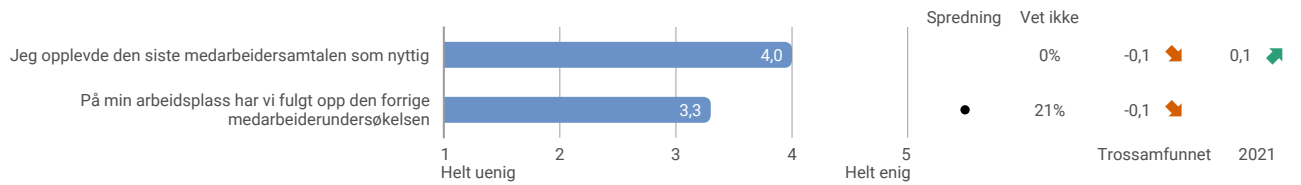
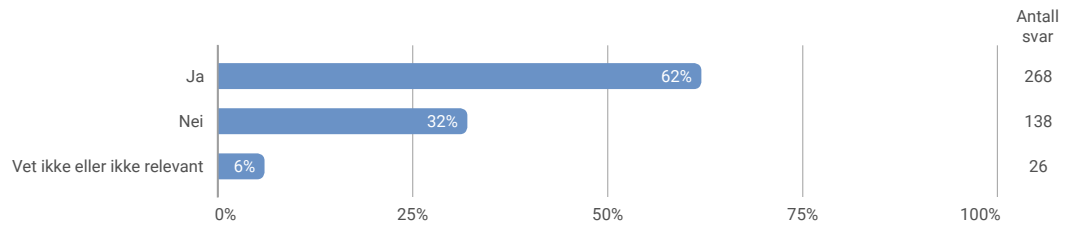

KONFLIKT

Skalaen kartlegger medarbeidernes opplevelse av konflikter på arbeidsplassen.

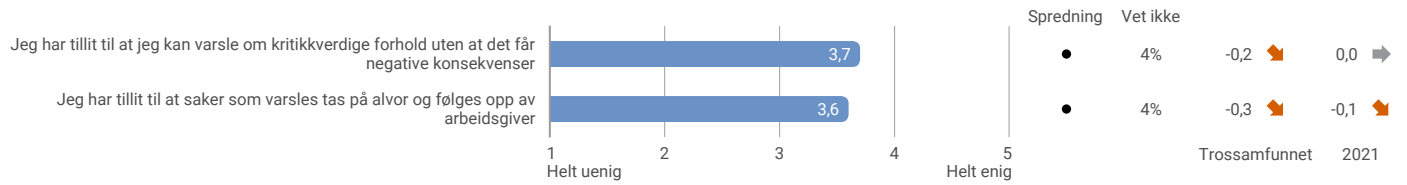
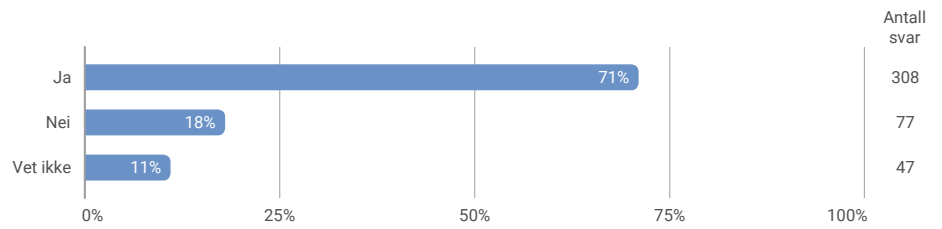
Har du hatt medarbeidersamtale med din nærmeste leder siste 12 mnd.?

VARSLING

NIDAROS

Jeg er kjent med virksomhetens rutiner for varsling av kritikkverdige forhold

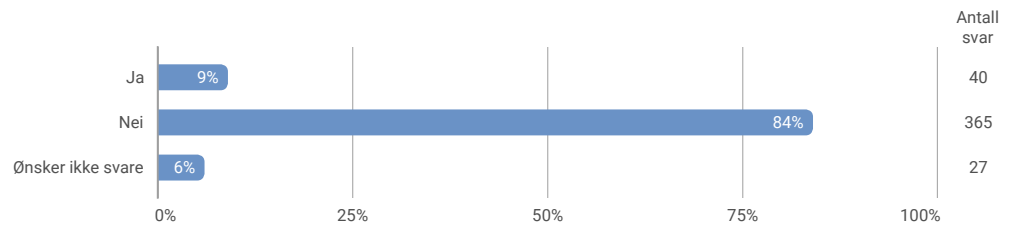

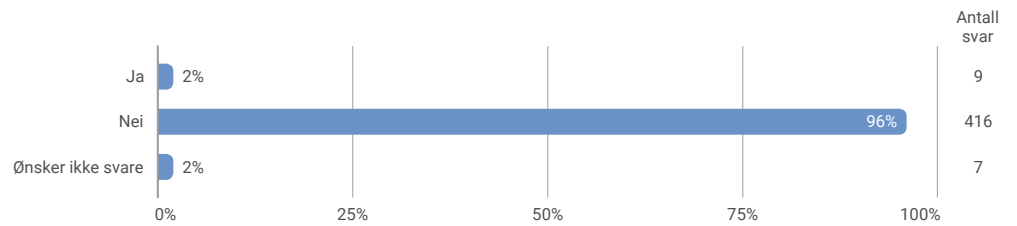
UØNSKET ATFERD

NIDAROS

Har du de siste 12 månedene på arbeidsplassen blitt utsatt for mobbing eller trakassering?

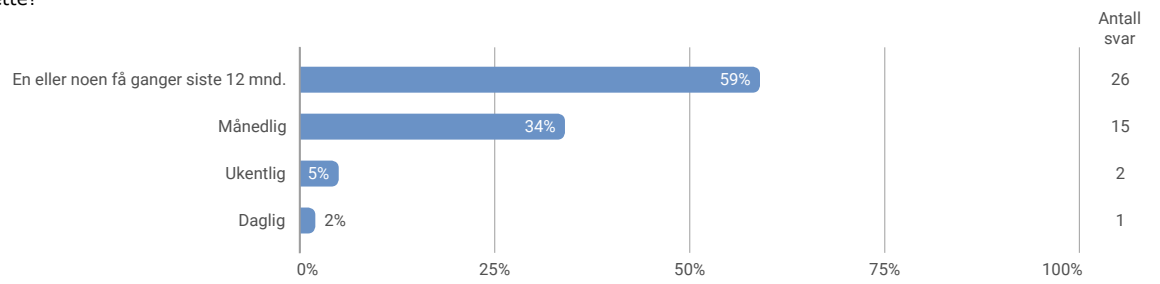
Har du de siste 12 månedene på arbeidsplassen opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet eller kommentarer som har vært plagsom eller krenkende?

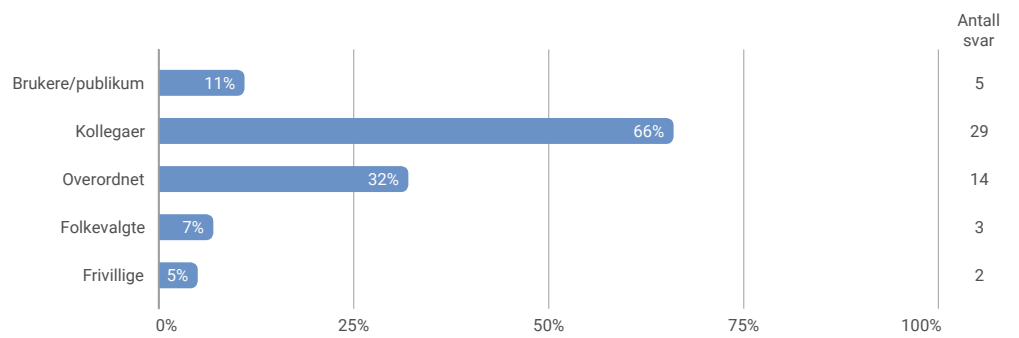
UØNSKET ATFERD

NIDAROS

Hvor ofte har du opplevd dette?

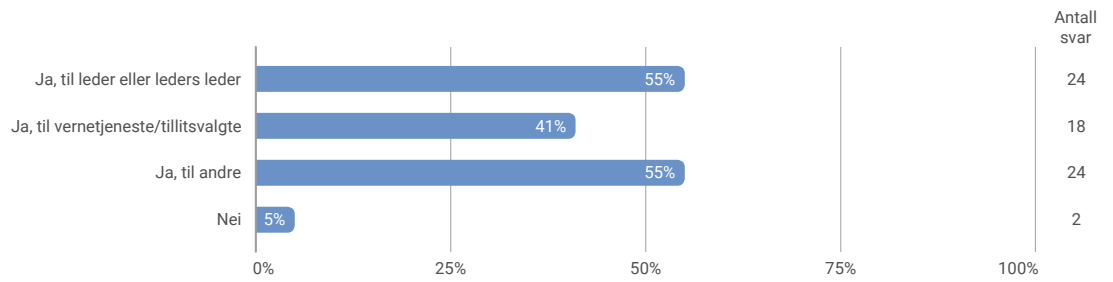
Av hvem ble du mobbet/trakassert?

UØNSKET ATFERD

NIDAROS

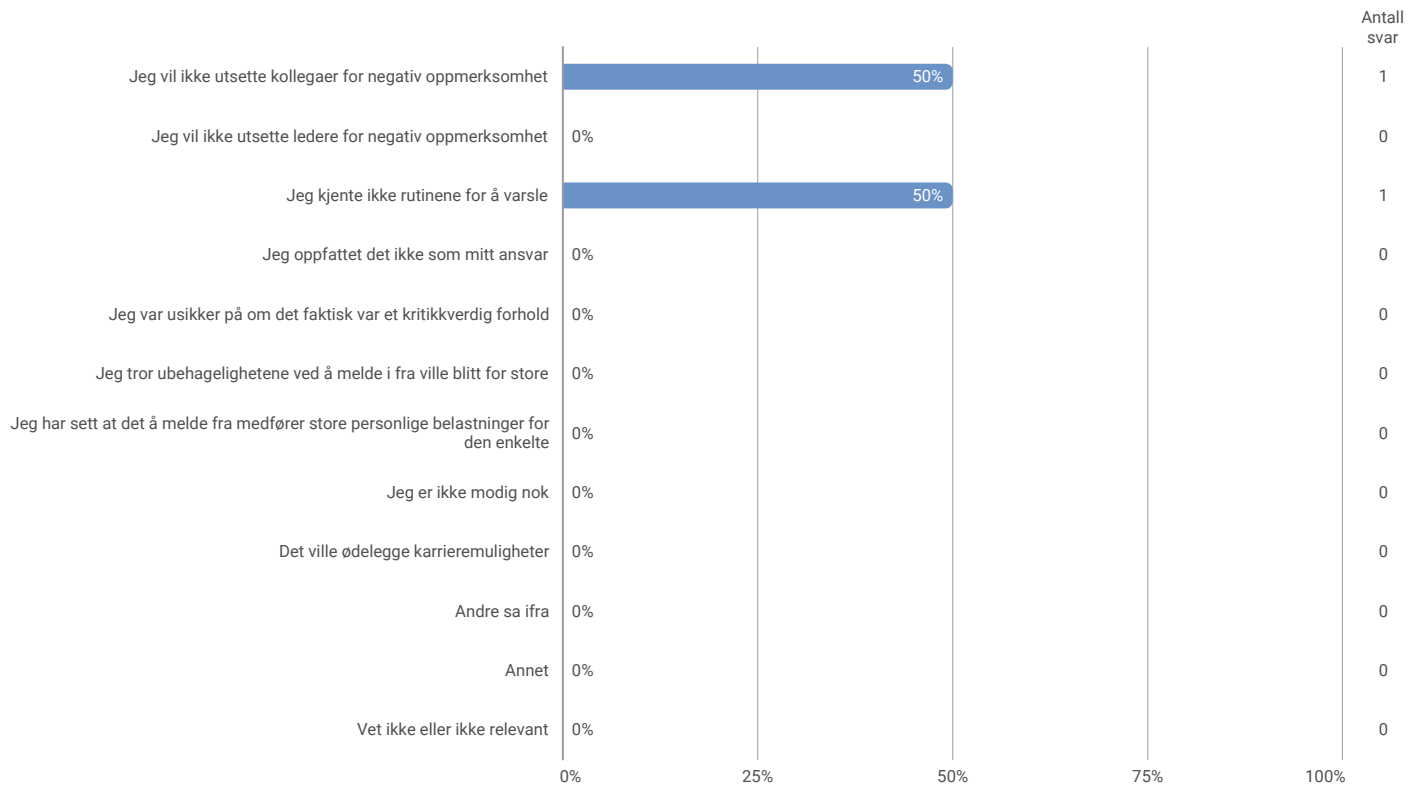
Har du sagt i fra om at du har opplevd mobbing/trakassering?

UØNSKET ATFERD

NIDAROS

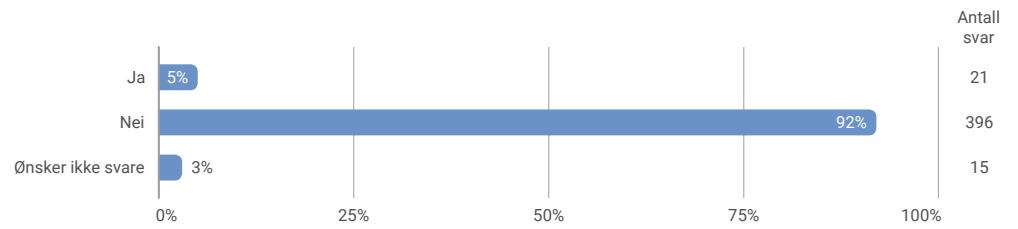
Hvorfor har du ikke sagt ifra?

UØNSKET ATFERD

NIDAROS

Har du i løpet av de siste 12 månedene på arbeidsplassen opplevd å bli utsatt for diskriminering?

STILLINGER

NIDAROS

Nedenfor ses et gjennomsnitt for alle temaområder oppdelt i stillingsgrupper. I tilfelle, hvor en "Other"-kolonne er synlig, betyr det, at der er stillingsgrupper, der har færre enn fem svar. De klumpes deretter sammen med den stillingsgruppe, der er tettest på i antall svar. Dette er for at sikre konfidensialitet.

STILLINGSGRUPPER	Administrative stilling	Andre lederstillinger/mellomedlere	Andre stillinger	Annen menighetsarbeidstillig	Diakonistilling	Kirkemusikerstilling	Total
Engasjement	4,3	4,3	4,2	4,5	4,4	4,2	4,3
Gjennomføringsevne	3,5	3,4	3,4	3,6	3,3	3,2	3,4
Alt i alt	4,2	4,1	3,9	4,3	4,0	4,0	4,0
Rolleklarhet	4,1	3,8	3,7	3,8	3,3	3,8	3,8
Rammevilkår	4,1	4,1	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0
Balanse	4,0	3,5	4,0	3,8	3,5	3,6	3,6
Autonomi	4,0	4,2	3,8	4,2	4,4	4,1	4,1
Utvikling	4,2	4,3	3,9	4,2	4,2	4,2	4,2
Samarbeidsklima	4,0	3,9	3,7	4,0	3,5	3,7	3,8
Prestefellesskapet							3,8
Oppgaveorientert ledelse	4,0	3,8	3,5	4,0	3,3	3,6	3,8
Utviklingsorientert ledelse	4,1	4,0	3,8	4,1	3,9	4,0	4,0
Relasjonsorientert ledelse	4,0	4,0	3,8	4,0	3,7	3,8	3,9
Endring og forbedring	3,9	3,8	3,6	3,9	3,6	3,6	3,7
Ekstern orientering	3,7	3,6	3,8	3,7	3,1	3,6	3,5
Informasjon/Helhet	3,8	3,5	3,5	3,9	3,5	3,8	3,6
Mangfold og inkludering	4,2	4,0	3,7	4,1	3,5	3,8	3,9
Konflikt	3,8	3,3	3,0	3,0	2,4	3,1	3,1
Oppfølging	3,8	3,7	3,3	4,0	3,8	3,5	3,7
Varsling	3,9	3,9	3,2	4,1	3,5	3,4	3,6

STILLINGER

NIDAROS

STILLINGSGRUPPER	Stillinger innen				Total
	Prestestilling	kirkebygg/ kirkegård/ ravplass/ krematorium	Undervisningsstilling	Øverste ledere	
Engasjement	4,3	4,1	4,2	4,6	4,3
Gjennomføringsevne	3,1	3,4	3,5	3,9	3,4
Alt i alt	3,9	4,0	3,9	4,3	4,0
Rolleklarhet	3,7	3,9	3,5	3,8	3,8
Rammevilkår	4,0	3,9	4,0	4,1	4,0
Balanse	3,3	3,9	3,2	3,4	3,6
Autonomi	4,0	3,9	4,2	4,5	4,1
Utvikling	4,2	3,9	4,4	4,7	4,2
Samarbeidsklima	3,6	3,9	3,5	4,2	3,8
Prestefellesskapet	3,8				3,8
Oppgaveorientert ledelse	3,9	3,7	3,8	3,9	3,8
Utviklingsorientert ledelse	4,0	3,7	4,2	4,2	4,0
Relasjonsorientert ledelse	3,9	3,6	4,2	4,3	3,9
Endring og forbedring	3,5	3,6	3,6	3,8	3,7
Ekstern orientering	3,4	3,5	3,4	3,9	3,5
Informasjon/Helhet	3,4	3,4	3,9	3,7	3,6
Mangfold og inkludering	3,8	3,7	3,9	4,3	3,9
Konflikt	3,0	2,9	2,7	3,3	3,1
Oppfølging	3,8	3,3	3,6	3,9	3,7
Varsling	3,5	3,5	3,7	4,2	3,6

Oppfølging av medarbeiderundersøkelsen 2023 i Nidaros bispedømme

Innledning

Medarbeiderundersøkelsen ble gjennomført høsten 2023, med oppfølging i 2024. Det skulle gjennomføres tre møter, et første for å presentere resultatene, andre møte for å jobbe med resultatene og identifisere bevarings- og forbedringsområder, og et tredje for å utarbeide en handlingsplan for oppfølging av disse. Leder for hver enhet har hatt ansvar for å følge opp handlingsplanen og sikre at tiltak integreres i HMS-arbeidet.

Status

Alle prostene har levert rapport fra arbeidet.

De fleste prostiene har hatt gjennomgang og oppfølging med prestene, i tillegg til at prestene har deltatt i oppfølgingen i sine staber/arbeidsenheter. Namdalen har hatt en spesiell situasjon, hvor fokus først og fremst har vært å gjenopprette et forsvarlig arbeidsmiljø etter arbeidsmiljøsak.

Foruten ett prosti, er arbeidet ferdigstilt og det gjenstår noen evalueringsmøter i lokale kontaktmøter på nyåret.

Administrasjonen har laget handlingsplan, gjennomført tiltak, og fortsetter oppfølging i januar.

Fokusområder

Oppsummert viser rapportene følgende bevaringspunkter:

- Støttende lederskap
- Meningsfullhet/engasjement i jobb
- Autonomi

Av forbedringsområder finner vi i all hovedsak følgende:

- Møtestruktur/møteeffektivitet
- Planarbeid
- Balanse «mellom arbeid og fritid» og «yte en ekstra innsats»
- Mobbing og trakassering
- Tillit til og kunnskap om varslingsinstituttet
- Konflikthåndtering
- Informasjonsflyt
- Gjennomføringsevne

Slutføring av arbeidet

Regionalt arbeidsmiljø vil behandle rapportene fra medarbeiderundersøkelsen i møte 1.kvartal 2025. Rapportene vil også være en del av grunnlaget for utarbeidelsen av bispedømmets HMS-handlingsplan for 2025.